

TPA 121 B 198  
తేలపోయి. (కృష్ణా జిల్లా.)

# పేకమేడలు

మూలం :

టర్జినివ్

అనువాదం :

శ్రీనివాస చక్రవర్తి

పాటలు :

కృష్ణమూర్తి



అదర్శగ్రంథమండలి

విజయవాడ - 2.



## పాత్ర లు

1. మేరియా సిమిట్రెయెన్నా కాలిటినా
2. మార్సా టిమోఫెయెవ్నా ... ఆమె మేనత్త
3. ఎలిజవెటా మైకెలెవ్నా (లీజా) } మేరియా
4. ఎలీనా మైకెలెవ్నా (లెనోచా) } కూతురు
5. వ్లాడిమిర్ నికొలాయిచ్ పాన్సిన్ ... ప్రభుత్వం
6. ఫియోడోర్ ఇవనోవిచ్ లావెటస్కి (ఫెడ ... ధూస్వామి
7. వార్వరా పాన్సొవ్నా కొరోబినా ... అతని భార్య
8. మైకెలెవిచ్ ... ఫెడ్యామిత్రుడు, సహధ్యాయి
9. గ్లాఫిరా ... ఫెడ్యామిత్రుడు, సహధ్యాయి
10. క్రిస్టాఫర్ థియోడర్ గోట్లబ్ లెమ్ ... సంగీత
11. సెర్జీ పెట్రోవిచ్ జెడియెనోవస్కి

త ది త రు లు

111

పే క మే డ లు  
( A NEST OF THE GENTRY )

111

TV  
ఆ ద ర్శ ప్ర చు రణ

తొలి ముద్రణ :

1956

ముద్రణ :

ఔక్నో కామర్సు, విజయవాడ - 2.

వేల : 2—4—0

శ్రీ మహానాథుని గ్రంథములు  
తేలియిరియ. (1. కథావళి)

౧

వసంతకాలం. శోభాయమానంగా ఉన్న ఒకనాటి సాయంత్రం  
గులాబీరంగు చిరుమబ్బులు నిర్మలాకాశంలో ఎక్కడో తేలియాడుకూ నీలి  
అగాధాల్లో కరిగిపోతున్నట్లున్నాయి.

1842 వ సంవత్సరం. రాష్ట్ర రాజధాని ఓ—శివార్లలో ఒక చక్కటి  
భవనం. కిటికీతలుపులు తెరిచున్నాయి. ఆ కిటికీదగ్గర ఇద్దరు వనితలు కూర్చుని  
ఉన్నాడు. ఒకామెకు సుమారు యాభై ఏళ్ళుంటాయి. రెండవ ఆమె  
దెబ్బేళ్ళ ముదుసలి.

మొదటిఆమె పేరు మేరియా డిమిట్రీయెవ్నాకాలిటినా. ఆమెగర్త  
ఒకప్పుడు ప్రభుత్వ న్యాయవాదిగా పనిచేశాడు. మాంచి వ్యవహారీ,  
పట్టుదలమనిషి, ముక్కోపి. అతను మరణించి ఇప్పటి కప్పుడే పడేళ్లయింది.  
బాగా చదువుకున్నవాడు. విశ్వ విద్యాలయ పరీక్షలో నెగ్గాడు. అతి  
సామాన్య కుటుంబంలో జన్మించడం వల్ల బతుకుతేరువు చూచుకుని కేబులు  
నింపుకోవాలనే విషయం త్వరితగతినే గ్రహించాడు. స్ఫురద్రూపి, తెలివైన  
వాడు. ఇష్టమైనపుడు అతిచనువుగా మెలిగేవాడు. ఈ గుణాలన్నీచూసి  
మేరియా అతన్ని ప్రేమించి వివాహమాడింది. మేరియా తలిదండ్రులు చిన్న  
తనంలోనే చనిపోయారు. మాస్కోలోని ఒక బాలికాపాఠశాలలో కొన్ని



సంవత్సరాలపాటు చదువుకుని, చదువు రయాక ఓ—కు 50 \* వెర్షన్ల  
దూరంలో ఉన్న పోక్రోవస్కోయె అనే గ్రామంలో తన మేనత్తతోను,  
అన్నతోను మేరియా నివసించసాగింది. ఈ అన్నకు పీటర్స్ బర్గ్ లో ప్రభు  
త్వోద్యోగం లభించడంవల్ల అతనితోపాటు మేరియా, వారి మేనత్త పీటర్స్  
బర్గ్ వెళ్ళారు. అతను వీరిద్దరినీ నీచంగా చూస్తుండేవాడు. ఇంతలో అతని  
ఆయుర్దాయం తీరి హఠాత్తుగా అకాల మృత్యువాత బడ్డాడు.

మేరియా డిమిట్రీయేవ్ నాకు పోక్రోవస్కోయె జమీసంక్రమించింది.  
కాని అక్కడ ఆమె ఆట్రేకాలం ఉండలేదు. కొద్దిరోజులలోనే ఆమె  
ప్రేమను చూరగొన్న కాలిటిన్ ని వివాహమాడింది. వివాహమైన ఒక  
సంవత్సరం తర్వాత పోక్రోవస్కోయె జమీని మాచ్చడిచేసి ఇంకా ఎక్కువ  
ఆదాయంవచ్చే ఇంకో జమీ తీసుకున్నారు. కాని ఆజమీ అంతగా వారికి  
నచ్చలేదు. అసలు ఉండడానికి అక్కడ ఇల్లంటూలేదు. అందుకని ఓ—  
పట్టణంలో ఒక ఇల్లుతీసుకుని అక్కడే స్థిరపడిపోయారు. ఆ ఇంటిచుట్టూ  
పెద్దతోట ఉంది. ఒక పక్క బ్రహ్మాండమైన బయలు. గ్రామీణ సౌకర్య  
లంటే ఇచ్చగించని కాలిటిన్ “ఇక గ్రామసీమకు వెళ్ళాలనిన అగత్యంలేదు.”  
అని నిర్ధారణచేశాడు. పోక్రోవస్కోయె అందమైన గ్రామం. ముఖ్యమం  
చేస్తున్నట్టుండే పిల్లకాల్వ ఒకటి అక్కడ ప్రవహిస్తోంది. అక్కడ పెద్ద పెద్ద  
మైదానాలున్నాయి. పొదరిళ్ళున్నాయి. వీటన్నిటినీ విడిచిపెట్టి ఉండడం  
మేరియాకు కష్టంగానే ఉంది. కాని తనభర్త వ్యవహారదక్షతకు, ప్రపంచ  
జ్ఞానానికి చకతురాలైన ఆమె అతనిమాట కన్నడూ ఎదురుచెప్ప  
లేదు. ఈ విధంగా పదిహేనేళ్ళ సాంసారిక జీవితం తర్వాత కాలిటిన్  
చనిపోయాడు. అతనికి ఒక కొడుకూ, ఇద్దరు కూతుళ్ళూ. ఆ ఇంటికి, పట్టణ  
జీవితానికి బాగా అలవాటుపడిపోయిన మేరియాకు ఓ—పట్టణం వదిలి  
వెళ్ళిపోవాలనే తలంపే కలగలేదు.

వయసులో ఉండగా మేరియా మంచి అందగత్తె అని పేరు  
పోందింది. యాభైయేళ్ళు వచ్చినా ఆమె ఇంకా ఆకర్షణీయంగానే ఉంది.  
కాకపోతే కొంచెం లావక్కి నాజాకుతనిం కోల్పోయింది. ఆమెలో దయా  
రిసంకంపే ఉద్వేగం హెచ్చు. చదువుకునే రోజుల్లో అలవడ్డ పిచ్చి

\* సుమారు 35 మైళ్ళు.



అలవాట్లు వయసుమళ్ళినా మానుకోలేదు. ఆ అలవాట్లకు లోనైనందుకు తనకు తానే సముదాయించుకునేది. కోపం ముక్కుమీద ఉండేది. తన అలవాట్లకు ఏమాత్రం అభ్యంతరం కల్గినా కట తడిపెట్టుకునేది. కాస్త ఉచ్చేస్తే ఎంతోదకుతో ఆదరించేది. ఆమెమాటకవరూ అడ్డుచెప్పేవారు కాదు. ఆమె ఇంటికి వెళ్ళడమంటే అందరికీ ముచ్చటగా ఉండేది. ఆవిడకి మంచి ఆస్తిపాస్తులున్నాయి. తలిదండ్రులనించి ఆమెకు సంక్రమించిన ఆస్తి కంటే భర్త పొదుపుతో కూడగట్టిందే ఎక్కువ. కూతుళ్ళిద్దరూ ఆమెదగ్గరే ఉంటున్నారు. కొడుకుమాత్రం పీటర్స్ బర్గులాని ఉత్తమకళాశాలలో ఒక దాంట్లో చదువుకుంటున్నాడు.

మేరియా డిమిట్రీయెవ్నాతోపాటు కిటికీదగ్గర కూర్చున్న ముసలాదిద ఆమె మేనత్త. తండ్రి చెల్లెలు. మారుమూల, పోకోవస్కోయెలో మేరియా ఈవిడతో కలిసే నివసించింది. ఈమె వేరు మార్సా టిమోఫెయెవ్నా. వట్టి తలతిక్కమనిషి. ఎంతతోస్తే అంత. మొగంమీద నిజంచెప్పేరకం. భాగ్య వంతురాలిగా నటించడానికి ఎంత నీచానికైనా ఒడిగట్టేది. ఆమెకి కాటిలిన్ అంటే పరమాసహ్య. మేరియా అతన్ని వివాహమాడగానే తన స్వగ్రామానికి పోయి పదేళ్ళపాటు ఓ రైతు గుడిసెలో నివసించింది. ఈవిడంటే మేరియాకు కొంచెం భయం. సన్ననిముక్కు. వృద్ధాప్యం వచ్చినా జుట్టు నెరవలేదు. దృష్టి తగ్గలేదు. హుందాగా అడుగులు వేసుకుంటూ నడుం వంచక నిటారుగా నడిచేది. గబగబా, విస్పష్టంగా, ఖింగున మోగే గొంతుతో పెద్దగా మాటాడేది. ఎప్పుడూ తెల్లని లేసుటోపీ పెట్టుకునేది. తెల్లటి బాకెట్టు తొడుక్కునేది.

“యేవిటిసగగతి? యెందుకలా నిట్టూరుస్తావ్?” అని చూతూతూ అడిగింది మార్సా టిమోఫెయెవ్నా.

“మరేంలేదు. ఆ మబ్బులు యెంతచక్కగా ఉన్నయ్యోమాడు.”

“పాపం! అవంటే జాలేస్తోందా?”

మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా జవాబియ్యలేదు.

“జెడియెనోవస్కీ ఇంకా రాకపోవడం ఆశ్చర్యంగానే వుంది.”

అన్నది మార్సా అల్లికసూదులు గబగబా ఆడిస్తూ. (ఆమె పెద్ద ఉన్ని మెడపట్టి అల్లుతోంది.)



“నిట్టూర్చడంలా సాయపడతాడు. లేకపోతే కట్టు కథలు చెబుతాడు.”

“అతనంటే యెందుకు నీకింత అక్కను? సెన్టీ పెట్రోవిచ్ బహు యోగ్యుడు.”

“బహు యోగ్యుడు!” అంది వృద్ధురాలు అసమ్మతి సూచకంగా.

“మా ఆయన అంటే అతనికంతభక్తి విశ్వాసాలనుకున్నా. యివాళటికి కూడా ఆయన ప్రసక్తివస్తే యెంతో ఆవేశంతో మాటాడతాడు.” అంది మేరియా.

“అవును. అలా మాటాడకేంజేస్తాడు. దిక్కు మొక్కు లేనివాణ్ణి తీసుకొచ్చి యింతవాణ్ణిచేసింది నీ మొగుడేగా” అని గొణిగింది మార్సా. ఆమె చేతిలోని అల్లిక సూదులు గబగబా జరిగాయి.

“తలంతా ముగ్గుబుట్టలా అయింది. చూస్తానికి మాత్రం అమాయకుడిగా కనిపిస్తాడు. కాని నోరు విప్పితే చాలు అన్నీ అబద్ధాలే. యెవరి మీదో ఒకరిమీద అభిమానాలు వేస్తాడు. పైగా కాన్సిలరు, గ్రామ పురోహితుడి కొడుకు!”

“ప్రతివాడికీ యేదో వొక కళంకం వుంటూనే వుంటుంది పాపం! అతనికున్న కళంకం అదీ. చదువు సంస్కారావు, శ్రేంచి మాట్లాడలేడు. నిజమే. కాని, నువ్వేమన్నాఅను, అతను అందుకీ తల్లాని నాలిక”

“అవునవును. యెప్పుడూ నీచేతులు ముద్దెట్టుకుంటుంటాడు. శ్రేంచి మాట్లాడలేకపోతేనేం? ఆ విషయానికొస్తే ఆ కీసరిబాసర శ్రేంచి నాకు మాత్రం వచ్చి చచ్చునాయేం! యేభాషలోనూ అతను మాట్లాడకుండా వుంటమేనయం. అప్పుడు అబద్ధాలాట్టానికి ఆస్కారముండదు. అడుగో దయ చేస్తున్నాడు. వట్టి మాటలపోగు.” అన్నది మార్సా వీధిలోకి దృష్టి సారస్తూ. “అడుగో! నీ-తల్లాని నాలిక! అడుగులు యెత్తెత్తి వేసుకుంటూ వస్తున్నాడు. కొంగలాగా గేడెకాళ్లా వీడూ.”

మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా జుట్టు సవరించుకుంది. మార్సా వెక్కిరింపుగా ఆమెకేసి చూసి, “యేదిటమ్మా అది? తెల్లవెంట్రుకే! నీదానీ దానికి పుర్యాసనచెప్పాలి. దానికి కళ్ళు కనిపించడం లేనట్టుంది.”



---

“యెప్పుడూ నువ్వుగే అంటూ వుంటావులే అత్తయ్యా!” అని  
బాధాకులిత స్వరంతో గొణుగుతూ కుర్చీ చేతిమీద వేళ్లతో వాయింఛ  
సాగింది మేరియా.

“సెర్టిఫైడ్ డిడియోనోవస్క్రి దయచేస్తున్నారు.” అని  
మెల్లగా చెప్పాడు డ్వారంలానుంచి తొంగిచూస్తూ గులాబీరంగు చెక్కల  
నవుకరు కుర్రాడు.

శ్రీ వేదవేద గ్రంథాలయం  
తేలవోలు. (కృష్ణా జిల్లా.)



## ౨

పొడుగాటి మనిషి ఒకతను అగదిలో ప్రవేశించాడు. శుభ్రమైన వదులు కోటూ, పొట్టి లాగూ, బూడిదరంగు చేతితొడుగులూ, జత మెడ పట్టీలూ - పైన నల్లది, అడుగున తెల్లనిది - ధరించాడు. అందమైన ముఖం, నున్నటి కణతలదగ్గరనించీ బూట్సులదాకా అతనివైఖరిలో నమ్రత, మర్యాద లక్షణాలు గోచరిస్తున్నాయి. మొట్ట మొదటగా ఇంటి యజమానురాలికి, ఆతరవాత మార్చా టిమోఫెయివ్నాకు వంగినమస్కరించాడు. మెల్లిగా చేతి తొడుగులు తీసేసి మేరియాచేతిమీదికి వంగాడు. రెండు సార్లు వినమ్రతతో ఆమెచేతిని ముద్దిడుకుని పడకకుర్చీలో తిప్పవేశాడు. గోళ్లు గిలుకుంటూ, మందహాసంచేస్తూ అన్నాడు :

“ఎలిజవెటా మైకెలోవ్నా బాగుందా?”

“ఆ - తోటలోవుంది.” అని జవాబిచ్చింది మేరియా.

“ఎలీనా మైకెలోవ్నా?”

“ఆ-లెనోచ్కా కూడా తోటలోనే వుంది. యేదిటి విశేషాలు?”



“ఓ-వున్నాయి! వున్నాయి!” అన్నాడు ఆ అగంతకుడు కళ్లు  
మిరికరిస్తూ, పెదిమెలు నొక్కుకుంటూ.

“విశేషం! ఆశ్చర్యం గొల్పే విశేషం! లావెటస్కీ, ఫియడోర్  
ఇవనోవిచ్ యీవూళ్ళో వున్నాడు.”

“ఫేడ్లా? యేదిటి! నిజంచెప్ప. యిదంతా నీ కల్పనకాదుగదా?”

“అబ్బే! నేనేం కల్పించి చెప్పడంలా. స్వయంగా నాకళ్ళతో చూచా”

“చూచానంటే యేవైంది?”

“బలే ఖుషీగా వున్నాడు! వొళ్ళు చేసి నిగనిగలాడి పోతున్నాడు”  
అన్నాడు జెడియోనోవస్కీ, మేరియా అన్నమాటలు విననట్టు నటిస్తూ.

“ఖుషీగా వున్నాడూ? యెలావుండగల్గాడు చెప్పా” అంది మేరియా.

“అవునవును. యింకోడైతే నలుగురిలో తలెత్తుకు తిరగగల్గేవాడా!”

“యేదిటి పెథవగొడవ? వాడు యింటికి తిరిగొచ్చాడు అంటే.  
యింటికి రాక మరెక్కడికి వెడతాడూ? యింతకీ యిందులో అతని తప్పే  
ముంది చెప్పు?” అంటూ వారి సంభాషణకు అడ్డువచ్చింది మార్సా.

“భార్య చెడిపోతే భర్తది తప్ప.”

“ఘోటక బ్రహ్మచారిని అమొక్క అనక యింకేమంటావులే.”

జెడియోనోవస్కీ వస్తున్న చిరునవ్వు ఆపుకుని వినసాగాడు. కాసేపైన  
తర్వాత “ఆ చక్కని మెడపట్టి యెవరోసం అల్లుతున్నా” అని అడిగాడు.

“ప్రపంచంలో యెవడన్నా బాతాఖాని కొట్టనివాడు, దగా  
చెయ్యనివాడు, అబద్ధాలాడనివాడు అంటూవుంటే వాడికోసం, తెలిసిందా?  
ఫేడ్లానిబాగా యెరుగున్నా. వాడితప్పేమన్నా వుందంటే అది పెళ్ళాన్ని  
నెత్తి కక్కించుకోవటమే అవును మరి, ప్రేమించి పెళ్ళాడాడు. యీ  
ప్రేమ పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుని వొకప్పుడుమాత్రం బాగుపడి చచ్చిందెవరు”  
అంది మార్సా. మేరియాను కీగంట చూస్తూ. తరివాత లేచి “యికమీరు మీ  
యిష్టమొచ్చిన వాళ్ళని అడిపోసుకోండి. ఊ - నన్నైనా సరే. మరేంపర్వా  
లేదు. నేవెళ్ళిపోతున్నా. మీకు అడ్డురానే” అని మార్సా టిమాఫెయెవ్నా  
చక్కా పోయింది.



“యెప్పుడూ యిదేవరస” అంది మేరియా, మేనత్త పెడుతున్నవైపే చూస్తూ. “యెప్పుడూ యింతే.”

“యెవో పెద్దతనం వచ్చేసింది. యేంజేస్తాం? దగా అంటూ మొదలెట్టింది. యీరోజుల్లో దగాకోరు కానిదెవరు చెప్పు? మానవజీవితమే నేడిలా తయారైంది. నా స్నేహితుడొకడు, మంచి యోగ్యుడు, మంచి హోదాలోవున్నవాడు, ఒకమాటు అన్నాడుగదా ‘యీరోజుల్లో కోడిపెట్ట కూడా గింజలు ఏరుకోటానికి నూటిగావెళ్లదు. దొంగదారికే వెడుతుంది.’ అని. కాని నీ మొహంచూస్తే నువ్వేదేవకన్యవో అనిపిస్తుంది. యెవీ, నీతెల్లటిచేతిని ముద్దెట్టుకోనియ్.”

మేరియా మందహాసంచేసి అరచెయ్యి వంచి ముందుకుజాపింది. అతను ఆమెచేతిని గట్టిగా ముద్దిడుకున్నాడు. కుర్చీ అతనిదగ్గరగా లాక్కొని కొంచెం ముందుకువంగి మేరియా అడిగింది: “ఊ-అతన్ని చూచావన్నమాట! నిజంగా ఖుషీగా వున్నాడా?”

“ఊ-బరే ఖుషీగావున్నాడు.” అన్నాడు జెడియెనొవస్కీ మందస్వరంతో.

“అతనిభార్య యెక్కడుందో యేవన్నా ఆచోకి తెలిసిందా?”

“మొన్న మొన్నటిదాకా పారిస్‌లో వుందట. ఈమధ్య ఇటలీ వెళ్ళిందంటున్నారు.”

“పాపం! ఫెడ్యా పరిస్థితి మహాఘోరంగావుంది. యిదంతా యెలా భరిస్తున్నాడో? దురిదృష్టపురోజులు అందరికీ యెపుడో వొకపుడు వచ్చేవేగాని యూరపు అంతా యితన్నిగురించి వొకటే చెప్పకోవడమాయే!”

జెడియెనొవస్కీ నిట్టూర్చాడు.

“అవునవును - నిజం. ఆమె చిత్రకారులతోటీ, పియానో వాయించే వాళ్లతోటీ కలసి తిరుగుతోందట! వాళ్లంతా సంఘంలో అగ్రశ్రేష్టులట! సిగ్నూ బిడియం బొత్తిగా వదిలేసింది.”

“పాపం! జాలేస్తుంది. అతనూ మాకుటుంబానికి చెందినవాడే. నాకు దూరపు దాయాది. నీకు తెలుసుగా?”



“ఆ - మీకుటుంబం సంగతి నాకు తెలియకపోవడ మేదిటి ?  
తెలుసు.”

“మమ్మల్ని చూస్తానికి యిక్కడికి వస్తాడంటా ?”

“వస్తాడనుకుంటా. వాళ్ల గ్రామం వెడదా మనకుంటున్నాడనివిన్నా”  
మేరియా దృష్టి పెకి సారించి

“ఆ - సెర్జీ పెట్రోవిచ్ ! సెర్జీ పెట్రోవిచ్ ! యీ గొడవంతా  
చూస్తే మా ఆడవాళ్ళం ఎంత వివేకంతో వ్యవహరించాలా బోధపడు  
తోంది.”

“ఆడవాళ్ళందరూ వొకేమాదిరి అనుకున్నావా మేరియా డిమిట్రీ  
యెవ్నా ! ఉహూ...దురదృష్టవశాత్తూ కొంతమంది చలచిత్తపు వాళ్ళుంటారు...  
పైగా కాలం అంటిది. చిన్నతనంలో సరైన పెంపకంలేక... (సెర్జీ  
పెట్రోవిచ్ జేబులోంచి ఊదారింగు రుమాలు తీసి మడతలు విప్పసాగాడు)  
అటువంటి ఆడవాళ్ళుంటారు. వుంటాడేమిటీ, వున్నారు. (సెర్జీ పెట్రోవిచ్  
జేబురుమాలు కొనతో కళ్ళు తుడుచుకుని)

“కాని మొత్తంమీద చెప్పాలంటే...అబ్బా ! రోడ్లమీద దమ్ము  
మహాదాక్షిణం.”

“అమ్మా ! అమ్మా !” అంటూ పదకొండేళ్ల చక్కనిచుక్క గదిలోకి  
ఉరుక్కుంటూ వచ్చింది.

“హ్లాడిమిర్ నికొలాయిచ్ గుర్రంయెక్కి వస్తున్నాడు.”

మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా లేచి నుంచుంది. సెర్జీ పెట్రోవిచ్ కూడా  
లేచి వంగి, “ఎలీనా మైకెలోవ్నా ! అభివందనాలు” అని మందహాసంచేసి  
మర్యాదకోసం ఒక మూలకిజెల్చి ముక్కు చీదుకున్నాడు.

“బలేగుర్రం ! దొడ్డిగుమ్మందగ్గర వున్నాడు. పోర్బీలోకి వస్తానని  
చెప్పాడు.”

గుర్రపుడెక్కల చప్పిడి వినిపించింది. అందమైన గుర్రంమీద ఎక్కిన  
అందగా డొకడు తెరిచిఉన్న కిటికీకి నూటిగా వీధిలోకొచ్చి నిలబడ్డాడు.



### 3

గుర్రం ఎక్కి వచ్చిన ఆ రాత్రి “బావున్నావా మేరియా డిమిటి యెన్నా?” అని అడిగాడు. అతని కంఠస్వరం శ్రవణ సుఖంగా ఉండి ప్రతిధ్వనిస్తోంది. “కొత్తగా యీ గుర్రాన్ని కొన్నాను. బావుందా?”

మేరియా కిటికీదగ్గరికి వెళ్ళి “బావున్నావా? వోడ్డెమార్! ఓ— బలే గుర్రం! యెక్కడ కొన్నావ్?”

“మిలిటరీ కంట్రాక్టు దగ్గర కొన్నా...డబ్బు బాగా గుంజేశాడు దొంగ పెగవ!”

“యీ గుర్రం పేరేమిటి?”

“ఆర్లాండ్...పిచ్చి పేరు. యేం బావుండలా. పేరు మార్చేద్దా మనుకుంటున్నా...వట్టి మొండిజాతి”.

గుర్రం కన్నుమని ఓ దూకు దూకి నురుగులు గమ్మిన మూతి అటూ ఇటూ ఆడించింది.

“లెనోచ్చా! గుర్రం మూతిమీద తట్టు. భయం లేదులే”.

ఆ బాలిక కిటికీలోంచి చెయి జాపింది. కాని ఆర్లాండ్ సారాత్తుగా బెదిరి ముందుకాళ్ళు పైకెత్తి గరితంది.



ఆ రౌతు ఏమాత్రం చలించకుండా గుర్రం మెడమీద ఒక్కటి కొట్టాడు. రెండు కాళ్ళతోనూ దాన్ని తన్నిపట్టి, ఎంత మొండికేసినా లక్ష్యం చెయ్యక మళ్ళీ దాన్ని కిటికీ దగ్గరికి తీసుకొచ్చాడు.

“జాగ్రత ! జాగ్రత !” అని పలుమారులు అంది మేరియా.

“లెనోచ్చా ! యీతడవ మళ్ళీ గుర్రాన్ని తట్టు. దీని ఆటలేం యిక సాగనివ్వనులే” అన్నాడా యువకుడు.

ఆ పొగరుబోతు గుర్రం పళ్ళు కొరుకుతూంటే నాసికా పుటాలు వణుకు తున్నాయి. ఆ బాలిక మళ్ళీ చెయ్యిజాపి జంకుతూ ఆ నాసికా పుటాలమీద తట్టింది. “బలే ! బలే ! యిక నిగి లోపలికిరా” అని మేరియా ఆ యువకుణ్ణి ఆహ్వానించింది.

ఆ రౌతు నేర్పుగా గుర్రం తల తిప్పి, రికాబుతోతాకి చక్రవర్తి పరుగెత్తించుకుంటూ ఇంటి ఆవరణలోకి వచ్చి దిగాడు.

వెంటనే కొరడా ఆడించుకుంటూ వాళ్లు గుమ్మంగుండా కచ్చేరీ గదిలో ప్రవేశించాడు. సరిగ్గా అదే సమయానికి ఇంకో గుమ్మంలోంచి నల్లటి బట్టు, సన్నగా పొడుగ్గా ఉన్న పందొమ్మిదేండ్ల యువతి వచ్చింది. ఈమె మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా కూతురు లీజా.



పాతకుల కిలా పరిచయమైన యువకునిపేరు వ్లాడిమిర్ నికొలాయిచ్ పాన్నిన్. ఇతను షీటర్స్ బర్గ్లో ప్రభుత్వోద్యోగి. దేశీయ మంత్రత్వ శాఖలో ప్రత్యేకాధికారిగా పనిచేస్తుంటాడు. తాత్కాలిక ప్రత్యేకాధికారిగా ఓ—పట్టణానికివచ్చి గవర్నరు జనరల్ జో నెన్ బర్గ్ కు తయినాతీగా పనిచేస్తున్నాడు. ఈ గవర్నరు ఇతనికి బంధువు కూడా.

పాన్నిన్ తండ్రి ఆశ్వికదళ సేనానిగా పనిచేసి పించను పుచ్చుకున్నాడు. పేరుపడ్డ జూదగి. తేనెరంగు కళ్లు. ముడతలుపడ్డ ముఖం. వణుకుడు మూతి. గొప్పగొప్ప వాళ్ళతో బుజం బుజం రాసుకుంటూ తిగగడంతో జీవితమంతా గడిపాడు. 1 రెండు రాజధానులలోని ఇంగ్లీషు కబ్బుల చుట్టూ తిరుగుతుండేవాడు. బాగా పరిచయమైతే గదా అని మాత్రం అతన్ని నమ్మడానికి వీలేదు. అయితే నేం, మంచి సమర్థుడనే పేరువచ్చింది. ఎంత సమర్థుడైతే మట్టుకు ఏంలాభం, ఎప్పుడూ దరిద్రమే.

అతనికి ఒక్కడే ఒక కొడుకు. చనిపోయేటప్పటికి ఉన్న ఆ కాస్త ఆస్తి తాకట్టుగా ఉంది. ఇక పాన్నిన్ కి తండ్రినించి సంక్రమించిన ఆస్తి.

1 షీటర్స్ బర్గ్, మాస్కో



కాని ఒక విధంగా కొడుకు చదువుకు సదుపాయం కల్పించాడు. వ్లాడిమిర్ నికొలాయిచ్ శ్రాంతి భాష చాలా బాగా మాట్లాడగలడు. ఇంగ్లీషు బాగా మాట్లాడగలడు. జర్మన్ భాష మాత్రం అద్భుతంగా మాట్లాడేవాడు. ఆ రోజుల్లో ఎవరైనా అంతే. జర్మన్ భాష చక్కగా మాట్లాడడం పెద్దమనిషి తరహా కాదని ఆనాటి మర్యాదస్తులు భావించేవారు. తగు సమయంలో మాస్కోనికై తే మరీ మంచిది - జర్మన్ సమాసాలు ప్రయోగించడం సరైన పద్ధతని ఎంచేవారు.

పదిహేనేళ్ల ప్రాయానికే వ్లాడిమిర్ నికొలాయిచ్ ఏమాత్రం కళవళ పాటూ లేకుండా ఎవరి కచేరీ గదిలోనైనా సరే ప్రవేశించి కాసేపు కాలం వెళ్లబుచ్చి తగు సమయంలో నిష్క్రమించడంలో ఆరితేరాడు. తండ్రి ఇతనికి చాలామంది పెద్దవాళ్ళతో పరిచయం కలిగించాడు. రెండు ఆటల మధ్య పేక కలివేటప్పడో గొడ్డు ఆట గెలచినపుడో, ఇలాంటి ఆటలలో ఆసక్తి కలిగిన ప్రముఖులకి తన 'వోలోడ్కా'ని గురించి నాలుగు ముక్కలు చెప్తుండేవాడు. ఇక వ్లాడిమిర్ నికొలాయిచ్ బి. ఏ. ప్యాసయ్యాడు. విశ్వవిద్యాలయంలో చదువుకునే రోజుల్లో అనేకమంది యువక శ్రేష్టులతో పరిచయం కల్గించుకున్నాడు. అందమూలంగా గొప్ప గొప్ప వాళ్ళ ఇళ్ళకి వెళ్ళటానికి అవకాశం చిక్కింది. ఎక్కడికి వెడితే అక్కడ ఇతన్ని ఎంతో ఆదరించేవారు. చూడ చక్కనివాడు. చీకూ చింతా ఎరిగనివాడు. సర్దా ఘోషుడు. మంచి ఆరోగ్యవంతుడు. అందరి తోటీ చనువుగా మెలిగేవాడు. తగ్గవలసినపుడు తగ్గేవాడు, ముందుకు ఉగ్గకవలసినపుడు ఉగ్గకేవాడు. ఢేమైన వ్యక్తి! అద్భుతదేవత చిరునవ్వు నవ్వింది. గొప్పవారిల సాంఘిక రహస్యాలు గ్రహించాడు. ఆ సంఘ నియమాలను నిజంగా గౌరవించేవాడు. స్వల్పవిషయాలను అసలేమాత్రం లక్ష్యపెట్టక, గభీర విషయాలను సైతం లక్ష్యపెట్టనట్లు నటించేవాడు. బహు పసందుగా నాట్యం చేసేవాడు. ఇంగ్లీషు దుస్తులు ధరించేవాడు. కొద్ది కాలంలోనే పీటర్స్ బర్గ్ యువకుల్లోకల్లా గుణవంతుడు, వుత్పన్నదూ అని కీర్తి సంపాదించాడు. తండ్రికింటే పాన్సిన్ ఎక్కువ సమయం. మంచి ప్రతిభావంతుడు. అనేక విషయాలలో అందెవేసిన చెయ్యి. మనోహరింగా పాడతాడు. బహు నైపుణ్యంలో చిత్రాలు గీస్తాడు.

కవిత్వములుతాడు. కొద్దోగొప్పో అభిమానిస్తాడు కూడా. అతనికి ఇరవై ఏనిమిడేళ్లుంటాయి. మంచి ఉద్యోగంలో ఉన్నాడు. పానిన్ కి తనలా, తన తెలివితేటల్లా, వివేకంలా విశ్వాసు పెచ్చు. ధైర్యంగా, హుషారుగా జీవితం నిర్మించుకున్నాడు. ఇతనికి జీవితం పూల పాన్పు. వృద్ధులు, యువకులు అతన్ని సమంగా ఆభిమానించేవారు. అందరి సంగతి, ముఖ్యంగా స్త్రీల సంగతి, తనకు బాగా తెలుసునని అనుకునేవాడు. స్త్రీలలో సామాన్యంగా ఉండే లోటుపాట్లు బాగా ఆకళించుకున్నాడు. లలితకళలంటే చెవికోసుకునేవాడు. తనలో పట్టుదలా, భావనాశక్తి, తన్మయతా దాగివున్నాయనేపంజ్ఞానం ఇతనికి ఉండేది. అందుకని మామూలు నియమాలను కొంచెం సల్పించి అడవి ఓటుభాగ్యం పండించేవాడు. ఘరానా మనుష్యులు దూరిదూరింగా ఉంచే సామాన్యులతో కూడా స్నేహం కట్టే వాడు. మొత్తంమీద ఏ గొరవా పట్టించుకోకుండా స్వేచ్ఛగా జీవితం గడిపాడు. కాని అతని చూడయం పొసాణం. వట్టి జిత్తులమారి. చుట్టూ ఎంత గందరగోళం జరుగుకున్నా ఏమాత్రం ఏసురిపాటు లేకుండా ఏం జరుగుతోందీ ఓకంట కనిపెట్టాలను. ధైర్యంతో స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే ఈ యువకుడు ఎన్నడూ భావోద్వేగానికి బానిసకాలేదు. నిజం చెప్పాలంటే తన విషయాలను గురించి ఎప్పుడూ గొప్పలు చెప్పుకోలేదు. ఓ — పట్టణానికి వచ్చిగానడంతో మేరయా ఇంటికి రాకపోకలు పెట్టుకున్నాడు. త్వరలోనే ఆ ఇంటివాడతో కలిసి మేరసి పోయాడు. మేరయా డిమిట్రీయెవ్నాకి ఇతనంటే సిచ్చి ఆభిమానం.

పానిన్ గదిలో ఉన్నవారందరికీ గౌరవపూర్వకంగా నమస్కరించి మేరియాతోనూ, ఎలిజవెటాతోనూ కరచాలనం చేశాడు. జెడియెనావస్కీ బుజంమీద తట్టాడు. తెనోచ్చాను దగ్గికి తీసుకుని ఆమె నుదురుమీద గట్టిగా ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

“అటువంటి పొగరబోతు గుర్రంమీద యెక్కడానికి నీకు భయం లేదా?” అని మేరియా అడిగింది.

“అది వట్టి సాధువు. నాకు నిజంగా యెవరంటే భయమో చెప్పనా? సెర్జీ పెట్రోవిచ్ తో పేకాట్టమంటే నాకు చెడ్డ భయం. నిన్ను పేకాటలో నన్ను దోచేశాడు”.



జెడియెనోవస్కీ చిరునవ్వు నవ్వుతున్నట్లు నటించాడు. గవర్నర్‌కి అభిమానపాత్రుడై ఈ పీటర్స్‌బర్గ్ ఉద్యోగి దయ సంపాదించాలని అతని యత్నం. మేరియాతో సంభాషణలో తనను పానిన్ సాధించిన విషయాల ప్రసక్తి తెచ్చి “అవును. అతన్ని పొందకుండా యెవరుండగలరు!” అనే వాడు. “యీ యువకుడు గొప్ప గొప్ప విషయాలలో విజయం సాధిస్తున్నాడు. ఉద్యోగుల్లో మేలుబంతి. గవర్నర్ అంటూ లేదు”.

యదార్థానికి పీటర్స్‌బర్గ్-లో కూడా పానిన్‌ని సమర్థునిగా ఎంచే వారు. ఎంత పన్నెనా ఇట్టే పూర్తిచేసేవాడు. కాని కాయకష్టానికి ఎక్కువ విలువ ఇవ్వక బతక నేర్చిన వారందరిలానే ఇతరూ తన సామర్థ్యాన్ని గురించి చులకనగా మాట్లాడేవాడు. మంచి పరిపాలనా దక్షత గల అధికారి. ఇటువంటి వాళ్ళను పై అధికారులు అమితంగా అభిమానిస్తారు. తలుచుకుంటే ఎప్పటికైనా మంత్రి అయిపోగలననే విశ్వాసం ఇతనికి ఉండేది.

“నిను దోచేశానన్నావుగదా? మున్న నా దగ్గిరనించి పన్నెండు రూబుళ్ళు<sup>1</sup> గెల్చుకుందెవరో? యింకా...”

“ఆరిపిడుగా!” అన్నాడు పానిన్. అలా అనడంలో అతని కంఠ స్వరంలో దయారసమేగాక అసహ్యంతో కూడిన నిర్లక్ష్యభావంకూడా ద్యోతకమైంది. ఇలా అని లీజాదగ్గిరికి వెళ్ళి అన్నాడు :

“ఒబెరాన్<sup>2</sup> నాటకప్రారంభగీతాలు యిక్కడ దొరకలేదు. శాస్త్రీయ సంగీతసాహిత్యమంతా తనదగ్గిరుందని బెలెనిట్సీనా కోతలు కోసింది. అవిడదగ్గిర లల్లాయిపదాలు, డాన్సు పాటలు తప్ప మరేంలేవు. మాస్కోకు రాశాను. ఓ నారంగోజ్లో ఆ గీతాలు వస్తాయి. మరిచే పోయా. నిన్న కొత్తపాట ఒకటి రాశాను. సాహిత్యంకూడా నాదే. నీకు వినాలనివుందా? దాని బాగోగులు నాకు తెలియవు కాని బెలెనిట్సీనా భేషుగా వుందంది. అయితే అవిడ అభిప్రాయానికి పెద్ద విలువయివ్వకూడదు. నీ అభిప్రాయం తెలుసుకోవాలనివుంది. పోనీ తొందరేంటే. రేపెప్పుడైనా...”

“రేపటిదాకా యెందుకు? యిప్పుడే వినిపించరాదూ?” అంటూ వారి సంభాషణకు అడ్డంవచ్చింది మేరియా.

1 రష్యన్ నాణెం. సుమారు మన రూపాయిన్నగికు సమానం.

2 సంగీతనాటకం. కర్త : జర్మన్ వాగ్గేయకారుడు పీటర్ (1786-1826)

“సరే మీ యిష్టం.” అని మనురకాంతులు విజిమ్మే మందహాసం చేస్తూ జవాబిచ్చాడు పాస్టిన్. ఆ మందహాసం ఎంత ల్లరగా పొడగట్టిందో అంత త్వరగా మాయమైంది. మోకాలితో కుర్చీపీట అవతలికి నెట్టి పియానోమందు కూర్చుని మెట్లునొక్కి మాటలు స్పష్టంగా వినిపించేటట్లు పాస్టిన్ పాడసాగాడు.

“చింతతో సిరనునాల్చిన చితకొమ్మపై  
ఎగబాసు నెలరాజు సాగసులే చూడు!

చూలాలువలె సాగు నీలాలనుబ్బితో  
జాబిల్లి కొంటెగా దోబూమలాడు.

అతరాళముచుండి కాంతిదండుచు పంపి  
భూలోక సామ్రాజ్యముచు ఏలుతాడు!

ఎడదలో నున్నట్టి కడలి నుప్పొగించు  
చందమామవు నీవె అచాలరాణి!

అడుకటలులేని అంచులు కనరాని  
తరగ లురలించు సాగరము నాయెడద.

నీకంటి కొలకులో నీలాలు దోగితే  
గుండాలు పడి గుండె ఘూర్ణిలుతాది.

నీ చూపులో వెలుగు నీడల్లు భారుతే  
పసిడి యిసుకను గుండె పరచుకొంటుంది.

తలుచుకుంటూ నిన్ను కలగుండు పడతాను  
మనసు విప్పేసరి కె మైచుకుస్తాను!

నీవు మాత్రము గాణి! నిండుజాబిల్లిలా  
ఉండునక ఆ యనక ఊరుకుంటావు!”



రెండో భాగం ఆతిశయంతో, అమిత భావోద్వేగంతో పాన్సిన్ పాడాడు పియానో వెలువరించిన వివిధ భవనాలు సముద్ర తరంగాలను జప్తికి తెచ్చాయి. 'మనసు విప్పేసరికి మైమరుస్తాను' అనే మాటలు ఉచ్చరించి పాన్సిన్ ఒక్క నిటూర్పు విడిచాడు. దృష్టి కిందికి సారించి శృతి తగ్గించాడు. పాట పూర్తి అయింది. లీజా స్వర కల్పన చాలా బాగుందని మెచ్చుకుంది. మేరియా హృదయాకర్షణీయంగా ఉందని. కేడియోనోవస్కీ సైతం "బహు రమ్యంగా వుంది. సంగీతం సాహిత్యం రెండూ అష్టాదశకరంగా వున్నాయి" అనేశాడు. లెనోచ్కా గాయకునికేసే విత్తరపుచూపు చూసింది. అక్కడ కూడినవారందరికీ ఈ యువగాయకుని స్వర కల్పన ఆనందం కలిగించింది. కాని అప్పడే వచ్చి హాలు గుమ్మరిలో నిల్చున్న ఒక వృద్ధునికి మాత్రం ఆనందం కల్గించినట్టు లేదు. వంచిన తల, బుజాలకదలిక యీ విషయాన్నే నూచిస్తున్నాయి. ఒక మోటు జేబురుమాలుతో బూట్లమీది దుమ్మును దులిపేసుకుని కళ్ళు కుంచించి, పెదవులు గట్టిగా నొక్కుకుని, అసలే వంగిపోయిన నడుం ఇంకా వంచి ఆ వృద్ధుడు మెల్లిగా అడుగులు వేసుకుంటూ కిచేరీ గదిలో ప్రవేశించాడు.

"ఓ! క్రిస్టాఫర్ ఫియెడరోయిచ్! నమస్కారం" అన్నాడు పాన్సిన్ అందరికంటే ముందుగా ఆసనంనించి దిగ్గునలేచి.

"మీరు యిక్కడ వున్నారనుకోలా. అనుకుని వుంటే మీ ముందు పాడటానికి ధైర్యంచేసే వాణ్ణిగాదు. దేఖి సంగీతం మీకు నచ్చదని నాకు తెలుసు"

"ఆపాట నే విననేలేదు" అన్నాడా అగంతకుడు వచ్చీరానీ రష్యన్ భాషలో. అక్కడ ఉన్నవారందరికీ వంగి నమస్కరించి గది మధ్యలో వికారంగా నుంచున్నాడు.

"మాన్సియర్ లెమ్ ! లీజాకి పాఠం చెప్పడానికి వచ్చారనుకుంటా" అంది మేరియా.

"ఉహూ - ఎలిజవెటా మైకలోవ్నాకి చెప్పాలని కాదు, ఎలీనా మైకలోవ్నాకి చెప్పాలని వచ్చా".

"సరే. నుంచిది. లెనోచ్కా ! లెమ్తో మేడమిదికి వెళ్ళు."

ఆ బాలిక వెంట లెమ్ వెళ్ళబోతుండగా పానిన్ వారిని ఆపి “పాఠం చెప్పడం అయిపోయాక వెళ్ళిపోకండి, క్రిస్టాఫర్ ఫీయెడరోయిచ్ ! ఎలిజ వెటా నేనూ బిథోవెన్ కృతి పాడాలనుకుంటున్నాం, విందురుగాని” అన్నాడు.

ఆ వృద్ధుడు ఏదో గొణుక్కోసాగాడు. దానిమీద పానిన్ తప్పుడు ఉచ్చారణ చేస్తూ జర్మన్ భాషలో “ఎలిజవెటా మైకెలావ్నాకి మీరు అంకిత మిచ్చిన పార్థనా గీతం నాకు చూపించింది. అద్భుతంగా వుంది. శాస్త్రీయ సంగీతం మెచ్చుకోలేనివాణ్ణి అనుకోకండి. కాకపోతే ఆ సంగీతం మధ్యమధ్య కొంచెం విసుగెత్తిస్తుంది. అయితేనేం సాంపుగా వుంది.”

ఆ వృద్ధునికి కోపం వచ్చింది. లీలాకేసి కోరచూపు చూసి చరచరా చక్కాబోయాడు.

పానిన్ రచించిన గేయాన్ని తిరిగీ పాడమని కోరింది మేరియా. కాని ఆ జర్మన్ పండితుని చెవులకు ములుకుగా ఉండే గేయం తిరిగీ పాడి అతనికి బాధకల్పించనంటూ నిరాకరించి, బిథోవెన్ కృతి పాడదామని పానిన్ లీజాను ప్రోత్సహించాడు. దానిమీద మేరియానిట్టూర్చి తోటలోకి ప్రికారు పెడదాంరమ్మని జెడియెనోవస్కీని పిలిచింది. జెడియెనోవస్కీ దికటంగా నద్వి, అంగీకార నూచకంగా తలవంచాడు. రెండు వేళ్ళతో సున్నితంగా హాటుతీసుకుని మేరియా వెంట బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. గదిలో పానిన్, లీజా, ఇద్దరే మిగిలారు. స్వరకల్పన గుర్తించిన కాగితం తీసుకుని లీజా మడత విప్పింది. ఇద్దరూ పియానోమొదల మౌనంగా కూర్చున్నారు. పైనించి మధ్య మధ్య ఆగుతూ లెనోచా వివిధ స్థాయిలలో వాయిస్తున్న పియానో ధ్వనులు వినిపిస్తున్నాయి.



శ్రీ

క్రైస్తాఫర్ థియోడర్ గోట్లాబ్ లెమ్ సాగ్సనీలోని చిమ్మిట్ అనే పట్టణంలో 1786 లో జన్మించాడు. ఇతని తలిదండ్రులు కడు బీదవారు. సంగీతం వారికి జీవనాధారం. తండ్రి ఫ్రెంచి కాహళమూ, తల్లి వీణ వాయించి జీవనం గడుపుతుండేవారు. లెమ్ అయిదవ ఏటనే మూడు జంతువులు వాయిచడం అభ్యసించాడు. ఎనిమిదో ఏట ఇతని తలిదండ్రులు చనిపోయారు. పదో ఏటనించీ సంగీతకళను ఆధారంచేసుకుని లెమ్ పొట్ట పోసుకో నారంభించాడు. చాలాకాలం ఊళ్లమ్మట తిరుగుతూ, హోటళ్ళ లోనూ, సంతల్లోనూ, పెళ్ళిళ్ళల్లోనూ, విందుల్లోనూ వాయిస్తూ కాల తేపం చేశాడు. తర్వాత ఒక ఆర్కెస్ట్రాలో చేరి క్రమక్రమేపీ దానికి నాయకుడయ్యాడు. ఇతని వాయిద్యం అద్భుతంగా ఉండేది. కాని సంగీత శాస్త్రంలో మంచి పరిజ్ఞానం అలవడింది. ఇరవై ఎనిమిదో ఏట రష్యాకి లెమ్ వలస వెళ్ళాడు. రష్యాలోని ఒక పెద్దమనిషి అతన్ని ఆహ్వానించి తీసుకు వెళ్ళాడు. ఆ పెద్దమనిషికి సంగీతమంటే తలకాయ నెప్పి. దర్జాకోసం ఒక ఆర్కెస్ట్రాను పోషిస్తున్నాడు. ఏడు సంవత్సరాలపాటు లెమ్ అతని దగ్గర సంగీత దర్శకుడుగా పనిచేశాడు. చివరికి వట్టి చేతులతో బైటికి

పోవలసి వచ్చింది. ఆ పెద్దమనిషి దివాళాతీసి లెమ్మకి ఇవ్వాలని జీతానికి గాను మొదట ప్రాంసరీనోటు రాసిద్దామనుకున్నాడు. గాని బాగా ఆలోచించి మానుకున్నాడు. లెమ్మకి ఒక్క ఫార్మింగయినా ముట్టలేదు. రష్యానించి ఇక వెళ్ళిపోమ్మని అనేకమంది అతనికి సలహా ఇచ్చారు. కళాకారుల పాలిటి కల్పవృక్షంగా భావించబడే రష్యానించి రిక్తహస్తాలతో ముప్పివానిలా వెళ్ళిపోవడానికి లెమ్మకి మనస్కరించలా. రష్యాలోనే ఉండిపోయి తన అదృష్టం పరీక్షించుకుందామని నిశ్చయించుకున్నాడు. పాపం ! ఈజర్మన్ గాయకుడు ఇరవై ఏళ్ళనించీ తన అదృష్టం పరీక్షించుకుంటూనే ఉన్నాడు. అనేకమంది పెద మనుషుల కొలువులో ఉన్నాడు. మాస్కోలో తదితర పట్టణాలలో తన అదృష్టాన్ని పరీక్షించాడు. అనేక బాధలు సహించాడు. దారిద్ర్యం అనుభవించాడు. ఎన్నో కష్టతరంగాలను ఎదుర్కొన్నాడు. ఇన్ని కష్టాల్లోనూ మాతృభూమికి తిరిగిపోవాలనే కోరిక మాత్రం ఇతనిలో చావలేదు. ఆ ఒక్క ఆశతోనే నిలదొక్కుకుని బలకగల్గాడు. ఈ అంతిమ కోరికను గూడా అదృష్టదేవత తీర్చలేదు. యాభై యోషడి పైబడింది. శరీరం కృశించి పోయింది. రుగ్మత ప్రవేశించింది. ఇక ఏమిటి చేయడం ? తానసహించుకొనే రష్యాను వదిలిపోవాలనే ఆశనునిరాశ చేసుకుని ఓ — పట్టణంలో అట్టే ఉండిపోయాడు. సంగీత పాఠాలు చెప్పకుంటూ జీవయాత్ర గడుపుతున్నాడు.

లెమ్మ ఆకారం చూట్టానికి ముచ్చటగా ఉండదు. మనిషి పొట్టి. వంగిపోయిన నడుం, జారిపోయిన బుజాలు. జానేడులోతు పొట్ట. పొడుగ్గా చ్చపాలాంటి పాదాలు. నీలిరంగు బండ కాలిగోళ్ళు. ఎర్రటి చేతులు స్పష్టంగా కనిపించే నరాలు. కొమ్ముల్లాంటి గోళ్ళు. ముడతలుపడ్డ ముఖం. సొట్టబుగ్గలు. బిగుసుకు పోయిన పెదమలు. మితభాషి. దీనితో పాటు, అలవాటై పోయిన పెదమలు విరవడం, కొరుక్కోవడం చూపరులలో అసహ్యభావం కలిగించేవి. సన్నని నుదురుమీద చిందరివందరగా జుట్టు, ఆరిపోయే దీపంలా జీవంలేని కళ్ళు. మోయలేని శరీరాన్ని అడుగడుక్కు ఊపుకుంటూ అతి ప్రయాసమీద నడిచేవాడు. అతని చేష్టలు, పంజరంలో బంధింపబడ్డ గుడ్లగూబ మిడిగుడ్లు మిణకరిస్తూ నిస్సహాయ స్థితిలో వికృతంగా కొట్టుకోవడం జ్ఞప్తికి తెస్తాయి. పాపం ! హృదయాన్ని



ప్రయ్యలు చేసే దుఃఖం ఇతనిమీద శాశ్వత ముద్రను వేసి అసలే అసహ్యం గొల్పే ఆకారాన్ని మరింత దిక్పతం చేసింది. ప్రథమ పరిచయంలోనే ఒక నిశ్చితాభిప్రాయానికి రానివారికి మాత్రం సర్వనాశనమే పోయిన ఈ వ్యక్తి మంచితనం, చిత్తశుద్ధి, ఏదో అసాధారణతా గోచరిస్తాయి. బాచ్, హాన్ డెక్ అంటే ఇతనికి మహా ఇష్టం. సంగీతంలో పాండిత్యం, మంచి భావనా పటిమ, మనోబలం గల లెమ్కి, అదృష్టం ఎదురు తన్నక పోయినట్లయితే, జర్మన్ వాగ్గేయకారుల సరసను సానం లభించిందేమో ఎవరికి తెలుసు? పాపం! ఏదృష్ట నక్షత్రతాన పుట్టాడో? లెమ్ చాలా గేయాలు రచించాడు. కాని ఏం లాభం? ఒక్కటి ప్రపంచపు వెలుగుచూడ లేదు. లెమ్కి లౌక్యం తెలీదు. ఆశ్రయించడం తెలీదు. ఏ సమయంలో ఎలా ప్రవర్తించాలో తెలీదు. చాలాకాలం కిందట ఇతనిలాంటి దరిద్రుడే ఒక జర్మన్ గాయకుడు ఇతని గేయాలు రెండు ప్రచురించాడు. కాని అది దుకాణాల బీరువాలలోనే బూజుపట్టి పోయాయి. అర్ధరాత్రివేళ నీటిలో విసిరి పారేసినట్లు అతని గేయాలు కాలగర్భంలో లీనమైనాయి. ఎలా రాసి పెట్టిందో అలాజరుగుతుందని లెమ్ మనసు నిబ్బరంచేసుకున్నాడు. వృద్ధాప్యం బాధిస్తోంది. మనసు కూడా చేతుల్లానే రాయి అయిపోయింది. కాలిటిన్ ల ఇంటి సమీపంలోని ఒక చిన్ని ఇంటిలో ఉంటున్నాడు. చిట్టుక గృహం నించి తీసుకువచ్చిన వంటవాడు మాత్రమే అతనికి తోడు నీడ. లెమ్ అసలు పెళ్లేచేసుకోలేదు. దూరం షికారు వెళ్ళడం, బైబిలో, ప్రార్థనా గీతాలూ, షెల్లెర్ టి అనువదించిన షేక్స్పియరు 4 రచనలూ చదవడం అతనికి పరిపాటి. చాలాకాలంగా గేయాలు రచించడమేలేదు. కాని అతని శిష్యవర్గంలో ఉత్తమురాలైన లీజా అతన్ని సుషుప్తి నించి మేల్కొల్పింది. ఇందాక పానిన్ ఉటంకించిన గేయం లీజా ప్రేరణమీద లెమ్ కూర్చిందే. ఈ గేయానికి సాహిత్యం ప్రార్థనా గీతాలనించి తీసుకుని దానికి తన రచన

1. జర్మన్ వాగ్గేయకారుడు. 2 అంగ్ల స్వర కర్త. జన్మతః జర్మన్ (1685 - 1759)

3. జర్మన్ కవి, రచయిత, పండితుడు (1772 - 1829)

4. ఉత్తమ అంగ్ల నాటక రచయిత (1564-1616). 37 నాటకాలు రాశాడు.

కొద్దిగా చేర్చాడు. ఆ గేయం రెండు బృందగానాలకోసం ఉద్దేశింపబడింది. ఒకటి ఆనంతదాయకమైంది. రెండోది విషాత భరితమైంది. చివరికి రెండూ కలిసి ఒకే ఒక గేయంగా రూపొంది పాడబడతాయి. “ఓ కరుణామయా ! భగవాన్ ! ఈ పాపులను క్షమించు. చెడు ఆలోచనల నించీ, ఐహిక వాంఛల నించీ విముక్తి కల్గించు.” ఇదీ అతని గేయం. ఇక ముఖపత్రం మీద “సన్మార్గ వర్తనులే ధర్మపరులు. ప్రార్థనా గీతం. రచన: సి. టి. జి. లెమ్. అంకితం: ప్రేయ శిష్యురాలు. ఎలిజవెటా కాలిటిన్ కి” అనే మాటలు జాగ్రత్తగా ముద్దులొలికే అక్షరాలతో రాపిచ్చాడు. “సన్మార్గ వర్తనులే ధర్మపరులు”, “ఎలిజవెటా కాలిటిన్” అనే మాటల చుట్టూ నూర్యకిరణాలను చిత్రించాడు. దానికింద “నీకు మాత్రమే” అని రాశాడు. పానిన్ ఈ గేయ ప్రసక్తి తెచ్చేసరికి లెమ్ మహా బాధపడ్డాడు. పిచ్చికోపం వచ్చి లీజాకేసి కోరచూపు మాసాడు.



## ౬

పాన్సిన్ పట్టుదలతో, బిగ్గరగా బిథోవెన్ కృతి రెండో చరణం వాయింప నారంభించాడు. కాని లీజా పాట ఎత్తుకోలేదు. అతను వాయింపటం ఆపి ఆమెకేసి చూశాడు. అతని వంకే తదేక దృష్టితో చూస్తున్న లీజా కళ్ళల్లో ఆసంతుష్టి గోచరించింది. పెదవులపై చిరునవ్వు లేదు. ముఖంలో విషాదం పొడగట్టింది.

“యేదిటి సంగతి?” అని అడిగాడు పాన్సిన్.

“నీ మాట యెందుకు నిలబెట్టుకోలేదు. క్రిస్టాఫర్ ఫియెడొరోయిచ్ కీర్తనను గురించి ఒక్కమాటన్నా అతనితో అననని మాట యిచ్చినమీదనేగా నీకది చూపించా?”

“క్షమించు. ఎలిజరెటా మైకోలావ్నా! నోరు జారింది”

“నీ మూలంగా మా పని తలకిందులైంది. ఇక ఆయన నా మాట నమ్మనే నమ్మడు.”

“యేం చెయ్యను చెప్పు? చిన్నప్పటినించీ జర్మనీవాడు కంటబడిలే చాలు, సహించలేకపోతున్నా. యేదో విధంగా యేడిపించుకు తినాలని మనసు గోజిల్లుతుంది”

“అదేమిటి? పాపం! అతను కటిక దర్శింపబడు. వొంటరివాడు. భగ్నజీవి! అతనంటే జాలేయడం లేదా? యేడిపించుకు తినాలని బుద్ధి యెలా పుడుతుంది?”

పానిన్ కలవరపడి, “దీనికంతటికీ నాకు దూరదృష్టి లేకపోవటమే కారణం. ఉహూ - కాదని వాదించకు. నా సంగతి నాకు బాగా తెలుసు. విచక్షణా జ్ఞానం లేకపోవటం నాకెంతో హానికలగచేస్తోంది. దీనిమూలంగా నాకు అహంభావం జాస్తీ అని పేరు వచ్చింది.” అన్నాడు.

పానిన్ ఒక్క నిమిషం ఆగాడు. ఏ విషయం మీద సంభాషణ ప్రారంభమైనా చివరకు తన విషయం చెప్పి మరీ ముగించటం అతనికి అలవాటు. ఆ చెప్పడం కూడా ఎంతో సున్నితంగా, ఏమాత్రం నటన లేకుండా, ఉల్లాసంగా, యదాలాపంగా చెప్పినట్లు చెప్పేవాడు.

“మీ వాళ్ళ సంగతే తీసుకో. మీ అమ్మకు నేనంటే మంచి అభిప్రాయం వుంది. యెంతో దయతో ఆదరిస్తుంది. నువ్వు...నన్ను గురించి యేమనుకుంటున్నావో నాకు తెలీదు. యిక మార్సా టిమోఫెయెవ్నాకి నేనంటే గిట్టదు. బహుశా దూరదృష్టి లేకుండా ఆవిడతో యేదో అని కోపం తెప్పించివుంటా. నేనంటే ఆమెకి గిట్టదు కదూ?”

“అ-నువ్వంటే ఆవిడకి గిట్టదు” అంది లీజా ఒక నిమిషం తటపటా యించి.

పానిన్ పియానో మెట్లమీద వేళ్లు సారించాడు. కనిపించీ కనిపించని వెటకారపు నవ్వు అతని పెదవులమీద నాట్యమాడింది.

“సరే. నీ అభిప్రాయ మేమిటి? నాకు అహంభావం జాస్తీ అని నువ్వు అనుకుంటున్నావా?”

“నీ విషయం నాకు అంతగా తెలీదు. కాని నీకు అహంభావం వుందనుకోను. పైగా నీకు నేనెంతో కృతజ్ఞత చూపాల్సింది. నువ్వు...”

“నువ్వు చెప్పదలిచిందేమిటో నాకు తెలుసు. తెలుసు” అన్నాడు పానిన్ తిరిగీ పియానో మెట్లమీద వేళ్ళు సారిస్తూ. “పాటలు, పుస్తకాలూ తెచ్చి యిస్తున్నందుకు, నీ అల్బంలలో బొమ్మలు గీసిపెడుతున్నందుకు కృతజ్ఞత! అంతేనా? ఇన్ని చేస్తున్నా నాకు అహంభావం లేదని యెలా అనుకోవటం? నీకు విసుగెత్తిస్తున్నాననిగాని చెడ్డవాడననిగాని నువ్వను



కోవటంలేదనే తలుస్తున్నా...కాకపోతే న్నేహితుణ్ణిగానీ తండ్రినిగానీ వేళాకోళ చెయ్యకుండా వదిలిపెట్టనని అనుకుంటున్నావు గదా?"

“గొప్పవాళ్ళలాగానే నీకూ శ్రద్ధలేదు. మరుపు యెక్కువ. అంతే” అంది లీజా.

పానిన్ కొద్దిగా ముఖం చిట్టించుకుని “యిక నా విషయం మాట్లాడద్దు. ఆ కృతిపాడనాం. ఒక్కమాట మాత్రం చెప్పాలని వుంది” అన్నాడు. పియానో మీది సంగీతగ్రంథం దులుపుతూ. “నాకు అహంభావం ఎక్కువని అనుకుంటే అనుకోగాని ననుమాత్రం గొప్పవాణ్ణనకు. ఆ తోక అసహ్యకర మైంది. నేను కళాకారుణ్ణి. గొప్ప కళాకారుణ్ణి మాత్రం కాకపోవచ్చు. ఆ విషయం యిప్పటి కిప్పుడే నిరూపిస్తాను చూడు. ఊ - పాట ప్రారంభిద్దాం?”

“సరే ప్రారంభిద్దాం” అంది లీజా.

పల్లవి బాగానే వెళ్ళింది. కాకపోతే పానిన్ మధ్య మధ్య సరిగా వాయింపలేకపోయాడు. అతను నేర్చుకున్న గేయాలూ, స్వంత గేయాలూ బాగా వాయింపగలడు కొత్త స్వరాలు అందుకోటం చాతకాదు. ఆ కృతి రెండోభాగం, అనుపల్లవి తగలడిపోయింది. పానిన్ వాయింపటం ఆ పేసినవ్వతూ కుచ్చివెనక్కి జరిపాడు. “యేం లాభంలేదు. యిక యివాళటికి వాయింపలేను. నా వాయిద్యం లెమ్ చెవిని పడితే మూర్ఛపోయి వుండును”

లీజా లేచి పియానో మూసేసి పానిన్ కేసి తిరిగి “యిక యిప్పుడేం చేద్దాం” అంది.

“నీ ప్రశ్న కూడా నీలానే వుంది. ఒక్క నిమిషం కూడా వూరికే కూచోలేవు గదా! సరే-నీక్లిష్టమైతే యింకా వెలుతురు వుండగానే రెండు బొమ్మలు గీద్దాం. బహుశా చిత్రకళాధి దేవత - ఆదిడ పేరేమిటి? - ఆదిడ కన్నా నామీద దయ పుడుతుందేమో? నీ ఆల్బం యెదీ? మొన్న ఆరంభించిన బొమ్మ యింకా పూర్తికాలేదనుకుంటా?”

ఆల్బం తీసుకురావడానికి లీజా పక్కగదిలోకి వెళ్ళింది. పానిన్ జేబులోంచి సన్నటి రుమాలు తీసి గోళ్ళు తుడుచుకుని, కళ్లు కుదించుకుని తన చేతుల్ని గురించి ఆలోచించ సాగాడు. అది తెల్లగా పసందుగా ఉన్నాయి. ఎడమచేతి చాటనవేలికి బంగారపు తీగ ఉంగరం ఉంది. లీజా

ఆల్బీ తీసుకుని తిరిగి వచ్చింది. పానిన్ కిటికీదగ్గర కూర్చుని ఆల్బీం  
తెరిచాడు.

“ఆ - నేను గీపిర ప్రకృతి దృశ్యం చూచి నువు గీస్తున్నా వన్న  
మాట ! బాగుంది. బలే బాగుంది! ఇక్కడ మాత్రం - పెన్సిలు యెవీ ? -  
వీడలు స్పష్టంగా లేవు. చూడు.”

పానిన్ పొడుగాటి రేఖలు చాలా గీసేశాడు. ఈ ప్రకృతిదృశ్యాన్నే  
ఎప్పటినించో చిత్రీకృతానే ఉన్నాడు. ముందు చెల్లాచెదురుగా పెద్ద పెద్ద  
చెల్లు, వెనక చిన్న మైదానం, ఇంకా వెనక పర్వత శిఖరాలు ఆ చిత్రంలో  
చిత్రితమైనాయి. లీజా వెనకనుంచి బొమ్మకేసి చూస్తోంది.

“జీవితంలో లాగానే సర్వసాధారణంగా చిత్రలేఖనంలో కూడా  
నున్నిత రేఖలు, సాహసం ప్రధానం” అన్నాడు పానిన్ తల అటు  
ఇటు తిప్పుతూ.

సరిగ్గా ఆ సమయానికి లెమ్ గదిలో ప్రవేశించి నంగి నరాలన్నీ  
బిగించి నమస్కరించి వెళ్ళిపోదామనుకుంటుండగా పానిన్ పెనసలూ,  
ఆల్బీం అవతలకి గిరాపేసి లెమ్ తోవకి అడ్డం తగిలాడు.

“యెక్కడికి వెళుతున్నారు? టీకి వుండరూ”

“యింటికి వెళుతున్నా. తలనొప్పిగా వుంది” అన్నాడు లెమ్ చిరచిర  
లాడుతూ.

“అలాకాదు. వుండండి. షేక్స్పియర్ ని గురించి చర్చిద్దాం.”

“నాకు తలనెప్పిగా వుంది” అని తిరిగి అన్నాడా వృద్ధుడు.

“మీరు రాకుండానే బిథోవెన్ కృతి ప్రారంభించాం” అని మొదలు  
పెట్టాడు పానిన్ ఆప్యాయంగా లెమ్ ని చేతులతో చుట్టివేస్తూ, మధుర మంద  
హాసంచేస్తూ. “కాని సాగలా”.

“నీ పాటే మళ్ళీ పాడుకుంటే బాగుండి పోయేది” అని లెమ్ పానిన్  
చేతులు తోసేసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

లీలా ఆయన వెంట పరిగెత్తి పోర్చీలో కలుసుకుంది.

“క్రిస్టాఫర్ ఫియోడొరచ్ ! ఒక్కమాట దినండి. మీకు కోపం  
తెప్పించాను. తుమించండి” అంది లీజా జూన్ భాషలో అతనితోపాటు  
గేటుదాకా వెళుతూ. లెమ్ జవాబియ్యలేదు.



“వాడిమియర్ నికొలాయిచ్ కి మీ పాట చూపించాను. అతను దాన్నితో మెచ్చుకుంటాడనే అనుకున్నా. ఆలాగే యెంతగానో మెచ్చుకున్నాడు కూడా.”

లెమ్ ఆగి “సరే” అన్నాడు రష్యన్ భాషలో. తర్వాత తన మాతృ భాషలో “అతనికేం అర్థంకాదు. నీకు తెలీటంలా? అతనేదో స్థానిక సంగీతం పాడుతుంటాడు. అంతే.” అన్నాడు.

“అబ్బే! అతనికంతా అర్థమవుతుంది. అన్నీ స్వయంగా పాడగలడు.”

“ఊ-అయితేనేం అతను పాడేదంతా వట్టిచవకబారు సంగీతం. ప్రజలకి అతనూ, అతనిపాటా నచ్చచ్చు. అతనికదే సంతృప్తి. అంతే. నాకేం కోపంలేదు. నా పాటా, నేనూ వట్టి పిచ్చి పుల్లాయలం. నాక్కొంచెం సిగ్గేసింది. మరేం పర్వాలేదులే.”

“క్షమించు, క్రిస్టాఫర్ ఫియెడొరిచ్!” అని గొణిగింది లీలా.

“సరే” అని తిరిగి అన్నాడు లెమ్.

“నువు మంచి పిల్లవి... అదిగో - యెవరో వస్తున్నారు. నమస్తే. నువు మంచి పిల్లవి” అని లెమ్ తొందర తొందరగా అడుగులు వేసుకుంటూ గేటువేపుకి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ గేటులోంచి ఒక పెద్దమనిషి వస్తున్నాడు. బూడిద రంగు కోటూ, వెడల్పాటి అంచుల గడ్డి హోటూ ధరించాడు. లెమ్ వినమ్రతతో వంగి అతనికి నమస్కరించి ముందుకు సాగిపోయాడు. (అపరిచిత వ్యక్తులకు నమస్కరించటం, పరిచయం వీధిలోకనిపిస్తే మొహం తప్పించటం లెమ్ నియమాలు). ఆ అపరిచిత వ్యక్తి వెళ్ళిపోతున్న లెమ్ కేసి ఆశ్చర్యంగా చూసి లీజాను జాగ్రత్తగా పరికించి సరాసరి ఆమె దగ్గరికి వెళ్ళాడు.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం  
తెలదోర్తి. (కృష్ణా జిల్లా.)

అతను హాటు తీసేనుకుని “గుర్తుపట్టలా? చూసి యెనిమిదేళ్లయినా నిను యిట్టే గుర్తుపట్టేకాను. అప్పుడు నవ్వు చిన్నపిల్లది...నాపేరు లావెటస్కీ. మీ అమ్మ యింట్లోనే వుందా? వెళ్ళి మీ అమ్మని చూడచ్చా?” అన్నాడు.

“మీరు వెళ్ళి మా అమ్మను చూస్తే చాలా సంతోషిస్తుంది. మీరు వూళ్ళోకి వచ్చారని వింది కూడా.”

“నీ పేరు ఎలిజవెటా కాదా?” అన్నాడు లావెటస్కీ పోర్చీ మెట్లు ఎక్కుతూ.

“అ - అవును”

“నాకు బాగా జ్ఞాపకమే. నీ మొహం జన్మలో మరిచేపోలేం. నీకు మితాయి అదీ తెచ్చిపెడుతూండేవాణ్ణి.”

లీజా సిగ్గుపడి “యెంత చిత్రమైన మనిషి!” అని తనలో తాననుకుంది. లావెటస్కీ హాటులో ఒక నిమిషం ఆగాడు. లీజా కచేరీ గదిలోకి వెళ్ళింది. అక్కడనించి పానిన్ కంఠస్వరమూ, నవ్వు వినవస్తున్నాయి. తోటలో షికారుచేసి అప్పుడే తిరిగివచ్చిన మేరియా డిమిట్రీయెవ్నాకి,



జెడియెనోవస్కీకి ఊళ్ళో ముచ్చట్లు చెబుతూ తను చెబుతున్న కట్టుకథలకి తానే బిగ్గరగా నవ్వుతున్నాడు. లావెటస్కీ వచ్చాడని వినగానే మేరియా కంగారు పడింది. తెల్లబోయింది. అతన్ని కలుసుకోడానికి ముందుకు వెళ్ళి “బావున్నావా? నువ్వు రావడం నాకు మహా సంతోషంగా వుంది” అన్నది.

“బావున్నావా?” అని అడిగాడు లావెటస్కీ ఆమె చేతిని స్నేహ పూర్వకంగా నొక్కుతూ. “పరిస్థితులన్నీ సవ్యంగానే వున్నాయి కదూ?”

“కూర్చో, కూర్చో. యెంత సంతోషంగా వుందనుకు నా మొదట నా కూతురు లీజాని నీకు పరిచయం చెయ్యనీ.”

“నా అంతట నేనే లీజాతో పరిచయం కలిగించుకున్నా” అన్నాడు లావెటస్కీ.

“వీరు మానియర్ పానిన్... సెక్రెట్రీవిచ్ జెడియెనోవస్కీ... కూర్చో. కూర్చో... యిక్కడికి వచ్చే శావన్నమాట! నా కళ్ళని నేనే నమ్మలేకపోతున్నా. బావున్నావా?”

“కనిపించడంలా? బాగా కులాసాగానే వున్నా. నువ్వు బాగా ఆరోగ్యంగానే వున్నట్లున్నావ్. యెనిమిదేళ్ళ క్రితానికీ యిప్పప్పటికీ నీలో పెద్దమార్పు కనిపించడంలా”.

“వొకరి నొకరం చూసి చాలా కాలమైంది” అన్నది మేరియా విచారంగా. “యెక్కడ నించీ రావడం? యిక యిక్కడే కొంతకాలం పాటు వుండిపోతావా.”

“నేను బెర్లిన్ నించి వచ్చా. రేపు మాత్రాగామం వెడతా. బహుశా అక్కడ కొంత కాలంపాటు వుండిపోతా.”

“లావికిలో వుంటావు గదూ?”

“ఉహూ - లావికిలో కాదు. యిక్కడ నించి యిరవై అయిదు పెద్దల దూరంలో నాకోత్రాగామం వుంది. అక్కడికి వెడదామనుకుంటున్నా”

“అది గ్లాఫిరా పెట్రోవా నించి సంక్రమించింది కదూ!”

“ఆ - అదే.”

“కాని లావికిలో నీకంతో అందమైన యిలుందిగా”

లావెటస్కీ కొంచెం ముఖించిట్టించుకుని “అ... కాని ఆత్రాగామంలో నాకు చిన్న యిల్లాకటి వుంది. ప్రస్తుతానికి దాంతోనే సరిపెట్టుకుంటా. అంతకంటే పెద్ద యిల్లు నాకిప్పుడు అవసరంలేదు”

మేరియా తెల్లబోయింది. కుర్చీలో కొయ్యలా బిగుసుకుపోయి నిరాశా పూరిత దృక్కులుపరిపింది. పాన్సిన్ ఆమెకి ఆసరాగావచ్చి లావెటస్కీతో సంభాషణ ప్రారంభించాడు. మేరియా సగబాళించుకుని పడక కుర్చీలో వాలింది. మధ్యమధ్య ఒక మాట విసురుస్తూ, అగంతకునికేసే జాలిగాచూస్తూ, అతిగా నిట్టూర్చుస్తూ, విచార సూచకంగా తలాడించడంతో లావెటస్కీ దిసిగెత్తిపోయి “వంట్లో బాగా లేదా యేం?” అని ఆమెని ప్రశ్నించాడు.

“భగవంతుని దయవల్ల బాగానే వున్నా. ఆలా ఆడిగావేం?” అంది మేరియా.

“యెందుకా? నువ్వు ఆదోరకంగా వున్నట్టు వకక్షణం నాకనిపించింది.”

మేరియా అవమానానికి గురిఅయినదానిలా చూపుపెట్టి అనుకుంది: “ఓ - అలాగా! అలా అయితే చాఫపడనక్కరలా. నీదంతా దున్నటాతు మీద వాన కురిసిన విధం. ఇంకోడైతే నీ పుస్టిశుల్లో చిక్కి శల్యమైపోయే వాడు. ఇక నవ్వో, మంచి ఆరోగ్యంగా వున్నావు”. మేరియా ఈ మాటలు తనలో తాననుకుని ఊర్చుకోలేదు. దిగ్గిరగా తియ తియ్యగా ఈ భావాలను వెల్లడించింది.

లావెటస్కీ విధికి తలనొగ్గినవానిలా గోచరించలేదు. రష్యన్ జాతికి లక్షణమైన ఎర్రటి ముఖం, విశాలమైన తెల్లటి నుదురు, బొద్దు ముక్కు, పెడల్పాటి నోరు. ఈ లక్షణాలన్నిటిలో అతను ఘట్టిపెరిగిన మైదానాల జీవశక్తి, దార్ఢ్యమూ గుబాళిస్తున్నాయి. ఆకారం శిచ్చి చెక్కినట్లుంది. జుట్టు పిల్లవానికిలా ఉంగరాలు తిరిగివుంది. ప్రముఖంగా కనిపించే నీలి నేత్రాలలో మాత్రం విచారిమో-లేక అది అలసటో -ద్యోతకమవుతోంది. గళం పెద్దది.

దిసిగెత్తి పోతున్నా పాన్సిన్ సంభాషణ కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు. ఇటీవల అతను పంచదారను శుభ్రపరిచే విధానంలోని మంచి చెడ్డలను గురించి ప్రశ్నించి భాషలో రెండు చిన్న గ్రంథాలు చదివాడు. ఆ పుస్తకాల గొడవే ఎత్తనుండా వాటిలోని సారం అతి వినయంతో వివరించసాగాడు.

“ఓ - షేడ్యాయే కదూ?” అంటూన్న మార్ఫా గొంతు పక్కగది గుమ్మంలో హఠాత్తుగా వినిపించింది. “అవును, షేడ్యాయే” అంటూ ఆ ముదసలి గబగబా గదిలోకి వచ్చింది. లావెటస్కీ లేచి నిశ్చీకమందే మార్ఫా అతన్ని కావలించుకుంది.



“యెవీ నిను తిన్నగా చూడనీ” అంది ఒక అడుగు వెనక్కి వేసి “యెంత  
 అందంగా వున్నాన్ ! కొంచెం ననుసు ముదరతే మాత్రమేంపోయిందే !  
 అందం యే మాత్రం తగ్గో, నా చేతులు ముద్దుకోకు. గా, ముసలి  
 మొహం అనుకోకుండా నా ముహూం ముద్దుకో. నను గురించి అతయ్య  
 బతికేవుందా ?” అని అడిగిన పాపా పోయా ? అర దొంగ ! నా చేతులూ  
 పుట్టావ్. సరే - కానీ. నను తలుస్తానని యెలా అనుకుండేదే. మంచివాడివి  
 గనక మా యింకికి వచ్చావు” అని మేరియాకేసి తిరిగి “వీడికేవన్నా  
 పలహారం పెట్టావా ?” అని అడిగింది.

“అబ్బే ! నాకేం అక్కర్లే” అని తొందరగా అన్నాడు  
 లావెస్కీ.

“కాస్త టీ అన్నా తాగుమా. పాపం ! యే దూర దేశాన్నుంచి  
 వచ్చాడో ! కాస్త టీ తాగిరావొన్నా నోచుకోలా ? లీజా ! వెళ్లి త్వరితగా  
 టీ తీసుకురా. నాకు బాగా గ్యాపకిం. చిన్నప్పడు వీడు వట్టి తిండిపోతు.  
 యిప్పటికీ వీడికి తిండంటే మహాయష్టమే ననుకుంటా.”

“ననుస్తే మార్కా టిముఫెయెవ్నా !” అన్నాడు పానిన్ పక్కగా  
 వచ్చి కలవరపడుతున్న మార్కాకి వంగి నమస్కరిస్తూ.

“క్షమించండి. యీ గందరగోళంలా మిమ్మల్నిచూడలా” అని  
 మళ్ళీ లావెటస్కీ-కేసి తిరిగి “నవు అచ్చంగా మీఅమ్మపోలికే. కాకపోతే  
 ఒక్క ముక్కు మాత్రం మీ నాన్న పోలిక. అంతే. కొంతకాలంపాటు  
 యిక్కడ వుండిపోతావా ? మళ్ళీ తుర్రుమంటావా ?” అని అడిగింది  
 మార్కా.

“రేపు బయలుదేరి వెళ్లిపోతున్నా అతయ్య !”

“యెక్కడికి వెడుతున్నా ?”

“వాసిలెవస్కోయె కి”

“రేపే ?”

“అ-రేపే”

“సరే, రేపే వెళ్ళాలనుకుంటే రేపే వెళ్ళు. దేవుడే వున్నాడు ! నీకు  
 తెలిందేంవుంది ? వెళ్ళేముందు వచ్చి నను చూపి మనవెళ్ళు.”

మార్కా అతని బుగ్గలు నిమిర “నిన్న యీ పాపిష్టి కళ్ళతో చూస్తా  
 ననుకోలేదు నాయనా ! అంటే అప్పుడే చచ్చిపోతానని కాదు. కనీసం

యింకా పదేళ్ళయినా బతికుంటా. మన పెన్షన్ కుటుంబం వాళ్ళవి మొండి ప్రాణాలు. మనం అందరికంటే రెట్టింపు సంవత్సరాలు బతుకుతామని మీ తాత అంటుండేవాడు. ఆ విదేశాలలో యెంతకాలం తిరిగొచ్చావ్ ? యివాళ నిను చూట్టం కనులపండుగగా వుంది. యిదివరలోలాగానే పదిపూడ్లు\* వంటివేత్తో లేవ నేతగలవా ? మీ నాన్న చాగస్తుడైతే ఆయాడుగాని నీకు చదువు చెప్పడానికి ఆ స్విడల్లండువాణ్ణి పెట్టి మంచిపనిచేశాడు. మీ యిద్దరూ కొట్టుకు నేవారు గ్యాపకముందా ? దాన్ని కసరిత్తు అనేవాళ్ళు గదా ? ఆ - నేనూరికే వాగుతూ పాన్సిన్ తో చక్కలకి అడ్డంవస్తున్నా కామోసు. సరే. అయితే నేంగాని, వరండాలో టీ తాగుదాం రా. యిక్కడ మంచి తియ్యటి మీగడ వుంది. మీ లాడన్, పాన్సలలో దొరికే పాడు మీగడ లాంటి దనుకున్నావేం ? రాండి, రాండి. ఫెడ్యా ! యేదీ నీ చెయ్యి. అబ్బ యెంత బలిష్ఠంగా వుందో ! నీ చేతిమీద అనుకుంటే పడిపోతాననే భయం అక్కర్లే."

అంతా లేచి బయటి వరండాలోకి వెళ్ళారు. ఒక్క జెడియెనోవస్కీ మాత్రం వారితో కలిసి వెళ్లకుండా జారుకున్నాడు. మేడియాతో, మార్ఫాతో, పాన్సిన్ తో లావెటస్కీ మాట్లాడుతున్నంతసేపూ ఒకమూల కూర్చున్నాడు. కళ్ళు మిణకరిస్తూ చిన్నపిల్లవాడిలా నోరుతెరుచుకుని ఆశ్చర్యంతో అంతా విని ఈ ఆగంతకుని విషయం ఊరంతా చాటటానికి వెళ్ళిపోయాడు.

అదే రోజున రాత్రి పదకొండు గంటలకి మేరియా ఇంట్లో యీ కింది ఘటనలు జరిగాయి: కింద భాగంలో కచేరీగది గుమ్మంలో, తగు సమయం కనిపెట్టి పాన్సిన్ లీజాదగ్గర శెలవు పుచ్చుకుంటూ ఆమె చేతులు పట్టుకుని "నే నిక్కడి కెందుకు వస్తున్నానో నీకు తెలుసు. ఇంత తరుచుగా రావడం? దేనికో, నేను వేరే చెప్పడమెందుకు స్పష్టంగా కనిపిస్తుంటే" అన్నాడు. కాని జాలీ జవాబియ్యలేదు. చిరునవ్వు నవ్వలేదు. కనుబొమలు కొద్దిగా ఎత్తి నేలకేసిచూస్తూ సిగ్గుపడుతోంది. చేతిని మాత్రం పాన్సిన్ చేతిలోంచి వెనక్కి లాక్తోలేదు. ఇక మేడమీద మార్ఫాగదిలో మెరుగు మాసిపోయిన దేవతావిగ్రహాల ముందు దీపం మినుకు మినుకు మంటోంది. లావెటస్కీ పడక కుర్చీలో, మోకాళ్ళచుట్టూ మోచేతులు పెనవేసుకుని చేతుల్తో మొహం

\* పూడు = 36 పౌనులు



కప్పుకుని కూర్చున్నాడు. ఆ ముసీలావిడ అతనిముందు నిల్చుని మెల్లిగా జాత్తు నిమరుతోంది. మేరియా దగ్గర శెలవు పుచ్చుకున్నాక లావెటస్కి మార్ఖా దగ్గర గంటన్నర సేపున్నాడు. అయినా మార్ఖాతో ఒక ముక్క యినా మాట్లాడలేదు. ఆమె కూడా అతన్ని ఒక్క ప్రశ్న అయినా అడగ లేదు.....అవును. మాట్లాడటాని కేముంది? ప్రశ్నల అవసరమేముంది? ఆమెకి అంతా అర్థమయింది. అతని నిండు హృదయానికి కావలసిన సానుభూతిని అందిచ్చింది.

శ్రీ వేదవన గ్రంథాలయము

లేలపోయింది. (కృష్ణజిహ్వా.)

౧

ఫియొడోర్ ఇవనోవిచ్ లావెటస్కీ గొప్ప ఇంటి బిడ్డ. ఇతని మూలపురుషుడు ప్రష్యానించి వాసిలీ ట్యోమ్స్కీ పరిపాలనాకాలంలో రష్యాకి వలస వచ్చాడు. బ్యేజెట్స్కీ వెర్క్లో రెండువందల చెట్వర్టుల<sup>2</sup> భూమి పట్టా పొందాడు. అతని సంతతివారు అనేక ఉద్యోగాలు చేశారు. దూర దూరమండలాలలో రాజకుటుంబీకుల కిందా, జమిందార్ల కిందా పని చేశారు. కాని వారిలో ఒక్కడూ ఉన్నతోద్యోగం చెయ్యలేదు, ఇంత సంపాదించనూ లేదు. వీరిందరిలోకల్లా ఉక్కువ సంపన్నుడూ, పేరు ప్రతిష్టలు గడించినవాడూ, ఫియొడోర్ ముత్తాత, ఆండ్రీ. అతను కూరుడు. అహంకారి, కుశాగ్రబుద్ధి, జిత్తులమారి. అతని క్రౌర్యం, ముక్కోపం, క్రమబద్ధంకాని ఔదార్యం, తీరినిధనదాహం గురించి నేటికీ జనులు కథలుగా చెప్పుకుంటారు. స్థూలకాయ, పొడగరి. నల్లటి చాయ. పేడి మూతి. బహు తొందరగా మాట్లాడేవాడు. ఎల్లప్పుడూ నిద్రుతుతో జోగుతూండేవాడు. మెత్తగా మాట్లాడుతున్నాడంటే అందరూ వణికిపోయేవారు. భార్య కూడా అతనితో సరితూగే మనిషే. మిడిగుడ్లు, గద్దముక్కు, పాలిపోయిన గుండ్రటి మొహం, గయ్యాళి, పగపట్టిన తాచు. జన్మతః జిప్సీ<sup>3</sup> జాతికి చెందింది.

1. 1425-1462

2. చెట్ వర్క్ 5/8 ఎకరం

3. లంబాడీల వంటి సంచార జాతి



ఆమె ఎన్నడూ భర్తకి లొంగి పడుండలా. అతనుమాత్రం ఆమె ప్రాణాలు కొరికేసేవాడు. మూర్ఖాల దాంపత్యం నెరపినా భర్త మరణించిన తర్వాత ఆమె అట్టేకాలం జీవించలా.

ఆంధ్రీ కొడుకు పియోటర్ కి అంటే ఫియోడోర్ తాతకి తండ్రి పోలికలు రాలా. అతను సామాన్య భూస్వామి. మట్టి బుర్ర. ఇల్లు అసిరి పోయేటట్టు కేకలేసేవాడు. లేకపోతే మందకొడిగా పడుండేవాడు. మోటు మనిషి. కాని దుర్మార్గుడు కాదు. న్యూఢ్ కీ ఆతిథ్యమివ్వడమన్నా, వేట కుక్కలతో వేటకి బయలుదేరడమన్నా అతనికి మహాసర్దా. ముప్పయి ఏళ్ళు దాటేసరికి రెండువేలమంది 'దాసులతో' మంచి స్థితిగా ఉన్న జమీ ఒకటి అతనికి సంక్రమించింది. దాసులందరినీ తరిమివేసి, జమీలా కొంత భాగం అమ్మేశాడు. పరిచారకులందరినీ ఎందుకూ కొరగానివాళ్ళని చేశాడు. అలగాజనం, పరిచయస్తులూ, అపరిచయస్తులూ వెచ్చగాఉండే అతనిగృహంలా చీమల్లా గుమిగూడేవారు. మస్తుగా తిని, తప్పతాగి, చేతికి దొంగిలెట్లా కైంకర్యం జేసి అతన్ని తెగ పొగడుతూ ఆశీర్వాదిస్తుండేవారు. అతనూ మనసు సరిగా లేనపుడు ఈ అతిధులందరినీ ఇచ్చకాలమారి పెసవలనీ, దుర్మార్గులనీ తిట్టేవాడు. కాని వీరు దగ్గర లేండే అతనికి తోచేసేకాదు. ఇక అతని భార్య చాలా నెమ్మదైంది. పియోటర్, తండ్రి మాటమీద పొరుగింటివారి అమ్మాయిని పెళ్ళాడాడు. ఆమె చేరు అన్నా పావోవ్నా. ఆమె ఏ విషయంలానూ జోక్యం కలిగించుకునేది కాదు. సంతోషంతో అందరికీ ఆతిథ్యమిచ్చేది. ఇతర్ల ఇళ్ళకి నిందులకు తానూ వెళ్ళేది. కాని పొడరు కొట్టుకోవటమంటే అసహ్యించుకునేది. ముసిలితనంలా అంటూ ఉండేది: "నెత్తిమీద ఉన్నిపగిడి పెట్టి, జాట్లు దువ్వి, చమురురాసి, పొడరు చల్లి యిరపపిన్నులు గుచ్చుతారు. యెంత కొట్టుకున్నా ఆచమురు, ఆ పొడరు వదిలిచావవ్. కాని పొడరు కొట్టుకోకుండా బయటికి వెళ్ళడమే! యెన్ని గుండెలుండాలి! అబ్బ! నరకం". మంచి జోరుగా పరిగెత్తే పందెపుగుర్రాల వెనక స్వారీచెయ్యడం, పొద్దున్నుంచి సాయంత్రం దాకా పేకాడటం ఆమెకి మహా ఇష్టం. భర్త పేకాట దగ్గరికి వస్తే తాను గెల్చుకున్న డబ్బు దాచేసుకునేది. కాని తండ్రి యిచ్చిన ఆస్తి, స్వంత డబ్బు భర్త అధీనంలోనే ఉంచింది. ఆమెకి సంతానం ఇవాన్ (ఫియోడోర్ తండ్రి) అనే కొడుకు,

గ్లాఫిరా అనే నూతురు. ఇవాన్ కన్నతండ్రి ఇంట పెరగలా. కుబేనస్కాయా రాకుమారి అనే ఆమె యింట పెరిగాడు. ఆమె వయోవృద్ధురాలు. వరసకు ఇవాన్ కి అత అవుతుంది. ఆమె ఆస్తికి ఇవాన్ నే వారసుణి చేసింది. (అలా కాకపోతే ఇవాన్ ని పంపడానికి తండ్రి అంగీకరించలా.)

ఆమె ఇవాన్ ని బొమ్మని అలంకరించినట్లు అలంకరించేది. రకరకాల పంతుళ్ళను చదువు చెప్పడానికి నియోగించింది. కోర్ట్స్ డి వాసిలీస్ అనే ఫ్రెంచి పండితునికి అతని చదువు బాధ్యత అప్పగించింది. అతను జీన్ జాక్విన్ రోషియో : అనయాయి. ఒకప్పుడు మరాఠీకారి. మంచి యుక్తిపరుడు. వలస వచ్చిన వారిలో అతను రత్నంలాంటివాడని ఆమె ఉద్దేశ్యం. చివరికి ఈ రత్నాన్ని దళైయ్యో పడిలో పెళ్ళాడి ఆస్తి అంతా అతనిపేర పెట్టింది. తియ్యటి కబుర్లుచెప్పి కోర్ట్స్ ఆవిడ దబ్బంతా చేతబుచ్చుకుని చల్లగా పోస్ ఉడాయించాడు. తరవాత కొద్దికాలానికే ఆమె మొగానికి కోటావేసుకుని, సువాసనలు విరజిమ్మి అత్తరు రాసుకుని, నీగ్రో నాకరు కుర్రాళ్ళు, కుక్కపిల్లలు, గొడవలుచేసే రామచిలకలమధ్య 15 వ లూయీ రాజునాటి పట్టుసోఫామీద పొడుండబ్బా చేత్తో పుచ్చు కుని భర్త పరిత్యజించాడనే చింతతో ప్రాణాలు విడిచింది.

ఇలా ఆకస్మికంగా సర్వనాశనం (ఆమె చావుకాదు పెళ్ళి) తటస్థించి తర్వాత ఆ ఇంట్లో ఉండటమంటే ఇవాన్ కి ఏవగింపు పుట్టింది. బోలెడంత ఆస్తికి వారసుడల్లా హఠాత్తుగా ఆమెని దేబిరించుకు బతకాల్సిన స్థితికి దిగజారవలసివచ్చింది. అతను పెరిగిన పీటర్సు బర్గ్ లో ఆదరించేవారు లేకపోయారు. ఎంత కష్టపడ్డా రాణింపుకురాని ప్రభుత్వోద్యోగాలంటే అసహ్యంవేసింది. (అలాగ్లాండరు చక్రవర్తి పరిపాలనాకాలం అది). గత్యం తరంతేక తిరిగి గ్రామసీమకు కన్నతండ్రి దగ్గికి జేరకొన్నాడు. ఆ కుగ్రామంగా ఆ పాత ఇల్లు మురికికంపు కొట్టుకుంటూ వికారంగా ఉంది. ఆలనా పాలనాశేక బిక్కుబిక్కుమయిన్న ఆకుగ్రామజీవితం అడుగడుక్కి అతన్ని కుంగదీసింది. ప్రాణం విసిగెత్తిపోయింది. ఒక్క తల్లి మినహా,

1 రోషియో : (1712-1778) ఫ్రెంచి వేదాంతి. విప్లవ రచయిత. ఇతని రచనలు ఫ్రెంచి విప్లవానికి దోహదం చేశాయి.



ఇంటిలిపాతీ ఆతన్ని అనుమానంతో చూడసాగారు. తండ్రికి ఆతని బస్తీ వై 4<sup>వీ</sup>, కోట్లూ, లేసులూ, పుస్తకాలూ, ప్లూటూ, సున్నితమైన అలవాట్లు కంటిగింపుగా ఉండేవి. తరచు కొడుకును ఎందుకో ఒకందుకు సాధిస్తూ గొణుగుతుండేవాడు. “యిక్కడ వీడికి యేదీ సరిపడదు. తిండిలో కూడా నుకుమారమే. కడుపుసిండా తినడు. వాడికి అసలు మనిషిపోడే గిట్టదు. గదుల్లో సామాను ఎక్కువగా ఉంటే నచ్చదు. తాగినవాళ్ళు కంటపడితే కంపించిపోతాడు. వీడిమందు బానిసల్ని కొట్టటానికి వీలేదుగదా! గవర్న మెంటు ఉద్యోగం చెయ్యమంటే చెయ్యడు. ఆరోగ్యమా మంచిదికాదు. వట్టి ఆడంగివెధవ! యదంతా యెదుమూలానో తెలుసా? వీడిబుగ్గంతా ఆ వాల్టేరు 1 గ్రంథాలనో నిండిపోయింది.” అనేవాడు. వాల్టేరు గ్రంథాలుగాని, ఆ ‘నా సిక్కు పుస్తకం’ డిడెరాట్ 2 గ్రంథాలుగానీ చదవక పోయినా ఆ ముసిలాడీకి వాళ్ళు మహా చెడ్డమంట. అసలు ఆతనికి అక్షరజ్ఞానమే శూన్యం. పియోటర్ ఆండ్రీయీచ్ పొరబడలేదు. డిడెరాట్ వాల్టేర్, రోషియో, రెయనాల్ 3 హెల్వేటియస్ 4 మొదలైన రచయితల రచనలతో ఇవాన్ బుర్ర కీక్కిరిసిపోయింది. ఆతని గుర్రపు - ఆ పించను పుచ్చుకున్న మరాఠీకారి (కోర్ట్స్) - ఫడ్డెవిద్ శతాబ్దపు విజ్ఞానమూ, అదీ యదీ అంతా ఆతని బుర్రలోకి ఎక్కించాడు. ఇవాన్ ఆ విజ్ఞానమంతా తలలో పెట్టుకుని తిరుగుతున్నాడు. కాని అది ఆతని బుర్రలోనే అట్టే ఉండిపోయింది. రక్తింలో జీర్ణంకాలేదు. మనసుకు ఎక్కలేదు. గాఢ విశ్వాసంగా పరిణమించలేదు ..... అయితే నేటికీ గాఢ విశ్వాసాలు అలవరచుకోలేని మనం, యాభై ఏళ్ళకితం నీదించిన యువకునిలో అవి లేవని ఆక్షేపించగలమా?

1 వాల్టేర్ : (1694-1778) ఫ్రెంచిమేధావి. వేదాంతి, సాహితీ వేత్త. తనకాలంనాటి ఫ్రెంచిమత, మూఢాచారాలను ఎదిరించి అష్టకష్టాలు పడ్డాడు. ఇతని రచనలు ఫ్రెంచి విప్లవానికి దారితీసినవి.

2 డిడెరాట్ : (1713-1783) ఫ్రెంచి మేధావి, విజ్ఞానసర్వస్వ రచయిత, అభ్యుదయవాది.

3 రెయనాల్ : (1715-1796) ఫ్రెంచి రచయిత

4 హెల్వేటియస్ : (1715-1771) ఫ్రెంచివేదాంతి, రచయిత

ఇంటికి వచ్చిన అతిథులుకూడా ఇవాన్ ముందు కులాసాగా మెలగ లేకపోయారు. ఇవాన్ వాళ్ళకి మొహం చూపేవాడేకాదు. అతనంటే అందరికీ భయం ఏర్పడింది. ఇక అతని సోదరి గ్లాఫిరా అతనికంటే పన్నెండున్నెండు పెద్ద. ఆమెతోనూ ఇవాన్ కి సరిపడలా. గ్లాఫిరా విచిత్రమైన వ్యక్తి. కురూపి. గూఢు. బక్కపల్చన. మిడిగుడ్లు. బిగుసుకు పోయిన పెదవులు. చిన్నినోరు. ఆకృతిలో, కంఠస్వరంలో, కంటి చూపులో ఆమె అచ్చంగా వాళ్లనాయనమ్మ పోలికే. తలబిరుసుతనం, అత్యాశవల్ల పెళ్ళిమాటే చెబిని పెట్టలేదు. ఇవాన్ తిరిగి ఇంటికిగావడం ఆమెకిష్టలేదు. కుబేనస్కాయా ఇవాన్ బాధ్యత వహిస్తే తండ్రి ఆస్తిలో సగమైనా తనకు దక్కుతుందని అశపడింది. పిసినారితనంలో కూడా నాయనమ్మ పోలికే ఆమెకి వచ్చింది. ఇంతేకాదు. తమ్ముడంటే గ్లాఫిరాకి చుప్పనా తనంకూడా. అతను బాగా చదువుకున్నవాడు. ఫ్రెంచిభాష పారిస్ వాసులలాగా చక్కగా మాట్లాడగలడు. ఇక తనో “బాన్ బోర్” 1 అని కూడా సరిగా అనలేదు. తలిదండ్రులకి కూడా ఫ్రెంచిరాదుగదా అని సరివుచ్చుకోలేకపోయింది.

ఇవాన్ కి ఆ కుగ్రామంలో పొద్దుపోవడంలేదు. దిసిగెత్తిపోయి మనసు స్థిమితం తప్పింది. ఒక సంవత్సరంపాటు ఆ కుగ్రామంలో కాలం గడిపాడు. అయితేనేం అతనికి ఆ ఒక్క సంవత్సరం పదియేకాలనిపించింది. తల్లితో మాత్రం హృదయం విప్పి మాట్లాడేవాడు. తల్లి గదిలో కూర్చుని తాండ్ర తింటూ ఆదిడ చెప్పే అల్లిబొల్లి కబుర్లు విటుండేవాడు.

అన్నా పాడ్లోన్నా దాసీ జనంలో మలాన్యా అనే చక్కని పడుచు ఉంది. నిర్మలమైన నేత్రాలు. సున్నితమైన ఆకారం. తెలివిగలది. గంభీరమై. ది. తొలిచూపులోనే అతని హృదయం ఆకర్షించింది. ప్రేమించాడు. సిగ్గుతో భయపడుతూ భయపడుతూ ఆమె చెప్పే జవాబులు, తీయని కంఠస్వరం, మధుర మండహాసం అతణ్ణి ముగ్ధుణ్ణి చేశాయి. రోజురోజుకూ ప్రేమ బలీయం గాజొచ్చింది. ఆమె కూడా అతన్ని హృదయ పూర్వకంగా, గాఢంగా ప్రేమించి అతని ప్రేమకలాపానికి తలబిగ్గింది. జమీందార్ల ఇళ్ళలో రహస్యాలు అట్టే కాలం దాగటం కష్టం. త్వరలోనే మలాన్యా, చిన్నదొరల సంబంధం అందరికీ తెలిసిపోయింది. ఈవార్త చివరికి

1. గుడ్ మార్నింగ్.



పియోటర్ ఆండ్రీవ్ చెదిని పడింది. ఇంకెప్పుడైనా అయినట్లయితే దీన్ని చిన్న విషయంగా పరిగణించి పట్టించుకోకపోయేవాడే. కాని కొడుకు మీద చాలా కాలంనంచీ పగబట్టుకు కూర్చున్నాడేమో ఈ పీటర్స్ బర్గ్ మేధావిని, ఈ పోకిల్లాని అవమానపర్చడానికి అవకాశం జారవిడువలా.

గందరగోళం బయటదేరింది. మలాన్యాని సామాను గదిలో పెట్టి తాళం వేశారు. ఈ హడావిడికి హాడిలిపోయి అన్నా పావ్లోవ్నా పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చింది. భర్తని శాంతపర్చాలని యత్నించిందిగాని పియోటర్ ఎవరిమాటా విశేషితిలో లేడు. కొడుకుమీద మండిపడుతూ ‘నీతి నియమాలు, మతం గితంలేని జిత్తులమారి పెద్దవా !’ అని తిట్టసాగాడు. కుబెన స్కాయా మీద అతనికున్న కసి అంతా కొడుకుమీద కురిపించి అనేక దుర్భాషలాడాడు. మొదట ఇవాన్ మారుమాటాడలేదు. తొందరపడలేదు. కాని తండ్రి అవమానకరమైన శిక్షలకు పాల్పెస్తానని బెదిరించేసరికి కోపం ఆపుకోలేకపోయాడు. “సరే - డిడెరాట్ ని యెలాగో వీధిలోకి లాగావా, కాస్త వోషీక పట్టు, ఆయన తడాఖా కూడా చూపిస్తాను. నోరు మెదపకుండా కూర్చునేటట్టు చేస్తా” అని తనలో అనుకుని లోపల భయం వేస్తున్నా ఇవాన్ గభీర, శాంత స్వరంతో “నాకు నీతినియమాలు లేవనడం సమంజసం గాదు. చేసిన తప్పు సమర్థించుకోవాలని నాకేంలేదు. యిలాంటి దురిభిమానాలకి నేను అతీతుణ్ణి. నే చేసిన తప్పుకు పరిహారంగా మలాన్యాను పెళ్లి చేసుకుంటా” అని తెలియజేశాడు. ఈ మాటలతో అనుకోకుండానే ఇవాన్ లక్ష్యం సిద్ధించింది. పియోటర్ నిర్భాంతపోయి ఒక్క నిమిషం కొడుకు కేసి రెప్పవాల్చకుండా చూశాడు. మరుక్షణంలో కోలుకుని ఉన్నపాళంగా ఇవాన్ మీద పడి పిడికిళ్ళతో పొడవసాగాడు. అదృష్టంకొద్దీ ఇవాన్ ఆ రోజున తల నున్నగా దువ్వాడు. కొత్త ఇంగ్లీషు కోటూ, ఎత్తు బూట్సులు, బిగుతు లాగు తొడిగాడు. అన్నా గొంతెత్తి పెద్దగా ఏడుస్తూ చేతులతో ముఖం కప్పేసుకుంది. ఇక ఇవాన్ ఇంట్లోనించి ఉరిక్కుంటూ, దొడ్డి, తోట అన్నీదాటి రోడ్డెక్కి తండ్రి అడుగుల చప్పుడు, తిట్లు వినబడనంతవరకు ఒకటే పరుగుచుకున్నాడు... “అగు, అగు దొంగవెధవా ! అగక పోతే కాపనార్థాలు పెట్టెస్తా” అని అరిచాడు తండ్రి. ఇవాన్ పొరుగు పెద్దమనిషి ఆశ్రయం పొందాడు. పియోటర్ డస్సిపోయి, చెమటలు

కక్కుకుంటూ ఇంటికి చేరుకున్నాడు. రొప్పుతూనే చిల్లిగవ్వయినా కొడుక్కి ముట్టజెప్పననీ, ఇవాన్ పుస్తకాలన్నీ తగలబెట్టి మలాన్యాని దూరగ్రామానికి అప్పటికప్పుడే పంపించివేయమనీ నౌకర్ల కాజ్జాపించాడు. కొంతమంది మంచి మనసుగలవాళ్ళు ఇవాన్ ని వెదికిపట్టుకుని జరిగిందంతా చెప్పారు. అంతా దిని ఇవాన్ అవమానంతో కుంగిపోయి, మండిపడి తండ్రిమీద పగదీర్చు కుంటానని ప్రతినబట్టాడు. ఆ రాత్రే మలాన్యా ఎక్కివెడుతున్న బండిని తోవలో అడ్డగించి ఆమెని తీసుకుని దగ్గిరలోఉన్న పట్టణానికివెళ్ళి వివాహమాడాడు. ఇవాన్ కి ఆశ్రయమిచ్చిన పోరుగు పెద్దమనిషి పించను పుచ్చుకున్న నాదికుడు, ఇలాంటి ప్రేమ వివాహాలంటే సర్దా పడేవాడు. అతను ఇవాన్ కి కొంత డబ్బు సర్దాడు.

ఆ మర్నాడు ఇవాన్ తండ్రికి అతి విషయం ఉట్టిపడేటట్టు ఉత్తరం రాసి మలాన్యాని తీసుకుని తన దాయాది డిమిట్రీ పెస్టోవ్ నివసిస్తున్న గ్రామం వెళ్ళాడు. అక్కడ డిమిట్రీతోపాటే మార్సాకూడా నివసిస్తోంది. జరిగిన గొడవ అంతా చెప్పి ఏదైనా ఉద్యోగం చూసుకోటానికి పీటర్స్ బర్గ్ వెడతానని కొంతకాలంపాటు తన భార్యని వారి దగ్గర అట్టేపెట్టుకోమనీ బతిమాలుకున్నాడు. 'భార్య' అనేమాట అంటూ పిచ్చిగా ఏడ్చాడు. అంత చదువూ, వేదాంతం ఏమైపోయిందో అలగాజనంమాదిరిగా మోకాళ్ళమీదవడి వారిని ప్రార్థించాడు. కనికారపు గుండెగల పెస్టోవ్ లు పెటనే అతని ప్రార్థన మన్నించారు. తండ్రి మనసు కరుగుతుందేమోననే భ్రాంతితో ఇవాన్ మూడు వారాలపాటు అక్కడ గడిపాడు. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. తండ్రి మనసు కరుగుతుందనే ఆశ కూడా అంతరించింది.

పియోటర్ పెట్రోవిచ్ కొడుకు పెళ్ళి సంగతి విని మంచంపట్టాడు. తనముందు కొడుకుపేరు ఎత్తరాదని అజ్ఞాపించాడు కాని ఇవాన్ తల్లి గురువుగారి దగ్గర అయిదువందల రూబుళ్ళు అప్పుజేసి కొడుక్కి పంపింది. కోడలికి ఒక దేవతా విగ్రహం <sup>1</sup> పంపింది. స్వయంగా ఉత్తరం రాయటానికి ధైర్యం చాలక "మనసు పాడుచేసుకోవద్దు. దేవుడి దయవల్ల అన్నీ సవ్యంగా చక్కబడి మీ నాన్న నిన్ను క్షమిస్తారే. ఇంకొకతే కోడల్లా లే

1 దేవతా విగ్రహం బహుశాకరించడం క్రైస్తవమతాచారం



బావుండేదని అనిపించినా దేవుడి దయ యిలా వుంది! కాబట్టి కోడల్ని ఆశీర్వాదిస్తున్నా” అని కబురంపింది. డబ్బూ ఈకబురూ తీసుకెళ్ళిన రైతు అనాయాసంగా రోజుకు 60 మైళ్లు నడవగలవాడు. ఇవాన్ కి డబ్బూ కబురూ అందించి కష్టపడి వచ్చినందుకు బహుమానంగా ఒక రూబులు గుంజాడు. కొత్త వారసానినిచూసి చెయ్యి ముద్దాడి తిరిగి చక్కాబోయాడు.

ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ కి మనసు కుదట పడింది. వెంటనే బయలుదేరి పీటర్స్ బర్గ్ వెళ్ళాడు. భవిష్యత్తేమీ ఆశాజనకంగాలేదు. దారిద్ర్యంతో బాధ పడాల్సి వస్తుందేమో తెలీదు. కాని ఆసహ్యం గొల్పే గ్రామసీమ నుంచి విముక్తి కలిగింది. పైగా తాను గురువులుగా భావించేవారికి ద్రోహం చెయ్యలేదు. రోషియో, డిడెరాట్ మొదలైనవారి బోధనలను ఆచరణలో పెట్టి చూపి వారి గొప్పదనం నిరూపించాడు. విధ్యుక్త ధర్మం నెరవేర్చాననే భావం, ఉత్సాహం, గర్వం అతని హృదయంలో ఉప్పొంగి పోయాయి. భార్యని విడిచి ఉండటం అతనికిమంత బాధాకరమనిపించలేదు. పీటర్స్ బర్గ్ లో తలవని తలంపుగా అతనికి అదృష్టం కలిసొచ్చింది. కుదెనస్కాయా అప్పటికింకా జీవించే ఉంది. మేనల్లునికి చేసిన ద్రోహానికి పరిహారంగా అయిదువేల రూబుళ్ళు, ఒక గడియారం బహూకరించింది. తన మిత్రులందరికీ అతన్ని గురించి సిఫారసు చేసింది. మూడు నెలల తర్వాత ఇవాన్ కి లండన్ లోని రష్యా రాయబార కార్యాలయంలో ఉద్యోగం దొరికింది. వెంటనే ఒక ఇంగ్లీషు పడవలో బయలుదేరి లండన్ వెళ్ళాడు (అప్పటికింకా పొగ ఓడలు అమల్లోకి రాలేదు). కొన్ని నెలల తర్వాత అతనికి పెన్సిల్వే దగ్గర నించి ఉత్తరం వచ్చింది. అందులో “1807 ఆగస్టు 20 తారీఖున పోక్రోవస్కోయే అనే గ్రామంలో” ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ కి మొగపిల్లవాడు పుట్టాడనీ, ఆ పిల్లవాడికి ఫియోడోర్ అని నామకరణం చేశామనీ పెన్సిల్వే తెలియపర్చాడు. మలాన్యా నెరైయేవ్నా ఆ ఉత్తరం చివర నాలుగుపంక్తులు రాసింది. ఆ నాల్గు పంక్తులు ఇవాన్ కి ఆశ్చర్యం గొల్పాయి. మార్కా అతని భార్యకి చదవడం రాయడం నేర్పిందని అతనికి తెలీదు. కాని ఇవాన్ సంతానం కలిగిందనే సంబరంతో తలమునకలు కాలేదు. ఆ రోజుల్లో పేరుకెక్కిన ఫిర్మీసో లేక లాయిజీసో (అప్పటి కింకా పురాణాలలోని పాత్రలపేర్లు పెట్టుకోటం ఘాషనుగా ఉంది) ఎవరో ఒకామెను ఇవాన్

---

ప్రేమ మొలకెత్తింది. అనుసంధానమైంది. ప్రపంచం గిర్రున మళ్లు  
తిరుగుతూ ఆనందోన్మత్తమైంది. అతని హృదయం నీలికళ్ళ ఆ వన్నెలాడి  
ఆధీనమైంది. డబ్బులేదు. అయితేనేం? పేకాటలో ఆదృష్టం పండింది. అనేక  
మందితో పరిచయం కలిగింది. రకరకాల వినోదాలలో పాల్గొంటున్నాడు.  
ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే 'దర్జా' వెలిగిస్తున్నాడు.



౯

కొడుకు తన్నెదిరించి మలాన్యాను వివాహ మాడాడన్న కోపాగ్ని పియోటర్ మనసులో చాలాకాలందాకా ప్రజ్వలిల్లుతూనే ఉంది. ఇవాన్ గనక ఓ ఆరునెలల తర్వాత పశ్చాత్తాపపడి తండ్రి కార్యమీద పడిఉంటే, ముందు నాలుగు తిట్టి వంకీకర్రతో రెండు కొట్టి పియోటర్ కొడుకుని త్నమించేవాడే. కాని ఇవాన్ విదేశాలలో ఉండిపోయాడు. పైగా అతనికా ధ్యనేలేదు. “ఊ...యేమిటి?” అంటూ భార్య తన్ను శాంతపర్చ యత్నించినపుడల్లా పియోటర్ కసురుకునేవాడు. “వెధవ! పాపం యెందుకని వూరుకున్నా. యిదే మానాన్న అయితే ఆ దుర్మార్గుడి పీక తన చేతుల్లో పిసికేసేవాడే. అవును యిలాంటివాళ్లని అలా చేయాల్సిందే.” అనికూడా అనేవాడు. ఇలాంటి దారుణ వాక్యాలు విన్నపు డల్లా అన్నాపావ్లోవ్నా రక్షించమని దేవుణ్ణి చాటుగా ప్రార్థించేది. ఇక కోడలి విషయంలో పియోటర్ మొదట చేతులు దులిపేసుకున్నాడు. కోడల్ని గురించి పెస్టోవ్ రాసిన జాబుకు జవాబురాస్తూ కోడలనేమాటే తన చెవిని పడరాదనీ, పారిపోయివచ్చిన బానిసలకి ఆశ్రయమివ్వడం చట్ట విరుద్ధచర్య అని హెచ్చరించడం తన కర్తవ్యంగా భావిస్తున్నాననీ తెలియ జేశాడు. కాని తర్వాత తర్వాత మనమడు పుట్టాడనే వార్త చెవిసోకే

సరికి అతని మనసు మెత్తపడింది. బాచింతరాలి ఆరోగ్యం ఎలా ఉన్నదీ రహస్యంగా వాకబు చేసి తెలుసుకున్నాడు. తాను పంపించినట్టు కోడలికి తెలియకుండా డబ్బు కూడా పంపాడు.

ఫెడ్యాకి ఏడాది దాటకముందే అన్నాపావ్లోవ్నాకి ప్రాణంమీడికి వచ్చింది. మంచంలో తీసుకుంటూ ఇంకా కొద్ది రోజులుకి చనిపోతుందనగా కాంతి తరిగిపోతున్న కళ్లనిండా కన్నీరు నింపుకుని మతగురువు ముందు తనకి కోడల్ని చూడాలనీ, తన మనమణ్ణి ఆశీర్వాదించాలనీ ఉందని భర్తతో చెప్పింది. భార్య ఆరోగ్యం విషయమై ఆందోళన పడుతున్న పియోటర్ ఆమెని ఓదార్చి కోడల్ని మనమణ్ణి తీసుకురావడానికి బండి పంపాడు. ఆ సందర్భంలోనే మొదటిసారిగా కోడలిపేరు (మలాన్యాసర్జెయెవ్నా) ఉచ్చరించాడు. కొడుకుని, మార్సా టిమోఫెయెవ్నాని వెంటబెట్టుకుని మలాన్యా అత్తవారింటికి వచ్చింది. మార్సా ఒంటరిగా ఆమెని వెళ్ళనీయలేదు. అంత అవసరమైతే మలాన్యా తరఫున మాట్లాడడానికి నిశ్చయించుకుని మరీ వచ్చింది. భయంతో సగంచచ్చి మలాన్యా పియోటర్ చదుపుల గదిలో ప్రవేశించింది. దాది ఫెడ్యాని ఎత్తుకుని ఆమె వెనక జెల్చింది. పియోటర్ మాట్లాడకుండా మలాన్యాకేసి చూచి ఊరుకున్నాడు. అతని చేతులు ముద్దిడుకుంటానికి మలాన్యా ముందుకు జెల్చి వణికిపోతున్న పెదవులతో ఎలానో అతని చేతులు నిశ్శబ్దంగా ముద్దిడుకుంది.

“సరే మంచిది. బావున్నావా? మీ అత్తని చూద్దాగాని పద.” అని లేచి పియోటర్ ఫెడ్యా మీదికి వంగాడు. ఆ పసివాడు చిరునవ్వు నవ్వి తాతకేసి చేతులు చాచాడు. దాంతో ఆ వృద్ధుని మనసు పూర్తిగా కరిగిపోయింది. “ఆ - పిచ్చికుంకా! మీ నాన్నని తుమించమనా?” నిన్ను మాత్రం యిక వదిలెయ్యనులే.” మలాన్యా అత్తగారిగదిలో అగుగు పెట్టి పెట్టగానే గుమ్మందగ్గిర మోకాళ్ళమీద కూలబడింది. అన్నాపావ్లోవ్నా పక్కదగ్గిరికి రమ్మనికోడలికి సంజ్ఞ చేసింది. మలాన్యా పక్కదగ్గిరికి వెళ్ళగానే అన్నా ఆమెని కాగలించుకుని మనమణ్ణి ఆశీర్వాదించింది. యమబాధతో నికృతమైపోయినముఖం భర్తవేపు తిప్పి ఏదో చెప్పబోయింది.



“నాకు తెలుసు. నువ్వు చెప్పబోయేదేబట్టో నాకు తెలుసు.” అని గొణిగి “బెంగెట్టుకోకు కోడలు యిక మన యింట్లోనే వుండిపోతుంది. కోడలికోసం వాన్కాని (ఇవాన్ ని) తీమిస్తా.” అన్నాడు.

ఎంతో ప్రయాసమీద అన్నా భర్త చెయ్యిపట్టుకుని ముద్దిడుకుంది. ఆ సాయంత్రమే కాలంచేసింది.

పియోటర్ అన్నమాట నిలబెట్టుకున్నాడు. కొడుక్కి ఉత్తరం రాస్తూ “మీ అమ్మ ఆఖరి కోరిక తీర్చేందుకూ, ఫియోడర్ మొహంచూసీ నిను తీమిస్తున్నాను. మలాన్యా యిక నా యింట్లోనే వుంటుంది.” అని తెలియజేశాడు.

మలాన్యాకి మేడ మూడో అంతస్తులో ఉండటానికి రెండు గదు లిచ్చారు. తరచు వారింటికి అతిథులుగా వచ్చే ఒంటికంటి బ్రిగేడియర్ స్కరెఖిన్ కి అతని భార్యకి మలాన్యాని పియోటర్ పరిచయం చేశాడు. ఇద్దరు దాసీలని, ఒక నౌకరు కుర్రాణ్ణి ఇచ్చాడు. మార్కా వెళ్ళిపోయింది. అవిడకీ గ్లాఫిరాకీ పడలేదు. రోజుకి మూడు నాలుగుసార్లయినా పోట్లాడు కునేవారు.

పాపం ! ఆ ఇంటిలో మలాన్యా పరిస్థితి మహాఘోరంగా క్లిష్టంగా ఉండేది. కాని కాలం గడిచినకొద్దీ ఆ పరిస్థితికీ, మామగారి స్వభావానికీ అలవాటు పడిపోయింది. పియోటర్ కి కూడా మలాన్యా అంటే వెర్రి అభిమానం ఏర్పడింది. కాని ఎన్నడోగాని ఆమెతో మాట్లాడేవాడుకాదు. అతనుచూపే దయలో ఆమెంటే న్యూనతాభావం వాయామాత్రంగా గోచ రించేది. మలాన్యాకి ప్రధాన శత్రువు గ్లాఫిరా. తల్లి బతికుండగానే ఇంటి పెతనమంతా ఆమె తన గుప్పిటిలోకి చిక్కించుకుంది. తండ్రితోసహా ఇంటిల్లిపాతీ ఆమె ఎలా ఆడిస్తే అలా ఆడవలసిందే. ఆమె అనుమతిలేందే చిటికెడు పంచదారయినా బయటికి తీయడానికి వీలేదు. ఈ అధికారా న్నంతా ఇంకొకతకు - అందులోనూ మలాన్యాకి - ప్రాణం వుండగా భార పోయడమే ? ఇవాన్ పెళ్ళి పియోటర్ హృదయంలోకంటే ఆమె హృద యంలో ఎక్కువ కోపాన్ని రగిల్చింది. ‘నడ మంత్రపు సిరిపట్టిన’ మలాన్యాని కూడా తన గుప్పెటలో పెట్టుకోవాలని గ్లాఫిరా సంకల్పించింది. ఒక్క గంటలో మలాన్యా ఆమెకి దాసురాలైపోయింది. మలాన్యా చాలా

నెమ్మదైంది, దిక్కులేంది, పిరికిమనిషి, రోగిష్టి, పేగా గాబరాపడిపోయింది. ఇటువంటిది ఆ గయ్యాలి గ్లాఫిరాని ఎదిరించి మనగల్గడమెలా? ప్రతి నిత్యమూ గ్లాఫిరా, మలాన్యా పూర్వస్థితిని జ్ఞప్తికి తెచ్చి “నీ తాహతు యెరిగి మరీ ప్రవర్తించు” అంటూ మందలించేది. ఎంత వెగటు గొల్పినా ఈ మందలింపులను ఎవో దిధంగా భరించి మలాన్యా సర్దుకు పోయేది.... కాని ఫెడ్యా ఆమెకు కాకుండా పోయాడు. ఇది మరీ ఘోరం! పిల్లవాణ్ణి సాకలేదనే వంకతో గ్లాఫిరా తల్లి పిల్లల్ని ఎడంచేసింది. పిల్లవాణ్ణి చూడ నిచ్చేదికాదు. అతని పోషణ బాధ్యత గ్లాఫిరా స్వయంగా వహించింది. పిల్లవాణ్ణి పూర్తిగా తన అదుపులో పెట్టుకుంది. పుట్టెడు దుఃఖంతో కుమిలి పోయి మలాన్యా త్వరగా ఇంటికి వచ్చేయ్యమని భర్తకు ఉత్తరాలు రాసింది. పియోటర్ కి కూడా కొడుకుని చూడాలని ఆతురతగానే ఉంది. కాని ఇవాన్ ఇంటికి తిరిగి రాలేదు. తాను రాకపోవడానికి అవీ ఇవీ ఎవో వంకలు చెబుతూ తన భార్యని పోషిస్తూ తనకి డబ్బు పంపినందుకు తండ్రికి కృతజ్ఞతాభివందనాలు తెల్పుతూ త్వరలోనే తిరిగి వస్తానని జాబు రాశాడు. అంతే. 1812వ సంవత్సరం వచ్చింది. ఆ సంవత్సరంలో ఇవాన్ ఇంటికి తిరిగి రావలసి వచ్చింది. ఆరు సంవత్సరాల ఎడబాటు తర్వాత మొదటిసారిగా కలుసుకున్నప్పుడు పాత గొడవలు తలపెట్టకుండా తండ్రికొడుకులు ఒకరినొకరు గట్టిగా కాగిరించుకున్నారు. నిజం. పాత గొడవలు తలపెట్టే సమయంకాదని. రష్యా అంతా ఆయుధాలు ధరించి శత్రువుల నెదిరించడానికి తలపడింది. తండ్రికొడుకు లిద్దరూ తమూ రష్యన్ రక్తం ప్రవహిస్తున్నదని భావించారు. పియోటర్ స్వంతడబ్బుతో ఒక జాతీయ సైనిక దళం నిర్మించాడు. కాని యుద్ధం ఆఖరైపోయింది. అపాయం దాటిపోయింది. ఇవాన్ వెట్రోవిచ్ కి మళ్ళా విసుగెత్తింది. దూరప్రదేశాల ఆకర్షణకు అతను లొంగిపోయాడు. అతను అలవాటు పడి పోయిన ప్రపంచం, అతనికెంతో సుఖించేకూర్చే ప్రపంచం అతన్ని ఆకర్షిస్తోంది. మలాన్యా భర్తని ఆపలేకపోయింది. అతని దృష్టిలో ఆమె నలుసు అయిపోయింది. ఆమె ఆశలు భగ్నమైనాయి. ఇవాన్ కూడా పిల్లవాణ్ణి గ్లాఫిరా పెంచడమే మంచిదనే అభిప్రాయాని కొచ్చాడు. పాపం!

1. రష్యాపై నెపోలియన్ దండయాత్ర.



మలాన్యా ఈ దెబ్బ తట్టుకోలేకపోయింది. తిరిగి కొడుకుతో ఎడబాటు భరించలేకపోయింది. కొద్ది రోజుల్లోనే ఆమె తన స్వత్వమునే ఏమాత్రం సంకోచించకుండా పరిత్యజించేసింది. జీవిత కాలంలో ఆమె ఎవరినీ ఎదిరించి ఎరగదు. రుగ్మతనుకూడా ఆలానే ఎదిరించలేకపోయింది. మాటపడిపోయింది. మొహంలో చావుకళ పడింది. కాని ఆమె ఆకృతిలో పూర్వపు సాధుత్వం, కళ్ళలో పూర్వపు తడబాటూ గోచరిస్తూనే ఉన్నాయి. గ్లాఫిరాకెసి కళ్ళప్పగించి చూసి, పూర్వం మరణశయ్యపై అన్నాపాన్లొవ్వా భర్తచేతని ముద్దిడుకున్నట్లే తన ఒక గానోక కొడుకుని ఆమెకి అప్పగించింది. ఈ విధంగా ఆమె భౌతిక జీవితం అంతమైంది. ఈ సాధుశీల, ఈ దయార్ద్రహృదయ బతుకు లేతమొక్కను తల్లి నేలనించి వేరుచేసి ఎండలో గిరాటుకసేసేటయింది. ఆమె కనుమూసింది. అనంతకాల గర్భంలో లీనమైపోయింది. ఆమెకోసం ఎవరూ ఏడవలేదు. పియోటర్, ఆమె దాసీమాత్రం విచారపడ్డారు. కరుణ ఉట్టిపడే ఆమె మొహం కనిపించక పియోటర్ బాధపడ్డాడు. “శెలవు. అమాయకురాలా! శెలవు” అన్నాడు చర్చిలో ఆమె భౌతిక దేహం ముందు వంగుతూ. సమాధిలో గుప్పెడు మన్నవేస్తూ బావురుమని ఏడ్చాడు.

ఆమె చనిపోయిన తర్వాత అతనూ అట్టే కాలం బతకలేదు. మహా బతికితే అయిదారు సంవత్సరాలు బతికాడేమో? గ్లాఫిరానీ మనమణ్ణి వెంట బెట్టుకుని వెళ్ళి మాస్కోలో మకాం పెట్టాడు. అక్కడ 1819 శీత కాలంలో అతనూ చనిపోయాడు. చనిపోయేముందు అన్నాపాన్లొవ్వా, మలాషాల సమాధుల పక్కన తననూ సమాధి చేయమని కోరాడు. ఆ సమయంలో ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ పారిస్ లో జల్సాగా తిరుగుతున్నాడు. 1816 లో తన పదవికి రాజీనామా ఇచ్చేశాడు. తండ్రి మరణవార్తి వివగానే రిష్యాకి బయలుదేరాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఎట్టేటు అజమాయిషీ ఏర్పాట్లు చేయాలి. ఫెడ్యాకి అపుడే పదమూడో ఏడు వస్తోంది. కుర్రవాడి చదువు సంధ్యల విషయం తీవ్రంగా ఆలోచించాలి.

ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ రష్యాకి తిరిగి వచ్చాడు. కాని అంగ్లేయు జీవిత విధానంమీద పిచ్చి వ్యామోహం అతనికి ఏర్పడింది. వస్తుగా కత్తిరించుకున్న క్రాపూ, గంజిపెట్టిన చొక్కా, పొడుగాటి బటాణీరంగు కోటూ, చలనంలేని ముఖకవళికా, నిర్మోహమాటంగా మాట్లాడటం, ఉదాసీన వైఖరీ, పశ్య సందులగుండా ఉచ్చారణ, నిర్దీపంగా హఠాత్తుగా నవ్వుటం, ఎప్పుడూ మొహం చిట్టించుకోవటం, రాజకీయాలమీదా రాజ్యతంత్ర శాస్త్రంమీదా ఉపన్యాసాలు దంచటం, ఉడికీఉడకని గొడ్డు మాంసం మీదా ద్రాక్షాసారా మీదా అమిత అపేక్ష - ఇవన్నీ అతనిలోని అంగ్లేయ వ్యామోహాన్ని వెల్లడిస్తున్నాయి. అయితే చిత్రమేమంటే అంగ్లేయ వ్యామోహం ఇంత ఉన్నా దేశభక్తికేం కొరతలేదు. దేశభక్తుణ్ణి చెప్పుకునేవాడు. కాని అతనికి రష్యాలో ఎక్కువ పరిచయంలేదు. రష్యన్ ఆచారం ఒక్కటి తెలీదు. ఇంతేగాదు రష్యన్ భాషని అదో విధంగా మాట్లాడేవాడు. మామూలు సంభాషణ కూడా మొరటుగా ఉండేది. సంభాషణ ఏదైనా ముఖ్య విషయం మీదికి మరలగానే “మనం స్వయంగా ఆలోచించాలి”, “ఇది ప్రకృతి! తత్వానికి అనుగుణ్యంగా



లేదు.” ఇలాంటి భావాలు ప్రకటించేవాడు. దేశ సమీకరణకూ, శ్రేయస్కి వృద్ధికి చాలా పథకాలు రష్యా వచ్చేటపుడు కూడా తెచ్చాడు.

ఇవాన్ కి రష్యాలో ఎదీ నచ్చలేదు. ముఖ్యంగా అచ్చటి ఆస్తి సర్దుబాటు అతనికి మరీ ఏవగింపు కలిగించింది. సోదరిని కలుసుకోగానే ఇంటి విషయాలలో తీవ్రమైన మార్పులు చేయ సంకల్పించానని తెలియజేశాడు. కనించి కొత్తపద్ధతులు అమలు జరుగుతాయని హెచ్చరించాడు. గ్లాఫిరా మాట్లాడకుండా పశ్చు కొరుక్కుని “యిక నాగతేంగాను” అని మనసు అనుకుంది. కాని తిరిగి గ్రామసీమకు వెళ్ళిన తర్వాత ఆమె భయం పంపించింది. ఇంట్లో కొన్ని మార్పులు జరిగిన మాట వాస్తవమే. తిండిపోయి రాయశనీ, ఇచ్చకాలమారి వెధవల్ని తరిమేశారు. వారిలో ఒకామె గుర్తించింది. ఆమె పక్షవాతంతో తీసుకొంటోంది. మూడవక్యక్తి ఒకచోట యుద్ధకాలంనాటి మేజరు. అతనికి పిచ్చి ఆకలి. అందుకని రొట్టె, గుడ్డి తిన్నంత పడేసేవారు. పూర్వం తరుచుగా వచ్చే అతిథులందరికీ ఉద్వాస చెప్పారు. వాళ్లందరినీ తోసిరాజని ఇంకొక అతను తరుచు అత్యంత రావడం ప్రారంభించాడు. అతను ఇవాన్ ఇంటికి కొంచెం దూరంలో వసిించేవాడు. అందగాడు. నెమ్మదైనవాడు, వట్టి తెలివితక్కువ దదవ. అయితేనేం జమిందారు.

మాస్కానించి కొత్తరకం సామాను దిగింది. ఉమ్మేసుకోటాకి మూకుళ్లు, గంటలు, చేతులు కడుక్కోటానికి నీళ్లస్నాండులు ఇంట్లో ఆమర్నా. భోజనాలు వడ్డించటంలోకూడా మార్పు వచ్చింది. విదేశీ సారాబదలు వోడ్కా, దేశవాళీసారాలు వాడకంలా కొచ్చాయి. సేవకులకు కొత్తతరగి దుస్తులు కుట్టించారు. కుటుంబ బిరుదావళికి కొత్త బిరుదులుచేరాయి.

గ్లాఫిరా అధికారం వీసమైనా తగ్గలేదు. సామాగ్రి కొనటం మొదలైంది. ఇంటి వ్యవహారాలన్నీ ఆమె ఆజ్ఞలమేరకే జరుగుతున్నాయి. విదేశాలనించి, వచ్చిన నౌకరు ఒకడు గ్లాఫిరాని ఎదిరించి నౌకరీ కోల్పోయాడు. గ్లాఫిరాయజమానికి అతనంటే అభిమానం ఎంతఉన్నా బర్తరపుచేయక తప్పిందికా.

1. ఒచకోవ్ : నల్లసముద్రంమీది రష్యన్ రెవుపట్లం. దుర్గం. ఇవాన్ రష్యాకి, టర్కీకి 1788 లో పెద్ద యుద్ధంజరిగింది.

గృహనిర్వహణలో, ఎట్టేటునిర్వహణలో గ్లాఫ్ రా పలుకుబడి చెక్కుచెదర  
లేదు. ఎందులోనూ పూర్వానికి భిన్నంరాలేదు. ఇవాన్ ఈ అవ్యవస్థకు  
నూతనజీవం పోయాలని ఎంత కుతూహలపడ్డా మా రేపేమీ జరగలేదు. కాక  
పోతే అక్కడక్కడా శిస్తులు పోచ్చించటం, పెట్టిచాకిరీ తీవ్రంచేయటం,  
రైతులు సరాసరి ఇవాన్ కి ఎదీ విన్నవించుకోరాదని ప్రకటనచేయటం  
మాత్రం జరిగింది. అంతే. ఇవాన్ తన నూతన విధానం ఫెడ్యా చదువులో  
పూర్తిగా ప్రవేశపెట్టాడు. తక్కిన వ్యవహారాలన్నీ కట్టిపెట్టి కొడుకు  
చదువువిషయంలో నిమగ్నుడైనాడు.

# శ్రీ దేవస గ్రంథాంతము తేలపాదము. (కృష్ణజిహ్వ.)

౧౧

విదేశాలలో ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ ఉన్నంతకాలం ఖెడ్యాని గ్లాఫిరా పెంచింది. తల్లి చనిపోయేటప్పటికి అతనికి నిండా ఎనిమిదేళ్ళయినా లేవు. ఎప్పుడోకాని తల్లినిచూట్టం పడేది కాదు. తల్లింటే అతనికి అమితప్రేమ. పాలినపోయిన ఆమె మొహం, బిక్కచూపులూ, జంకుతూ జంకుతూ తనను ముద్దాడటం అతని హృదయంలో హత్తుకుపోయాయి. ఆమె పరిసితిని కొంత వరకు ఖెడ్యా అవగాహనచేసుకున్నాడు. తనకూ తల్లికీ మధ్య అడ్డగోడలున్నాయనీ వాటిని పడగొట్టడానికి ఆమెకు ధైర్యంగానీ, శక్తిగానీ లేదనీ గ్రహించాడు. ఖెడ్యా తండ్రిగిరికి వెళ్ళకుండా తప్పించుకుతిరిగేవాడు. ఇవాన్ కూడా కొడుకుని పిల్చి ముద్దాడి ఎరిగడు. ఖెడ్యాతాత మాత్రం అపుడపుడూ తల నిమిరి చేతిని ముద్దాడనిచ్చేవాడు. “మడ్డిమృగం, ఎద్దుమొద్దు స్వరూపం” అని పిల్చేవాడు.

మలాన్యా చనిపోయినతర్వాత ఖెడ్యా పూర్తిగా గ్లాఫిరా గుప్పిటలో చిక్కుకుపోయాడు. గ్లాఫిరా అంటే అతనికి చెడ్డభయం. సూదిలాంటి ఆమె చూపు, కర్కశస్వరం అతనికిభీతిగొల్పేవి. ఆమె ముందు మాట్లాడటానికి అతనికి గుండె చాలేదికాదు. ఖర్మంచాలక కుర్చీలో కాస్త అటూ ఇటూ కదిలాడో గ్లాఫిరా “ఊ, యేమిటి? కదలకుండా కూర్చోలేవా?” అని



కనురుకు నేది. అదివారంనాడు ప్రార్థనలయినాక అడుకోనిచ్చేది. అడుకో  
నిచ్చేదంటే లావుపాటి పుస్తకం ఒకటి చదవనిచ్చేది. ఆ పుస్తకంలో ఏమందో  
ఎవరికీ అర్థమయేదికాదు. ఆ గ్రంథం రచించింది మాక్సిమోవిచ్-అంబోడిక్.  
దానిపేరు “సాంకేతికాలు, చిహ్నాలు”. ఆ పుస్తకంలో వెయ్యికిపైగా  
బొమ్మలున్నాయి. వాటి భావం ఓ పట్టాన అర్థంగాదు. అయిదుభాష  
లలో వ్యాఖ్యానం ఉంది. బొద్దుగా దిగంబరిగా ఉన్న మన్మథుని<sup>1</sup> బొమ్మలే  
వీటిలో ఎక్కువగా ఉన్నాయి. ఒక బొమ్మపేరు ‘కుంకుమరంగు - ఇంద్ర  
ధనస్సు’. దానికింద ‘దీని పలుకుబడి అపారం’ అని రాసి ఉంది. ఇంకో  
బొమ్మ ‘ముక్కుతో పువ్వుపట్టుకుని ఎగురుతున్న నారాయణపక్షి’. దీనికింద  
‘అన్నీ నీకు తెలుసు’ అని రాసి ఉంది. ‘మన్మథుడు-పిల్లను నాకుతున్న  
ఎలుగొడ్డు’ అనేది ఇంకోబొమ్మ. దీని భావార్థం ‘కొంచెంకొంచెం’. ఛెడ్యా  
ఈ బొమ్మలన్నిటినీ శ్రద్ధగా పరిశీలించాడు. చిన్న చిన్న విషయాలదగ్గర  
నించీ అతనికి గుర్తే. కొన్ని బొమ్మలు అతని ఆలోచనలను రేకెత్తించేవి.  
పాపం! ఇతరదినోదాలేవీ అతనికి తెలీవు. వివిధభాషలు సంగీతం శేర్చుకో  
వలసిన వయసురాగానే వాటిని బోధించడానికి ఓ స్వీడన్ దేశస్తురాలిని  
కొద్దితీతంమీద గ్లాఫిరా నియమించింది. ఆ పంతులమ్మకి పెళ్ళికారేడు.  
వయసుమళ్ళిది. లేడిచూపులు. ఫ్రెంచి, జర్మన్ భాషలలో ఆమెకి మిడిమిడి  
జ్ఞానం ఉంది. ఒక్క బిగువున పియానో వాయిచగలదు. అన్నిటికింట  
మించి దోస అవకాయ బాగా వెయ్యగలదు. ఆ పంతులమ్మ సహ  
చర్యంలో, గ్లాఫిరా దాసీవాసిలెవ్వాల సహచర్యంలో ఛెడ్యా నాలుగేళ్ళు  
గడిపాడు. ఆ బొమ్మల పుస్తకం చేతబట్టి అతను ఎక్కువగా ఒకమూల  
కూర్చునేవాడు. ఇలా నూనోదయందగ్గరినించి, నూర్యాస్తమానందాకా  
కూర్చుంటూ రోజులకి రోజులు గడిపాడు. ఆ గదిలోపలికప్పు ఎత్తు తక్కువ.  
అడవిమొక్కల వాసనగొట్టేది. ఒకేఒక కొవ్వొత్తి మసకమసకలాడుతుండేది.  
మందవొడిగా, ఆయాసంతో కీచురాయి అరి చేది. గోడమీద చిన్న గడి  
యారిం గబగబా టిక్ టిక్ మనేది. గోడ బ్రూరెలలో ఎలికలు గీకుతూ  
పళ్ళు కొరుక్కుంటూ శబ్దంచేసేవి. ఇక ఆ ముగ్గురు ముదుసళ్ళు ముగ్గురు

1 పాశ్చాత్యులు మన్మథుని రెక్కలున్న చంటిపిల్లవానిగా, దిగంబరిగా  
చిత్రించారు.

అదృష్టదేవతలాగా 1 శబ్దంచేయకుండా తొందరతొందరగా నూదులతో కుట్టుతూ కూర్చునేవారు. వారి చేతి నీడలు ఆ చీకట్లో ఖీతిగాల్పేవి. ఆ పని వాడి మనసులోకూడా ఇలాంటి భయంకర విషాదభావాలే పెంపొందాయి.

ఫెడ్యా ముచ్చట గాలిపే పిల్లవాడుకాదు. పాలిపోయిన మొహం, బొద్దు శరీరం, నోయరానిబరువు. అచ్చమైన టెతుబిడ్డలా ఉండేవాడు. బయట గాలిలో ఫెడ్యా తిరుగుతూంటే నిగనిగలాడిపోయేవాడే. సోమరి పోతైనా బాగా చదువుకునేవాడు. సాధారణంగా ఏడ్చేవాడుకాదు. కాని అపుడపుడు మొండికేసేవాడు. అలా మొండికేసినపుడు ఎవరూ అతన్ని అదమా యించ లేకపోయేవారు. చుట్టూ ఉన్నవారెవరినీ ఫెడ్యా ప్రేమించలేదు.... చిన్నతనంలో ప్రేమ ఎరగని హృదయం శోకతప్తంగాక మరేమవుతుంది?

ఇలాంటి కొడుక్కి కాలయాపన లేకుండా తన నూత్న విధానంలో చదువు చెప్పనారంభించాడు ఇవాన్. “అన్నిటికంటే ముందు వీణ్ణి మనిషిని చెయ్యాలి. స్వార్థాన్ని లాగా ధైర్య సాహసోపేతుణ్ణి చెయ్యాలి.” అని గొఫిరాతో చెప్పాడు. తన పథకం ప్రకారం ముందుగా కొడుకుచేత స్కాచి నిక్కరు తొడిగించాడు. ఈ పన్నెండేళ్ళ కుర్రాడు ఈకల లోపి పెట్టుకుని కులుక్కుంటూ నడిచేవాడు. స్వీడన్ దేశపు పంతులమ్మ బదులు స్వీడన్ లిండు దేశీయడొకడు ఫెడ్యాకు చదువు చెప్పడానికి కుదిరాడు. అతను శరీర వ్యాయామం నేర్పటంలో నిట్ట. సుగీతం నేర్చుకోటం పురుషలక్షణం కాదనేభావంతో పూర్తిగా మానిపించేశాడు. జీన్ బాక్సీస్ రోషియా నూచ నల ననుసరించి ప్రకృతి విజ్ఞానశాస్త్రం, అంతర్జాతీయ న్యాయశాస్త్రం, గణితశాస్త్రం, వద్రంగం ఫెడ్యా అభ్యసించాల్సిన విషయాలు. ధైర్య సాహసాలు పెంపొందటానికి వంశబిరుదావళి శాస్త్రం ఫెడ్యా అభ్యసించాలి. ఇవీ భవిష్యత్తులో “మనిషి”గా తయారవటానికి ఫెడ్యా నేర్చుకోవలసినవి.

తెల్లవానిగట్ట నాల్గింటి కల్లా ఫెడ్యాని లేవగొట్టేవారు. అపుడు చర్మిటి స్నానం చేయాలి. ఎత్తయిన గడచుట్టూ తాళమీద పరుగెత్తాలి.

1. అదృష్టదేవతలు : రోమన్ పురాణాలలో ముగ్గురు దేవతలు మానవుల అదృష్టాన్ని నిర్ణయిస్తారని వర్ణింపబడింది.

2. స్వార్థాన్ని : పురాతన గ్రీసునగరం స్వార్థావాసులు. వారు ధైర్య స్థయిర్యాలకు, సహనానికి, నిరాడంబర జీవితానికి పేరుగాంచారు.



ఒంటిపూట భోజనం. గుర్రపుస్వారి. విలువిద్య నేర్చుకోటం. తండ్రి లానే ఆత్మశక్తిని వృద్ధిచేసుకోటం. ఇదే ఫెడ్యా దినచర్య. ఈ దినచర్యను సాయంత్రం పుస్తకంలా రాసి, దానిమీద తన అభిప్రాయాలుకూడా ప్రకటించాలి.

ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ ఫ్రెంచి భాషలో కొడుక్కి సలహాలు రాసి స్తుండేవాడు. ఫెడ్యా రష్యన్ భాషలో 'నువు' అని తండ్రిని సంబోధించే వాడుగాని అతని ముందుకూర్చోటానికి ధైర్యం ఉండేదికాదు. ఈ నూత్న విధానం ఫెడ్యాకి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. గందరగోళ పర్చింది. మనసును పాడుచేసింది. కాని ఈ విధానంవల్ల అతని ఆరోగ్యం బాగుపడింది. మొదట జ్వరం తగిలింది కాని తొందరలోనే కోలుకున్నాడు. క్రమేపీ బలం పట్టింది. ఇవాన్ కొడుకుని చూసుకొని గర్వపడేవాడు. "వీడు ప్రకృతిబిడ్డ-నా సృష్టి" అనేవాడు. ఫెడ్యాకి పదహారేళ్లు వచ్చేసరికి అతని మనసులో స్త్రీలంటే అసహ్యభావం రేకెత్తించాలని ఇవాన్ తలపెట్టాడు. ఫెడ్యాకి అమితస్థితి. నూనూగు మీసాలు వచ్చాయి పుంసత్వం తోణికిసలాడుతోంది. ఉడుకురక్తం. స్త్రీలపట్ల ఉదాసీనభావం వహిస్తున్నట్లు, ఒంటరి జీవితం గడపాలని అభిలషిస్తున్నట్లు, నాగరికతతెలియనట్లు ఫెడ్యా నటించసాగాడు.

కాలం గడిచిపోతోంది. ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ ఒక్క శీతాకాలం మినహా తక్కిన కాలమంతా లాగికోలోనే గడుపుతున్నాడు. శీతాకాలంలో మాత్రం ఒక్కడూ మాస్కో వెళ్లి హోటల్లో బసచేసేవాడు. విడవకుండా క్లబ్బులకు వెళుతుండేవాడు. కచ్చేరీ గదులలో తన పథకాలను వివరిస్తూ వాటిని సమర్థించేవాడు. పూర్వంకంటే ఎక్కువ అంగవ్యామోహంతో అసంతృప్తితో దేశనాయకునిలా ప్రవర్తించ సాగాడు. ఇంతలో 1825 1వ సంవత్సరం వచ్చేసింది. దాంతోసాటు విషాదమూ, కష్ట పరం పరలూ ప్రజల నావహించాయి. ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ ప్రాణమిస్సులూ, పరిచయస్తులూ ప్రభుత్వ హింసాకాండకు గురయ్యారు. ఇవాన్ తన

1. రాజభవన తిరుగుబాటు. ఇందులో ఒకటవ నికొలసుని చంపాలని కుట్ర జరిగింది. రాజ్యాంగం కావాలని గొప్ప ఆందోళన ప్రదర్శనాలు జరిగాయి. ప్రభుత్వంకాల్పులు సాగించింది. దీనినే డిశంబరు ఉద్యమం అంటారు.



గ్రామానికి వెళ్ళి తక్కిన ప్రపంచంతో సంబంధం పెట్టుకోకుండా ఏకాంత జీవితం గడపసాగాడు. ఇంకో సంవత్సరం గడిచింది. హఠాత్తుగా ఇవాన్ ఆరోగ్యం దెబ్బతిన్నది. శరీరం దుర్బలమైపోయింది. జబ్బు ప్రవేశించింది. మతంలో విశ్వాసంలేని ఇవాన్ చచ్చికి వెళ్ళి బిగ్గరగా సాముదాయక ప్రార్థనలలో పాల్గొని నారంభించాడు. యూరిపువారి జీవిత విధానానికి అలవాటు పడ్డవాడల్లా రవ్యన్ తరహా వేడినీటిస్నానం చేయనారంభించాడు. రెండు గంటలకి భోజనం చేయటం, తొమ్మిది గంటలకల్లా పక్కమీదచేరి బట్టలు చెప్పే కట్టుకథలు వింటూ నిద్రపోవటం - ఇవే ఆతని దైనందిక కార్యక్రమం. ఈ ప్రజానాయకుడు తన పథకాలు, ఉత్తరాలు తా బెట్టేశాడు. గవర్నరుకనిపిస్తే సరి వణికిపోయేవాడు. పోలీసుఇన్ స్పెక్టరుకి ఎక్కి వంగి సలాములు చేసేవాడు. మనోబలం తనకంతో గలదనుకొనే యీధీరుడు కాస్త కురుపులేస్తే పులును చల్లారిపోతే వణికిపోయేవాడు. మూలిగేవాడు.

గ్లాఫిరా తిరిగి ఇంట్లో అధికారిని చెలాయించ నారంభించింది. మళ్ళీ అల్కాజనం, అమీనాలు, జమీ మేనేజరు ఇంట్లో ప్రవేశిస్తున్నారు. వీరంతా గ్లాఫిరాను 'లోభిముండ'కంద జమకట్టేవారు. ఇవాన్ లోవచ్చిన ఈ మార్పు ఫెడ్యామీద తన ప్రభావం నెరిపింది. ఫెడ్యాకి పందొమ్మిదోవిడు రాబోతోంది. ఆలోచించసాగాడు. తండ్రి గుప్పిటనించి తప్పించుకో నారంభించాడు. ఇవాన్ మాటలకీ చేతలకీ ఉన్న తేడా, ఆతని స్వేచ్ఛా వాదానికీ, నిరంకుశత్వానికీ గల తేడా గుర్తించాడు. కాని తండ్రిగో ఇంత విపరీతమైన మార్పు వస్తుందని ఎన్నడూ అనుకోలేదు. ఈ అహంకారి (ఇవాన్) అసలు నైజం బయటపడింది. విశ్వవిద్యాలయంలో చేరటానికి ఫెడ్యా మాస్కో వెళ్ళాలనుకుంటుండగా ఇవాన్ పెట్రోవిచ్ కి ఇంకో ఆపద సంభవించింది. ఒక్కరోజులో ఇవాన్ కి అంధత్వం ప్రాప్తించింది.

రవ్యన్ డాక్టర్ల శక్తిసామర్థ్యాలలో నమ్మకంలేక ఇవాన్ విదేశాలకి వెళ్ళడానికి అనుమతికోసం ప్రయత్నించాడు. కాని ప్రభుత్వం నిరాకరించింది. దానిమీద కొడుకుని వెంటబెట్టుకుని రష్యాఅంతా మూడుసంవత్సరాలపాటు తిరిగాడు. ఒక డాక్టరుద్గిరినించి ఇంకో డాక్టరుద్గిరికి, ఒక పట్టణంనించి ఇంకో పట్టణానికి ఒకటే తిరుగుడు. ఇక తనకు కళ్ళురావని అధైర్యపడిపోయి ఎప్పుడూ ధుమధుమలాడుతూ వైద్యుల్ని, కొడుకుని,

పరివారాన్ని వేపుకుతి నేవాడు. లాగిరికి తిరిగివచ్చేసరికి నీచడిపోయి అస్తమానము ఎడ్యే పిల్లవానిలా తయారయ్యాడు. ఇంటిల్లి పాదికి చెడుకోజులు దాపరించాయి. భోజనంచేసేటపుడుమాత్రం ఇవాన్ మెదలకుండా ఉండేవాడు. అంతకు పూర్వం ఎన్నడూ తిననంత పిచ్చితిండి తినటం మొదలు పెట్టాడు. తక్కినవేళల్లో తను హైరానాపడేవాడు, ఇతర్లని హైరానాపెట్టేవాడు. ప్రార్థనలు చేసేవాడు, విధిని దూరేవాడు తననూ, తన రాజకీయాలనూ, తన నూత్న విధానాన్నీ డుమ్మె పోషేవాడు. వేటిని చూసుకుని గర్వించేవాడో, వేటినిగురించి డప్పాలుకొట్టేవాడో, వేటిని ఆదర్శంగాపెట్టుకోమని కొడుక్కి బోధించాడో వాటన్నిటినీ ఇవాన్ వదిలేసుకున్నాడు. దేంటోనూ తనకు విశ్వాసం లేదని ఖాడితంగా చెప్పేవాడు. మరుక్షణంగా దైవప్రార్థన చేసేవాడు. ఒక్క నిమిషమూడా ఒంటరిగా ఉండలేక ఇంటిల్లి పాదినీ అహోరాత్రులూ తనచుట్టు కూర్చోని కథలు చెప్పమనేవాడు. అలాగే కథలు చెబుతూంటే మధ్య మధ్య “మీరు చెప్పేవన్నీ పచ్చి అబద్ధాలు” అంటూ కథకి అడ్డువచ్చేవాడు.

ఈ బాధలన్నిటినీ గ్లాఫిరా ఎలాగో ఒకలాగ భరించింది. ఆమెతేంజే ఇవాన్ కి ఒక్క నిమిషమయినా గడిచేదికాదు. ఈ చలచిత్తపుకోగి పిచ్చి కోరికలన్నీ తీరుస్తుండేది. గొంతుదాకా ఉన్న కోపం ఎక్కడ బైటపడి పోతుందోనని గ్లాఫిరా ఒక్కొక్కప్పుడు ఇవాన్ కి వేంటనే సమాధాన మిచ్చేదికాదు. ఈ విధంగా ఇంకో రెండు సంవత్సరాల బతుకు ఈడ్చి ఇవాన్ ఒకకోజున తనను బాల్కనీలోని ఎండపాడలోకి తీసుకువెళ్లమన్నాడు. బాల్కనీలోకి తీసుకువెళ్ళిన తర్వాత “గ్లాషా, గ్లాష్కా! తెలివితక్కువ మొద్దా! ఎవీ నా...” అని తడబడుతూ మాట పూర్తి చెయ్యకుండానే శాశ్వతంగా కనుమూశాడు. గ్లాఫిరా బట్లరు చేతుల్లోంచి పులుసుకప్పు తీసుకుని, ఊపిరి బిగబట్టి నిల్చుని, తమ్మునికేసి ఒక పర్యాయం చూసి మెదలకుండా అక్కడే ఉంది. ఫెడ్యా కూడా అక్కడే ఉన్నాడు. అతనూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. బాల్కనీ పిట్టగోడకు ఆనుకుని తోటకేసి తడేక దృష్టితో చాలాసేపు చూశాడు. వసంతకాలపు సూర్య కాంతిలో ఆ పచ్చ పచ్చని తోట సువాసనలు నిరజిమ్ముతూ ధగధగ లాడిపోతోంది. ఫెడ్యాకి ఇప్పుడు ఇ రవై మూడేళ్లు. ఈ ఇరవైమూడేళ్లూ ఎంత విపరీతమైన వేగంతో గడిచిపోయాయి! ఫెడ్యా భావిజీవితం వికసిస్తోంది.

## ౧౨

కన్న తండ్రికి అంత్యక్రియలు జరిపి, ఇంటి వ్యవహారాలూ జమీ  
అజమాయిషీ గ్లాఫ్ గాకి అప్పగించి లావెటస్కి మాస్కోకి బయలుదేరి  
వెళ్ళాడు. ఎవో తెలియరాని, ప్రతిఘటించరాని శక్తి అతన్ని మాస్కో  
వైపుకి ఆకర్షించింది. తన చదువులోగల లోపాలను గుర్తించాడు. ఇక  
ఏమాత్రం జాగుచెయ్యకుండా ఆ లోటును భర్తీ చేసుకోవాలని నిశ్చయించు  
కున్నాడు. గడిచిపోయిన అయిదు సావత్సరాలలో ఎంతో చదివాడు కాని  
బయటి ప్రపంచాన్ని చూడలా. అతనిలో అనేక భావాలు పొంగి పొరలు  
తున్నాయి. కొన్ని కొన్ని విషయాలలో అతనికున్న ప్రావీణ్యత చూసి  
ఏ అధ్యాపకుడైనా అనూయ పడాల్సిందే! కాని సామాన్యంగా ప్రతి  
విద్యార్థికి తెలిసిన అనేక విషయాలు లావెటస్కికి తెలీవు. తనకు స్వతంత్ర  
భావాలు లేవని గ్రహించాడు. తన వైఖరి పరిహాసాస్పదంగా ఉందనీ  
అతనికి మనసులో తెలుసు. ఆ ఆంగ్ల వ్యామోహితుడు కొడుకుని నిర్దా  
క్షిణ్యంగా తప్పు తోవను పట్టించాడు. అతని వెర్రి మొర్రి విద్యా విధానం  
విషఫలితాలిచ్చింది. చాలా కాలంపాటు లావెటస్కి తండ్రి ఆజ్ఞలను  
నోరెత్తకుండా శిరసావహించాడు. చివరికి సత్యం గ్రహించేసరికి, ఏలాభం?  
జరగవలసిన అపకారమేమో జరిగిపోయింది. పాత అలవాట్లు అతనికి



స్వాభావికాలై పోయాయి. నలుగురితో కలిసి మెలిసి ఉండలేకపోయాడు. ఇరవైమూడో ఏడు. హృదయంలో ఆర్పరాని ప్రేమాగ్ని ప్రజ్వరిల్లుతోంది. కాని ఆడదాని ముఖంకేసి చూట్టానికి అతనికి ధైర్యం చాలేదికాదు. బుద్ధి కుశలత, వివేకం, పట్టుదల, భావనాశక్తి, సోమారితనం - ఇన్ని లక్షణాలున్న లావెటస్కీయుక్తవయసులోనే జీవితనుడిగుండంలో దూకితే బాగుండిపోయేది. అలాగాక కృత్రిమ ఏకాంతవాసం చేయాల్సి వచ్చింది... ఇప్పుడు కిళ్ళు తెరిచాడు. కాని ఎవరితోనూ మాట్లాడకుండా తనలో తాను కుంచించుకుపోతూ పూర్వంలాగానే ప్రవర్తించ సాగాడు. ఇన్నేళ్లొచ్చి బడిపిల్లవానిలాగా ముస్తాబవటా నిజానికి హాస్యాస్పదంగానే ఉంటుంది. అయితేనేం వెక్కిరిస్తారనే భయం అతనికి ఎన్నడూ కలగలేదు. ఆ స్వాభావ శిక్షణ ఇతరులు తన్నుచూసి ఏమనుకొంటారో అనే భీతిని పోగొట్టింది. ఏమాత్రం సంకోచించకుండా లావెటస్కీ విద్యార్థిలా దుస్తులు ధరించి పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రం, గణితశాస్త్రం చదవటానికి విశ్వ విద్యాలయంలో చేరాడు. మంచి భారీమనిషి, కందగడ్డలాంటి మొహం. మితభాషి. బాగా పెరిగిన గడ్డం. ఈ లక్షణాలన్నీ తోటి విద్యార్థులలో అతనంటే విపరీతాభిప్రాయం కలిగించాయి. జోడు గుర్రాల సార్లులో సరిగ్గా వేళకి కాలేజీకి వచ్చే ఈ వికృతపు మనిషి చంటిబిడ్డలాంటివాడని. వాళ్ళకేం తెలుసు? గర్వపోతు అనుకుని తోటి విద్యార్థులు అతనితో కలిసి తిరిగేవారు కాదు. వారికి అతనితో కలిసి తిరగాలని అగత్యమూ లేదు. లావెటస్కీ సైతం వారికి దూర దూరంగానే ఉండేవాడు. విశ్వ విద్యాలయంలో చదివిన మొదటి రెండు సంవత్సరాలలో ఒకే ఒక విద్యార్థి అతనికి చనువు కుదిరింది. అతనిదగ్గర లాటిన్ భాష నేర్చుకునేవాడు. ఆ విద్యార్థి పేరు మైకెలేబిచ్. అతను మంచి హుమారు పురుషుడు. కవి. అతనికి లావెటస్కీ అంటే నిష్కల్మషమైన ప్రేమ ఏర్పడింది. లావెటస్కీ జీవితంలో వచ్చిన ముఖ్యమైన మార్పుకు ఈ విద్యార్థి అనుకోకుండా కారకుడయ్యాడు.

ఒకరోజున నాటకశాలలో (ఆ రోజుల్లో మొచలోవ్ కీర్తి తారాపథం అంటుతోంది. అతని ప్రదర్శనం ఒక్కదానికైనా మానకుండా లావెటస్కీ హాజరవుతున్నాడు.) లావెటస్కీ ఒక యువతిని బాక్సులో చూచాడు. అంతకుపూర్వం స్త్రీలు పక్కగా వెళుతుంటే అతని హృదయ స్పందించేది.

కాని ఆ యువతిని చూసినపుడు స్పందించినంతగా ఎన్నడూ స్పందించలేదు. మొఖమల్ మెత్తమీద మోచేతులానించి ఆ యువతి కదలకుండా కూర్చుని ఉంది. వన్నె తక్కువైనా మరులుగొల్పే గుండ్రటి మొహం. ఆ ముఖ కవళికలో తరుణ యవ్వనోత్సాహం తొణికిసలాడుతోంది. సన్నని కను బొమలు. అందమైన కళ్ళు, భావం ఉట్టిపడే పెదవులు, తళుక్కుమనే చిరు నవ్వు. వీటన్నిటిలోనూ శిరోహస్త భంగిమాలలోనూ ఆమె మధురహృదయం ప్రతిబింబిస్తోంది. బహు పసందుగా సింగారించుకుంది.

ఆమెపక్కన నలభైఅయిదేండ్లామె కూర్చుని ఉంది. శరీరం ముడతలు పడి పాలిపోయింది. మెడ తక్కువమస్తులూ, నల్లటి హాటూ ధరించింది. మొహంలో ఆనందం తాండవిస్తోంది. బోసినవ్వు. బాక్సులో బాగా లోపల వీ రిద్దరికీ వెనక ఒక ముదుసలి కూర్చున్నాడు. వదులు కోటూ, వెడల్పాటి మెడపట్టీ ధరించాడు. మోటుగాఉన్నా గంభీరమైన ముఖకవళిక. చిన్నవైనా తీక్షణమైన కళ్ళు, అపనమ్మకం వెలువరించేచూపు, రంగువేసిన మీసాలూ చెంపలూ, ఎపుడూ అలోచిస్తున్నట్టు కనిపించే చిన్న నుదురు, సాట్టబుగ్గులు. ఇంన్నీ అతను పించుపిచ్చుకున్న పైనికాధికారియని చెప్పకయే చెబు తున్నాయి. ఈమనోహర దృశ్యాన్ని తదేకదృష్టితో చూస్తున్నాడు లావెటస్కీ.

ఇంతలో హఠాత్తుగా ఆ బాక్సు తలుపులు తెరచి మైకెలెదిచ్ ప్రవేశించాడు. మాస్కోలో లావెటస్కీకి పరిచయస్తుడు అతె దొక్కడే. అలాంటివారు తన మనసునంతా హరించిన ఆ యువతిని కలుసుకోవటం లావెటస్కీకి దిచిత్రంగానూ భావగర్భితంగానూ తోచించి. ఆబాక్సులోఉన్న వారంతా మైకెలెదిచ్ని మిత్రునిలాగా పరిగణించడం కనిపెట్టాడు. నాటకం చూడాలనే ఆకాంక్ష అంతరించింది. ఆ రాత్రి మొచలోప్ అద్భుతంగా అభినయిస్తున్నా అతని మనసును ఆకర్షించలేకపోయాడు. నాటకంలో మంచి కరుణారసఫుట్టం జరుగుతుండగా లావెటస్కీ అప్రయత్నంగా ఆ సుందరాంగికేసి చూశాడు. ఆమె ముందుకు వంగింది. చెక్కిళ్ళు మెరిసిపో తున్నాయి. రంగస్థలంమీద లగ్నమైన దృష్టి మెల్లగా మరలి అతనిమీద పడింది...ఆ రాత్రంతా ఆ దృష్టి అతన్ని వెంటాడింది. కృత్రిమంగా నిర్మించిన అడ్డకట్ట కూలిపోయింది. అతను ఆవేగంతో వణికిపోయాడు. రక్తం ఉడుకెత్తింది.



ఆ మర్నాడు మైకలెవిచ్ ని చూస్తానికి వెళ్ళాడు. ఆ నుండరాంగి  
 పేరు వాగ్వరా పావ్లోవ్నా కొరొబినా అనీ, ఆమెతోపాటు బాక్సులోఉన్న  
 వారు ఆమె తలిదండ్రులనీ మైకలెవిచ్ తెలియజేశాడు. ఆ కిందటిసంవత్సరం  
 మాస్కోదగ్గర ఒక జమిందారు ఇ-ట్లో పిల్లలకు చదువుచెబుతుండగా వారి  
 పరిచయం మైకలెవిచ్ కి అయింది. ఆ హుమారు పురషుడు (మైకలెవిచ్)  
 ఆ యువతిని పొగడుతూ ఆకాశాని కత్తేశాడు.

“అరే భాయీ ! ఆ అమ్మాయి అద్భుతమైన వ్యక్తి. మంచి తెలివి  
 తేటలుగలది. లలితకళల్లో నేర్పరి. పైగా దయార్ద్రహృదయ” అన్నాడు  
 మైకలెవిచ్. లావెటస్కీ ఆమెనిగూరించి ప్రశ్నించటాన్నిబట్టి ఆతనికిఆమంటే  
 సదభిప్రాయం కలిగిందని గ్రహించి మైకలెవిచ్ ఆమెని లావెటస్కీకి పరి  
 చయం చేస్తానని తెల్పాడు. “ఆమె తండ్రికి గర్వమంటూ లేదు. యిక తల్లి  
 చంద్రుణ్ణి ఆకుపచ్చనిజున్నతో చేశారంటే నమ్మేటంత తెలివితక్కువది.  
 నన్ను వారు తమ కుటుంబంలో ఒకనిగా చూసుకుంటారు.” అనీ చెప్పాడు.  
 లావెటస్కీకి సిగ్గేసి ముఖం ఎర్రబారింది. దినిపించకుండా ఏదో గొణిగి  
 వెళ్ళిపోయాడు. సహజంగా తనకు అలవడ్డ బిడియంతో అయిదురోజులు  
 కుస్తీపట్టి ఆరో రోజున కొత్తదుస్తులు ధరించి మైకలెవిచ్ చెప్పినట్లు దిన  
 డానికి సంసిద్ధుడయ్యాడు. మైకలెవిచ్ ఆ కుటుంబంలోని మనిషేగా !  
 అందుకని పెద్దగా పోకుచేసుకోకుండా మామూలుగా తల దువ్వుకున్నాడు.  
 మిత్రులిద్దరూ కొరొబిన్ యింటికి బయలుదేరారు.



వొర్వరా పావ్లోవా తండ్రిపేరు పావెల్ పెట్రోవిచ్ కొకోవిచ్. అతను మేజర్ జనరల్ గా పనిచేసి పించను పుచ్చుకున్నాడు. ఉద్యోగరీత్యా జీవితమంతా పీటర్స్ బర్గ్ లో గడిపాడు. మంచి యవ్వనంలో ఉన్నపుడు బాగా నాట్యం చేయగలడనీ చురుకైన సైనికుడనీ పేరుపొందాడు. పరిస్థితులు సరిగా లేనందువల్ల ఇద్దరు ముగ్గురు సాధారణ సేనానులకింద ఉద్యోగిగా పనిచేసి ఆ సేనానులలో ఒకరిని కుమార్తెను ఇరవై అయిదు వేల రూబిళ్లు వరకట్నం పుచ్చుకుని వివాహం చేసుకున్నాడు. మిలిటరీ కవాతులో, డ్రెస్సులో ప్రావీణ్యం సంపాదించి ఎలాగో ఇరవై సంవత్సరాలలో జనరల్, ఒక రెజిమెంటుకి అధికారి అయ్యాడు. ఆ సమయంలో శక్తివంతా ఉపయోగించి తన పదవిని సుస్థిరం చేసుకోవటానికి యత్నించవలసింది. అలా ఉద్దేశించాడుకూడా. కాని చిన్న పొగపాటు జరిగింది. ప్రజాద్రవ్యం వినియోగించటంలో కొత్త దారితొక్కాడు. ఆ దారి ఉత్తమమైదిగనే కనిపించింది. కాని ఉపేక్ష వహించరాని విషయంలో ఉపేక్ష వహించటంవల్ల పై అధికారులకు అతనిమీద ఆర్జీలు వెళ్ళాయి. వ్యవహారమంతా ఆ ప్యూంగా తయారైంది. ఆ గొడవనించి ఎలాగో ఒక లాగ బైట పడగ్గాడు కాని పైనించి పించను పుచ్చుకోవలసిందని తాకీదు

వచ్చింది. ఎక్కువ పనీ పాటాలేని ఉద్యోగం ఇంకేదేనా సంపాదించు కుందామని రెండు సంవత్సరాలపాటు పీటర్ బర్క్ లో వీధులవెంట తిరిగాడు. కాని లాభం లేకపోయింది. ఇంతలో అతని కూతురు కాలేజీ చదువు పూర్తి అయింది. నానాటికీ ఇంటిఖర్చు అధికమవుతోంది.....మనసులో ఏమాత్రం ఇష్టం లేకపోయినా పావెల్ కుటుంబాన్ని మాస్కోకి తరలించాడు. అక్కడ జీవన వ్యయం తక్కువ. స్టాలో - కొన్యమెనీ వీధిలో ఒక చిన్న ఇల్లు అద్దెకు పుచ్చుకుని మాస్కోలో స్థిర నివాసం ఏర్పరచుకున్నాడు. సంవత్సరానికి 2750 రూబుల్స్ ఆదాయం వస్తుంది. దాంతో కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. మాస్కో నగరవాసులు అక్క కుటుంబాన్నే కాదు ప్రపంచం అంతా వచ్చినా అతిథ్యమిచ్చే స్వభావంగలవారు. పించను పుచ్చుకున్నా మిలిటరీ మనిషిగా పొడగట్టే పావెల్ మాస్కోలోని ఉత్తమ కుటుంబాల కచేరీ గదులలో ప్రత్యక్షం కాసాగాడు. రంగువేసిన జాలపాలు, కారునల్లని మెడపట్టీమీద సెయింట్ అనీ పతికంచూసి నాట్యసమయంలో పేకాటబల్లచూట్టూ తిరిగే యువకులు అతన్ని వెంటనే గుర్తుపట్టేవారు. పదిమందిలో తన అధికృత నిలుపుకోటమెలాగో పావెల్ కి తెలుసు. ఎవరితోటీ ఎక్కువగా మాట్లాడేవాడు కాదు. ముక్కుతో మాట్లాడం అతనికి అలవాటు. కాని తనకింటి గొప్పవారితో మాట్లాడేటపుడు ఆ అలవాటును కప్పిపుచ్చేవాడు. పేకాటలో మహా తెగింపు చూపేవాడు. ఇంటివద్ద మితంగా భుజించినా విందులకు వెడితే ఆరుగురు తినేది ఒక్కడూ లగాయించేవాడు. ఇక అశినిఫార్య దివ్యులలో పెద్దగా చెప్పదగ్గదేం లేదు. ఆమె పేరు కాలియోపా కార్గోవ్నా. ఆమె ఎడమకంటిలో చుక్క ఉంది. అందుకని తనది చాలా సున్నితమైన మనసు అనుకునేది. జన్మతః జర్మను. కడుపునిండా తిండిలేనిదానిలాగా ఎపుడూ ఆందోళన పడుంతుండేది. బిగుతైన మొఖమల్ దుస్తులు, నల్లటి హాటూ, మెరుగుపోయిన గుల్లగాజులూ ధరించేది. వార్వరా పావ్లోవ్నావారి ఏకైక పుత్రిక. కాలేజీచదువు పూర్తిచేసేటప్పటికి ఆమెకి పదిహేడేళ్ళు. ఆ కాలేజీ విద్యార్థినులలో మిక్కిలి ఆందమైంది కాకపోయినా మంచి తెలివిగలది. మంచి గాయకురాలు. చదువులో ప్రభుత్వపతకాలు బహుమతి పొందింది. ఆమెమీద లావ్రెటస్కీ కన్నపడేసరికి ఆమెకి పద్దెనిమిది ఏళ్ళు.

క్రొత్తాబ్జనల కచేరీ గదిలో ప్రవేశించే సరికి లావెటస్కీకి కాళ్ళు వణికాయి. కాని భయం తొందరలోనే తొలగిపోయింది. కుటుంబ ప్రతిష్టలో ఎదో కొంత మచ్చ ఉన్నవారు సర్వసాధారణంగా ఇతరులను ఆప్యాయంగా ఆదరిస్తారు. అలాంటి ఆనరణపొందినపుడు రష్యావారిలో ఆనువంశికంగా ఉండే ఉత్సాహం ఇరుమడిస్తుంది. ఈ యిద్దరు యువ కులూ వచ్చినకొద్దీ క్షణాలకే కాలియోప్పా చల్లగా తప్పకుంది. ఇక వార్వరా పావ్లోవ్నా మహా శాంతంగా కూర్చుని ఆప్యాయంగా ఆదరించటంతో లావెటస్కీ మనసు కుదట బడింది. లావెటస్కీ మనసేమిటి, ఎవరి మనసైనా కుదటబడుతుంది. మందరమైన ఆకృతి, మందహాసం చేస్తున్నట్టుండే శీత్రాలు, బుజాల వంపు, గులాబీరంగు చేతులు, మందగమనం, మృదుమధుర స్వరం పురుషులను వశంచేసుకునే ఆకర్షణతో గుబాణిస్తున్నాయి. ఆ ఆకర్షణగుప్పిట చిక్కని నువాసనలాంటిది. లలితము మృదులము, వర్ణనాతీతము. పురుషహృదయాలను కలిచివేస్తుంది, ఉద్రిక్త పరుస్తుంది. అంతేగాని బిడియపడేటట్టు చేసేదిగాదు.

ఆ కిందటిరాత్రి జరిగిన నాటక ప్రదర్శనం ప్రసక్తి తెచ్చాడు లావెటస్కీ. వెంటనే ఆమె మొచకోవ్ ని గురించి మాట్లాడసాగింది. నిట్టూర్పు



దిడవలేదు. ఆశ్చర్యం ప్రకటించలేదు. అతని అభినయకాశలాన్ని గురించి స్త్రీలదృష్టిలో యుక్త యుక్తగా మాట్లాడింది. మైకెలెవిచ్ సంగీతవిషయం ఎత్తగానే ఏమాత్రం జంకులేకుండా పియానో ముందు కూర్చుని చోపిన్ 1 రచించిన నాట్యగీతం ఒకటి సున్నితంగా వాయిందింది. ఆరోజుల్లో చోపిన్ నాట్యగీతాలు ప్రజాదరణ పొందుతున్నాయి.

మధ్యాహ్న భోజనాలవేళ లావెటస్కీ వెళ్ళిపోదామనుకున్నాడు కాని బలవంతమీద ఆగిపోయాడు. పావెల్ అప్పటికప్పుడు బజారు పంపి 'లాఫెటీ' అనే ఉత్తమ రకం సారాయి తెప్పించి భోజన సమయంలో లావెటస్కీకి ఆహ్లాద మొనగూర్చాడు.

లావెటస్కీ బాగా చీకటి పడ్డతర్వాత ఇంటికి చేరుకుని దుస్తులు మార్చుకుండా, చేతుల్లో కళ్ళు కప్పుకుని మంత్రముగ్ధునిలా కూర్చున్నాడు. ఓంప్రధమంగా జీవిత పరమార్థం ఏమిటో లావెటస్కీ గుర్తించినట్టుంది. అతని ఊహలు, నిశ్చయాలు, ఆ చెత్తా చెదారమంతా ధూళిలో కలిసి పోయాయి. అతని హృదయం ఒకేఒక భావంలో, ఒకే ఒక కోరికలో - ఆనందం, మృదుమధుర ప్రేమా అనుభవించాలనే కోరికలో సమ్మిలితమైపోయింది. ఆ నాటినించీ తరచుగా వార్షరా ఇంటికి వెళ్ళసాగాడు. ఆరు నెలల తర్వాత వార్షరాకి తన ప్రేమను వెల్లడించి వివాహమాడమని కోరాడు. ఆమె అంగీకరించింది. లావెటస్కీ మొదటిసారిగా తన ఇంటికి వచ్చినపుడే అతనికి ఎంతమంది దాసులున్నదీ మైకెలెవిచ్ ని అడిగి పావెల్ తెలుసుకున్నాడు. వార్షరా ఈ ఆరు నెలలు మనోనిబ్బరం సడలనివ్వలేదు. తనకు కాబోయే భర్త భాగ్యవంతుడనే సంగతి ఆమెకూ తెలుసు. ఇక కాలియోపా కాన్స్టాన్సా సంతోషం పట్టలేక కొత్తహాటు కొనుక్కుంది.

1. చోపిన్ : (1809-49) పోలండుదేశపు వాగ్గేయకారుడు. స్వర కల్పనలో మేటి.

౧౫

కొన్ని మరతులమీద లావెటస్కీ వివాహం నిశ్చయమైంది. మొదటిది: అతను వెంటనే చదువుకు స్వస్తి చెప్పాలి. 'కాలేజీకు రాణ్ణి' ఎవరె సెల్వాకుమారి? పైగా భూస్వామి, భాగ్యవంతుడు ఇరవై ఆరేళ్ళవాడు పాఠాలు చెప్పించుకోవటమా? సిగ్గుచేటు! రెండోది: పెళ్ళిదుస్తులు కొనటం, పెళ్ళికుమారునికి బహుమతులు కొనటం వార్వరా ఇష్టపకాని జరిగాలి. ఆమెకి మంచి వ్యవహార పరిజ్ఞానముంది, రిసజ్జత ఉంది. భోగలాలసర, ఆభోగాలను సమకూర్చుకునే సామర్థ్యం ఉంది. వివాహమైన మరుక్షణంలో దంపతు వీధిరూ లావీకికి బయలుదేరారు. ప్రయాణానికి వార్వరా మంచి పదుపాయమైన బండీ సంపాదించింది. భోగాలను సమకూర్చుకునే ఈ సామర్థ్యం చూసి లావెటస్కీ ఆశ్చర్య చకితుడైనాడు. ఆమెకి ఎంత దూర దృష్టి! ఎంత జాగ్రత! ఎంత సమీకరణశక్తి! ఇవన్నీ లావెటస్కీకి ప్రతి విషయంలోనూ గోచరించాయి. ఇంట్లో మూలమూలల దుస్తులు పెట్టుకునే బీరువాలే! ఎంతో ఆందమైన అలంకరణ సామాగ్రి, కాఫీ గిన్నెలు! ఉదయం వార్వరా స్వయంగా చేసిన కాఫీ ఎంత రుచిగాఉంది!

ఆ సమయంలో, లావెటస్కీకి పరిశీలనాదృష్టి లేదు. ఆనంద సాగరంలో తలమునకలు వేస్తున్నాడు. చంటి పిల్లవానిలా ఆ ఆనందానికి

అంకితమైపోయాడు...నిజం ! లావెటస్కీ చంటిసిల్లవాడిలా వట్టి ఆమా  
యగుడు. అతని భార్య ఆనందవారాళి. సకలభోగాలూ సమకూర్చి ఆనంద  
సాగరంలో ముంచెత్తుతానని అతనికి అభయ మివ్వలేదా? వాగ్దానం చేసినంత  
ఎక్కువే ముట్టజెప్పింది. దంపతులిద్దరూ లావీకికి నడి వేసవిలో వెళ్ళారు.  
కంటే అక్కడ ఇల్లు బావురుమంటోంది. ఏమూల చూసినా చెత్తా చెదారమే.  
నొక్కరు పూర్వకాలపు వాళ్ళు. పరిహాస పాత్రలు. ఈ పరిస్థితులను నూచనా  
మాత్రంగానైనా భర్తకి తెలపటానికి వార్వరా ఇచ్చగించలా. లావీకిలోనే  
స్థిరంగా ఉండిపోవాలని ఆమె తలచిఉంటే ఇంటితో మొదలుపెట్టి ఆమె  
అన్నీ మార్చేసేదే. ఆ నిర్దన ప్రదేశంలో స్థిరంగా ఉండిపోవాలనే ఆలోచనే  
ఆమె కన్నడూ కలగలేదు. సత్రంలో రోజులు గడిపినట్టు ఆ ఇంట్లో కాలం  
గడిపింది. సకల ఇబ్బందులూ భరించింది. మధ్యమధ్య వాటిని పరిహసిస్తూనే  
ఉంది. మార్సా టిముఫెయెవ్నా, ఫెడ్యాని చూడాలని వచ్చింది. వార్వరాకి  
మార్సా అంటే ఇష్టం ఏర్పడింది.

కాని మార్సాకిమాత్రం వార్వరాఅంటే ఇష్టం ఏర్పడలేదు. వార్వరాకి  
గ్లాఫిరాతోనూ సరిపడలేదు. అల్లుని వ్యవహారాలలో జోక్యంకలిగించుకోవా  
లని పాపెల్ కి కాంక్షకలిగింది. ఈ కోరిక బైటపడకపోయినట్లయితే గ్లాఫిరా  
గొడవచేసేదికాదు. అంత దగ్గర బంధువుయొక్క ఎస్తేటును అజమాయిషీ  
చేయటం జనరల్ చేసిన వాని హోదాకు భంగకరంగాదని పాపెల్ అభి  
ప్రాయపడ్డాడు. దగ్గర బంధువుల ఎస్తేటే గాదు ముక్కుమొహం ఎరగనివారి  
ఆస్తి అయినాసరే అజమాయిషీ చేయటానికి పాపెల్ తయారే. వార్వరా  
బహునేర్పుతో పాచిక వేసింది. తన మనసులోని అభిప్రాయం ఏమాత్రం  
బయటికిపోక్కనీయలేదు. భర్తతోకలిసి భోగాలను అనుభవిస్తూ ఆ గ్రామీణ  
జీవితంలోని సౌఖ్యాలలో మునిగిపోతున్నట్లూ, ఇతర విషయాలు పట్టించుకో  
నట్లూ నటించి క్రమక్రమంగా గ్లాఫిరాకి ఒళ్ళు తెలీనికోపం వచ్చేటట్టుచేసింది.  
ఒకరోజు ఉదయం గ్లాఫిరా, లావెటస్కీ చదువులగదిలోకి చచ్చరా వెళ్ళి  
తాళపుగుత్తె ఒల్లమీదపారేసి, ఇక ఇంటి వ్యవహారాలుచూడటం తనవల్ల  
కాదనీ, ఒక్క నిమిషంకూడా తానాఇంట్లో ఉండలేననీ తెలియజేసింది.  
ఇలాంటి ఆకస్మిక సాఘటనను ఎదుర్కోటానికి భర్తను వార్వరా తయారు  
చేసి ఉంచినదేమో, లావెటస్కీ గ్లాఫిరా ఇల్లువిడిచి పోవటానికి పెంటనే  
సమ్మతించాడు. ఇలాజరుగుతుందని గ్లాఫిరాకలలోనైనా అనుకోలేదు. “సరే-



మీకందరికీ భారమే పోయావన్నమాట ! యిక్కడనించి - నేపుట్టి పెరిగిన  
యింటినించి నను తరిమేస్తోందెవరో నాకు తెలుసు. ఒక్క మాట మాత్రం  
జాపకం పెట్టుకో, నీకూ యిల్లంటూ లేకుండా పోతుంది. దేశదిమ్మరివై  
పోతావు. నే చెప్పదలచిందింతే.” అంది. ఈ మాటలు అంటుంటే గ్లాఫీరా  
కళ్ళు బెరుకమ్మాయి. ఆరోజునే ఆమె స్వగ్రామానికి వెళ్ళిపోయింది. వారం  
రోజుల తర్వాత జనల్ కోరోబిన్ వచ్చి దొంగదీచారం వెలిబుచ్చి ఎప్పటికీ  
అజమాయిషీ అప్పగించుకున్నాడు.

సెప్టెంబరులో వార్వరాభర్తని తీసుకుని పీటర్స్ బర్గ్ వెళ్ళింది. రెండు  
శీతాకాలాలు వారు అక్కడ కులాసాగా గడిపారు. వేసవికి సారస్కోయే సెలవు  
అనే చోటికి వెళ్ళారు. పీటర్స్ బర్గ్ లో వారు తీసుకున్న మేడ అంద  
మైంది. గాలిబాగా వీస్తుంది. మేడంతా రకరకాల సామానుతో సాగనుగా  
అలంకరించారు. మధ్యతరగతి వారితోటి, పెద్ద పెద్ద ఘరానామనుషులతోటి  
లావెటస్కీ దంపతులకు పరిచయం ఏర్పడింది. అనేకమందికి ఆతిథ్యం ఇస్తుండే  
వారు. మంచిమంచి పాటక చేరీలూ, నాట్యప్రదర్శనాలూ తమ ఇంట్లో  
ఏర్పాటుచేస్తుండేవారు. చిమ్మటపురుగులను అగ్ని ఆకర్షించినట్టు వార్వరా  
కూడా ఆతిథులను ఆకర్షించేది. ఈ మాదిరి ఉద్రేకజీవితం లావెటస్కీ అభి  
రుచులకు సరిపడలేదు. వార్వరా భర్తని ప్రభుత్వోద్యోగంలో చేరమని ప్రోత్స  
హించింది. కాని తండ్రి వాంఛితాలకూ, తన వాంఛితాలకూ విరుద్ధమైన  
ప్రభుత్వోద్యోగంలో చేరటమంటే అతనికి అసహ్యంపేసింది. లావెటస్కీ  
వార్వరాకోసం మాత్రమే పీటర్స్ బర్గ్ లో ఉంటున్నాడు. ఆ ఉద్రేక  
వాతావరణానికి దూరంగా ఉండాలంటే అధ్యంతర పెట్టేవారెవరూ లేరు.  
ఆ ఇంటిలో అన్ని సదుపాపాయాలూగల చదువులగది ఉంది. ఏకాంతంగా  
ఉంటానికి భార్య అడ్డు పెట్టదు. ఇంకేం, నాటినించీ అంతా సత్యంగా  
జరిగిపోతోంది. పూర్తిగాని చదువుపూర్తిచేసుకోవాలని సంకల్పించి లావె  
టస్కీ చదువు ప్రారంభించాడు. ఇంగ్లీషు నేర్చుకోట, మొదలుపెట్టాడు  
వ్రాతబల్లముందు ఎపుడూ వంగిఉండే అతని విశాలవక్షా, ఏ డిక్షనరీచాటునో  
సగందాగి ఉండే అతని ఎర్రటి ముహం చూట్టానికి చిత్రంగానే ఉండేది.  
ఉదయంపూట చదువు, మధ్యాహ్నం రాజభోజనం. (వార్వరాకి పాక  
శాస్త్రంలో మంచి ప్రావీణ్యంఉంది) సాయంకాలం సువాసనలు విజిమ్ముతూ

కళ్ళుమిరుమిట్లు కొలిపే ఆకర్షణీయ ప్రపంచంలోకి - నవయువతులతో  
 కోరించే ప్రపంచంలోకి అడుగిడేవాడు. ఆ ప్రపంచానికి కేంద్రం అతని  
 హృదయం చూరగొన్న భార్య. వాణి కోడుకుప్పట్లాడు. లావెటస్కి  
 ఎంతో సంతోషించాడు. కానీ అపిల్లవాడు అట్టేకాలం జీవించలా. వసంత  
 ఋతువులో చనిపోయాడు. డాక్టర్ సలహామీద లావెటస్కి భార్యను  
 విదేశాలలోని ఆరోగ్యప్రదేశాలకు తీసుకువెళ్ళాడు. కోడుకు పోయాడనే  
 చింత ఆమెలో పోగొట్టాలాయెను. ఉష్ణప్రదేశాలలో అయితే ఆమె  
 ఆరోగ్యం బాగుపడుతుంది. అందుకని వేసవికాలం, ఆకురాలు కాలం వారు  
 జర్మనీ, స్విజ్జర్లండులలో గడిపారు. శీతాకాలంనాటికి పారిస్ చేరుకున్నారు.

పారిస్ లో వార్వరా గులాబీ పువ్వులా వికసించింది. పీటర్స్ బర్గ్ లో  
 సంపాదించినట్టే పారిస్ లోకూడా ముచ్చట గొల్పే ఇల్లు సంపాదించింది.  
 లావెటస్కి జన్మలో ఎన్నడూ ఎరగని దుస్తులు బహుళకరించింది. మంచి  
 బాసీని, మంచి పంటవాణ్ణి, చురుకైన నౌకర్నీ కుదిర్చింది. మంచి సామాన్లు,  
 చక్కని పీయానో కొంది. వారంరోజులు అయేసరికి పారిస్ లో పుట్టిపెరిగిన  
 దానిలా వార్వరా తయారైంది. ఆమెకి చాలామందితో పరిచయంకూడా  
 లభించింది. మొదట్లో రష్యావారుమాత్రమే ఆమె యింటికి వస్తుండేవారు.  
 తర్వాతతర్వాత ఫ్రెంచివారుకూడా రాసాగారు. ఆ ఫ్రెంచివారంతా బ్రహ్మ  
 చారులు. చనువుగా మెలిగేవారు, మర్యాదస్తులు. వారిషేర్లు సహితం అతి  
 శ్రావ్యంగా ఉండేవి. తెగ మాట్లాడేవారు. సున్నితంగా వంగి నమస్కరించేవారు.  
 కళ్ళు కుదించేవారు. తరతరలాడే తెల్లటి దంతాలు, గులాబీ  
 రంగు పెదవులు. ఇక వారి మందహాసం, ఎవరు అనుకరించగలరు? ప్రతి  
 వాడూ తన స్నేహితులందరినీ తీసుకొచ్చి వార్వరాకి పరిచయం చేసేవాడు.  
 కొద్ది కాలంలోనే వార్వరా పేరు పారిస్ లో నలుమూలలా మోగిపోయింది.

నేటిలాగా ఆ రోజుల్లో (1886) పత్రికా రచయితలు, విలేకర్లు,  
 ఇంకా పుట్టచీమల్లాగా మూగేవారుకాదు. అయితేనేం జూల్స్ అనే  
 పత్రికా రచయిత వార్వరా ఇంటికి తరచు వస్తుండేవాడు. అతని మొహం  
 అసహ్యం గొల్పేది. కొంచెం అపఖ్యాతికి పాల్పెనాడుకూడా. అహంకారి,  
 నీచుడు. వార్వరాకి అతనంటే అసహ్యం వేసింది. కాని అతను చాలా  
 పత్రికలకు వ్యాసాలు రాస్తుండేవాడు. ఆ వ్యాసాలలో వార్వరాని గురించి



ఎక్కువగా రాస్తూ, ఆమె సౌందర్యవతి అనీ, దయాద్రవ హృదయ ఆ ,  
 ప్రేంచి వనితలలా చమత్కారంగా మాటాడుతుందనీ పోగిడాడు. ( ఫించి  
 వారికి ఇంతకన్నా వేరే పొగడ్డేంకావాలి? సంగీతంలో ఎంతో ప్రావీణ్యత  
 ఉందనీ, నాట్యం బహు పసందుగా చేస్తుందనీ ప్రతీకలలో రావడం,  
 (వార్వరా నాట్యం చేస్తుంటే ఆమె దుస్తుల అంచులతోపాటు గుడ్డు  
 హృదయాలుకూడా కదలాడిపోయేవి.) క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే ఆమె వేసు  
 దేశదేశాలా వ్యాపింపజేశాడు. ఇదీ సంతోషించదగ్గ విషయమే.

అప్పటికే అభినేత్రి మార్స్ వేషాలు వేయటం మానుకుంది.  
 రాచెలీ యింకా నాటక రంగంమీదికి అడుగు పెట్టలేదు. ఆమెనా  
 వార్వరా తరుచు నాటకాలు చూట్టానికి వెళ్ళేది. ఇటాలియన్ సంగీతం  
 వింటుంటే ఆమె మైమరచిపోయేది. నాటకశాలలో ఆవలినూ కూర్చునేది.  
 అధునాతన శృంగారనాటకం ఒకదానిలో డోర్స్వాన్ నటిస్తుంటే వారి గాకి  
 ఆనంద బాష్పాలు వెలువడేవి. అన్నిటికంటే మించి లిస్జెట్ అనే నాటక  
 నటుడు ఆమె కచేరీ గదిలో రెండుసార్లు నాట్యం చేశాడు. అతని నాట్యం  
 నిరాదంబరంగా చూడ ముచ్చటగా అద్భుతంగా ఉంది. ఇలా కులా గా  
 శీతాకాలం వెళ్ళిపోయింది. శీతాకాలపు ఆఖరు రోజుల్లో వార్వరాకి  
 దర్బారు ప్రవేశం కూడా లభించింది.

ఇక లావెటస్కీకి జీవితం భారంగా ఉన్నా విసిగెత్తలేదు. సంగీతం  
 దమూ కలగలేదు. ప్రతీకలు చదివేవాడు. సార్వోచీ, కాలేజీ డిగ్రీ కు  
 కళాశాలలో ఉపన్యాసాలకి హాజరయ్యాడు. ప్రేంచి శాసనసభా సభాపత్ర  
 కాలకి వెళ్లి శ్రద్ధగా చూచు విన్నాడు. నీటి వనరులమీద ఒక ముద్ర ఉన్న  
 గ్రంథం అనువదించ నారంభించాడు. “నేను గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చోను.  
 అంతా సవ్యంగానే జరిగిపోతుంది. వచ్చే శీతాకాలంనాటికి నేను రష్యా  
 వెళ్ళి యెదో ఒక పనికి నడుంకట్టాలి.” అనుకున్నాడు. కాని అపనేవి నో  
 అతనికి విష్పష్టంగా తెలీదు. శీతాకాలంనాటికి రష్యా వెడతాడో లేదో  
 గాని ఈ లోపున భార్యతో బాడెన్ బాడెన్ వెళ్తానికి సన్నాహం చేస్తు  
 న్నాడు...ఆకస్మిక సాఫుటన ఒకటి అతని కార్యక్రమాన్ని తాత్కాలికంగా  
 కిందులు చేసింది.



## ౧౬

ఒకరోజున వార్వరా ఇంట్లోలేని సమయంలో లావెటస్క్కి ఎందుకో ఆమె పడకగదిలోకి వెళ్ళటం తటస్థించింది. జాగ్రతగా మడిచిన కాగితం ఒకటి నేలమీద కనిపించింది. యాదృచ్ఛికంగా ఆ కాగితం తీసాడు. ఫ్రెంచి భాషలో దానిమీద ఉత్తరం రాసిఉంది. అనాలోచితంగా చదివాడు.

“ప్రేయసీ ! దేవకన్యా ! బెట్సీ : (నిసుబార్బీ అనిగానీ వార్వరా అనిగానీ సంబోధించలేక పోతున్నా) వీధిమూలలో నీకోసం నిరీక్షించా, కాని నువ్వరాలేదు. రేపు ఒంటిగంటన్నరకి మనగదికిరా. నీ పెట్టమూరి బొండాం మొగుడు ఆవేశప్పుడు చదువుకుంటూంటాడు. మీ మహాకవి ఫుస్కిన్\* రాసిన ఆపాట, “ముసిలిమగడు, చెనటిమగడు” పాడుకుందాం. నీ చిరుపాదాలమీదా, చేతులమీదా వేయిముద్దులు.....”

నీ

ఎ ర్నెన్ ”

ఈ ఉత్తరంలోని అంతరార్థం వెంటనే లావెటస్క్కి అవగాహన కాలేదు. మళ్ళీచదివాడు. తల గిర్రునతిరగసాగింది. హఠాత్తుగా ఒరిగిన ఓడ టాపులాగా అతని కాలికింద భూమి ఊగిపోతున్నట్లునిపించింది. కవ్వమని కేకేసి, పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచి బావురుమని ఏడ్చేశాడు.

\*రష్యన్ కవిరా పిగామహాడు (1799-1837)

లావెటస్కీకి పూర్తిగా మతిపోయింది. అప్పటివరకు భార్యను గుడ్డిగా నమ్మాడు. ఆమె ఇతరులను ప్రేమించి తన్ను మోసగిస్తుందని ఎన్నడూ భావించలేదు. ఈ ఎన్నెప్పుడు-అతని భార్య ప్రేమియుడు - ఇరవై మూడేళ్ళ యువకుడు, అందగాడు. పొగురుబోతు. చప్పిడిముక్కు, సొగసైన మీసాలు, ఆమె పరిచయస్తులలోకల్లా పనికిమాలినవాడు. అరగంట గడిచింది. లావెటస్కీ ఆ కాగితాన్ని నలిపివేస్తూ, నేలకేసి వెర్రిగా చూస్తూ, అలాగే నిల్చుండిపోయాడు. కళ్ళు చీకట్లు కమ్మాయి. ప్రపంచం గిర్రున తిరుగుతున్నట్లుంది. ఆ చీకట్లో పాటపోయిన మొహాలు భూతాల్లా అతనికేసి చూస్తున్నట్లునిపించింది. బాధతో అతని హృదయం కుంచుకు పోయింది. అంతులేని మహా ఆఘాతంలా పడిపోతున్నట్లునిపించింది. వార్వరా పికారు వెళ్లి అప్పుడే తిరిగి వచ్చింది. ఆమె పట్టు దుస్తుల గరగర శబ్దం అతన్ని మైకంనించి మేల్కొల్పింది. లావెటస్కీ ఆ పాదచుక్కల పణికిపోయి అగడిలోంచి బయటికి పరుగెత్తాడు. ఆ నిమిషంలో ఆమెని చిత్రవధ చేసో, చితకబాదో, లేకపోతే సామాన్య రైతులా గొగ్గుపిసికో చంపేయగలడు. అతని వాలకంచూసి వార్వరా ఆశ్చర్యపోయింది. అతన్ని నిల్వరించాలని చూసింది. కాని 'బెట్టీ' అని మాత్రమే మెల్లగా అని లావెటస్కీ ఆ ఇంట్లోంచి చురుచురా వెళ్ళిపోయాడు.

లావెటస్కీ ఒకజట్కూలో కూర్చుని ఊరుబయటికి తీసుకువెళ్ళ మన్నాడు. ఆ పగలూ ఆ రాత్రీ కాలుగాలిన పిల్లలా తిరిగాడు. మధ్యమధ్య తరుచు ఆగుతూ నిరాశాభావంతో చేతులు విదిలించుకో సాగాడు. ఒక్కొక్క సమయంలో పిచ్చివానిలా ప్రవర్తించాడు. ఒక్కొక్క సమయంలో జరిగిందంతా అతనికి తమాషా అనిపించింది. సంతోషించాడు. ఉదయన చలివేసింది. పొలిమేరలోని ఒక తుక్కువోటలుకువెళ్ళి ఓ గది తీసుకుని కిటికీమందు కుర్చీవేసుకు కూర్చున్నాడు. ఆవలింతలు ముంచుకొచ్చాయి. కాళ్ళమీద నిలబడ లేకపోయాడు. శారీరకంగా శక్తి ఉడిగిపోయింది. విచారం కుంగ దీసింది. కాని అతనికి ఏమాత్రం బడలిక అనిపించలేదు. అయితేనేం బడలిక అతన్ని తినేస్తోంది. ఏమీ పాలుపోక శూన్యంలోకి దృష్టిసాగిస్తూ కూర్చున్నాడు. "ఎన్నడూ చూడని గదిలో ఒంటరిగా కూర్చున్నాడు. అవయవా లన్నీ బిగుసుకుని బండపారిపోయాయి. నోరుచేదుగా ఉంది. హృదయం భారంగా ఉంది" ఇదంతా ఎలా సంభవించిందో అతనికి అర్థంకాలా. తన

వార్వరా ఆ ప్రెంచివాడికి ఎందుకు లొంగిపోయింది? ఇంకొకణ్ణి ప్రేమిస్తూ తనతో యధాప్రకారం ప్రేమతో మనోనిబ్బాంతో విశ్వాసంతో ఎలా మెలగగలిగింది? ఇదేం అతనికి అర్థంకాలా. పెదవులు తెడిఆరిపోయాయి.

“నాకేంబోధపడటంలా” అనుకున్నాడు.

“పీటర్స్ బర్న్ లోకూడా యిలాగే.....?”

ఈప్రశ్న పూర్తిచేయకుండానే పదిలేసి పైనించి కిందివాకా వణికి పోతూ ఆవలించాడు. మధుర, విషాదస్మృతులు అతన్ని సమంగా బాధింప జొచ్చాయి. కొన్నిరోజులకితం తనూ, ఎన్నెన్నూ కూచుని ఉండగా వార్వరా పియానోమీద “ముసిలిమగడు, చెనటిమగడు” అనే పాటపాడిందనే విషయం లావెటస్కీకి హఠాత్తుగా స్ఫురణకు వచ్చింది. అప్పటి ఆమెముఖ కవళిక, తళుక్కుమని మెరిసిపోయినకళ్ళూ, చెక్కిళ్ళపై వెలసిన రక్తిమా జ్ఞప్తికి వచ్చి దిగ్భ్రులచేచాడు. ‘వాళ్ళదగ్గిరికివెళ్ళి ఇలా అవాలనుకున్నాడు: “నాతోనా యీ సరాగాళ్ళు! మా ముత్తాత రైతుల్ని యెముకలు విరగ్గొట్టిచంపేవాడు. మాతాతరైతు...” ఇలా అని వాళ్ళిద్దరినీ చంపేద్దామనుకున్నాడు. మళ్ళీ ఇదంతా స్వప్నంలా అతనికి తోచింది. ఉహూ - స్వప్నంకాదు, తమాషా అనిపించింది. “వళ్ళు ఒకమాటు విదిలించుకుని నలుమూలలూచూస్తే సరి పోతుంది.” అని తలపోసాడు... నలుమూలలూ చూశాడు. గద్ద దొంగిన జంతు వును గోళ్ళతో గుచ్చినట్లు వేదన అతని హృదయ హృదయాంతరాళాలాకి చొచ్చుకుపోతోంది. వీటి అన్నిటికీ మించి కొద్దికాలంలో అనితకి సంతానం కలుగబోతోంది... అతని జీవితం ఆ సొంతం విషమయమై పోయింది. చివరికి తిరిగి పారిస్ వెళ్ళాడు. ఒక హోటల్ లో గడితీసుకుని ఈకిందిజాబూ దాంతో పాటు ఎన్నెన్నో రాసినజాబూ వార్వరాకి పంపాడు.

“నా లేఖతో పాటు పంపిన కాగితంముక్కి వల్ల నీకు సకలవిషయాలూ బోధపడతాయి. ఎప్పుడూ అతివాగ్రతగాఉండే నువ్వు ఇంత ముఖ్యమైన కాగితం జారీవిడచడం చిత్రంగానేవుంది. (పాపం లావెటస్కీ ఆలోచించి ఆలోచిం ఈ ముక్కలు రాశాడు) ఇక నీముఖం చూడడలుచుకోలేదు. నను కలుసుకోవాలని నువ్వు పట్టుపట్టవనే తలుస్తాను. సంవత్సరానికి 15 వేల ఫ్రాంకులు నీకు మనోవర్తి యివ్వదలచాను. అంతకంటే నేను ఎక్కువ యిచ్చుకోలేను, నీ చిరునామా గ్రామకచేరీకి పంపు యిక నీయిష్టం



వచ్చినట్టు, నీ యిష్టమొచ్చినచోట నివసించచ్చు. నువు నుఖంగా ఉండాలనే నా కోరిక. జవాబురాయ నక్కరిలేదు.”

జవాబు రాయనక్కర లేదన్నాడేగాని ఊహించరాని ఈశ్వరకృత్యం లోని నిజానికాలు వివరిస్తూ వాగ్వరా లేఖ రాస్తుందనే లావెటస్కీ ఆశించాడు. లేఖకోసం కొట్టుకుపోయాడు. వాగ్వరా ఫ్రెంచి భాషలో జవాబు రాసింది. ఈ లేఖరి దెబ్బతో లావెటస్కీ తల పూర్తిగా తిరిగి పోయింది. అదెవరకున్న ఆ కాస్త భ్రమా అంతరించింది. ఎవో యికా కాస్త భ్రమపెట్టుకున్నందుకు సిగ్గుపడ్డాడుకూడా. ఆ లేఖలో వాగ్వరా తనను సమర్థించుకోలేదు. ఒకమాటు చూడనిమ్మని మాత్రమే కోరింది. తిరుగు లేని నిర్ణయం వెంటనే తీసుకోవద్దని ప్రార్థించింది. ఆ ఉత్తరంమీద అక్కడక్కడా కన్నీటి మరకలున్నా ఆ రాతలో నిర్లక్ష్యం, బెట్టుసరి ధ్వని చాయి. లావెటస్కీ విషపు నవ్వు నవ్వి అంతా బాగానే ఉందని చెప్ప వలసిందిగా ఆ ఉత్తరం తెచ్చినవానితో చెప్పాడు. మూడు రోజులయ్యాక ఇటలీ వెళ్ళాడు. ఇటలీ ఎందుకు వెళ్ళాడో అతనికి తెలీదు. మాతృదేశానికి కాకపోయినపుడు ఎక్కడికి వెడితేనేం? భార్యకి ఇవ్వ దలచిన మనోవర్తి విషయమై ఎట్టేటు మానేజరికి రాశాడు. ఇంతే గాదు. తన మామగారి దగ్గరినించి వెంటనే రికార్డులన్నీ అప్పగించుకుని ‘ఆ దొరగార్ని’ లావ్రీకినించి ఉన్నపాళంగా పంపించివేయమని కూడా తెలియజేశాడు. నెత్తిమీద గుడ్డ వేసుకుని వెళ్ళిపోయే మామగారు పడే ఇబ్బం దులు, తన హిందూతనానికి దెబ్బతగిలిందని పడే బాధా కావేషంతో మన నులో చిత్రించుకుని సంతృప్తి పడ్డాడు. దీనితోపాటే గ్లాఫీరాని లావ్రీకి తిరిగిరమ్మనీ, తన బదులుగా వ్యవహరించటానికి అధికార పత్రం ఆమెపేర పంపుతున్నాననీ రాశాడు. గ్లాఫీరా లావ్రీకి తిరిగి రాకపోవటమేగాక ఆ అధికారం తన కవసరం లేదని ప్రతికలలో ప్రకటించింది. ఇటలీలోని ఒక చిన్న పట్టణంలో రహస్య జీవితం గడుపుతూ లావెటస్కీ భార్య జాడలు తీయాలనుకున్నాడు. అంతకుముందు నిర్ణయించుకున్న ప్రకారం ఆమె బాడెన్-బాడెన్ కి వెళ్ళిందని ప్రతికల్లో చదివాడు. జూల్స్ రాతల్లో ఆమెపేరు కనిపించింది. అలవాటు ప్రకారం నిర్లక్ష్య భావంతో జూల్స్ రాసిన ఆ రాతలో సానుభూతి గోచరించింది. అది చదివివేసరికి లావెటస్కీకి

నిలువెల్లా ఆసహ్యం పుట్టింది. తర్వాత కొంత కాలానికి కూతురు పుట్టిందనే సంగతి లావెటస్కీకి తెలిసింది. రెండు నెలల తర్వాత వార్వరా మొదట మూడు నెలల మనోవర్తి తీసుకుందని ఎన్నేటూ మానేజరు అతనికి ఉత్తరం రాశాడు. ఆ తర్వాత వార్వరా విషయమే ఒకటికంటే ఒకటి మరీ అద్దాన్నమైన పుకార్లు బయలుదేరి చివరికి దేశదేశాల ప్రతికల్లోకి ఎక్కాయి. ఇక లాభంలేదు, వార్వరా పూర్తిగా అప్రతిష్ట పాలైపోయింది.

లావెటస్కీ ఆమె బాడ లరయటంలేదు. కాని అతనుకోలుకోటానికి చాలా కాలం పట్టింది. ఒకప్పుడు భార్యకోసం తహతహ లాడిపోయేవాడు. పట్టుదల వదిలి, చివరికి ఆమెను తీసుకువచ్చానికి నా సిద్ధ మవుదామను కున్నాడు. తిరిగి ఆ మృదుమధుర స్వరం వినాలని, ఆమె చేతిని తన చేతి లోకి తీసుకోవాలనీ కాంక్షించాడు. కాని కాలం దాని దారిన అది గడిచి పోతోంది. కష్ట పరంపరలకు లావెటస్కీ బలయిపోవాలని గానీ పెట్ట లేదు. అతని దృఢస్వభావం జయించింది. సవ్యమైన మార్గం గోచరించింది. తలపైపడిన ఆపిడుగుకూడా అకస్మికంగా పడిందని అతనికి అనిపించలా. భార్యని పూర్తిగా అర్థం చేసుకున్నాడు. మన మనమన కెక్కినవారిని దూరంగా ఉన్నపుడే బాగా అర్థంచేసుకోగలం. పూర్వపు పట్టుదల ఇప్పుడు లేకపోయినా తిరిగి విద్యా వ్యాసంగంలో నిమగ్నంకావచ్చు. కావలసినంత పనిచెయ్యవచ్చు. జీవిత పరీక్షలో, బాల్య శిక్షణలో లావెటస్కీకి నాస్తిక దృక్పథం అలవడటం మంచిదే అయింది. ప్రపంచమంటే ఊహాసీనభావం ఏర్పడింది. నాలుగు సంవత్సరాలు గడిచాయి. స్వదేశానికి తిరిగి వెళ్ళి తనవార్య మొహం చూడగలననే ధైర్యం అతనికి వచ్చింది. పీటర్స్ బర్గ్ లో గానీ మాస్కోలో గానీ అగకుండా సరాసరి ఓ - పట్టణం వచ్చాడు. ఇదీ లావెటస్కీ పూర్వ జీవితగాథ.

ఆ మర్నాడు ఉదయం పదిగంటలకి లావెటస్క్రీ మేరియా డిమిట్రీ యెన్నా ఇంటి పోర్చీ మెట్లు ఎక్కుతుండగా లీజా ఎదురైంది. హాటుపెట్టుకొని చేతితొడుగులు తొడుక్కుని ఉంది.

“యెక్కడికి వెడుతున్నా?” అని అడిగాడు లావెటస్క్రీ.

“ప్రార్థనలకి. యివాళ ఆదివారంగదూ...”

“నువు చర్చీకి వెడుతూంటావన్నమాట?”

లీజా ఆతనికేసి ఆశ్చర్యంకాచూసి ఊరుకుంది.

“క్షమించు ఆ...అదికాదు. యిగోగంటలో బయలుదేరి మావూరు వెళ్ళిపోతున్నా. యీ సంగతి నీతో చెబుదామనివచ్చా.”

“యిక్కడికి మీ వూరు చాలాదూరమా?”

“యిరవైఅయిదు వెర్సులుంటుంది.”

సరిగ్గా ఆ సమయానికి లెనోచ్కా అక్కడికి వచ్చింది. కూడా దాసీడి ఉంది.

“సరే మమ్మల్ని మరిచేబోకేం” అన్నది లీజా మెట్లుదిగుతూ.

“నన్నూ మర్చేబోవద్దు. మర్చేబోయా. నువ్వోగూ చర్చీకి వెడుతున్నావుగదా నాబదులుకూడా ప్రార్థనలుచెయ్యి.”



లీజా ఆగి అతనికేసి తిరిగింది. ముఖంకేసి సూటిగాచూస్తూ “అలాగే నీ బదులూ ప్రార్థనలు చేస్తా. రా, లెనోచ్చా రా” అంది.

లావెటస్కీ కచేరీగదిలోకి వెళ్ళాడు. అక్కడ మేరియా డిమిట్రీ యెవ్నా ఒంటరిగా కూర్చునిఉంది. ఉడువలాం వాసనా వనాషధుల వాసనా కొడుతోంది. తలకాయ నొప్పిగా ఉందనీ రాత్రల్లా నిద్రపట్టలేదనీ మేరియా ఆందోళన వెలిబుచ్చింది. ఆపసోపాలు పడుతూ అతన్ని ఆదరించి క్రమేపీ సంభాషణలోకి దిగింది.

“వార్డ్మిర్ నికొలాయిచ్ అన్ని విధాలా యోగ్యుడు. నీ అభిప్రాయం యేదిటి ?”

“యెవరా వార్డ్మిర్ నికొలాయిచ్ ?”

“యెవరా ? పానిన్. నిన్న యిక్కడ నువుచూడలా, అతను. నువ్వంటే అతనికి మంచి అభిప్రాయమే యేర్పడింది. యిదిగో నీ మనసులోనే వుంచుకో. అతనికి లీజా అంటే ప్రియమే. మంచికుటుంబంలోవాడు. వృద్ధి లోకి రాదగిన వాడు. తెలివైనవాడు.

భగవంతుడి దయవృండాలిగాని... యిక చెప్పేదేవుంది? నాకు పరమా నందం కలుగుతుంది. తల్లిబాధ్యత మరేం సామాన్యమైందా ? పిల్లలసౌఖ్యం తలిదండ్రులమీద ఆధారపడివుంటుంది. ఆ బాధ్యత తప్పించుకోవటానికి వీలే నిది. యింతసేపటినించీ ఒక్కడాన్నే కూర్చుని పనంతాజేస్తున్నా. యీ పిల్లల్ని పెంచించెవరు ? చదువుసాధ్యలు చెప్పించించెవరు ? నేను. క్రైస్తవి పంతులమ్మనికూడా చదువుచెప్పటానికి పెట్టా...”

మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా తన బాధ్యతలను గురించి, చిక్కులను గురించి, పిల్లలమీద తన ప్రేమను గురించి వర్ణించసాగింది. లావెటస్కీ మాట్లాడకుండా హాటుచేతుల్లో అటూఇటూ తిప్పుతూ ఆమెకేసి తీవ్రంగా చూసేసరికి మేరియా ఉపన్యాసం దంచటం కట్టిబెట్టి “లీజాని చూచావుకదా నీ అభిప్రాయమేదిటి ?” అని అడిగింది.

“ఎలిజా మైకోలెవ్నా మహామంచిపిల్ల” అని జవాబిచ్చి లావెటస్కీ వంగి నమస్కరించి ఆమెవద్ద శైలవుశీసుకున్నాడు. మార్ఫా టిమోఫెయెవ్నాని చూట్టానికి తిన్నగా లోపలికి వెళ్ళాడు. మేరియా వెళ్ళి

పోతున్న లానెటస్కీ కేసి అసంతృప్తితో చూసి తనలో అనుకుం: “వట్టి అడివిమనిషి! అందుకనే వీడిభార్య వీడితో అంటిపెట్టుకుని వుండలేక పోయింది.”

• మార్కా టిమోఫెయెవ్నా తన “స్వంతకుటుంబాన్ని” చుట్టూకూర్చి బెట్టుకుని తనగదిలో కూర్చుని ఉంది. ఈ కుటుంబంలో ఆయిదుగురున్నారు. ఆయిదుగురూ ఆమెకి ఇష్టులే. అందులో ఒకటి చక్కటి జీనువాయిపిట్ట. ఈలవేయటం, దొంగతనంగా నీళ్ళుతాగటం మానివేసిం తర్వాత ఈ పిట్టంటే మార్కాకి మంచి ఇష్టం ఏర్పడింది. రెండోది రోస్యా అనేకుక్క. ఈకుక్క వట్టి పిరికి జంతువు. మూడోది ఒకపిల్లి. దీనిపేరు మాట్రాన్. దీనికి కోపంజూస్తే, నాలుగోది తొమ్మిదేళ్ళపిల్ల. నల్లటిఛాయ. ఒకచోటా కాలునిలవదు. పెద్ద పెద్దకిళ్ళు. చిన్నదైనా సన్ననిముక్కు. పేరు సురోచ్కా. ఇక ఐదవది యాభై అయిదేళ్ళముదుసలి. ఆమె పేరు నాస్టాస్యా కార్పోవ్నా ఒగర్కోవా. నల్లటిదునులమీద బూడిదరంగు బాకెట్టు తొడిగింది. సురోచ్కా అనాధ బాలిక. రోస్యాని చేరదీసినట్టే సురోచ్కానీ మార్కా దయతో చేరదీసింది. ఇద్దరూ ఒకరోజున మార్కాకి వీధిలోకనిపించారు. ఇద్దరూ ఆకలితో వడిలి పోయూన్నారు. వానిలో తడిసి ముద్దయిపోయూన్నారు. రోస్కానిషయం ఎవరికీ పట్టలేదు. ఇక సురోచ్కాకి మాత్రం ఒకమేనమాను ఉన్నాడు. వట్టి తాగుబోతు. తింటానికి అతనికేలేదు. ఇక సురోచ్కాకేం పెడతాడు? తిండికి బదులు మొట్టికాయలు పెట్టేవాడు. మార్కా సురోచ్కాని చేర దీయటం అతనికి పరమానందం కల్గించింది.

మార్కా ఒకమాటు ఒకమఠం చూట్టానికి వెళ్ళినపుడు నాస్టాస్యా పరిచయమైంది. తన్మయత్వంలో ప్రార్థనలుచేస్తున్న నాస్టాస్యాని చూసి మెచ్చుకొని పలకరించింది. కాసేపు బాతాఖానీకొట్టినాక టీకి నాస్టాస్యాని ఇంటికి తీసుకుపోయింది. అప్పటినించీ నాస్టాస్యా ఆ ఇల్లువదిలిపెట్టలేదు. నాస్టాస్యా ఎఫడూ సంతోషంగా ఉండేది. సాధుశీల, పూర్వసువాసినీ. పిల్లలులేరు. మంచిమనిషి. గుండ్రటితల, నెరసినబాట్టు, తెల్లటిచేతులు, కోమల మోర ముఖం. దయ ఉట్టిపడే ముఖాకృతి. నవ్వుపుట్టించే వంకరముక్కు. మార్కాఅంటే ఆమెకి మంచి భక్తివిశ్వాసాలుండేవి. అయితేనేం మార్కా ఆమె మెత్తని మనసును వేళాకోళానికి గురిచేస్తుండేది. నాస్టాస్యాకి



యువకులంటే సర్దా. అమాయకంగా సరాగమాడినా పడుచుపిల్లలా సిగ్గు పడేది. ఆమెకున్నదంతా 1200 రూబుళ్ళు. తిండిఖర్చుంతా మార్కాయే భరించేది. ఆమెకి తనతో సమానమైన వూదా ఇచ్చేది. నీచంగా ఆమెని చూట్టం మార్కాకి గిట్టేదికాదు.

“ఆ, ఫెడ్యా?” అంది అతన్ని చూచీచూడటంతోనే “కిందటి రాత్రి నాకుటుంబాన్ని నువుచూడలా. యిదిగో, అందరం టీకికూర్చున్నాం. యివాళ శెలవుగదూ, అందుకని టీ తాగటం యిది రెండోసారి. అందర్నీ నువుబుజ్జగించచ్చు. నురోచ్చామాత్రం నిను ముట్టుకోనియ్యదు. యీ పిల్ల ముట్టుకుంటే బరుకుంది. యివాళ వెళ్ళిపోతున్నావా?”

“ఆ వెళ్ళిపోతున్నా ..” అంటూ లావెటస్కీ చిన్న స్టూలుమీద కూర్చున్నాడు. “మేరియా డిమిట్రీయేవ్నాదగ్గర శెలవుపుచ్చుకున్నాను. ఎలిజవెటా మైకెలెవ్నాని చూచా.”

“ఎలిజవెటా మైకెలెవ్నా యేవిటోయ్! నీకేంపరాయిదా? లీజా అని పిలువు. బాగ్రత్త అటూఇటూ కదిలావంటే నురోచ్చా స్టూలుకాస్తా విరిగి చక్కాబోతుంది.”

“చర్చీకి వెడుతోంది. లీజాకి యింత దైవభక్తి వుందని నె నెన్నడూ అనుకోలా.”

“అవును. లీజాకి దైవభక్తి నీకంటే నాకంటే యెక్కువ.”

“నీకు దైవభక్తి లేదాయే” అంది నాస్టాస్యా అస్పష్టంగా. “యివాళ ఉదయం ప్రార్థనలకి వెళ్ళలేదనుకో. సాయంత్రం వెడతావుగా.”

“ఉహూ... వెళ్ళు. నువ్వొక్కదానివే వెళ్ళు. నాకుబద్ధకంగాఉంది. టీ తాగుతూ పొద్దుపుచ్చుతా” అంది మార్కా. నాస్టాస్యాని తనతో సమానంగా చూసుకుంటున్నా మాట్లాడేటపుడు మార్కా ‘నువు’ అని సంబోధించేది. నాస్టాస్యా కూడా పెస్టోవ్ కుటుంబానికి చెందిందే. ఇవాన్ గ్రోజ్నీ ఆల్బంలా ముగ్గురు పెస్టోవుల చిత్రాలున్నాయి. ఈ విషయం మార్కా ఎన్నడూ మరిచేబోలేదు.

“ఒకటి అడగాలనుకున్నా. మేరియా డిమిట్రీయేవ్నా నాతో యిపుడే...అతని పేరేమిటి? — ఆ...పాన్సిన్, అత నెలాంటివాడు?” అని ప్రశ్నించాడు లావెటస్కీ.



“అరి దేవుడా ! ఒక్క నిమిషమైనా దాని నోరు పూరుకోదు గదా ! యెప్పుడూ వాగుకూండాల్సిందే” అని గొణుక్కుంది. “యెటువంటి పెళ్ళి కొడుకుని పట్టుకొచ్చిందో నీతో చూడ్యంగా చెప్పిందనుకుంటా, ఆ ఒక్క పురోహితుడి కొడుకుతో చెప్పి పూరుకుంటే పోదా ? అందరితోనూ ఆసోదంతా చెప్పి దుప్పతెంపక పోతే! అమ్మయ్యా! యింతకీ ‘అలూలేమా చూలూలేదు. అపుడే టాంటాం వెళ్ళటం మొదలెట్టిందీ’”.

“అమ్మయ్యా అన్నావెందుకు ?”

“యెందుకంటే ఆయన గారు నాకు నచ్చలా...యింతకీ సంతోషించ వలసిందే వుంది?”

“నీకు నచ్చలేదన్నమాట !”

“అవును. నచ్చలా. అందర్నీ అతను బుట్టలో వేసుకోగలడా యేం ? నాస్టాస్యా కార్నోవ్నా అతన్ని ప్రేమిస్తోంది. యింకేం కావాలి?”.

పాపం ! నాస్టాస్యా ఆశ్చర్యంతో వణికిపోయి “అదేమిటి మార్గా టిమోఫెయెవ్నా ! అలా అంటావ్ ? నీకు పాపభీతి లేదా?” అంది. ఆమె మొహమూ, మెడ నిగ్గుతో ఎర్రబారిపోయాయి.

“వాడికి - ఆ వెళ్ళవకి — అడదాని మనసు వశం చేసుకోవటం యెలాగో బాగా తెలుసు. యీవిడికి పోడు: డబ్బీ ఒకటి బహుమతి చేశాడు. ఫెడ్యా ! ఒక పట్టు పోడుం అడిగిచూడు. అడబ్బీ యెంత అందంగా వుందో తెలుస్తుంది. గాని మూతమీద గుర్రం యెక్కిన రౌతు బొమ్మ వుంది. నాస్టాస్యా ! కప్పిపుచ్చుకోవాలనుకోకు” అంది మార్గా. నాస్టాస్యా నిస్సహాయో చేతులు పైకెత్తింది.

“యిక లీజా సంగతేమిటి ? ఆమెకి అతను నచ్చాడా?” అని అడి గాడు లావ్రెటస్కీ.

“ఆ - నచ్చాడనుకుంటా. కాని అపరిచిత హృదయాలున్నాయే, అది కీకరణ్యాల్లాంటిది. అందులో పడుచుపిల్లని మరీను. మచ్చుకి సురోచ్చా హృదయమే తీసుకో. ఆ హృదయంలో యేం వుందో తెలుసుకోవాలని యత్నించు. నువ్వు రాగావే సురోచ్చా బయటికి పెళ్ళిపోకుండా దాక్కుం డెందుకో చెప్పు చూదాం?”

నురోచ్చా ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ చంగున బయటికి వెళ్ళి పోయింది. లావెటస్కీ లేచి నుంచుని “అవును. పడుచు పిల్లలల హృదయాలు అంతుతెలిసి ఆగాధాలు” అంటూ వెలపు తీసుకోసాగాడు.

“మళ్ళీ త్వరలోనే దర్శనం యిస్తావుగా?” అంది మార్సా.

“అయితే మా పూయ దగ్గిరేగా!”

“అవునవును. నువు వాసిలెవస్కోయోగ్ వుండి పోదామనుకుంటున్నావు గదా. లావెటస్కీగో వుండాలని లేదుగా. సరే. నీ యిష్టం నాకెందుకు? అక్కడికి వెళ్ళిం తర్వాత మీ ఆత్మ సమాధీ, మీ నాయనమ్మ సమాధీ దర్శించుకో. నీకు విదేశాలలో మంచి మంచి భావాలు అలవడ్డట్టు న్నాయి, నువు వారిని దర్శించటానికి వచ్చావని ఆ సమాధిలో వాళ్ళు అమకోగలరేమో యెవరికి తెలుసు? ఫెడ్యా! గ్లాఫిరా ఆత్మశాంతికి కూడా ప్రార్థనలు చేయించు. యిదిగో! యీ రూబిలు తీసుకో. ఊరితీసుకో! ప్రార్థనలు చేయించమంటున్నది నేనుగా. అది బతికుండగా మాకిద్దరికీ పడింది కాదు. అయితే నేం ఆమె ఒకర్లాంటిది కాదు. మంచి తెలివి గలది. చిన్నప్పుడు నిన్ను బాగా పెంచింది. వినుగెత్తుతోందా? సరే - వెళ్ళిరా, నాయనా!” అని మార్సా అతన్ని కావలించుకుంది.

“లీజా, పానిన్ నియేం పెళ్ళిచేసుకోదులే, బెంగెట్టుకోకు. వాడి కంటే మంచిమొగుడే దొరుకుతాడు.” అంది మార్సా.

“నేనేం బెంగెట్టుకోవటం లేదు.” అని జవాబిచ్చి లావెటస్కీ వెళ్ళిపోయాడు.

## ౧౮

నాలుగుగంటల తర్వాత లావెటస్కీ స్వగ్రామానికి బయలుదేరాడు. అతడు ఎక్కిన బగ్గీ పల్లెటూరు రోడ్డువెంట సాగిపోతోంది. పది, పదిహేను రోజుల్నుంచీ వాన కురవలేదు. దూరాన అడవులు తగలబడిపోయిన్న వాన కొడుతోంది. గాలిలో మంచు తెల్లగా తేలియాడుతూ దూరపు అడవులను మనుగుపరుస్తోంది. నీలిఆకాశంలోకి నీడంగా మబ్బులు పొక్తపోతున్నాయి. పొడిగాలి వీస్తోంది. ఉష్ణమేవీ తగలేదు. బగ్గీలోని మెత్త మీద తలొనించి గుండెలమీద చేతులుముడుచుకొని లావెటస్కీ కూర్చున్నాడు. వెరకకు పరుగెత్తుకుపోతూ విసరకరలా విస్తరించుకుపోతున్నట్లున్న పొలాలను, పొదలను, పరిగెత్తే బగ్గీకెసి మందకొడగా చూస్తున్న పక్షులను, మొక్కలతో, తుప్పలతో, బూడిదతో నిండిపోయిన భూఖండాలనూ చూస్తూ లావెటస్కీ ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. ఆ నిర్దన మైదానాల నగ్న సౌందర్యం, చెట్లు, చేమలు, నిమ్నాన్నత ప్రదేశాలు, వాగులు, వాటి గట్ల మీది పొదలు, కుగ్రామాలు, సన్నటి రావిచెట్లు, తరిచు నరులకంటబడని ఈ రష్యన్ ప్రకృతివృశ్యాలను చూస్తుంటే హృదయనాశాలను సైతం గుంజేసే మధుర విషాదభావాలు అతన్ని కదిలించివేశాయి. మెల్లగా అలసిపోవాలు



రక్కలు విప్పకోసాగాయి. బాల్యదశ, తల్లి జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఆమె చనిపోవటం, చనిపోయేముందు అతనిని ఆమెదగ్గరకే శీసుక వశ్యతం, ఆమె అతని తలను రొమ్ములనివాద హత్తుకొని ఏడ్వటం, ఏడ్చి గ్లాఫేరాపసి చూసి ఎదో అనబోయి కుళ్ళీ తమయించుకోటం అతని స్మృతిసంకలం గోచరించాయి. తండ్రి జ్ఞాపకంవచ్చాడు. ఉత్సాహంతో, ఎడతెగని అసంతృప్తితో కంగుమనే గొంతుతో, ఆ తర్వాత అంతర్వంతో, విచారంతో, మానసికగడ్డంతో తండ్రి రూపం అతని కనులముందు ప్రత్యక్షమైంది. ఒక సంఘటన జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఒకనాడు భోజనసమయంలో ఒకచుక్క సాగా ఎక్కువతాగి అతనితండ్రి పులుసుఒంటిమీద ఒలకబోసుకున్నాడు. హఠాత్తుగా నవ్వి తన ప్రేమవిజయాలను వర్ణనా గుడ్డికన్న మిణకరించటం, మొహం ఎర్రబారటం లాగ్రెటస్కీకి గుర్తుకువచ్చింది. అంతేకాదు. ఆ సమయంలో వార్వరా జ్ఞాపకంవచ్చి అకస్మాత్తుగా బాధకు లోనైనవానిలాగా కన్ను మిణకరించటం కూడా జ్ఞప్తికివచ్చింది. ఆ తర్వాత లాగ్రెటస్కీ రీజానిగురించి ఆలోచించసాగాడు.

“యినిగో! యీ నూత్నవ్యక్తి యిపుడిపుడే జీవితపథంలో అడుగిడుతోంది. అందమైంది. పాపం జీవితం యెలా తయారవుతుందో! ఆకరణీయంగా కూడావుంది. తెల్లగావున్నా నవనవలాడే మోహం. గంభీరమైన నోరు, కళ్ళు. యేకల్మషమూయెరగని అమాయకపుచగాపు. మంచిపట్టుదలమనిషి. చక్కటి అవయవసౌష్ఠ్యం. గాలిలో తేలిపోతున్నట్లుంటుంది నిశ్చయం. కొమల గాత్రం హఠాత్తుగా అగి, శ్రద్ధతోపని, చిరువ్యూహ వ్యూహండా ఆలోచనలో పడి, బట్టునెక్కి విసురుకోటం నాకెంతో ముచ్చట గొల్పుతుంది. సానిచ్ యీమొక తగ్గివాదనుకోసు. అయితే అతనిలో లోజీమిటి? మరీనా యీ పగటికలలెవటి? అందరిలాగానే ఆమెజీవితమూ గడిచిపోతుంది. ఆమెకు తీగ్గా” అనుకుని లాగ్రెటస్కీ కళ్ళుమూసుకున్నాడు.

కాని నిద్రపట్టలేదు. మత్తుగా ఉంది. పూర్వ స్మృతులు పక్షాధిక అతని హృదయాన్ని వశపర్చుకో సాగాయి. ఎండలోగాని లాగ్రెటస్కీ ఆలోచనలు రాబట్టుకోవడా, క్షయించి క్రితమీదా వెలకొన్నాయి. తానే

\* చిటేవ్. రాజకీయ పేత్త. కొంతకాలంపాటు ప్రధాని. (1788-1850)

ధనరత్న అయితే యువంలో ఎలా విజయాలు చేపట్టేవాడినో అని అని  
 చించ సాగాడు. ఫీరంగికాల్పుల స్థానాలు, అపాయనూచక దుర్గములు అలనిక  
 వినిపించి పట్టయ్యింది...తలకిందికి ఒరిగింది. మెలకువవచ్చింది...అవే చాలాలు,  
 అనే మైదానశృశ్యాలు. బగ్గీ వెంట పరుగెత్తే బంగారపు వేషాలు  
 అడుములతో మెరుస్తున్నాయి. బండ్లవాడి ముస్సులు గాలిలో పాటు ఎగురు  
 నున్నాయి. “బలేపునగాగమం!” ఈభావం అతనికంతో వచ్చింది. “ఊ -  
 నోరుగా పోనీ” అని లావెటస్కీ చొక్కా దగ్గరగా వచ్చి మెత్తమీద  
 ముడుచుకు పడుకున్నాడు. బండీ నడుపుకు మళ్ళీ శేచి కళ్ళు పూర్తిగా విప్పి  
 చూశాడు. ముందర కొండమీద ఒక చిన్న గ్రామం కనిపించింది. కుడిపక్కన  
 జీగావద్దలో ఉన్న ఒక ఇల్లు గోచరించింది. ఆ ఇంట్లో పలుకలూ, కటికలూ మాసి  
 ఉన్నాయి. ఇంటిముందు వంకరటింకర పోస్ట్ ఒకటి ఉంది. పోస్ట్ ముందు  
 నెరాచా. నెరాచానిండా సరిగా ఎదగని దురదగొండి ముక్కలు, సిందూత  
 మానుతో కట్టిన వడ్ల కొట్టాం ఉన్నాయి. ఇదే వాసిలెవనోకయే. బగ్గీ కట్టు  
 దగ్గర ఆగింది. లావెటస్కీ నౌకరు ఉరక బోతున్నవాడలా బగ్గీ పెట్టెమీద  
 నిలుచుని ‘హేయ్’ అని అరిచాడు. ఎక్కడో చాటునించి కీచుమని కుక్క  
 మురుగు వినిపించింది. ఆ నౌకరు ఉరకబోతున్నట్టు ఇంకో అడుగు ముందుకు  
 వేసి ‘హేయ్’ అని తిరిగి అరిచాడు. వినిపించి వినిపించని ఆ కుక్క మురుగు  
 తిరిగి వినిపించింది. ఒక్కక్షణం తర్వాత ఆకాశాన్నుంచి ఉడిపడట్టు ఒకతను  
 నెరాచాలో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. తల ముగ్గుబుట్టలా ఉంది. బనీమ తొడు  
 కట్టుకున్నాడు. కళ్ళు వెయ్యి అడ్డం పెట్టుకుని బగ్గీ కిది తేలిపాన జూచాడు.  
 అటు ఇటు తొక్కినాడి వెళ్ళి కేటులాళం తీశాడు. దురదగొండి ముక్కల  
 మీదగా చచ్చడిచేసుకుంటూ బగ్గీ నెరాచాలోకి వెళ్ళి పోస్ట్ ముందు ఆగింది.  
 ఆ సొకిటు గలగబావెళ్ళి పోస్ట్ మెట్లకింద పంగూపుని వంకరటింకరగా  
 నిల్పున్నాడు. బగ్గీ ముందుతలుపు తెరిచి టాపురింపేశాడు. యజమాని  
 దిగగానే చేతులు ముద్దాడాడు.

“బావన్నావా, తాతా! నీపేరు అంటన్ అనుకుంటా. యింకా  
 బతికే వున్నావన్నమాట.” అన్నాడు లావెటస్కీ.

ఆ ముసలి నౌకరు మాట్లాడకుండావరిగి నమస్కరించి ఇంటితాళం  
 చేతులు తేవటానికే వంకరటింకరా నడుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. బండీ

వాడు కదలకుండా నడుంమీద చేతులు ఆలించుకుని మూసిఉన్న తలుపు వంక నోరుతెగుచుకు చూశాడు. లావెటస్కీతో కూడా వచ్చిన బంట్రోతు కిందికిదూకి ఒగ్గీ మీద ఒకచేతి నానించి ఆసలానికి అంటుకొని పోయిన వానిలా ఊబిగా నిల్చున్నాడు. ఆముసలి నాకర్ తాళంచేతులు తెచ్చి పాము లాగా మెలికలు తిరుగుతూ తాళాలు తీశాడు తలుపుతెరిచి పక్కకు లెప్పు కుని మళ్ళీ వంగి నమస్కరించాడు.

ఇంటి వాలులలోకి ప్రవేశిస్తూ “మళ్ళీ నాయింటికి తిరిగిచ్చానన్న మాట!” అని అనుకున్నాడు లావెటస్కీ. ఒకటి తర్వాత ఒకటిగా కిటికీ రెక్కలు తీశారు. నిర్మానుష్యమైన ఆగదులలోకి సూర్యకాంతి వచ్చిపడింది.



౧౯

అంతటస్కీ ప్రవేశించిన ఆ ఇల్లు గతి కథాబంధం దేవదారుల  
నిర్మించిన బాపతు. ఇందు సువత్సరాలక్రితం ఆ ఇంట్లోనే గ్లాఫరా  
పెట్రోవ్నా చనిపోయింది. ఆ ఇల్లు జీనావస్థలోనున్నట్లు కన్పడినా ఎంత  
సేపన్నా ఇంకా యాభై పిళ్ళపాటు నిలిచుంటుంది. అంతటస్కీ గవలన్నీ  
ఒకమాటు చుట్టివచ్చాడు. గ్లాఫరా చనిపోయినతర్వాత ఆ ఇంటి కిక్కిరి  
తెరివ నేలేదు. వా టన్నిటిని అతనిపుడు తెంపించాడు. ద్వారాబంధపు  
పైచెక్కికింద కివలకుండా ధూళిగప్పి పడున్న ఈగలిక దోచులక్ మాత్రం  
ఈ తెరివకువల ఇబ్బందికలిగింది. ఇంట్లో వస్తువులన్నీ ఎలాపెట్టినవి అలానే  
ఉన్నాయి. ఎవరూ వాటిని ముట్టుకోలేదు. చదువులగదిలో కాదెన్ ది  
గ్రేట్ కాలగనాటి పట్టునాసాలు అరిగి విరిగిపడున్నాయి. ఆ గదిలోనే  
ఆ ఇంటి యజమానురాలు ఎక్కువ ముక్కువపడిన పదకేనుర్చీ ఉంది. కాక  
పోతే ఆమె వృద్ధాప్యంలోనూడా ఆ కుర్చీలో వెనక్కి అనుసరి ఎరిగిదు.  
గోడమీద అంతటస్కీ ముతాతి ఆండ్రోఅంతటస్కీచిత్రం వేలాడుతోంది.

• సమ్యక్రవర్తని (1729-96)

మాపుచెడ నల్లటి అట్టమీద ధుమధుమ లాడుతున్నట్లున్న ఆతనిమొహం  
 కనిపించి కనిపించకుండా ఉంది. వాలిపోతున్న బండ కనురెప్పలు, కోపపు  
 చూపు, ముడుతలు పడి ఆలోచిస్తున్నట్లున్న నువ్వుమీద నిక్కబొడుచు  
 కున్న వెంట్రుకలు ఆ చిత్రంలో రూపితమైనాయి. ఆ పట చిత్రం మూల  
 నించి మమ్మకొట్టుకున్న పూలదండ ఒకటి నేలాడుతోంది. “గ్లాఫీరా యీ  
 దండ స్వయంగా గుచ్చారు” అని చెప్పాడు, అంటన్. పూర్వకాలంనాటి  
 చారల పందిరిమంచం ఒకటి ఉంది. వెలిసిపోయిన తలగడదెండ్లు, చినిగి  
 పోయిన దుప్పటి ఆ మంచంమీద పడున్నాయి. మంచం తలవైపున “స్వర్లో  
 కంటి మేకకన్య”కు స్వాగతమిస్తున్నట్లు చెక్కబడిన విగ్రహం ఉంది. గ్లాఫీరా  
 చనిపోయేముందు ఈ విగ్రహాన్ని పెదవులకు హత్తుకుని ప్రాణాలు విడిచింది.  
 కిటికీదగ్గర ఒక బల్బు, ఆ బల్బుమీద నల్లబడిపోయిన గిట్ట చిత్రంలో కళాయి  
 పోయిన అద్దం ఉంది. పడకగదిపక్కన పూజామందిరం. ఆ మందిరంలో  
 ఒకమూల పెద్దవిగ్రహం ఉంది గోడలు వట్టిగాఉన్నాయి. నేలమీద చినిగి  
 పోయి మైనపు మరకలతో నీండైన కంబళి ఒకటూంది. ఆ కంబళిమీద గ్లాఫీరా  
 మోకరిల్లి ప్రార్థనలుచేసేది. లావెటస్కీకంట్రాక్టుతో అంటన్ గుర్రపు  
 శాల గాళాలు, బగ్గీషెడ్డుతాళాలూ తీయడానికి వెళ్లాడు. అంటన్  
 బడులు ముసోవిన్ ఒకటి లావెటస్కీమంచం ప్రత్యక్షమైంది. తల  
 ఊరే వణకపోతోంది. చూపుకో నీవకలలేదు. కాకిపోతే నోరెత్తికుండా  
 సువత్సకాల తిరుబడి నెవకావృత్తిలో ఉండటంవల్ల ఆకురతా, భక్తి  
 పూర్వక శక్తిని పం ద్యోగకమవుతున్నాయి. ఆమె లావెటస్కీ వెయ్యి  
 ముద్రలలో ఆ ఒకటిలో సందిరితీయూ గుమ్మంలో మెదలకుండానిల్చింది. లావె  
 టస్కీవంతకొట్టుకున్నా ఆమె నేనుగాని చూచిన బాడగాని బాపకంకాలేదు.  
 ఆమె నేను ఆక్షేప్తమా. నల్లభృశంవత్సరాలకంతం గ్లాఫీరా ఆమెని ఇంట్లో  
 నింపినప్పుడు గొట్టి కోళ్ళదొడ్లో ఉంచింది. ఎక్కవగా మాట్లాడేదికాదు. పిచ్చి  
 గాని అతనికేసి దీనిగా చూసింది. ఈ వృద్ధదంపతులు కాకి ఇంకా  
 ముగ్గురుపల్లెలు అక్కడ ఉన్నాయి. ముగ్గురికీ పొనకడుపులే. ముగ్గురూ పొడు  
 గాటి చొక్కాలు తోడేగరు. వీరు అంటన్ మునిమనుషులు. వీరుగాక ఆ  
 ఎడమమీద ఒక వెయ్యిపోయిన రై తొకడున్నాడు. అనిబాడవటంవల్ల  
 అతనిక విపసి చెప్పేవారాకాదు. కోడపుంజులాగా కురుగురు మంటూ తిరుగు  
 తూంటాడు. ఏపనీ చేతగాదు. లావెటస్కీ ఇంటికిగాగానే మొరగినకుక్క

కూడా ఎందుకూ కారణంలే. అంతగా క్షీణించిపోయిఉంది. గాఢంగా ఆ  
ప్రకారం బలువాటి ఇవళుగులునుతో పడేళ్ళపాటు ఆ కష్టము కష్టము  
చారు. ఆ గొలుసుభారంతో దానికి నడవటమే కష్టమైపోయింది. ఇలాగే  
వొకమాటు చూసివచ్చి లావెటస్కీ తోటలోకి వెళ్ళాడు. ఆతోట లోని  
క్షీణిగాల్సింది. ఆ తోటలో కలుపుమొక్కలు, సేమదెగి, భోజనపదార్థాలు  
విషవీతంగా పెరిగాయి. కాని నిమ్మచెట్లనీడ కావలసివంత ఉంది. ఆ నిమ్మ  
చెట్లను దగ్గర దగ్గరిగా నాటారు. బహుశా ఏ వంశసంత్యాలకేతనా వాటి  
కి త్తిరించుంటారు. తోటచివర చిన్న కోనేరుంది. నీళ్ళున్నట్లుగా ఉన్నాయి.  
నీటినిగూడ చెలు వలలా పరుచుకొని ఉంది.

మానవ నివాసధానాలు తొందరిగానే చెరిగిపోతాయి. గాఢంగా  
గృహం ఇంకా పాడుపడలేదుగాని ప్రకాంతంగా నిద్రపోతున్నట్లుంది. కర్ర  
మూక చెయితగలని ప్రలీనీ ఈ ప్రపంచంలో ఇలానే నిద్రిస్తుంది. లావె  
టస్కీ ఒకమాటు ఉరింతా తిరిగాడు. చెంపలమీద చేతులుపెట్టుకుని స్త్రీలు  
అతనికేసి వినయంతో చూశారు. పురుషులు దూరాన్నంచే సూములు  
చేశారు. పిల్లలు పరుగులుకుపోయారు. ముఖావంగా కుక్కలు మొరిగాయి.  
అతనికి ఆకలివేసింది. సేవకులు, వంటవాడు సాయంత్రానికి కాని చేరుకోరు.  
లాస్రీకీనించి బళ్ళనిగూడ ఆహారపదార్థాలింకా రాలేదు. ఒక అంటన్  
ఒక్కడే శరణ్యమయ్యాడు. యజమానికి భోజనపు ఏర్పాట్లుచేయడానికి  
అంటన్ స్వయంగా పూనుకున్నాడు. ఒక కోడిని పట్టుకువంపే ఈకలు  
తీసాడు. ఆప్రేక్షయా దాన్ని శుభ్రంచేసి వండింది. వంట పూర్తయినాగానే  
అంటన్ వడించాడు. చాకూ, ముండగరిట, మెరుగుపోయిన ముక్కాలి  
ఉప్పగిన్నె, సన్నటిమూతిగల గాజుసారాబుడి అమర్చాడు. దీనిని తీసు  
కుంటూ వడించటం అయింది, భోజనానికి రమ్మని లావెటస్కీని పిలిచాడు.  
లావెటస్కీ కూర్చున్న శుక్రీవెనక కుడిసిడికిలికి తువారు. ముందుకని నిలు  
చున్నాడు. అతనిశరీరం చీకటిమానులా ఉండి గవులుకంపు కొడుకోంది.  
లావెటస్కీ పులుసుతాగి కోడినితినబోయాడు. దాని చర్మంమీద పెద్దపెద్ద  
చెమటకాయలున్నాయి. కాళ్ళమీద ఆమూలనించి ఈమూలకి స్నానము  
కన్పిస్తున్నాయి. మాంసం పొగచూయవాసన కొట్టింది. భోజనముగించి  
లావెటస్కీ కాస్త టీ దొరికితేబాగుండునన్నాడు. “ఓ... యిప్పుడే...”  
అని అముసిలాడు టీ పట్టుకు చక్కావచ్చాడు. వెళ్ళగా వెళ్ళగా ఎర్రకాగితం



ముక్కలలో పొట్లంకట్టిన కాస్త ఆకు దొరికింది. గడ్డకట్టుకు పోయిన పంచ  
దార ముక్కలు వండకాయి. పీటితో దీ తయారైంది. లావెటస్క్రీ పెద్ద  
కప్పుతో దీతగాడు. బాల్యంనించీ అతనికి ఆకప్పు అక్కడ ఉన్నట్లు చూసే.  
కప్పుపైన చీట్ల పేక బొమ్మలున్నాయి. పూర్వం అతిథులకు మాత్రమే దీతో  
దీ ఇచ్చేవారు. ఇక ఇప్పుడు లావెటస్క్రీ కూడా ఒక అతిథిలాగానే  
ఆ కప్పుతో దీ తాగాడు. సాయంత్రానికి సేవకులు వచ్చారు. గ్లాఫిరా  
మంచంమీద పడుకోటానికి లావెటస్క్రీకి మనస్కలం చూ. భోజనశాలలో  
పక్క కేయించుకున్నాడు. దీపం లిప్తివేసింతర్వాతి విషాదభావాలు అలము  
కోగా చాలా నెపు ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. చాలాకాలంగా పాడువడ్డ  
ఇంట్లో రాత్రిపడుకుంటే అందరికీ కలిగే భావాలే అతనికి కలిగాయి. నాలుగు  
వైపులనింపివచ్చి అతన్ని ముంచి వేసిన చీకటికి ఈ కొత్తమనిషి రావటం  
ఇష్టంలేకట్టనిసంచింది. గొరలుపైతం ఉలిక్కిపడ్డట్టున్నాయి. నిట్టూర్పువిడిచి  
దుప్పటికప్పుకొని నిద్రబోయాడు. ఇంట్లోవారంతా నిద్రబోయారే ఆంటన్  
లేని ఆప్రేక్షిగాతో ఏవో గుసగుసలాడాడు. మెల్లగా మూర్తి దైవమును  
ప్రార్థించాడు. దగ్గరిలో మంచి ఎస్తేటు, సుందరభవనాలూ ఉండగా లావె  
టస్క్రీ వాసితయెస్కోయెలో సిరంగా ఉండిపోతాడని వాల్చిద్దరూ అను  
కోలేదు. లావెటస్క్రీకి అంటే లావెటస్క్రీకి ఏవగంపు పుట్టిందనీ, అక్కడ విషాద  
స్మృతులు అతన్ని బాధిస్తాయనీ వారకే తెలుసు? గుసగుసలు పూర్తయారే  
ఆంటన్ కిర్రముక్క తీసుకుని రాత్రి కాపలా గంట కొట్టాడు. ఆ గంట  
కొట్టానికి కేళాడుతూంది. ఎన్నాళ్ళయిందో ఆ గంటను మోగించి! తర్వాత  
ముగ్గురూటలాంటి తలమీద ఏమీకప్పుకోకుండానే నెద్రాలో పడుకుని నిద్ర  
పోయాడు. ఆ నిశీధి సౌమ్యంగా కోమలంగా ఉంది. ఆ ముమిసలి  
సుఖంగా నిద్రపోయాడు.

## ౨౦

ఆ మర్నాడు లావెటస్కీ పెందలకడే లేచాడు. ఎక్కిటు అని నుతో మాట్లాడి గంపుడుకొట్టు చూసివచ్చాడు. కుక్కుమెళ్ళో గొలుసు తీసివేయమన్నాడు. గొలుసు తీసివేస్తుంటే ఆ కుక్కు అరిచిందేగాని ఇవతలకి రాలేదు. ఇంటికి తిరిగివచ్చి రోజుల్లా మందకొడిగా పడున్నాడు. కదల కూడా మెదలకూడా కిటికీదగ్గర కూర్చుని చుట్టూ ఉన్న ఆ ప్రకాంతజీవిత ప్రవాహాధ్వనులను, జనపథ నిశ్చలత్వంలోని అపూర్వస్వమలను వింటున్నట్లు కనిపించాడు. మరదగొండిమొక్కలమండి బిగ్గరిగా స్వరం ఒకటి జలువడింది. ఒక దోమ ఆ స్వరం అందుకుంది. ఆ స్వరం సమసిపోయింది. గోమ మాత్రం కూనిరాగం తీస్తూనేఉంది. ఈగల ఎడతెగని రణగొణధ్వని మధ్య లోకప్పమీదవేసి తుమ్మెద తలకొట్టుకున్న శబ్దంవినిపిస్తోంది. బయట వడ్డను స్వరంలో కోడిపుంజుకూసింది. చప్పడిచేసుకుంటూ బండి ఒకటి పక్కగా వెళ్ళింది. గ్రామంలో ఎక్కడో తెలుపు కిరుమంది. “యేవంటారు?” అని ఒక స్త్రీ గద్దరికస్వరం వినిపించింది. చేతుల్లో అడిస్తూ అంటన్ రెండేళ్ళ బాలికని “బలే చిట్టి?” అంటున్నాడు. “క్యాసుతీసుదురా” అని మళ్ళీ ఆ అడగొంసు వినిపించింది. తగ్వాత హఠాత్తుగా నిశ్శబ్దం రాజ్యం చేసింది.

ఎక్కడా చప్పుడు అన్నమాట దినిపించటంలేదు. ఆకులు కదలాడడంలేదు. వానలోయిల్లు ఒక తర్వాత ఒకటి నేలమీద గిర్రు చొగాయి. చప్పుడు చెయ్యకండా అని అలా తిరిగటం విచారం గొలుపుతోంది. “చివరికి యిక్కడ కాలుపెట్టాను” అనుకున్నాడు లావేటస్కీ. “యిక్కడ జీవితం ప్రశాంతంగా హడావిడిలేకుండా జరిగిపోతుంది.” అని తలపోయాకాగాడు. “దీని పరిధిలోకి యెవరువచ్చినా దీనికి లొంగిపోవల్సిందే. యిక్కడ బాదర బంది యేంవుండదు. మనసును యేదీ శాధించదు. నాగలిచారలవెనకగా దన్నే వావికిలాగా కష్టపడేవానికి యిక్కడ అంతా సవ్యంగా జరిగిపోతుంది. ఈ ఏకాంత నిశ్శబ్దతలో ఎంత శక్తి ఎంత బలం దాగిఉంది ? కిటికీ కింద దట్ట మైన పచ్చికలోనించి బర్డాక్ మొక్కలు పొడుచుకుస్తున్నాయి. లోవెడ్ మొక్కలు రమ్మలువేసాయి. ఇంకా పైన పొదరింటిమీద తీగలు అల్లు కొంటున్నాయి. దూగాన పంటకొచ్చిన మెట్టపాలాలు ధగధగలాడు తున్నాయి. ఓటు కంకె వేసింది. ప్రతి ఆకూ, ప్రతి గడ్డి పోచా పెరిగిపో తున్నాయి. “నా జీవితంలోని ఉత్తమకాలమంతా స్త్రీని ప్రేమించటం తోనే గడిచిపోయింది.” అని అనుకోసాగాడు లావేటస్కీ. “యీ ఒంటరి జీవితపు విసుగుదల నా కనులు విప్పుగాక ! నాకు చిత్తశాంతి కల్గించి నా కర్తవ్య నిర్వహణకు సంసిద్ధుణ్ణి చేస్తుందిగాక !” అనుకున్నాడు. మళ్ళీ ఆ నిశ్శబ్దతను ఏ ఆకారేకుండా విచసాగాడు. కాని మళ్ళీ ఏదో జరుగుతుందనే ఆశ అతన్ని పీడిస్తోంది. నలుదిక్కులనించి నిశ్శబ్దత అతన్ని కమ్మివేసింది. నిర్మల గీల ఆకాశంలో నూయ్యుడు మెల్లగా సాగిపోతున్నాడు. మబ్బులు మండచూడగా విహరిస్తున్నాయి. ఎక్కడికీ పోతున్నాయో ఎందరు పోతు న్నాయో వానికి తెలుసుకాదు ! ఇతర ప్రదేశాలలో జీవితం ఆందోళన యుతూఉంది. తొందరతొందరగా పరుగిడుతోంది. మార్గంలో ఘర్షణపడు తోంది. ఎక్కడో బుర్రవనెల్లపై నీరులా నిశ్శబ్దంగా జీవితం సాగిపోతోంది. బాగా సాయంకాలంపడేవాకే లావేటస్కీ కంటి కగుపించకండా బారి పోయి. ఈ జీవితంగురించి ఆలోచనలు వెంచుకోలేకపోయాడు. వసంత కాల ప్రారంభంలో మంచులా గడిచిపోయిన రోజుల చింత అతని హృదయంలో కరిగిపోయింది. ఇంకోవిచిత్ర మేమంటే ఎన్నడూ లేనంత బలీయంగా, శ్రీవంగా దేశభక్తి అతని హృదయంలో అధివసించింది.



లావణ్యస్థి రెండువారాలలో గాఢరా ఇంటిని అంతా సర్ది  
వేరాబా, తోటా శుభ్రపరిపించాడు. లావణ్యస్థినించి సామానుదిగిరి. సారా,  
పుస్తకాలు, పత్రికలు పట్నంనించి వచ్చాయి. కొత్తగృహాలను కొను  
క్కొచ్చాడు. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే లావణ్యస్థి తనకు కావలసినవన్నీ  
అనుచుకుని అక్కడసిరపడి పోయాడు. అక్కడ అతను గడుపుచున్నది  
భూస్వామిజీవితమో తాపసి జీవితమో ఎవరూ చెప్పలేదు. ఎట్టిమార్పులూ  
లేకుండా రోజులకి రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. కాని అతనికి విసుగు లే  
లేదు. ఎవర్నీ కలుసుకుని మాట్లాడేవాడుకాదు. ఎట్టిటువ్వనహారాలలో  
\* అతిశ్రద్ధ తీసుకోసాగాడు. గుర్రంమీద ఆ చుట్టుపక్కలంతా పరిశీలించి  
వచ్చాడు. చదువుప్రారంభించాడుగాని ఎక్కడగానాగలేదు. చదువుకోరులలో  
కంటే ముసలి ఆంటన్ చెప్పే గాథలు వినటంలో అతనికి ఎక్కువ ఆసక్తి  
కలిగింది. సాధారణంగా లావణ్యస్థిపైపు, కప్పుటి ముందు పెట్టుకుని  
కిటికీదగ్గర కూర్చునేవాడు. ఆంటన్ చేతులు వెనక్కి కట్టుకుని ద్వారందగ్గర  
నిలబడి పూర్వకాల విశేషాలను కళ్ళుగా వర్ణించేవాడు. ఆ రోజుల్లో కీలు  
ధాన్యం, కాయధాన్యం చిల్లరగాగాక బస్తాల కొలతను అమ్మేవారట! బస్తా

ఖరీదు గుండుమూడు కోపెక్ లకంటే హెచ్చు ఉండేదికాదు ! పట్టణానికి  
 సమీపాన చండకాంచ్యాలు, మైదానాలు నలుదిక్కులా వ్యాపించి ఉండే  
 నట. “మరి యిప్పుడు” అని యెర్రబై ఏళ్ళకు పైబడ్డ ఆ ముదుసల గొయగుతూ  
 “అడవులు కొట్టేసి మన్నాగు. బండవెళ్ళటానికైనా బాగాలేదు” అన్నాడు.  
 ఆంటన్ అతని యజమానురాలు గ్లాఫీరా పెట్రావ్నాని గురించికూడా  
 అనేకగాథలు చెప్పాడు. ఆవిడ ఎంతతెల్లవందో, ఎంతవూమపగో తెలియ  
 జేశాడు. “పొనుగు యువకుడొకడు ఆమెదయ సంపాదిద్దామని తయారు  
 అక్కడి వచ్చేవాడు. అతనువచ్చాడని ఆమె ఎర్రబల్లె చోటిపెట్టుకుని  
 పసుపుపచ్చ గొనుధరించేది. ఆవిడకి ఆసియెంతవుందని ఆమెచూడు తెలివి  
 తెక్కువగా వాళ్ళనీళ్ళని విచారించటం ముదతెట్టేసరికి అపంతా తెలిసి  
 మండ్లకోయి ఆగోజునిగించి అతన్ని యింటికి నాచిచ్చిందికాదు. కాగితం  
 ముక్కదగ్గరినించీ ఆసి అంతా తాను చనిపోయిందర్పాత లావెటస్కీకి  
 ముట్టాలని నిరాయించింది.” ఈ విషయాలన్నీ ఆంటన్ తెలియ జేశాడు.  
 ఆ ఇంట్లో వస్తువులన్నీ ఎక్కడివక్కడ అలాగే ఉన్నాయి. గ్లాఫీరా  
 ధరించేటోడి, పసుపుపచ్చగొను లావెటస్కీకి కనిపించాయి. సాతకాగితాలు,  
 పత్రాలు దొరుకుతాయేనేమోనని లావెటస్కీ ఇల్లంతా వెదికాడు. ఒక  
 పాతపుస్తకం మాత్రం దొరికింది. ఇంకెంతోదొరికలా. ఆ పుస్తకంలో లావెటస్కీ  
 తాత పియోటర్ ఆండ్రీచ్ ఒకచోట “టర్క్ సామ్రాజ్యంలో హిడ్ ఎక్స్ తెన్సి  
 బ్రన్స్ అలెగ్జాండర్ అంజ్లాండ్రోవిచ్ ప్రాజొరవస్కీ సంధిచేసుకున్నం  
 దనుగాను టేటర్స్కోర్లో ఉత్సవాలు” అని రాసిపెట్టాడు. ఇంకోచోట  
 గుండెజబ్బుకు మందరాస్తూ దానికింద యిలాగాశాడు. “ఈ చికిత్సావిధానం  
 జనరల్ భార్యప్రాస్కోవ్యాఫీ యెడోకోవా సాచ్చికోవాకు త్రిమూర్తుల  
 చచ్చి గ్రహాన పురోహితుడు ఫియోడోర్ అవక్సెంటియెవిచ్ తెలియ  
 జేశాడు.” ఇంకోచోట రాజకీయవార్త “క్రైంచి ‘పులుల’ గురించి యింకే  
 గొడవా పడనక్కరలా” అనిఉంది దీనిప్రక్కన “మెస్కోవస్కియె  
 వెడోమోస్టి అనే పత్రిక సీనియర్ మేజర్ మైకేల్ పెట్రోవిచ్ కొలిచెవ్  
 మనిబవార్తి ప్రకటించింది. యితను పియోటర్ వాసిలెవిచ్ కొలిచెవ్  
 కొడుకా ?” అని రాసిఉంది. లావెటస్కీకి పాతకాలెందర్లు, స్వప్నఫలి  
 తాలనుగూర్చిన గ్రంథాలు, అంజోడిక్ రచించిన ఆ నిగూఢగ్రంథం దొరికాయి.  
 “సాం క్రితికాలం, చిహ్నాలు” అనేపస్తకం మరిచేసోయిన అనేక విషయాలను

తిరిగి లాక్రెటస్కీకి జైల్లోకి తెచ్చింది. గ్లాఫిగా సింగారపుబల్ల సూగుగూ  
 బాగాలోపల నల్లరిబ్బనుతో కట్టి నల్లమెనంతో నీలువేసిన ఒక పాకెట్టు  
 దొరికింది. యవ్వనంలో ఉన్న అతనితండ్రి చిత్రం ఆపాకెట్టులో ఉంది. నుదురు  
 మీద ఉంగ్రాలుతిరిగిన నుగురులు, బాదంకాయలాంటి కన్ను, శైరచుకున్న  
 నోరు. ఇది ఆ చిత్రం అని అతని తండ్రిరూపవైఖరి. శైలిటిదుస్తులుగరించి  
 శైలిగూచీపువ్వు చేతబట్టుగని ఉన్నట్టున్న స్త్రీ బొమ్మకూడా ఒకటుంది.  
 అది అతని తల్లిచిత్రం. గ్లాఫిగా తనచిత్రం గీయించుకోటానికే ఎన్నడూ సమ్మ  
 తించలేదు. “దాదా, ఆరోజుల్లో నేనీయింట్లో నివసించక పోయినా  
 మీ ముత్తాత అండ్రి ఆయన సయిచీని చూచినప్పుడు పకం. ఆయన చనిపోయే  
 టప్పుడు నాకు పడ్డనిమిదేళ్ళు. ఒకమాటు తోటలో ఆయనకి నేను ఎదురు  
 పడ్డాను. నాఒళ్ళంతా వణికిపోయింది. ఆయనన నేనెంచెయ్యగా. ‘నీపేరేమిటి?’  
 అని అడిగి ఆయనగదిలోకి వెళ్ళి కేబురుమాలు తేమ్మన్నాడు. ఆయన మహా  
 గొప్పవాడు. ఆయన్ని పోలిన వారవరూలేరు. దీనికింతకు కారణం ఆయన  
 దగ్గర ఒకతాయెత్తు వుంటామే. ఈ తాయెత్తుని ఆర్డర్ కొండమిది ఒకసన్యాసి  
 యిచ్చాడు. ‘నాకెంతో ఆదరంతో అతిభ్యమిచ్చినందుకే నీకు బహూక  
 రిస్తున్నాను. దీన్నిధరించావంటే నీకు నరకభయం వుండదు’ అని ఆ సన్యాసి  
 చెప్పాడు దాదా! ఆరోజులు ఆలాంటవి. యజమాని యేంచేసినా సాగి  
 పోయేది. మీ ముత్తాతకి యెవరన్నా యెదురుచెబితే వాళ్ళపై అట్టేచూసి  
 ‘పోగాపక్కి’ అనేవాడు. యామాట ఆయనకి మహాయుష్షం. ఆయన, మీ  
 ముత్తాత ఒక కొయ్యయింట్లో వుండేవాడు. ఆయన సంపాదించి పెట్టినది  
 పెండ్లికించాలేమిటి అవేమిటి ఇవేమిటి అగనినిండావున్నాయి. ఆయన మహా  
 పాదుషా. ఆసారానీసామూడాఆయనదే. దాంతో వోడ్కూతాగుతుండేవాడు.  
 యికిమితాత పియోటర్ అండ్రిచ్ రాయలు కట్టించాడు. యేంప్రయోజనం?  
 వ్యవహారమంతా తలక్రిందులైంది తండ్రినాటికంటే పరిస్థితి అద్దాన్నమయింది.  
 జీవితంలో యెన్నడూ సుఖపడియెరుగడు. డబ్బంతా టిగలేశాడు. అతనినేను  
 మీదగా ఒక్కటి మిగల్చలా. చివరికి పెండిచమ్మా అన్నా ఆయనజ్ఞాపకార్థం  
 లేదు. యిప్పుడుఉన్నదంతా గ్లాఫిగాదొరసాని పొదపరితనం జాగ్రత్తపల్ల  
 మిగిలినదే”.

“అరిణ్ణి లోభిముండ అనేవారట నిజమేనా ?” అని ప్రశ్నించాడు.  
 లాక్రెటస్కీ.



“యెవరనేవారం?” అన్నాడు అంటన్ అసంతృప్తి సూచించే స్వరంతో.

ఒకమాటు ముదసలి ఎలాగో ధైర్యంచేసి “కాగా! అమ్మగా రలా వుంది. యెక్కడుంది?” అని అన్నాడు.

“నా భార్యకి విడాకు లిచ్చేశాను. యికి దాన్ని గురించి నన్నే అడగద్దు” అన్నాడు లావెటస్కీ అతికష్టమైన “సరే దాగా!” అని జవాబిచ్చాడు, అంటన్ విచారంతో.

ముడువాగాలు గడచిపోయింతర్వాత కాలిటిన్ లను చూట్టానికి ఒక రోజున లావెటస్కీ గుర్రంమీద ఓ పట్టణానికి బయలుదేరాడు. ఆ సాయంత్రమంతా వా రింటోనే గడిపాడు. లెమ్మూడా అక్కడే వున్నాడు. లావెటస్కీకి అతనంటే ఎంతో అభిమానం ఏర్పడింది. తండ్రి చలవల ఎడ వాయింవటం చేత కాకపోయినా లావెటస్కీకి సంగీతమంటే, అందులోనూ శాస్త్రీయసంగీతమంటే మహా ఇష్టం. ఆ సాయంత్రం పానిన్ అక్కడికి రాలా. గవర్నరు జనరల్ ఏడో పనిమీద అతన్ని పొరుగుూ పంపిం చాడు. లీజా పియానో చక్కగా వాయింబింది. లెమ్మో ఉత్సాహం పొంగి పొరిలింది. మహా హుషారుగా కాగితం ఒకటి తీసుకుని దాన్ని గొట్టం లాగా చేసి, అలా యిటు లయకు అనుగుణ్యంగా ఉదయతూ తిప్పసాగాడు. ఈ దృశ్యం చూసి మేర్యాడమిట్రీయెవ్నా కాసేపు నవ్వి వెళ్ళి పడుకుంది. నీడ్స్ ఎన్ పాటలంటే అమోకసహ్యం. ఆపాటలు వింటుంటే ఉద్రేకం భరించ లేకపోయేది. అర్ధరాత్రి అ గూకి లావెటస్కీ లెమ్మని దిగబెట్టటానికి ఆయన యింటిదాకా వెళ్ళి వెల్లవారగట్ల మూడు గంటలదాకా అక్కడే ఉండి కూచున్నాడు. లెమ్మ ఎవనో చాలా విషయాలు మాట్లాడాడు. వంగినడిచేవా డ్లా నిలూరుగ నిల్చేటం మొదలెట్టాడు. కిల్చు చాడంతే నెలిగిపోయాయి. మొదలమీద ముంగురాలు నిల్చున్నాయి కూడా. లెమ్మ విషయంలో ఈ మధ్య అసక్తి తీసుకొన్నవా రెవరూ లేరు. లావెటస్కీకి అతనంటే అసక్తి కలిగింది. ఎంతో అపూయంతో సానుభూతితో అనేకప్రశ్నలు లెమ్మని అడిగాడు. ఈ ఆదరిక అతని ముసుగు కనిపించింది. తన స్వలికల్పనలు చూపించాడు. తన స్వంతించనలు కొన్ని, ప్లీల్ \* గానిన ఫ్రీడోలిన్ అనే బుర్రకథ

\* పిళ్ళవిఖ్యాతిగాంచిన జర్మన్ నాటక రచయిత. పిమర్మకుడా (1750-1805)

వినిపించాడు. ఆయురక్రమము లెమ్మనయంగా సంగీతం కూర్చాడు. లావణ్యస్థి  
 లెమ్మని ఎంతగానో పొగడి కొన్ని పాటలు మళ్ళీ పాడించి కన్నాడు.  
 వెళ్ళిపోయేముందు తన ఇంటిక వచ్చి నొన్ని రోజులు ఉండినది. అప్పుడు  
 నించాడు. లావణ్యస్థిని పంపిస్తూ లెమ్మ అంటే అంగీకరించి గట్టిగా అంది.  
 కుచాలనం చేశాడు. కాని లావణ్యస్థి వెళ్ళిపోయి, సర్కారే విశేష  
 తర్వాత ఆచలగాలిలో ఉషాకాంతలలో చుట్టూ చూసి కన్ను పెదించి పాడ  
 పోయాడు. ఎదో నేరం చేసినవాడలాగా గట్టిగా వళ్ళి పక్కమీదికి  
 వాలుతూ “నాకు మతిపోయినట్లుంది” అని గొణుక్కున్నాడు. నాగి  
 రోజులు పోయింతిర్వాత తీసుకు వెళ్ళడానిక బగ్గీలో లావణ్యస్థి రాగా  
 లెమ్ జబ్బుగా ఉన్నట్లు నటించాడు. కాని లావణ్యస్థి లెమ్ గట్టిగా వళ్ళి  
 రావలసిందని బలవంత పెట్టాడు. తనకోసం లావణ్యస్థి పేరగానో తెప్పి  
 చాడనే సంగతి వినేసరికిలెమ్మ ఉత్సాహం వచ్చింది. ఇద్దరూ కాలిటస్ ల  
 ఇంటకి వెళ్ళి సాయంత్రమంతా అక్కడే గడిపారు. కాని కిందటి సాయంత్ర  
 మంత హుషారుగా లేదు. అక్కడ పానిన్ ఉన్నాడు. లెమ్ తన ప్రయాణం  
 గురించి వారికి చెప్పాడు. దారిలో కలుసుకున్న పెద్దమనుషులను అమక్  
 రించి చూపాడు. లావణ్యస్థికి నవ్వు వచ్చింది. లెమ్ ఒక మూల మాట్లాడ  
 కుండా ధుమధుమలాడుతూ మూటలాగ ముడుచుకుకొని కూర్చోని సాత  
 పురుగులాగా కదలాడటం మొదలెట్టాడు. లావణ్యస్థి శలవు తీసు  
 కుంటుంటే లెమ్ కి ప్రాణం లేచివచ్చింది. బగ్గీలో కూడా లెమ్ మాట్లాడి కుండా  
 ముడుచుకు కూర్చోన్నాడు. కాని చల్లబీగాలి, కీనీడలు, పచ్చిపడ్డ వాసన,  
 రావిపూల వాసన, నక్షత్రకాంతి, గుర్రాల డెక్కల చప్పుడు, సుగ్రామ  
 కిన్నులుసులు, ఆ గోడ్డు ప్రాంతపు అకర్షణ, ఆ వసంతి రుక్తి ఆకర్షణ  
 లెమ్ హృదయంలో ప్రవేశించాయి. మొదటగా అతనే చూడడానికి  
 మొదలు పెట్టాడు.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలను  
 తేలపొల్ల. (కృష్ణజిల్లా)

## ౨౨

అతను సంగీతంగురించి, లీజాని గురించి, తిరిగి సంగీతంగురించి మాట్లాడసాగాడు. లీజాని గురించి మాట్లాడేటప్పుడు చాలా నెమ్మదిగా మాట్లాడాడు. లావ్రెటస్కీ లెమ్ రిచించిన కృతులమీదకి సంగభాషణ మల్పించి, పరిహాసకంగా సంగీతనాటకం రాసిస్తానన్నాడు.

“ఈ సంగీతనాటకమా? దానికి సంగీతం కూర్చటం నా తలకు మించినపని. సంగీతనాటకానికి కావలసిన భావనాశక్తి, రసోద్దీపనశక్తి నాకిప్పుడేమి. నా శక్తి వుడిగిపోతోంది... యెడై నా సాధించగలిగితే పదం ఒకటి చెప్పగలిగితే నాకు సంతృప్తి కలుగుతుంది. సంగీతానికి తగిన సాహిత్యం కావాలి.”

ఇలా చెప్పి లెమ్ మానం వహించాడు. ఆకాశంవైపు చూస్తూ చాలాసేపు కదలకుండా కూర్చున్నాడు.

“ఉహరణకు ‘తారలారా! ఓ విశుద్ధ తారలారా!’ యిలాంటిదైతే.”

లావ్రెటస్కీ అతని కేసితిరిగి చూచాడు.



“తారలారా! విశుద్ధతారలారా!” అని తిరిగి మొదలుపెట్టాడు లెమ్. ధర్మపరులను, అధర్మపరులను సమదృష్టితో చూస్తారమీరు. కాని అమాయకహృదయం మిమ్ము అర్థంచేసుకోగలదు. “ఉహూ-కాదు. అమాయక హృదయం మిమ్ము ప్రేమించగలదు. నేను కవినిగాను, కాలేసు, అలాంటి ఉపాతమైంది.....”

లెమ్ హాటుపెనక్కి తోసుకున్నాడు. అనుసకమసక సంధ్యాకాంతిలో అతనిముఖం తెల్లబోయియున్నట్లు, యువకునిముఖంలాగా. కనిపించింది.

“ఇకమిరొ!” స్వరంక్రమంగా తగ్గిపోయింది. ‘యెవరు ప్రేమిస్తున్నారో, యెవరు ప్రేమించగలరో మీకు తెలుసు. మిరొక్కరే దుఃఖోపశమనం చేయగలరు.’ హూ-యిలాకాదు, నేను కవినిగాను. సరే. యేదైనా యామారిగా వుంటే.....”

“నేనూ కవినిగాను. తులచండి.” అన్నాడు లావెటస్కీ.

“వ్యర్థస్వప్నాలు” అని లెమ్ బగ్గీలో ఒకమూల పాతుకపోయి కళ్లు మూసుకున్నాడు. నిద్రపోవాలని యత్నిస్తున్నాడు.....కొన్నిక్షణాలు గడిచాయి.....“తారలు! విశుద్ధతారలు! ప్రేమ!” అని లెమ్ అనడం లావెటస్కీ చెవినిపడ్డది. “ప్రేమ!” అని తనలో అనుకుని లావెటస్కీ ఆలోచనలో మునిగిపోయాడు. అతనిహృదయం బరువెక్కింది.

“క్రిస్టాఫర్ ఫియోడోరిచ్! మీరు ఫ్రెడ్కోలిన్ కి కూర్చిన సంగీతం బహు రమణీయంగావుంది. మీ రేమనుకుంటున్నారు? ఫ్రెడ్కోలిన్ ని ఆ జమీందారు తన భార్యకి పరిచయంచేసింతర్వాత అంటే అతను ఆమెకి ప్రియుడిగా తయారైంతర్వాత...”

“అది నువ్వే వూహించుకోవాలి. అటువంటి అనుభవం నీకయిందిగా” హఠాత్తుగా అగి, కంగారుపడి లెమ్ మొహం తిప్పేసుకున్నాడు. లావెటస్కీ బలవంతాన చిరునవ్వు తెచ్చిపెట్టుకుని, తనూ మొహంతిప్పేసుకుని రోడ్డుకేసి చూడసాగాడు.

నక్షత్రాలకాంతి క్రమక్రమంగా తగ్గిపోతోంది. బగ్గీ వాసిలేవసోక యెలో పోర్టీముందు ఆగేసరికి ఆకాశం తెల్లబారింది. లావెటస్కీ, లెమ్ కి ఒక గదిచూపించి తన చదువులగదిలోకి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు. బయట తోటలో ఉష్కాంతులు ప్రసరిస్తున్నాయి. కోకిల ఆఖరుసారి గాన మాలా

పించింది. కాలిటిన్తోటలో కోకిల కూయడం లావెటస్కికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. కోకిల గానం ప్రారంభించగానే కిటికీకేసి చూచే లీజానేత్రాల కదలికకూడా అతనికి జ్ఞాపకంవచ్చింది. ఆమెనుగురించి ఆలోచించసాగాడు. “కన్య” అని కొంచెం వినిపించేటట్టు గొణిగాడు. “విశుద్ధతారలు” అనుకుని, మందహాసంచేస్తూ పక్కమీదవాలాడు.

కాని లెమ్ చాలానేపు పక్కమీదే కూర్చున్నాడు. మోకాళ్ళమీద ఒక సంగీతగ్రంథం ఉంది. మధురరాగవ్యంజనం ఒకటి అతన్ని వెంటాడుతోంది. హృదయం కదిలింది. భావం రేకెత్తింది. ఆ రాగమధురిమ తన చుట్టూ తిరుగుతోందని అతనికి తెలుసు. కాని దానిని పట్టలేకపోయాడు. “నేను కదినీగాను, పాటకుట్టగాను” అని గొణుక్కున్నాడు. అలసిపోయిన అతని కిరను భారంగా తలగడమీద వారింది.

ఆ మర్నాడు గృహమేధీ, అతిధీ, తోటలోని ఒక నిమ్మచెట్టుకింద కూర్చుని టీ తాగారు.

“మాస్టారు! తొందగ్లోనే మీరు కృతి వకటి రాయాలి.”

“యే సందర్భంలో?”

“పానిన్ లీజాల వివాహసందర్భంలో. నిన్న ఆతను చూసిన శ్రద్ధ సక్తులు మీరు గమనించాలా? కొంచెమించుమించు వివాహం నిశ్చయమై పోయినట్టే వుండే!”

“ఉహూ...యెన్నటికీ అలా జరగదు.”

“యెందుకనే?”

“సాధ్యంకాదు కనుక. అయితే” ఒక నిమిషంఆగి లిమ్ ఆన్లు శుః  
“ఈ ప్రపంచంలో ముఖ్యంగా మీ రష్యలో యెదైనా సాధ్యమే.”

“ప్రస్తుతానికి రష్యాగొడవ వదిలేసి చెప్పండి—యీ పెళ్ళికేం?”

“ఉహూ...యీ పెళ్ళి సవ్యమైందికాదు. ఎలిజివెటా మైకెల్ వ్లానిమ్కొవ్ పటి, గంభీరమైంది. ఆమె భావాలు చాలా ఉదాత్తమైనవి...ఇక పానిన్ వట్టి సర్దాపురుషుడు”

“అయితేనేం, లీజా అతన్ని ప్రేమిస్తోందికదా?”



లెమ్ లేచి, “ఉహూ—అతన్నేం ప్రేమించడంలా, వట్టి అమాయకురాలు. ప్రేమంటే యేదిటో ఆమెకి తెలీదు. మాడంవాన్ కాలిటినా అతను చక్కనివాడని చెబితే లీజా తలూపుకుంది. లీజాకి పందొమ్మిదేళ్ళు వచ్చినా యింకా చిన్నపిల్లే. ఉదయం, సాయంత్రం ప్రార్థనచేస్తుంది. సరే బాగానేవుందిగాని అతన్ని ప్రేమించడంలా, ఆమె సౌందర్యాన్ని మాత్రమే ప్రేమించగలదు. అతను సుందరపురుషుడుకాదు. అంటే అతని ఆత్మ సౌందర్యోపేతమైందికాదు” మెల్లగా పచ్చార్లుచేస్తూ నేలకేసిచూస్తూ యీ మాటలు గబగబా తీవ్రంగా అన్నాడు.

“మాస్టారు! మీరే లీజాని ప్రేమిస్తున్నట్లుంది” అన్నాడు లావెటస్కీ హఠాత్తుగా. లెమ్ టపీమని అగి “నన్ను పరిహాసం చేయకండి. నేనేం పిచ్చివాణ్ణికాను. నేను భవిష్యత్తులోని వెలుగునుకాదు, చీకట్లను చూస్తున్నాను.”

లావెటస్కీ మనసు పశ్చాత్తాపంతో నిండిపోయింది. తుమించమని లెమ్ని వేడుకున్నాడు. టీ తాగినతర్వాత లెమ్ తన కృతిపాడాడు. భోజనాలసమయంలో లీజావిషయం లావెటస్కీ ముందుగా ఎత్తాడు. లెమ్ అందుకుని మాట్లాడసాగాడు. లావెటస్కీ ఆతిశయ్యత విన వారం భించాడు.

“క్రిస్టాఫర్ ఫియూడొరిచ్! యే మంటారు? యిక్కడ అంతా సక్రమంగానే వుంది. తోట విరగబూసింది. లీజాని, వాళ్ళ అమ్మనీ పిల్లల్నీ యిక్కడికిరమ్మని ఆహ్వానిస్తే బాగుండదా? మీ కిష్టమేనా?”

లెమ్ స్టేటుమిడికివంగి ‘సరే’ అన్నాడు, వినిపించీ వినిపించకుండా.

“పానిన్ ని పిలవకపోతే సేం?”

“పిలవక్కర్లా” అన్నాడు లెమ్ పసిపిల్లవానిలా నవ్వుతూ.

రెండురోజుల తర్వాత కాలటిన్లను చూడడానికి లావెటస్కీ వెళ్ళాడు.

## ౨౪

లావ్రెటస్కీ వెళ్ళేసరికి అంతా ఇంట్లోనే ఉన్నారు. అతను వెళ్ళిన వెంటనే తన ఉద్దేశం వెల్లడించలేదు. ఈ విషయం ముందుగా లీజాతో చర్చిద్దామనుకున్నాడు. అవకాశం చిక్కింది. కచేరీగదిలో వాళ్ళిద్దరినీ వదిలి తక్కినవాళ్ళంతా అవతలికి వెళ్ళారు. సంభాషణ ప్రారంభమైంది. లీజా సామాన్యంగా ఎవరిముందూ సిగ్గుపడదు. పైగా లావ్రెటస్కీ పరిచయస్తుడే నాయె. లావ్రెటస్కీ ఆమె మాటలు విన్నాడు. ముఖకవళికలు పరిశీలించాడు. లెమ్ చెప్పినమాటలు స్మృతికి తెచ్చుకుని అది సరైనవనే భావించాడు. చనువులేకుండా పరిచయం మాత్రమేగల ఇద్దరు వ్యక్తులు ఒకొక్క పుడు హఠాత్తుగా ఊచికం ఒకరినొకరు ఆకర్షించుకుంటారు.

చనువు కలిగిందనే పరిజ్ఞానం వారి దృక్పథాలలో, స్నేహపూర్వక మందహాసాలలో, చేష్టలలో వ్యక్తమవుతుంది. సరిగ్గా లావ్రెటస్కీ లీజాల విషయంలో కూడా అలానే జరిగింది. అతనికేసి దయతో చూస్తూ, “యితను యిలాంటివాడు” అనుకుంది. లావ్రెటస్కీ కూడా “యీమె యిటువంటిది” అనుకున్నాడు. ఏమాత్రం సంకోచంలేకుండా “నా మనోభారం తొలగించుకోవాలనివుందిగాని నీకు కోపంవస్తుందేమోనని భయపడుతున్నాను” అని ఆమె అనడం అతనికి ఆశ్చర్యం గొల్పలేదు.

“భయమెందుకు? చెప్పదలచిందేమిటో నిర్భయంగా చెప్పు” అని లావెటస్క్రి ఆమెకు ఎదురుగా నిల్చున్నాడు.

“నువు మంచివాడివే.” అని ప్రాగంభించింది లీజా. ఈయన “మంచి వాడే” అనే భావం ఆమె మనసులో ప్రవహించింది. “క్షమించాలి. నీతో ధైర్యంచేసి అనకూడదుగాని...యెలా...నీభార్యని యెందుకు వదిలేశావు?”

లావెటస్క్రి ఉల్కిరిపడి లీజాకేసిచూచి ఆమెదగ్గరగా కూర్చుని “బిడ్డా! ఆ గాయాన్ని తాకకు. నీచేతులు చాలా మెత్తవైనా గాయాన్ని రేపుతాయి.”

“ఆమె నీకు...” లావెటస్క్రిమాటలు వినవట్టు అన్నది.

“ద్రోహంచేసిందని నాకు తెలుసు. నే నామెను వెరక వేసుకునిరా తలుచుకోలేదు. అయినా దేవుడు కూర్చున్న భార్యని యెలా తోసివేయ గల్గావు?”

“యీ విషయంలో మనదృక్పథాలు యెక్కడా కలవవ్. ఎలిజవెటా మైకెలావ్నా! మనం ఒకరినొకరిం అర్థంచేసుకోలేం.” అని తీక్షణంగా సమాధానమిచ్చాడు లావెటస్క్రి.

లీజా తెల్లబోయింది. శరీరం కొద్దిగా వణికింది. కాని ఆమె మానం వహించలేదు. “దేవుడు నిన్ను క్షమించాలంటే, ముందు నువ్వు క్షమించడం నేర్చుకోవాలి.” అని లీజా మెల్లిగా గొణిగింది.

“క్షమించడం! నువు యెవరిపక్షాన మాటాడుతున్నావో ఆమెని గురించి సమగ్రంగా తెలుసుకున్నావా? దాన్నా క్షమించడం! మళ్ళీ నా యింట్లోకి రానివ్వడమా, ఆ హృదయంలేనిదాన్ని! అసలు ఆమెకి తిరిగి రావాలని వుందని నీకెవరు చెప్పారు? ప్రస్తుతంవాయిగా బతుకుతూనే వుంది... ఈ విషయం మాట్లాడి ప్రయోజనంలేదు. దానిపేరు కూడా నీ నోటివెంట రాదగిందిగాదు. నువు మహాపరిశుద్ధురాలివి. అది యెలాంటి మనిషో కూడా నీకు తెలీదు.”

“ఆమెను తిట్టడం దేనికి?” అంది లీజా ఎంతో కష్టమొంద. ఆమె చేతులు వణుకుతున్నాయి. “నువ్వే ఆమెని వదిలివేస్తిందిగా” అంది.

“ఆమెపై యెలాంటిదో నీకు తెలీదు.” అన్నాడు లావెటస్క్రి ఏమాత్రం సహనం చూపకుండా.



“అయితే ఆమెలా వెళ్ళిచేసుకన్నావు?” అని అడిగింది లీజా కనులు కిందికిపించుతూ.

లావెటస్కీ దిగ్గువలేని, “యెందుకు చేసుకన్నానా? అప్పుడు నేను యువకుణ్ణి. ప్రపంచానుభవంలేదు. బాహ్యసౌందర్యానికి కళ్ళుమూసు కని లొంగిపోయాను. అప్పుడు అడవాళ్ళసంగతి నాకేం తెలీదు. అడవాళ్ళ సంగతేకాదు, అప్పుడు నాకేం తెలీదు. భగవంతునిదయవల్ల నీ దివాహం శుభ ప్రదంగా పరిణమించుగాక! అయినా గట్టిగా యేం చెప్పలేం.”

“నాకు దురదృష్టంపడుతుందేమో?” అందిలీజా. (ఈమాటలు గొంతు కడ్డు పడ్డాయి.) “విధికితలవొగ్గాలి, స్వప్నంగా చెన్నతేక పోతున్నా. తల వొగ్గలేకపోతే .... ”

లావెటస్కీ పిడికెలిబిగించి నేలతన్నాడు. “కోప్పడకు తుమించు.” అంది లీజాతొందరగా.

సరిగ్గా ఆసమయానికి మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా ఆగదిలోకి వచ్చింది. లీజా వెళ్ళిపోగామని లేచింది.

‘ఒక్కక్షణం ఆను.’ అన్నాడు లావెటస్కీ హఠాత్తుగా.

“నిన్ను, మీ అమ్మనీ ఒక వరం అడగాలనుకుంటున్నా.. మీ రంతా మాయింటికోమాటువచ్చి సర్దాగా గడపరాదా? పియానో తెప్పించాను. లెమ్ కూడా ఆక్కడే వున్నాడు. లిలాక్ పూలు విరిగిపూచాయి. పరిశుభ్రమైన పల్లెటిగాలిలో హాయిగాగడిపి ఆరోజేతిరిగిరావచ్చు సరేనా?”

లీజా తల్లికేసిచూసింది. మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా అసంతృప్తిదృక్పథాలు పరిపింది. కానీ ఆమెనోగవిప్పి సమాధానమిచ్చే అవకాశం ఇవ్వకుండా లావెటస్కీ చటుక్కున మేరియాచేతులు రెండూ ముద్దాడాడు, హృదయాన్ని తాకే ఇలాంటి ప్రదర్శనానికి లొంగిపోవడం మేరియాకి అలవాటే. పైగా ‘అడివిమనిషి’ ఇంత మర్యాదచేస్తాడని ఆమె అనకోలేదు చివరికి మేరియా అంగీకరించింది. వీరోజున వెడదామా అని ఆమె అలోచిస్తుండగా, లావెటస్కీ పొంగిపోయి లీజా దగ్గిరావెళ్ళి రహస్యంగా, “కృతజ్ఞుణ్ణి. నువు మహిమించిదానవి. తుమించు...” అన్నాడు. లీజా తెల్లటిముఖం సంతోషంతో, సిగ్గుతో, మందహాసంతో వెలిగిపోయింది. ఆమె నేత్రాలు

కూడా మందహాసంచేశాయి. లావెటస్కీకి కోపం తెప్పించానేమోనని అంతకముందు భయపడింది.

“వాల్డిమిర్ నికొలాయీచ్ కూడా మాతో రావచ్చా?” అని మేరియా అడిగింది.

“ఓ-రావచ్చు. కాని మన బంధువులం నలుగురం మాత్రమే కలిసి వెడితే బాగుంటుందేమో!”

“కాని నే ననుకున్నా... సరే-నీ యిష్టం” అంది మేరియా.

లెనోచ్కా, షురోచ్కాలనికూడా తీసుకువెళ్లాలని నిశ్చయించారు. మార్సా టీమొఫెయేవ్నా రానని నిరాకరించింది. “క్షమించు యీ పెద్ద తనలో ప్రయాణానికి తట్టుకోలేను. అక్కడ పడుకోవడానికి అనువైన స్థలం వూడదు. పైగా కొత్తచోట నాకు నిద్రపట్టదు. మీ కుర్రకారంతా సర్దాగా వెళ్ళిరండి.” అంది.

లీజాని ఒంటరిగా కలుసుకోడానికి లావెటస్కీకి మళ్ళా అవకాశం చిక్కలేదు. కాని ఆమెచేసి అదోవిధంగా చూట్టంతో ఆమెకి అతనంటే జాలివేసింది, సిగ్గువేసింది, సుహృద్భావం కలిగింది. వెళ్ళిపోయేటపుడు లావెటస్కీ ఆమెచేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. అతను వెళ్ళిపోయాక ఆమె ఆలోచనలో పడింది.

## ౨౫

లావెటస్కీ ఇంటికి చేరుకునేసరికి కచేరీగదిగుమ్మంలో ఒకతను తాళసిల్లాడు. ఆ అగంతకుడు పొడుగ్గా బక్కగా ఉన్నాడు. తొడిగిన ఊదా రంగుకోటు చెమటకు తడిసిపోయిఉంది. ముడుతలుపడ్డా జీవకళఉట్టిపడే మొహం, చిందరవందరగా ఉన్న బుగ్గమీసాలు, పొడుగాటిముక్కు, చిన్న వైనా మెరిసిపోయేకళ్ళు—అతను ఎవరోకాదు, లావెటస్కీ విద్యార్థిదశ నాటి ప్రాణస్నేహితుడు మైకెలెవిచ్. మొదట్లో లావెటస్కీ అతన్ని గుర్తుపట్టనే లేదు. పేరుచెప్పగానే ఎంతో ఆప్యాయంతో గట్టిగా కాగలించు కున్నాడు. మాస్కో నిడిచిసెట్టింబర్వాత మళ్ళా ఇద్దరూ కలుసుకోవడమిదే. ప్రశ్నలవర్షం కురిసింది. ఎన్నడో మరిచేపోయిన సంగతులు తిరిగి జ్ఞాపకం చేసుకున్నారు. పైపుమీదపైపు తొందరగా పీల్చేస్తూ మగ్యచుధ్య అపుడ పుడు టీ చప్పిస్తూ, పొడుగాటిచేతులు ఊపుకుంటూ మైకెలెవిచ్ ఇటీవల తన కార్యకలాపమంతా లావెటస్కీకి వర్ణించి చెప్పాడు. కాని అందులో పెద్దగా చెప్పకోతగిందేమీ లేదు. మైకెలెవిచ్ మాటిమాటికీ కీచుమని నవ్వు సాగాడు. ఒక నెలక్రితం ఓ-పట్టణానికి మూడువందల వెర్నూల దూరంలో భాగ్యవంతుడైన ఒక మత్తేదారుకచేరీలో అతనికి ఉద్యోగదొంకింది. లావె టస్కీ విదేశాలనుంచి తిరిగివచ్చాడని ని చూడడానికివచ్చాడు. మైకెలెవిచ్ యవ్వనంలోలాగానే అంత ఉద్రేకంతోను, అంత తొందరగాను మాట్లాడ



సాగాడు. లావెటస్కీ తన పరిస్థితులనుగురించి మాట్లాడబోయేసరికి మైకె  
లెవిచ్ అడ్డుతగిలి, “బాబా! దిన్నా, దిన్నా, అలా జరుగుతుందని యెవరు  
అనుకున్నారు!” అని గొణుగుతూ సంభాషణను లోకసామ్య విషయాల  
మీదికి మళ్ళించాడు.

“నెవు నేను వెళ్ళిపోవాలి. ఈరాత్రిపొద్దుపోయేవరకు కూచుందాం.  
నీ అభిప్రాయాలూ, విశ్వాసాలూ, జీవితంలో నువు నేర్చుకున్న విషయాలు,  
నీ జీవితకేసులు తెలుసుకోవాలని నాకు చాలా ఆదర్శంగావుంది. యిక  
నావిషయం : చాలా మార్పువచ్చింది. ‘జీవితతరంగాలు నను ముంచెత్తి  
వేశాయి.’ యీ మాటలు అన్నదెవరు? నాలో చాలా మార్పువచ్చింది.  
కాని ప్రధానవిషయాలలో మార్పేమీ రాలేదు. నా కిప్పటికీ మంచి  
తనంలో, సత్యంలో నమ్మకంపోలేదు. వట్టి నమ్మకమేకాదు, గాఢవిశ్వా  
సముంది. దిను, నేనూ కవిత్వం గిలుకుతుంటానని నీకు తెలుసుగా. నా  
పద్యాల్లో పెద్దకవిత్వం లేకపోవచ్చు. కాని సత్యంవుంది. నేను మొన్న  
మొన్న నే రాసిన పద్యాలు చదువుతా, దిను.” మైకెలెవిచ్ తన ఖండ  
కావ్యం వినిపించాడు. అది చాలాపెద్దది. ఈకిందిచరణాలలో అంతమైంది.

“ముక్కుపచ్చలారలేదు, ఎక్కివచ్చినన్ వయస్సు  
కొత్తకొత్త భావాలను గుత్తగొంది నా మనస్సు  
పూజించినదాన్నంత బూడిదచేకా నప్పుడు  
బూడిదచేసినదంతా పూజిస్తున్నా నిప్పుడు”

అఖరీ రెండు చరణాలు చదువుతుంటే మైకెలెవిచ్ కి కన్నీరు కారే  
టంత పన్నెంది. మూతి వంకరపోయింది. ఇది తీవ్ర ఉద్వేగానికి సూచన.  
ముఖం వికసించింది. లావెటస్కీ దింటూకూర్చున్నాడు మైకెలెవిచ్  
ధోరణి అడ్డుకోవాలనేభావం అతనిలో రగిలింది. ఉడికి పొంగిపూరే  
ఉత్సాహం చూచేసరికి లావెటస్కీకి ఒళ్ళుమండింది పావుగంట గడిచిందో  
లేదో ఇద్దరికీ వాదన పొరంభమైంది. అంతాపొంతూ ఉండని ఇలాంటి  
వాదనలు వేసుకోడానికి ఒక్క రిష్యావాళ్ళే సమర్థులు. ఇద్దరూ కొన్ని  
సంవత్సరాలుగా రెండు విభిన్నప్రపంచాలలో జీవించారు. ఇతరులమాట  
అలాఉంది వారి భావాలే వారికి విస్మయంగా తెలీవు. విభిన్నాభిప్రాయాలు  
పెరిడిస్తూ, మాటకమాట అందుకోంటూ, అస్పష్టవిషయాలమీద ఇద్దరూ  
జీవన్మరణ సనుస్యలాగా వాదించుకోవడం మొదలుపెట్టారు. వారు బిగ్గరగా

కేకలు వేసుకోవడంతో ఇంటిల్లిపాదీ హాడిలిపోయారు. మైకలెరిచ్ వచ్చిం దగ్గరనుంచీ తన గదిలో కాలంవెళ్ళబుచ్చుకున్న లెమ్ ఆశ్చర్యపోయి ఏం జరుగుతుందోనని భయపడిపోయాడు. అర్ధరాత్రిజాటింది. “అయితే యిక నీ సంగతేమిటి? భ్రమలన్నీ తొలగిపోయాయన్నమాట!” అని బిగ్గరగా అన్నాడు మైకలెరిచ్.

“భ్రమలన్నీ తొలగిపోయినవాడిలా కనిపిస్తున్నావా? అలాంటి వాళ్ళు పాలిపోయి, యెప్పడూ రోగిష్టులా వుంటారు. యిక నేను, ఒక్క చేతితో నిన్ను పైకి లేవనెత్తవా?”

“సరే. భ్రమలు తొలగినవాడిని కాకపోతే వట్టి అనుమానస్తుడివి. యిది మరీ అద్భుతం. అనుమానస్తుడంటేయేమిటి? అద్భుతంనీకు ఎదురు తన్నింది. సరే నీతప్పేముందిలే. పుట్టుకతోనే నీది వుక్రేక హృదయం, ప్రేమైక హృదయం, కాని బలవంతాన ఆడవాళ్ళనించి నిరుదూరంగా వుంచారు. సహజంగా నువు మొదటకలుచుకున్న స్త్రీ నీకు టోపీ వేసింది.”

“నిన్నూ టోపీ వేసింది.” అన్నాడు లావెటస్కీ.

“సరే, సరే! విధికి నేనొక వుపకరణమయ్యాను. ఉహూ...కాదు: యిదంతా పిచ్చిపేలాపన. విధేమిటి? యెవో సరిగాతెలిసీతెలియక అలవాటు కొద్దీ అనే ముక్క. అయితే యిందువల్ల యేం రుణవైంది?”

“చిన్నతనంలోనే నా నడుం విరగొట్టేశారనిరుజువు చేస్తోంది.”

“సరిచేసుకో. నువు మగాడివికదూ? నువు శక్తిసామర్థ్యాలకోసం యాదించవక్కర్లేదు. కాని ఒక నిర్దిష్టవిషయాన్ని స్వసాధారణీకరణ చేయలేవు. మార్పుచెందని నియమంగా తయారుచేయలేవు.”

“యిందులో నియమమేముంది? నే నంగీకరించను....”

“ఉహూ...నియమా, నీ నియమం....” అన్నాడు మైకలెరిచ్.

ఇంకోగంట పోయింతర్వాత “నీకు అహంభావంహెచ్చు. త్యాగందంకోసం పరుగెత్తావు. జీవితంలో సౌఖ్యం ఒక్కటే చూచుకున్నావు” అన్నాడు మైకలెరిచ్.

“ఆత్మానందం యేమిటోయ్?”

“అందరూ నిను అణగద్రొక్కారు. అంతా కూలిపోయింది.”



“అత్మానందం అంటే యేదీ అని అడుగుతున్నా.”

“అంతా కూలిపోయింది, యెందుకో తెలుసా? ఆధారం చూసుకోకుండా అడుగు వేశావు. పేకిముక్కలతో మేడగట్టావు!”

“చెప్పగలచిందేమిటో స్పష్టంగా చెప్పు. ఆ అలంకారాలెందుకు? అవేవీ నాకు అర్థంకావు.”

“యెందుకనంటే - సరే నవ్వాలనివుంటే నవ్వు, నీకు విశ్వాసాలంటూ లేవు. వుత్సాహంలేదు. నీకు యెందుకూపనికీరాని మనసుమాత్రంవుంది. నీవు తాతలనాటి వాల్తేరు అనుయాయుడివే తెలిసిందా?”

“నేను వాల్తేరు అనుయాయుడినా?”

“నీతండ్రిలాగానే నువ్వునూ. కాని నీకా అనుమానమే లేదు”

“నువు శతమొగిడివి.” అన్నాడు లావెటస్కీ.

“దుఃస్వప్నవశాత్తు అంత గొప్పబిరుదు నాకింకా లభించిందా?”

తెల్లవారజాము రెండుగంటలు దాటింది. “నువు అనుమానస్తుడివీ కాదు, భ్రతులు తొలగినవాడివీ కాదు, వాల్తేరు అనుయాయీవీ కాదు వట్టి సోమరిపోతువి. చెడిపోయిన సోమరిపోతువి. సోమరిపోతులు పనీ పాటా చెయ్యలేరు. నోట్లో వేళ్ళెట్టుకొని కూర్చుంటారు. ఆలోచించనూలేరు. కాని నువు ఆలోచనాపరుడివి. యిలాంటివాడివి గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చున్నావు. నువు పనీపాటా చెయ్యగలవు. కాని చెయ్యవు. కడుపునిండాతిని, పడుకుని ‘మనుషులు చేసేదంతా వట్టిచెత్త, పనికిమాలింది’ అందుకని యిలానే జరగాలి.” అంటున్నావు.

“నేను గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చున్నానని నీ కలా తెలుసు? నా కటువంటి భావాలున్నాయని యెలా అనుకున్నావ్?”

నదురూ బెదురూలేకండా మైకలెవిచ్ “మీ జాతివుండే, అదంతా బాగా చదువుకున్న సోమరిపోతుజాతి. జర్మనీవాడి బలహీనత యెక్కడుందో మీకు బాగా తెలుసు. యింగ్లీషువాళ్ళు, ఫ్రెంచివాళ్ళు దేంతో బాధపడుతున్నారో మీకు తెలుసు. మీ వెగవ సోమరితనాన్ని సమర్థించుకోడానికి మీ విజ్ఞానాన్ని ఆధారం చేసుకుంటారు. యేమీ చెయ్యకుండా గోళ్ళుగిల్లుకుంటూ కూర్చోడం గొప్పగా మీరు చెప్పుకుంటారు. ధూళీదుమారం లేపే వాళ్లంతా వట్టి తెలివితక్కువదద్దమ్మలని ఆక్షేపిస్తారు. అవును,



మనలోనూ కొంతమంది పెద్దమనుషులున్నారు. వారు జీవితమంతా 'విసుగు మైకం' లో మునిగి, దానికి అలవాటుపడేటోయి. దానికి అంటిపెట్టుకుని వుంటారు, శ్లేష్మంలో యీగలాగా." అన్నాడు. మైకెలిచి తానుప్రయోగించిన ఉపమానానికి తానే నవ్వుకున్నాడు. "ఓ-విసుగు మైకం!-యిది మన రవ్వనలచావుకొచ్చింది. ఆ వెధవ సోమరిపోతులు పనిచేద్దామని అనుకుంటూనే వుంటారు..."

"యెందుకట్లా తిట్టిపోస్తావు?" అంటూ అరిచాడు లావెటస్కీ. "పనిచేయాలి, పనిచేయాలిఅంటూ పెద్దగామాట్లాడడం సరే బాగానే వుంది..... ఓ \* డెమాస్టనీస్ తిట్టిపోయడం కంటే చెయ్యగలిగింకోమిటో చెప్పదూ?"

"యిదేనా నీకు కావలసింది. అది నే చెప్పేదికాదు. యెవరికివారే తెలుసుకోవాలి." అని జవాబిచ్చాడు డెమాస్టనీస్. "భూస్వామిది, ఘరానామనిషిది! యెంచెయ్యాలో తెలీదు. నీకు యెందులోనూ విశ్వాసంలేదు. విశ్వాసంవుంటే తెలిసేది. విశ్వాసంలేకపోతే దివ్యం గోచరించదు."

"సరే, దాన్ని తగలేసిరి. కాసేపుపడుకోవద్దూ." అని బతిమాలాడు లావెటస్కీ.

"ఒక్కనిమిషం, ఒక్క సెకనుకూడా పడుకోడానికి వీలేదు. ఒక్క సెకనుకూడా! మృత్యువు యెవరికోసరమూ వేచివుండదు. అలాగే జీవితంకూడా."

"గోళ్లుగిలుకంటూ సోమరిపోతులై కూర్చోడానికి యిదేనా సమయం? యిదేనా తగినస్థలం?" అన్నాడు మైకెలిచి తెల్లవారజామున నాలుగు గంటలకి. "యిక్కడ? యిప్పుడు? రష్యాలానా? దైవసాక్షిగా, ఆత్మసాక్షిగా నిర్వహించవలసిన కర్తవ్యం, వహించవలసిన గురుతర బాధ్యతా ప్రతివ్యక్తిమీదా వున్నప్పుడా? కాలం గడిచిపోతోంది. మనం నిద్రపోతున్నాం. నిద్రపోతున్నాం..."

“మనం నిద్రపోవడం లేదు పైగా యితనికి నిద్రాధాగం కలగ జేస్తున్నాం. కోడిపుంజుల్లా అరుస్తున్నాం. అదిగో, విను. మూడోబాము కోడికూస్తున్నట్లుంది.”

ఇలా హఠాత్తుగా లావెటస్కీ అండతో మైకలెరిచ్ తవలాతాను నవ్వుకుని ఊరుకున్నాడు. “సరే-యిక రేపు మాట్లాడుకుందాం.” అన్నాడు మందహాసంచేసి పైపు కిందపెడుతూ.

“రేపు మాట్లాడుకుందాం.” అని లావెటస్కీకూడా అన్నాడు కాని మిత్రులిద్దరూ ఇంకో గంటసేపటినిగూ బాతాకానీ కొడుతూనే ఉన్నారు....కాకపోతే వారు గొంతెత్తి మాట్లాడలేదు. సుభాషణ గిడుతూహంగాలేదు. కరుణాపూరితంగాఉంది.తీవ్రత తగ్గింది.

లావెటస్కీ ఎంతబతిమాలినా ఉండకుండా మైకలెరిచ్ ఆ మర్నాడు వెళ్ళిపోయాడు. కాని మిత్రులిద్దరూ కవుదీరా మాట్లాడు కున్నారు. పాపం! మైకలెరిచ్ దగ్గర చిల్లిగవ్వయినా లేదు. ఆకిందటి సాయంత్రమే మైకలెరిచ్ ఒంటిమీద దీర్ఘ కాల దారిద్ర్య చిహ్నాలులావె టస్కీ గమనించాడు. జాలేసింది. బూటమడమలు అరిగిపోయాయి. కోటుగుండీ ఒకటి ఊడిపోయింది. చేతులకు తొడుగులు తొడుగుతున్నట్లు లేదు. త్వరం చేయించినట్లులేదు. రాగానే స్నానంచేస్తారని అనలేదు. పిచ్చిగా తిండితినాడు. మాంసముక్కలు చేత్తోనే చీల్చుకుని తినాడు. ఎముకలు పళ్ళతో కరికగా నమిలేశాడు...ప్రభుత్వోద్యోగవల్ల అతని కేమీ లాభించలేదు. ప్రస్తుతం ఉద్యోగమిచ్చిన మక్తవారు తనకచేరీలా చదువుకున్నవాడిని పెట్టుకోవాలనే ఉద్దేశంతో అతనికి ఉద్యోగమిచ్చాడు. ఆఉద్యోగంమీదనే మైకలెరిచ్ ఆశలన్న పెట్టుకు బతుకుతున్నాడు. అయి నప్పటికీ మైకలెరిచ్ భయపడలేదు. మానవుని గమ్యం విషయమై, తన ఉద్యోగవిషయమై ఎంతో వ్యాకులతతో ఊబిలో విగళుండా కాలంగడుపు తున్నాడు. పైగా అతను నిరాశావాది, భావవాది, నిది. మైకలెరిచ్ వివాహంచేసుకోలేదు. కాని ఆ నేకసార్లు ప్రేమపాశంలో చిక్కుకున్నాడు. తనప్రేమకు ఆలంబనమైన స్త్రీలందరికీ తలో ఒక ఖండ కావ్యం అంకిత మిచ్చాడు. ఎంతో ఆవేశంతో రాసిన ఒక ఖండకావ్యంఒక అజ్ఞాత పోలండు పనితకు అంకితమిచ్చాడు. ఆపోలండు పనిత ఒక సామాన్య యూదు

స్త్రీ. ఆశ్వికదశ నేనానులలో చాలామందితో ఈమెకి సంపర్కం ఉన్న మాట యధార్థమే... సంపర్కం ఉంటేనే?

మైకెలెవిచ్ లెమ్తో కూడా సరిగామెసులుకో లేక పోయాడు. బడ బడవాగుడు, చేతులు ఆదేపనిగా ఆడించడం ఆ జర్మన్ కి భయగొల్పాయి. ముప్పివాడు ఇంకో ముప్పివాణ్ణి దూరాన్నండే పసిగడతాడు. కాని వృద్ధ్యా ప్యంలలో వీళ్ళు స్నేహంగా ఉండలేరుకూడా. ఇదేం ఆశ్చర్యకరమైన విషయంకాదు. ఇద్దరికీ ఒకే లక్ష్యమంటూ లేదు. ఆశలంటూలేవు.

వెళ్ళిపోయేముందు మైకెలెవిచ్ తిరిగి చాలాసేపు లావ్రెటస్కీతో బాతాకానీకొట్టాడు. ఇప్పటికైనా కళ్ళుతెరవకపోతే సాంతం ఖాళీఅయి పోతావని హెచ్చరించాడు. గైతుల యోగక్షేమాల విషయమై శ్రద్ధవహించ మనీ, ఆదర్శప్రాయుడవుకమ్మనీ బతిమాలాడు. ఇదివరలో యమయాతనలు అనుభవించడం జ్ఞప్తికితెచ్చాడు. అడేథోరణిలో చాలాసార్లు తాను అదృష్ట వంతుడనంటూ, తనను గాలిలో ఎగిరేపక్షితోను, కలవపువ్వుతోను పోల్చు కున్నాడు.

‘అయితేనేం, నల్లకలవది.’ అన్నాడు లావ్రెటస్కీ. ‘ఊ-దబ్బన్న వాళ్ళే గొప్పవాళ్ళనుకోకు. నీలోకూడా అందరిలాంటి రక్తమే ప్రవహిస్తోంది. యీ మైకెలెవిచ్ నిను మేల్కొల్పడానికి దేవకన్య వకతే నీకు కావాలనుకుంటా.’

“ఆ దేవకన్యలసంగతి తెలిసిపోయింది. యంకెందుగుబాబూ!”

“నోరుముయ్ ! నువ్వు వట్టి నిరాశాపరుడివి.”

బర్గీలో ఎక్కికూర్చుని కూడా మైకెలెవిచ్ ఇంకా ఏగో చెప్ప తూనే ఉన్నాడు. అతి తేలిగ్గాఉన్న అతని తోలుపెట్టెను బర్గీలోపెట్టాడు. ఆ తోలుపెట్టె చెవులు దుమ్ముకొట్టుకని, సింహపుపంజా ఆకారం ఉన్నాయి. రష్యాభరిష్యతునిగురించి తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తీకరిస్తూ భావిశ్రేయస్సుకు విత్తనాలు నాటుతున్నట్లు, మైకెలెవిచ్ చేతులు ఎక్కి చాడు. గుర్రాలు కదిలాయి. ‘నా అభిరూపాలుమూడూ పాపకవంచనలే’ అన్నాడు మైకెలెవిచ్ బర్గీనించి బైటకి శరీరంగవంచి, పడిపోయాడా భావన పడుతూ, ‘మతం, ఆభ్యుదయం, మానవావళి... శైలవు.’ కళ్ళు కా



---

టోపీక్రిందికిలాక్కున్నాడు. బగ్గీసాగిపోయింది. మెట్లమీద లా వెటస్కీ  
ఒంటరిగా నిల్చుని బగ్గీ కనుచూపుమేరదాటేవరకూ దానికేసీ తడేకదృష్టితో  
చూశాడు. “అతను చెప్పిందే సరేందనుకుంటున్నాను.” అనుకున్నాడు.

“నేను సోమారిపోతున్నాను.” మైకెలెవిచ్ తో ఎంత వాదించినా, అతని  
అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించకపోయినా మైకెలెవిచ్ చెప్పిందంతా అతని  
హృదయంలోకి చొచ్చుకుపోయింది. మనిషి మంచివాడైతే సరి ఎవరూ  
అతన్ని ప్రతిఘటించలేదు.

## ౨౬

అనుకున్న ప్రకారం రెండురోజులతర్వాత మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా పిల్లలను వెంటబెట్టుకుని వాసిలెవస్కోయే వచ్చింది. వచ్చిరావడంతోనే పిల్లలు సరాసరి తోటలాకి పరుగెత్తారు. మేరియా కాల్బీడ్చుకుంటూ గదులలో తిరుగుతూ వాటిని ఏదోవిధంగా మెచ్చుకోసాగింది. లావెటస్కి ఆహ్వానాన్ని అంగీకరించడం అతనిమీద కరుణావృష్టి కురిపించడంలా ఆమె భావించుకుంది. పూర్వపు రాచమర్యాదల ననుసరించి ఆంటన్, అప్రేక్సియాలు ఆమెచేతిని ముద్దిడుకోగానే ఎంతోదయ ఒలికిస్తూ మందహాసం చేసి టీ ఇమ్మని దీర్ఘాల్పీస్తూ అడిగింది. ఆంటన్ అతిథులువచ్చారని తెల్లటి చేతితోడుగులు ధరించాడు. కాని లావెటస్కి తాత్కాలికంగా నియమించిన బంట్లోతు టీ తీసుకు చక్కావచ్చాడు. ఈ బంట్లోతుకు మర్యాదలు తెలియవని ఆంటన్ వాదించేవాడు. తన్నుతోసి రాజని టీ ఆబంట్లోతు తెచ్చేసరికి అతనికి అమితకోపం వచ్చింది. భోజనాలవేళ ఆంటన్ పట్టుదలకు మేరియా కుర్చీవెంక నిల్చుని ఇంకెవరినీ ఆ చాయలకు రాకుండా చేశాడు. వాసిలెవస్కోయేకి అతిథులు రావడంవల్ల అతని కెంతో ఆనందమూ, కలవరపాటూ కలిగింది. తన యజమాని ఎటువంటి పెద్దమనుష్యులతో కలిసిమెలిసి తిరుగుతున్నాడో గ్రహించిన అతని హృదయం ఎంతో సంతోషించింది. ఆరోజున అతడొక్కడేకాదు తత్తరపడింది

లెమ్మ కూడా పాద విడిగా తిరిగిపోగాడు. లెమ్మ పుగాకురంగు పొట్టికోటు తొడిగి, రమాలు మెడచట్టూ గట్టిగా కట్టుకొన్నాడు. మాటిమాటికీ గొంతు సవరించుకొంటూ ఎంతో చనువుగా అందరితో మెలిగిపోగాడు. లీజా కూ, తన కూ ఇదివరలో ఏర్పడ్డ చనువు నశించిపోలేదని గ్రహించి లావెటస్కి ఎంతో సంతోషపడ్డాడు. లీజా అక్కడకిరాగానే స్నేహపూర్వకంగా అతనికి చెయ్యి అందించింది.

భోజనానంతరం లెమ్మ జేబులోంచి స్వర్ణప్రసారం గుర్తించిన కాగితం దీసి, పెదవులు బిగపట్టి, మెదలకుండా పియానోమీద పెట్టాడు. అది ఆ కిందటి సాయంత్రం ఒక జర్మన్ ప్రాచీన గేయానికి అతను కూర్చిన స్వరం. ఆ గేయంలో నక్షత్రాల ప్రసక్తి ఉంది. లీజా వెనువెంటనే పియానో ముందు కూర్చుని వాయిదా వారంభించింది... పాపం ! ఆ స్వరం జటిలంగా ఉండి అందరికీ విసుగెత్తించింది. స్వరకర్త ఏవో లాతుభావాలను రసవత్తరంగా అవిష్కరించాలని యత్నించాడు. ఆ పాటలో ఆయత్నం గోచరిస్తుంది. అంతే. యత్నం సఫలంక లేదు. లీజా, లావెటస్కిలకి ఈ ముక్కే అని పించింది. లెమ్మ ఇది గ్రహించి నోరు మెదల్చకుండా కాగితం తీసుకొని జేబులో తిరిగి పెట్టుకొన్నాడు. ఆ పాటను తిరిగి వాయిస్తానని లీజా నూచించగా లెమ్మ తల అడ్డంగా ఉపి “దానిగతి అంతేలే.” అన్నాడు ముందుకు వంగి, తనలోకి తాను కుంచుకుని చక్కాబోయాడు.

సాయంకాలం అంతా చేపలు పట్టడానికి బయలుదేరి వెళ్ళారు. తోటలోని కొలనునిండా చేపలు, రొయ్యలు. మేయూనికొలను అంచున, చెట్టునీడను పడక కర్నీలో కూర్చోబెట్టి పాదాలమీద రగ్గుకప్పి, మంచి గాలం ఇచ్చారు. అంటన్ కి చేపలు పట్టడంలో మంచి అనుభవం ఉంది. అందుకని అతన్ని ఆమెకి సహాయంగా ఉంచారు. అంటన్ గాలంతీసుకుని అటూ ఇటూ తిప్పి పాదావిడచేసి, కొక్కానికి ఎరనుగుచ్చి, తట్టి దానిమీద ఉమ్మి వేసి, పసందుగా శరీరంపంచి నీటిలో వేశాడు. చిన్నపిల్లల నిద్దరినీ వెంటబెట్టుకుని లెమ్మ అడ్డుకట్టడగరికి వెళ్ళాడు. లావెటస్కి లీజా పక్కన బైతాయించాడు. చేపలు విడవకుండా ఎరను కొరుకుతున్నాయి. గాలం లాగేసరికి గాలిలో చేపలు ఎగురుతూ నువర, ధవళవరాలను విరజిమ్ముతున్నాయి. చిన్నపిల్లలు అపరిమిత సంతోషంతో కేకలు వేయ



సాగారు. మేరియాకూడా రెండుపర్యాయాలు సంతోషంతో సున్నితంగా కేకలు వేసింది. లావెటస్క్రీ లీజాలుమాత్రం అందరికన్నా తక్కువగా చేపలుపట్టారు. బహుశా ఇందుకు కారణం తక్కినవారంతా శద్ధ చేపలు పట్టడంలో వీరుచూపకుండా తెప్పలను నీటిఅంచునాకా రానిస్తుండడం అయి ఉండవచ్చు. ఎత్తుగా ఎదిగిన రెల్లుదుబ్బులు మెల్లగా వారిచుట్టూ కదలాడుతున్నాయి. కొలనునీరు ధగధగలాడిపోతోంది. వారూ మెల్లగా మాట్లాడుకుంటున్నారు. లీజా చిన్న తెప్పమీదనుంచుంది. లావెటస్క్రీ వంగిన చెట్టు కొమ్మమీద కూర్చున్నాడు. లీజా తెల్లటిదున్నులుధరించి నడుముకు పట్టకా బిగించింది. ఒకచేతిలో గడ్డిటోపీని ఊపుకూ, రెండోచేతిలో గాలి పలుకుంది. లావెటస్క్రీ ఆమె పార్శ్వభాగిమంకేసీ, చెవులవెనుకకు తోసుకున్న బొట్టుకేసీ, సూర్యస్మిపడుతున్న మృదుకపోలాలకేసీ తనిదితీరాచూచి “నా కొలనుప్రక్కన నిలిచిన నువ్వు యెంత మధురంగావున్నావు” అనుకున్నాడు. లీజా నీటికేసి చూస్తోంది. ఆమె నేత్రాలు గుంచుకపోయిట్లుగనో, మందహాసం చేస్తున్నట్లుగనో ఉన్నాయి. సమీపంలోని నిమ్మచెట్టు నీడ వారిమీదపడుతోంది.

“కిందటిసారి మనం మాట్లాడుకున్న విషయం బాగా ఆలోచించి నువ్వు చాలాచాలా మంచిదానవ నే నిర్ణయానికి వచ్చావు” అంటూ లావెటస్క్రీ సంభాషణ మొదలుపెట్టాడు.

“నేను నీ కలాంటిభావం కలిగించాలనుకోలేదు...” అని లీజా ప్రారంభించిందిగాని కలవరపడిపోయింది.

“నువ్వు మంచిదానివి. నేను వట్టి మోటుచునిషివి. కాని నువ్వంటే అందరికీ అంత ప్రేమయిందాకో నేను పూహించుకోగలను. ఉదాహరణకి తెమ్ విషయం నీనుకుందాం. తెమ్మకి నువ్వంటే ఎంతో ప్రేమ.”

లీజా కనుబొమ్మలు తటాలున ఎగుర వేసింది. ఇష్టంలేనిమాటలు విన్నప్పుడు ఇలా కనుబొమ్మలు ఎగుర వేయడం ఆమెకి అలవాటు.

“యివాళ తెమ్మమీద నాకు జాలేసింది.” అన్నాడు లావెటస్క్రీ తొందరతొందరగా. “పాపం! , గేయం! యవ్వనంలోవుండి శక్తిసామర్థ్యాలు చూపకపోతే సహించవచ్చు. కాని వృద్ధాప్యంలో శక్తిసామర్థ్యాలులేకపోవడం మహావారుణం. యింకా అద్దాన్నమైన విషయం, శక్తి

వుడిగిపోతోందని గుర్తించడం. పాపం! ముసిలాడికిది పెద్దదెబ్బ. చూడు, అచేప గాలానికి పడ్డట్టుంది...” కొంచెంసేపైనాక

“పానిక్ మంచి పాటవకటి కూర్చాడట గా?”

“ఆ-యెదో చిన్నపాట. పర్వాలేదు.”

“నీ అభిప్రాయమేమిటి? ఆయన మంచి పాటగాడేనా?”

“ఆయనికి సంగీతంలో మంచి జ్ఞానం వుందనుకుంటాను. కాని సంగీతాన్ని ఆయన అదేపనిగా పెట్టుకోలేదు.”

“సరే. ఆయన మంచివాడేనా?”

రీజా నవ్వి లావెటస్క్రికేసి తటాటునచూచి “యెంత చిత్రమైన ప్రశ్న వేశావ్?” అని గాలంవేసి తిరిగి బయటకులాగింది.

“యెందులో చిత్రమేముంది? యెదో నీకు బంధువును. యీప్రాంతాలకి మొన్నమొన్ననే వచ్చాను. అందుకని తెలుసుకుందామని అడిగా.”

“బంధువా?”

“ఆ-మేనమామనవుతా.”

“పానిక్ ది డయార్డ్రహృదయం. తెలివిగలవాడు. మాఅమ్మకి ఆయనంటే మహాయిష్టం.”

“నీకు యిష్టంలేదా?”

“ఆయన మంచివాడు. యెందుకు యిష్టంవుండదు!”

“అయినా?” అని గొణుక్కుని లావెటస్క్రి మానంవహించాడు. దిచారం, నిరసన ఒక్కమారే అతనిముఖంలో తళుక్కుమన్నాయి. సాఫే త్తగా ఆమెకేసి లావెటస్క్రి దృష్టినిలిపేసరికి రీజా కలవరపడిందిగాని మందహాసం చేస్తూనే ఉంది.

“సరే. వారు నుఖపడతారు.” అని తనలాతాననుకుని మొహం అవతలకు తిప్పుకున్నాడు లావెటస్క్రి. రీజా సిగ్గుపడింది.

“ఫియోడోర్ ఇవనోవిచ్! మీరు పొరబడుతున్నారు. మీరు అలా అనుకో...మీకు పానిక్ అంటే యిష్టంలేదా?” అని హఠాత్తుగా రీజా అడిగింది.

“ఉహూ...నాకు యిష్టంలేదు.”

“యెందుకని?”

“అతనికి హృదయమంటూ వుందనుకోను.”

“లీజా మొహంలో మందహాసం మాయమైంది. చాలాసేపు ఊరుకుని,  
“మనుషుల్ని చాలా నిశితంగా పరీక్షించి మరీ విలవగట్టడం మీకు  
అలవాటు!” అంది లీజా.

“ఉహూ...మనుషుల్ని నిశితంగా పరీక్షించడానికి నాకేం హక్కుంది.  
పైగా నేనే ఆత్మపరీక్షచేసుకోవాలనివుంది. నాబతుకు నవ్వులపాత్రెందని  
మర్చిబోయావా?.....ఆ-నువు నాకిచ్చిన వాగ్దానం నెరవేర్చావా?”

“యేదిటా వాగ్దానం?”

“నాబదులు ప్రార్థనచేశావా?”

“ఓ-అంతేకాదు. ఈజూ నీబదులు ప్రార్థనచేస్తూనేవున్నా. యీ  
విషయం అంత చురుకైనగా చూడకు.”

ప్రార్థనలను చురుకైనగా చూడాలని మనసులోకూడా యెన్నడూ  
అనుకోలేదనీ, ఇతర్ల విశ్వాసాలను తను అతిగా గౌరవిస్తానని లావెటస్కీ  
లీజాకు సమ్మబల్కాడు. తర్వాత మతమీద, మానవచరిత్రలో దాని  
స్థానమీద, క్రైస్తవమత ప్రాముఖ్యమీదా లావెటస్కీ మాట్లాడాడు.

“ప్రతివాడూ క్రీస్టియన్ కావాలి” అంటూ లీజా ప్రారంభించింది  
కొంచెం ప్రయాసతో. “పరమాత్మని... భౌతిక పదార్థాలని తెలుసుకో  
డానికి కాకపోయినా ప్రతిమనిషీ యెప్పుడో ఒకప్పుడు మరణించాల్సి వుంది  
కాబట్టి.”

లావెటస్కీ ఆశ్చర్యంతో లీజాకేసి చూశాడు. వారిద్దరిచూపులూ  
కలుసుకున్నాయి.

“నువు యిప్పుడన్నమాట యేదిటి ?”

“అమాట నేనొక్కదాన్నే ఆనడంలేదు.”

“ఊ - అలాగా... మరణాన్నిగురించి మాట్లాడవలసిన అవసర  
మిప్పుడేమొచ్చింది ?”

“నాకు తెలీదు. కాని-యెందుకో తరచు మరణాన్నిగురించి ఆలో  
చిస్తుంటాను.”

“తరచు గానా ?”

“అవును”



“ఈ పళంగా నినుచూచినవాడెవడూ అముక్కనమ్మడు. నీమొహం యెంతో ఆనందంతో వెలిగిపోతోంది. చిరునవ్వు—”

“అవును. యిప్పుడు నాకు చాలాఆనందంగావుంది.”

ఆమె రెండుచేతులూ పట్టుకుని గట్టిగా నలిపివేయాలనే కాంక్ష లావెటస్కీలో రేకెత్తింది.

‘లీజా ! లీజా !’ అనిపిలచింది మేయా డిమిట్రీయెవ్నా. ‘రా, యిలాగా ! నేనుపట్టిన యీ చేపనుచూడు.’

“వస్తున్నానమ్మా!” అంటూ లీజా తల్లిచెంతకు వెళ్ళింది. లావెటస్కీ అలానేకూర్చుండి పోయాడు “యిదివరలో జీవితానుభవం యేమీ లేకపోలేదు నేనీమేరలో మాట్లాడుకున్నా” అని తలపోయసాగాడు. లీజా వెళ్ళేముందు హాటును ఒక రమ్మకు తగిలించి వెళ్ళింది. కొద్దిగా నలిగిపోయిన కొటు రిబ్బన్ కేసి లావెటస్కీ ప్రేమతో, ఉద్వేగంతో తేరిపారజూచాడు. లీజా తొందరలోనే వచ్చి తెప్పఎక్కింది.

“వార్డిమిర్ నికొలాయీచ్ పాస్విన్ కి హృదయమంటూ లేదని యెందుకు అనుకుంటున్నావు?” అని కొన్ని నిమిషాలతర్వాత అడిగింది.

“నేను పొరబడి వుండచ్చని యిదివరకే చెప్పాగా. అయినా కాలమే అన్ని సంశయాలూ తీరుస్తుంది.”

లీజా ఆలోచనాసాగరంలో పడింది. లావెటస్కీ వాసిరవస్కోయేలో తన జీవితగురించి, మైకలెవిచ్ ని గురించి, అంటన్ గురించి చెప్పనారంభించాడు. లీజాతో మాట్లాడాలనీ, తనహృదయం విప్పిచెప్పాలనీ బలీయమైనకోరిక అతనికి కల్గింది. ఆమె ఎంతో ఆకర్షణీయంగాఉంది. ఇతరులుచెప్పేది శ్రద్ధగా వింటుంది. మధ్యమధ్య ఆమె వెలిబుచ్చే అభిప్రాయాలు ఎంతో విశేషంతో కూడినవని అతనికి అనిపించింది. ఈ ముక్క లావెటస్కీ ఆమెతో అన్నాడు. లీజాకి ఆశ్చర్యం వేసింది. “నిజంగానా ? మాదాసి నాసాట్యకిలాగానే నాకూ ‘స్వంతమాటలు’ అంటూలేవనే అభిప్రాయంతోనే యింతవరదాకావున్నా. ఆమె తన ప్రియుడితో ఒక మాట అందిట... ‘నేను నీకు విసిగెత్తిస్తానేమో ! నువెంత చక్కగానో మాట్లాడతావు, కాని మాట్లాడడానికి నాకుమాత్రం స్వంతమాటలంటూలేవు ! అని’”

“దానితల్లికడుపు చల్లగా నిజంచెప్పింది” అనుకున్నాడు లావెటస్కీ.

స్నాయంకాలం కావస్తోంది. మేరియాడిమిట్రీయేవ్నా ఇక ఇంటికి వెళ్ళాలనే ఆభిప్రాయం వెల్లడించింది. చిన్న పిల్లన్నీ చేపలగుంటనించి బలవంతాన లాక్కొచ్చారు. ప్రయాణసన్నాహాలు పూర్తయ్యాయి. లావ్రెటస్కీ మధ్యదారిలో కలుసుకుంటాననిచెప్పి గుర్రానికి జీను కట్టమని సేవకుల కాజ్ఞాపించాడు. మేరియాని బగ్గీలోకి ఎక్కిస్తుండగా లావ్రెటస్కీకి లెమ్మిషయంగుర్తు వచ్చింది. కాని లెమ్ ఎక్కడా కనిపించలేదు. చేపలు పట్టడం పూర్తికాగానే లెమ్ ఎక్కడికో చక్కాబోయాడు. అంత ముసిలి వాడైనా అంటన్ మంచి ఉత్సాహంతో బగ్గీతలుపులు మూసి “యికపోనీ” అన్నాడు. బగ్గీలయలుదేరింది. వెనక సీటులో మేరియాడిమిట్రీయేవ్నా, లీజా కూర్చుచున్నారు. ముందుసీటులో చిన్నపిల్లలిద్దరు, వాళ్ళదాది కూర్చున్నారు. సాయంకాలం, వెచ్చగాఉంది. రెండువైపులా బగ్గీకిటికీ లు మూసేశారు. లావ్రెటస్కీ బగ్గీపక్క, లీజా వైపున గుర్రంమీద ఎక్కి వెంట వెడుతున్నాడు. బగ్గీ తలుపుమీద చెయ్యివేసి, మెల్లగా నడుస్తున్న గుర్రంమీద కళ్ళెం వదిలేశాడు. మధ్యమధ్య లీజాతో ఒకటి రెండు మాటలు మాటాడాడు. సూర్యాస్తమయ కాంతులు మూసిపోతున్నాయి. చీకటి పడింది. గాలిలో వెచ్చదూంపొచ్చింది. మేరియా కనికపాటుపడుతోంది. చిన్నపిల్లలు, దాది నిద్రపోయారు. బగ్గీకుదుపులేకుండా తొందరతొందరగా

సాగిపోతోంది. లీజా ముందుకు వంగింది. ఉదయిస్తున్న చంద్రుడి వెన్నె  
లలో ఆమె మొహం వెలిగిపోతోంది. సువాసనలు విరజిమ్ముతూ వాయువు  
ఆమె నేత్రాలమీద, చెక్కిళ్ళమీద విహరిస్తోంది. ఆమెకంటో ఆనందం  
కలిగింది. ఆమెచెయ్యి బగ్గీతలుపుమీద, లావెటస్కీచేతికి పక్కగాఉంది.  
అతనూ ఎంతో ఆనందం అనుభవిస్తున్నాడు. బగ్గీతోపాటు గబగబా వెళుతూ  
తేనెలాలికే ఆయువతి మోహించింది లావెటస్కీ దృష్టిమరల్చలేదు. మృదు  
మధురస్వరంతో మంచిమంచి విషయాలు ఆ యువతి చెబుతుంటే విన్నాడు.  
సగందూరందాకా వెళ్ళినా అతనికాసంగతి తెలియనేలేదు. మేరియాను లేప  
డానికి ఇచ్చగించక లీజాచెయ్యి మృదువుగాఒత్తి “మనం, యిక స్నేహితు  
లం కదూ?” అన్నాడు. లీజా తలూపింది. లావెటస్కీ గుర్రాన్ని ఆపాడు.  
బగ్గీఊగుతూ, కిందికి మీదికి ఎరిగిపడుతూ సాగిపోయింది. లావెటస్కీ  
నెమ్మదిగా ఇంటిమోహంపట్టాడు. ఆవేసవి నిశారమణీయత అతని హృద  
యంలో ప్రవేశించింది. ప్రపంచమంతా అతనికి ఎంతో విచిత్రంగా, ఎంతో  
మధురంగా తోచింది. అతనికి దగ్గరగా, దూరంగాఉన్న ప్రతిదీ గాఢ  
ప్రకాంతంలో మునిగిపోయింది. దృగ్గోచరమైన వాటి లో తు పా తు లు  
తెలుసుకోలేకపోయినా అక్కడినించి చాలాదూరంచూడవచ్చు. ఆ ప్ర  
కాంతం యవ్వనవసంతతగంగాలతో, జీవకళతో ఉట్టిపడుతున్నట్లుంది.  
లావెటస్కీఎక్కిన గుర్రం అటూయటూ ఊగుతూ త్వరత్వరగానడుస్తోంది.  
దానినీడ పక్కగాపడి సాగిపోతోంది. దాని గిట్టల కదలలో ఎదో ఆకర్షణ  
ఉంది. కోలంకిపిట్ట కూత భావాలను రేకెత్తించి ఆకరిస్తోంది. వెన్నెలలో  
నక్షత్రాలు మాయమయాయి. అర్ధచంద్రుడు మింటప్రకాశిస్తున్నాడు.  
అతని కిరణాలు ఆకాశంలో నీలికాంతులు విరజిమ్ముతున్నాయి. అటూయటూ  
కదలాడుతున్న మేఘాలమీద కిరణాలు లేతపసుపుచాయలో అక్కడక్కడా  
పడుతున్నాయి. అనిశావాయువు లావెటస్కీ కళ్ళను చెమ్మగిలచేసింది  
సర్వాంగాలను ఆవరించి స్వేచ్ఛగా అతని ఊపిరితిత్తులలో ప్రవేశించింది.  
లావెటస్కీ మహాసంతోషంతో ఆ నిశావాయువును తాగివేశాడు. అసంతో  
షంలో పరమానందం అనుభవించాడు. “యిల్లలకగానే పండగెందా!  
తెలుసుకునేటట్టు చేస్తాను.” అనుకున్నాడు. అయితే ఎవరినో, ఏమిటో  
పైకిమాత్రం అనలేదు.....తర్వాత లీజానిగురించి తలపోయసాగాడు.  
పానిన్ని ఆమె ప్రేమించి ఉండదని అనుకున్నాడు. వేరేపరిస్థితులలో



తానామెను కలుసుకున్నట్లయితే ఏంజరిగేదో భగవంతుడికే తెలియాలి. ఆమెకి స్వంత మాటలులేవనే లెమ్ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించాడు. ఏమైనప్పటికీ ఆముక్కపూర్తిగా సత్యంకాదు. ఆమెకి స్వంతమాటలంటూ ఉన్నాయి. ... “అంత తేలికనుకోకు.” అనేమాటలు లావెటస్కీకి జ్ఞాపకంవచ్చి తలవంచుకుని చాలాసేపు ప్రయాణం సాగించాడు. తర్వాత ఆలోచనలు కట్టిబెట్టి,

“పూజించినదాన్నంతా బూడిదచేకానప్పుడు  
బూడిదచేసినదంతా పూజిస్తున్నానిప్పుడు”

నితి పాడుతూ కొరడాజాలిపించి దొడుతీయసాగాడు

ఇంటికి చేరుకోగానే గుర్రంమీదనించిదిగి కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా మందహాసంచేస్తూ చుట్టూపరికించాడు. కొండమీద, లోయలమీద నిశ—దయార్ద్రవృద్ధయ—నిశ్శబ్దంగా పవ్వళించి ఉండి. దాని అగాధాలనించో—ఆకాశాన్నుంచో, మరి పాతాళాన్నుంచో ఎవరూచెప్పలేరు—మలయ మారుతం వీవసాగింది. లావెటస్కీ మనసులో లీజాని స్మరించి ఇంటి మెట్లమీదుగా పరుగెత్తాడు.

మర్నాడు మహామందకొడిగా గడిచిపోయింది. ఉదయాన్నే తుప్పర ప్రారంభమైంది. లెమ్ మొహంముడుచుకొని మానవ్రతం పట్టినవానిలా పెదవులు కదల్పనేలేదు. పడుకోబోయేటప్పుడు, రెండు వారాలనించీ బల్లమీద అలాగేపడున్న శ్రేంచిపత్రికలకట్ట లావెటస్కీ కూడా తీసుకెళ్ళాడు. పత్రికలు విప్పి ఎగాదిగాచూశాడు. కొత్తవార్తలేమీ కనిపించలేదు. పత్రికలను పక్కన పెట్టేద్దామనుకుంటూండగా వేటుతిన్న వానిలాగు చటుక్కున పక్కమీదనించి లేచాడు. ఒకపత్రికలో మన పాఠస్నేహితుడు మాన్సియర్ జూల్స్ ఒక వ్యాసంలో “విచార కరమైనవార్త” ఒకటి తెలియజేశాడు. అందాలరాణి మదాండిలావెటస్కీ హఠాత్తుగా చనిపోయిందనీ, తనకీ వార్త ఇపుడిప్పుడే చేరిందనీ ఆవ్యాసంలో జూల్స్ వెల్లడించాడు.

లావెటస్కీ బట్టలువేసుకుని తోటలోకివెళ్ళాడు. తెల్లవార్లు అక్కడే అటూయిటూపచార్లు చేస్తూనే ఉన్నాడు.

## ౨౮

అ మర్నాటి ఉదయం టీతాగుతూ తిరిగి వెళ్ళటానికి గుర్రాలను సిద్ధంచేయించమని లెమ్ లావెటస్కీని కోరాడు. “పాతాలు మళ్ళీ ప్రారంభించాలి. కాలం యిప్పటికీ చాలా వృథా అయిపోయింది.” అన్నాడు. లావెటస్కీ వెంటనే జవాబివ్వలేదు. ఆలోచనలో మునిగిపోయినట్లున్నాడు. “సరే - నేనూ వస్తాను.” అన్నాడు చివరికి. చిరుబురులాడుతూ, నాకర్థ సాయం అక్షేపించకుండానే లెమ్ తన చిన్ననూటుకేసు సర్దుకున్నాడు. స్వరికల్పన కాగితాలను చించి, తగలబెట్టాడు. బగ్గీకి గుర్రాలను పుచ్చాడు. లావెటస్కీ గదిలోంచి బయటికివస్తూ జాల్స్ ప్రవాసిన వ్యాసం ఉన్న పత్రికను శేబులో పెట్టుకున్నాడు. దారివెంట ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోలేదు. వారివారి ఆలోచనలలో నిమగ్నులై ఉన్నారు. ఒకరి ఆలోచనల కొకరు అడ్డం రానందుకు సంతోషించారు. సామాన్యంగా రమ్యలో మిత్రులు ఎవరితో వనువారు వెళ్ళేటప్పుడు ప్రశాంతంగా వెడతారు. అలాగే వీరిద్దరూ ప్రయాణం సాగించారు. లెమ్ బగ్గీదిగి నూటుకేసు తీసుకుని లావెటస్కీ తో కిరచాలనం చేయకుండానే (రెండు చేతులూనూ సామానుంది,) అతనికేసి చూడనైన చూడకుండా రవ్వన్ భాషలో “నమస్కారం” అని చక్కాబోయాడు. లావెటస్కీ కూడా నమస్కారం చెప్పి తనగదికి పోనిమ్మని బగ్గీవాణ్ని అదేశించాడు (లావెటస్కీ పట్టణంలో గది అడ్డకు

తీసుకున్నాడు). ఉత్తరాలురాసుకుని, ఆదరా బాదరా భాజనం పెరి  
 మేరియా ఇంటికి వెళ్ళాడు అతను వెళ్ళేసరికి కచేరీగదిలో పానిన్ ఒక కే  
 ఉన్నాడు. మేరియా ఇప్పుడేవస్తుందనిచెప్పి పానిన్ ఎంతో సుచ్చంద  
 వంతో సంభాషణ ప్రారంభించాడు. ఆరోజువరకు లావెటస్కీమీద దు  
 కురిపిస్తున్నవానిలా పానిన్ ప్రవర్తించాడు. కాని లీజా, లావెటస్కీ ఇం  
 తాము వెళ్ళడం ముందైన విషయాలుచెప్పి “అతనెంతో తెలివిగలవాడు,  
 అతిమంచివాడు” అని పొగడేసరికి ఇకనేం ఆ ‘అతిమంచివాణ్ణి’ తనవైపు  
 తిప్పుకోవల్సిందేననుకున్నాడు. మేరియాకుటుంబమంతా వానితెనస్కాయే  
 ఎంతగా ఆనందించాలో వరిస్తూ పానిన్ లావెటస్కీని ప్రస్తుతించసాగాడు.  
 తర్వాత అలవాటు ప్రకారం తిరిగి తన స్వంతవిషయాలకొచ్చి తనకు  
 మీద ఆసక్తిమెండో వివరిస్తూ జీవితంమీద తనదృక్పథం, ప్రపంచం,  
 ప్రభుత్వనేవ, రష్యాభవితవ్యంమీద అభిప్రాయాలు, రాష్ట్రగవర్నర్లకు గా  
 టలో పెట్టుకోవలసిన ఆవశ్యకత, పీటర్స్ బర్గ్ లో తనకుఅప్పగించిన బా  
 తలు తెలియజేశాడు. క్లిష్టపరిపాలనా సమస్యలను, రాజకీయ సమస్య  
 ఇట్టే పరిష్కరించవచ్చునంటూ చాలాసేపు ఉపన్యాసందించాడు. “ఈ  
 ప్రభుత్వంలోనేఉంటే, ఇలాచేసేవాడిని, అలాచేసేవాడిని. నీబోటి తె  
 గలవాళ్ళు నాతో ఏకిభరిస్తారు.” అని పదేపదే చెప్పాడు. ఈమహా ప  
 న్యాసాన్నంతా లావెటస్కీ ప్రశాంతంగా విన్నాడు. పానిన్ అదగా  
 మంచితెలివైనవాడు. మందహాసం కాంతులు జిమ్ముతుంది. స్వరం మ  
 మైంది. చూపుగా జిహ్వాసగోచరిస్తుంది. అయితేనేం, పానిన్ లావెటస్కీ  
 నచ్చలేదు. పానిన్ నూత్నుగాహి. తనఉపన్యాసం లావెటస్కీకి ఆనందం  
 కలిగించలేదని గ్రహించిన వెనువెంటనే ఏదోసాకుతో తప్పుకున్నాడు.  
 అలా తప్పుకుంటూనే లావెటస్కీ చాలా మంచివాడైనా అతనిది వక్ర  
 అని మనసులో నిశ్చయించుకున్నాడు.

జెడియనోవస్కీ పొటరాగా మేరియా కచేరీగదిలో ప్రవేశించి  
 తర్వాత మార్సా, లీజావచ్చారు. వారివెనుక తక్కినవాళ్ళు అరుదొచ్చారు.  
 కొద్దిసేపటికి సంగీతమంటే చెవులుకోసుకునే బెలెలిట్యూనా వచ్చింది. లె  
 నిట్యూనా పొట్టిమనిషి. ముఖం అందమైందేకాని అలిసిపోయినట్లు  
 గర్గరలాడే నల్లటిగొను, బంగారపుగాజులూ ధరించింది. చేతిలో దీ



విసనకర్రఉంది. ఆమెభర్తకూడా వచ్చాడు. అతను బొద్దుపాటి మనిషి. పాలిపోయిన కనుబొమలు, మొద్దుపెదవులు, వాటిపై తెచ్చిపెట్టుకున్న చిరునవ్వు. ఇదీ అతని ఆకారము. అతనిభార్య పనిమందిలో ఎన్నడూ అతనితో మాట్లాడేదికాదు. కాని ఇంటిదగ్గర ఎంతో ఆప్యాయంగా మాట్లాడేది. ఇంతలో పానిన్ తిగివచ్చాడు. గదిఅంతా జనంతో, రణ గొణిధ్వనితో నిండిపోయింది. ఇంతమంది ఒకచోట కూడడం, ఈ అల్లర్ల లావెటస్కీకి సుపడలేదు. బెలెనిట్యూనా రెప్పవాల్చుకుండా తనవంక చూచేసరికి లావెటస్కీ వళ్ళుమండిపోయింది. లీజా మూలంగా కాకపోలే తక్షణమే అక్కడినించి లేచి చక్కాబోయేవాడే. రహస్యంగా లీజాతో ఒకమాట చెప్పాలనుకున్నాడు. కాని తగుసమయం దొరకలేదు. మనసులో ఆనందిస్తూ, కంటితో లీజానిచూస్తూ సంతృప్తి పడవలసివచ్చింది. ఆనాడున్నంత రమణీయంగా, అంత మధురంగా ఆమె ముఖమెన్నడూ లేదనిపించింది. బెలెనిట్యూనామందు లీజా మరీ ప్రకాశిస్తోంది. బెలెనిట్యూనా కుర్చీలో కూర్చుని ఊరికే అడిపోతోంది బుజాలు ఎగరజేస్తోంది. వెర్రిగా పల్కిలిస్తోంది. కళ్ళు కుంచింతుకుని మళ్ళీ తెరుస్తోంది. లీజామాత్రం ప్రకాశం తంగా కూర్చుంది. దొంగమాపులు చూడలేదు. నవ్వలేదు. మార్సా, బెలెనిట్యూనా, జెడియొనోవస్కీ, మేరియా వెనకాలనే కూర్చున్నారు. జెడియొనోవస్కీ ఆట తెగనీయడంలేదు. తరుచు తప్పు ఆడాడు. కళ్ళు మిళకరించి జేబుగుడ్డతో ముఖం తుడుచుకున్నాడు. పానిన్ ఏడుపుముఖంపెట్టి నర్మగర్భంగా, విషాదస్వరంతో, తావులుతిన్న ప్రతిఘోశాలిలాగా మాట్లాడాడు. బెలెనిట్యూనా అతనిముందు కులుకుతూ, తక్కతూ, తారుతూ పానిన్ అతను రచించిన గేయం పాడమని బలవంతపెట్టింది. కాని పానిన్ పాడలేదు. లావెటస్కీ అక్కడఉండడం అతనికిచిరాకుకలిగించింది. లావెటస్కీకూడా ఎక్కువగా మాట్లాడలేదు. అతని ముఖవైఖరి వింతగాఉండి లీజాకి విభ్రమం కలిగించింది. తనతో ఏదో అతను చెప్పదలచాడనేవిషయం ఆమె పసిగట్టిందిగాని అడగలేకపోయింది. కారణం ఆమెకే తెలియదు. టీ తేవడానికి పక్కగదిలోకి వెడుతూ అప్రయత్నంగా ఆమె లావెటస్కీకేసి తలతిప్పి చూసింది. వెంటనే అతను ఆమెవెంట లోనికివెళ్ళాడు.

“యేమిటీ, నీవాలకం యిలావుండే” అని అడిగింది లీజా.

“యేమిటి?”

“నీ వాలకం మామూలుగా లేదు.”

లావెటస్కీ బల్లమీదికివంగి అన్నాడు: “నీకోవార్త చెప్పాలని యిందాకటినించి కాచుక్కుచున్నా. కాని యిప్పుడు ఉమా-నోటితో చెప్పలేను. యిగో, యీవ్యాసంబో గుర్తుపెట్టిన యీపేగా చదువుకో.” అంటూ తనతోకూడా తెచ్చిన పత్రిక ఆమెకి అందించాడు: “యిదంతా రహస్యంగా అట్టేబెట్టు. రేపుఉదయం మళ్ళీవస్తా.”

లీజాకేమీ అరంకాలేదు... ఇంతలో పానిన్ గదిగుచ్చుంలో స్రత్యక్ష మయాడు. లీజా పత్రికను జేబులో పెట్టుకుంది.

“ఓబర్మన్ చనివావా. ఎలిజవెటామైకలోవా?” అని పానిన్ చింతాకులితస్వరంలో ప్రశ్నించాడు లీజా ఏదోగాణిగి మేడపైకివెళ్ళింది. లావెటస్కీ కచేరీగదిలోకివెళ్ళి పేకాటరగ్గరికి చేరుకున్నాడు. మేలియా చిరాకుతో మండిపడుతూ జెడియొనోవస్కీ పేకాటలో ఎంకా కూ పనికిరాని వాడని టోపీకుచ్చులు ఆడించుకుంటూ చెప్పింది. “పేకాడడం వుందే-అదేం చాడీలు చెప్పడమంత తేలికగాదు.” అన్నది.

ఆ అపరాధి (జెడియొనోవస్కీ) గుడ్లుమిణకరిస్తూ మొగం తుడుచుకో సాగాడు. లీజావచ్చి ఒకమూలకూర్చున్నది. లావెటస్కీ ఆమెకేసిచూశాడు. ఆమెకూడా అతనికేసిచూసింది. ఇద్దరూ స్తబ్ధులైపోయారు. ఆమె ముఖంలో కలవరము, రహస్యదోషోపణ అతనికి గోచరించాయి. ఆమెతో మాట్లాడాలని యత్నించాడుగాని మాట్లాడలేకపోయాడు. వట్టి అతిధిగా ఆమెతో పాటు ఆగదిలో ఉండలేక వెళ్ళిపోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. వెళ్ళుతున్నానని చెప్పుతూ రేపుచుళ్ళావస్తాననీ, ఆమె మైత్రిలో దిశ్వాసముంచాననీ ఎలాగో ఒకలాగ అనగల్గాడు.

“సరే. రా” అంది లీజా అదే కలవరంతో.

లావెటస్కీ వెళ్ళిపోగానే పానిన్ కి ఉత్సాహంపాటమరించింది. జెడియొనోవస్కీకి పేకాటలో సలహాలివ్వడం ప్రారంభించాడు. బెలెనిట్యూనాతో పరియాచకాలాడాడు. తనపాట పాడాడు. కాని లీజాతో ఇదివరలో లాగానే సర్మగర్భంగా విషాదస్వంరతో మాట్లాడాడు.

ఆగాత్రంతా లావెటస్కీకి నిద్రపట్టలేదు. అతనికి ఏచింతలేదు. మనసు ప్రశాంతంగా ఉంది. అయినా నిద్రపట్టలేదు. అతను గతకాలపు స్మృతులను నెమరువేసుకోలేదు. గడచిన తనజీవితాన్ని తేరిపారజూచు కున్నాడు. హృదయభారంగా, క్రమబద్ధంగా కొట్టుకుంటోంది. గంటలకు గంటలు గడచిపోయాయి. కాని అతనికి నిద్రపోవాలనిపించలేదు. మధ్య మధ్య ఒకే ఒక ఆలోచన-‘అది నిజం కాకపోవచ్చు’ ననే ఆలోచన అతని మనసులో మెరిసింది. అలా మెరసినపుడలా ఆగి, తలవంచుకుని తిరిగి తన జీవితాన్ని సమీక్షించుకోసాగాడు.



## ౨౯

అతడు మరునాడు ఉదయం లావెటస్కి లీజా ఇంటికి వెళ్ళాడు. మేరియా అతనికి పెద్ద ముర్యాదే చేయలేదు. “ఊ.. అదే పనిగా వస్తున్నాడే చెప్పా!” అనుకుంది. నిజానికి లావెటస్కి అంటే ఆమెకి పెద్ద ట్యూ మేమి లేదు. కాని పానిక్ ఎంత చెలితే అది డకీ అంత. ఆకిందటి రాత్రి పానిక్ అది దతో లావెటస్కిని పొగుడుతూ మాట్లాడాడు. మేరియా లావెటస్కిని ఇంటికి వచ్చిన అతిథిగా లెక్కించలేదు. ఇద్దరూ ఒకే నటులగానికి చెందినవారు. దగ్గర బంధువుని పెద్ద మర్యాద చెయ్యడం అవసరమని ఆమె భావించలేదు. అరగంట అయితే ర్వార లావెటస్కి లీజా తో కలిసి పెరడులో పికారు చేయసాగాడు. వారికి కొద్ది దూరంలో లెనోచ్కా, ఘరోచ్కాలు పూల తోటలో పరుగిడుతున్నారు.

లీజా మామూలుగానే ప్రకాంతంగా ఉంది. కాని ముఖం పాలిపోయి ఉంది. జేబులోంచి పత్రిక తీసి లావెటస్కికి అందిస్తూ “ఘోరం!” అంది. లావెటస్కి జవాబియ్యలేదు.

“బహుశా నిజం కాకపోవచ్చు.” అంది లీజా.

“అందుకనే యెవరితోనూ చెప్పొద్దన్నా.”

లీజా కొంచెం ముందుకు సాగి వెళ్ళుతూ “నీకు బాధగా లేదా?”

అని అడిగింది.

“యేమిటో, నామనసు నాకే తెలియడంలేదు.”

“అయితే నువ్వామెను యిదివరలో ప్రేమించావుకదూ?,”

“అ..”

“గాఢంగా ప్రేమించావుకదూ?”

“అ..”

“ఆమెచావు నీకు బాధాకరంగాలేదూ?”

“అది యెన్నడో చచ్చిపోయినట్టుగానే నేను భావించుకున్నాను.”

“అలాభావించుకోడం మహాపాపం! ... కోప్పడకు, నన్ను స్నేహితురాలి వన్నావుగా! స్నేహితురాలు యేవన్నాచెప్పచ్చు. నాకుమాత్రం యీచావు మహాఘోరం అనిపిస్తోంది...నిన్న నీముఖకవళికలు యేం బావుండలా...మెన్ననేగదూ ఆమెని తిట్టిపోశావు. ఆవేళటకి ఆమె చని పోయేవుంటుంది. ఘోరం. భగవంతుడి ఆగ్రహానికి గురైనావు.”

లా.వెటస్కీ దివపునవ్వునవ్వుతూ, “ఫలానా” ఇప్పుడు నాకుస్వేచ్ఛ లభించింది” అన్నాడు. లీజా వణికిపోతూ “అలా అనకు. స్వేచ్ఛ లభించి యేంలాభం? యిప్పుడు నువ్వాదివయం ఆలోచించకూడదు. నువు తుమార్పణ...”

“నేను యెన్నడో తుమించాను” అన్నాడు లా.వెటస్కీ దిసుగుతో చెయ్యి ఊపుతూ.

“అదికాదు నువునన్ను అపార్థం చేసుకున్నావు. నువు తుమార్పణ కోరాలి.”

“యెవరిని కోరాలి?”

“భగవంతుణ్ణి. భగవంతుడుకాకపోతే మనల్ని యెవరు తుమించ గలరు.”

లా.వెటస్కీ ఆమె చెయ్యి పట్టుకుని, “ఆ.ఎలిజ వెటామైకలావ్నా! యిప్పటికే నాకు తగినశాస్త్ర జగిగింది. నామాటనమ్ము, ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకున్నా”

“నీమాట గట్టిగానమ్ముడానికి వీలేదు. యీమగ్యనాతో మాట్లాడే టప్పుడు ఆమెని తుమించలేంన్నావు, అప్పుడే మర్చిపోయావా?” అంది లీజామెల్లగా. ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోకుండా సాగిపోతున్నారు. లీజా

హఠాత్తుగా ఆగి, “నీకూతురుసంగతేంచేశావు?” అని అడిగింది “లావెటస్క్రి ఉలిక్కిపడి మరేం ఆదుర్దాపడక్కలేదు. నాలుగువైపులకి ఉత్తరాలు రాకాను. నాకూతురు భవితవ్యానికి...నీవన్నట్టు...యేలాంటిదేదు. ఆదుర్దా పడకు.” అన్నాడు లీజా మందహాసంచేసింది. అమందహాసంలా విషాదం ద్యోతకమైంది.

“అవును నిజం. స్వేచ్ఛలభించి యేలాభం? నాకేం వొరుగుతుంది?”

అన్నాడు లావెటస్క్రి.

“ఆ ప్రతిక నీకపుడందింది?” అని లీజా అడిగింది, లావెటస్క్రి ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పకుండానే.

“మీరు మాపూరు వచ్చివెళ్ళిన మర్నాడు.”

“నువు...నువు ఒక కన్నీటి చుక్కయినా రాలివా?”

“ఉహూ...నిర్ఘాతపోయాను. కాకపోయినా, కన్నీరెక్కడనుంచి వస్తుంది? నా హృదయంలోంచి పెకలించివేసి భస్మీపటలం చేసిన గతజీవితం గురించి దుఃఖించడమా? దాని చెడునడత నా సౌఖ్యాన్ని నాశనంచేయ లేదు. నా జీవితంలో సౌఖ్యమనేది యెన్నడూ లేదని తెలియజేసింది. అంతే. దీనికి యేడవడం? ఆ..అవును యేవరికి తెలుసు? -పదిహేనురోజుల ముందు యీవార్త నాకు అందివుంటే యెక్కవగా విచారపడేవాడినేమో?”

“పదిహేనురోజుల క్రితమా? యీ పదిహేనురోజులలో యేం జరిగి వుండేసి?” అని లీజా ప్రశ్నించింది. లావెటస్క్రి జవాబియ్యలేదు. హఠాత్తుగా లీజాని సిగ్గు ముంచేసింది.

“అవునవును. నువు సరిగానే వూహించావు. యీ పదిహేనురోజులలో స్త్రీ పవిత్రహృదయపుదిలువ కనుగొన్నాను. నా గతజీవితం నానుండి వెనక్కివెనక్కి వెళ్ళిపోయింది...” అన్నాడు లావెటస్క్రి. అకస్మాత్తుగా, లీజా తత్తరపాటుజేంది రెనోచ్కా, మరోచ్కాలు ఆడుకుంటున్న పూల తోట వైపుకి మెల్లగా నడవసాగింది.

“ఆ ప్రతిక నీకు చూపించడం మంచిదేఅయింది.” అన్నాడు లావెటస్క్రి, ఆమె వెనకాలే నడుస్తూ. “నీ నించి యేమీ దాచుకోలేను. నువ్వు ఆలాగే నాలో విశ్వాసమంచుతావని ఆశిస్తున్నా.”

“అలానా?” అని లీజా అగి గొణిగింది. “అలాగైతే...ఉహూ... అసంభవం...”



“యేమిటి చెప్పు. చెప్పు!”

“నిజానికి నేను చెప్పగూడదు...సరే.” అది లీజా లావెటస్కి  
కేసి లింగి మండహాసంచేస్తూ. “సగంసగం దాపరికంవల్ల ప్రయోజనమేమిటి?  
నాకివార వోశ తరం వచ్చింది తెలుసా?”

“పానిక్ దగ్గరనించికదూ?”

“అవును. నీకేలా తెలిసింది?”

“తన్ను దివాహమాడమని కోరుతూ రాశాడుకదూ?”

“అవును.” లీజా లావెటస్కి కనులలోకి నూటిగా, గంభీరంగా  
చూసింది. లావెటస్కికూడా అలాగే చూశాడు.

“సరే. యేవని జవాబిచ్చావు?” అని అడిగాడు ఎట్లకేలకు.

“యేం జవాబియ్యాలో నాకే తెలియడంలేదు” అన్నది లీజా కట్టు  
కున్న చేతులు పక్కకు జారవిడుచూ.

“నువ్వతన్ని ప్రేమించడంలేదాయేం?”

“అ. అతనంటే నా కిష్టమే. చక్కనివాడు.”

“నువు మూడురోజులకితం సరిగా యీముక్కలే అన్నావు. మనం  
ప్రేమ అని పిలిచే ప్రగాఢభావంతో ప్రేమిస్తున్నావా?”

“నువ్వనుకు నేర్పడంగా అయితే లేదు.”

“అంటే నువ్వతన్ని ప్రేమించడం లేదన్నమాట?”

“అవును. ప్రేమించడంలేదు. అదేమంత అవసరమా?”

“యేమిటి?”

“మా అమ్మకి అతను నచ్చేడు. మంచివాడు. అతనిలో లాటు  
నాకేం కనిపించడం లేదు!”

“అయినా నువు తటపటాయిస్తున్నావు.”

“అవును నీమూలంగానే, నువు చెప్పినమాటల మూలంగా-తటపటా  
యించవలసి వస్తోంది. మొన్న యేంచెప్పావో జ్ఞాపకమందా? కాని  
యిదంతా...బలహీనత...”

“ఓ...ఓహో!” అని లావెటస్కి అరిచాడు. స్వరం కంపించింది.  
“దిగ్భ దిషయాలతో చెలగాటమాడవద్దు ‘ప్రేమించకుండా అర్పించుకోకు’  
అనే నా హృదయకోడినను బలహీనతగా భావించుకోకు. నువు ప్రేమిం  
చని వానిని దివాహమాడే బాధ్యత నెత్తిమీద పెట్టుకోవద్దు.”

“నేను మాతమ్మ చెప్పినట్లు చేస్తా. బాధ్యత నేనేం పెట్టుకోను.” అని రీజా చెప్ప నారంభించింది.

“నీ అంతరాత్మ చెప్పినట్లు చెయ్యి. అదొక్కటే నీకు నిజంచెబు తుంది. అనుభవం, సబబు. అవన్నీ ధూళిదుమారం. యీ ప్రపంచంలోని ఆ ఒక్క సౌఖ్యాన్నీ నాశనం చేసుకోబోకు.”

“నువ్వేనా మాట్లాడేవి ఫియూడోర్ ఇవనిచ్? నువ్వు ప్రేమించి పెళ్ళిచేసు కున్నావుకదా యేంసుఖపడ్డావు?”

లావ్రెటస్కీ చేతులుపైకెత్తి, “నా విషయం యెత్తకు. యువకుణ్ణి చిన్నపుడు నన్ను పెంచడమే దారుణంగా పెంచారు. అటువంటపుడు ప్రేమలో పొరబాటుపడడం నీకర్థంకాని విషయం... యింతేకాదు. నను నేను మోసగించుకోవడమెందుకు? నుఖమంటూ యెరగనని యిప్పుడే నీతో చెప్పానుకాని నిజంకాదు. నేను నుఖపడ్డాను.”

“ఫియూడోర్ ఇవనిచ్!” అంది రీజా మెల్లగా. (ఎవరి అభిప్రాయం తోనైనా ఏకీభవించలేకపోతే మెల్లగా మాట్లాడడం ఆమెకి అలవాటు. దానికి తోడు ఇప్పుడు మహాఅందోళనచెంది ఉంది.) “యీధూమ్మీద సౌఖ్యపడడం మనమీద ఆఘాతపడి లేవనుకుంటాను!”

“ఉంది. ఉంది. నామాటవమ్మ.” (లావ్రెటస్కీ ఆమెచేతులుగట్టి గా పట్టుకున్నాడు. రీజా తెల్లబోయి కొంచెం భయపడ్డా అతనికేసి నిస్సృతో చంగా చూసింది.) “మన జీవితాలను మన చేతులారా నాశనం చేసుకోనంత వరకు యీ ధూమ్మీద సౌఖ్యంఅంటూ వుంటుంది. కొంతమందికి ప్రేమ వివాహం దురదృష్టంగా పరిణమించవచ్చు. కాని నీ విషయంలో అలా కాదు. నీ గుణగణాలు మంచివి. నీ హృదయం పనిత్రమైంది. విద్యుత్త ధర్మం, ఆత్మశుద్ధిశ్యామం మొదలైన పిచ్చిభావాలు పెట్టుకుని నువ్వు ప్రేమించనివానిని వివాహమాడవద్దు... అలా వివాహమాడడం ఆత్మవిశ్వాసం లేక పోవడమే. యే సంబంధం అనుకూలంగావుంటే ఆ సంబంధం చేసుకోడంతో సమమైంది. నను విశ్వసించు. యిలా చెప్పడానికి నాకు హక్కువుంది. యీ హక్కుకోసం నే నెంతో త్యాగంచేశాను. యిక భగవంతుడు.....”

లెనోచ్చా, ఘోచ్చాలు, లీజాకి సమీపంలో నిల్చుని తనవంక ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నారనే పరిజ్ఞానంకలిగి లీజా చేతులువిడిచిపెట్టి 'క్షమించు' అని, తొందరతొందరగా అని, లావెటస్కీ ఇంటివైపు బయలుదేరాడు.

“వొక్క విషయంమాత్రం చెబుతాను.” అన్నాడు మర్ఫీచక్కా వచ్చి. “తొందరపడి యే నిర్ణయమూ చేసుకోవద్దు. నే చెప్పిందంతా సావధానంగా ఆలోచించు. నమ్మకపోయినా, యెవో అనుకూలమైనచోట పెళ్ళి చేసుకుందామనుకున్నా పానిన్ నిమాత్రం వివాహమాడకు. అతను నీకు తగినవాడు కాదు.....తొందరపడనని వాగ్దానంచెయ్యి.”

లీజా జవాబు చెబుదామనుకుంది. కాని ఒక్కమాటన్నా మాట్లాడలేదు. అందుకు కారణం తొందరగా ఒక నిర్ణయానికి వద్దామనే ఉద్దేశం కాదు. ఆమె హృదయం గబగబా కొట్టుకోసాగింది. భయంతో ఆమెకి ఊపిరాడలేదు.



లావెటస్కీ లీజా ఇంటినుంచి వెళ్ళిపోతుండగా పానిన్ ఎదురు పడ్డాడు. ఒకరికొకరు ముఖావంతో నమస్కరించు కున్నారు. అంతే!

లావెటస్కీ తన గదికివెళ్ళి తలుపువేసుకుని పడుకున్నాడు. ఇదివర కన్నడూ లోను గాని ఉద్యోగాలకులోనైనాడు. మత్తుగా పడుండి చాలాకాల మైందా? పాతాళలోకంలోకి కంగిపోయాడా? ఇళ్ళుడిట్టి మార్పురావ డానికి కారణమేమిటి? మళ్ళీ ఈ భూమ్మీద ఎలా నిలవగలడు? అతి సామాన్యమూ, అనివార్యమూ, హఠాత్సంభవమూ అయిన మృతి దీనికంతకీ కారణం. భార్యమృతిని గురించిగానీ, తనకు లభించిన స్వేచ్ఛనుగురించిగానీ అతను ఎక్కువగా ఆలోచించడంలేదు. లీజా పానిన్ కి ఏం జవాలిస్తుంది? అనే విషయయే ఎక్కువగా ఆలోచించసాగాడు.

గడచిన మూడురోజులనించీ లీజాని వేరొకదృష్టితో తాను పరికిస్తున్నట్టు లావెటస్కీ గుర్తించాడు.

ఇంటికి తిరిగివచ్చి ఆ నిశానిశ్శబ్దంలో తనలో తాను, “అలా అయి తేనా?” అని అనుకోవడం స్మృతికి తెచ్చుకున్నాడు. గతానికి తాను అనుసంధించుకున్న ‘అలా అయితేనా’ అనేది, తాను ఊహించినట్టు కాకపోయినా, నిజమైంది. కాని స్వేచ్ఛ లభించినంతమాత్రాన ప్రయోజనమేమిటి? “తల్లిచెప్పినట్టు దింటుంది” అనుకున్నాడు. “పానిన్ ని పెళ్ళిచేసుకుంటుంది.

పోనీ తొక్కిరిస్తుందనుకో! అతన్ని తిరస్కరిస్తే నాకు వొరిగేదేమిటి?" తేచి వక్కగా వెడుతూ అద్దంలో ముఖంచూసుకుని బుజాలు ఎగరేశాడు.

ఇలాంటి ఆలోచనలతో పగలంతా గడిచిపోయింది. సాయంకాలమైంది. లావెటస్కీ లీజా ఇంటికివెళ్ళాడు. తొందరతొందరగా అడుగులు వేసుకుంటూ నడిచాడుగాని వారి ఇంటికి సమీపించినకొలదే నడక మందగించింది. పోర్టీలో పాన్సిన్ బగ్గీ నిలచిఉంది. "వచ్చాడూ! నాకు అహంభావం పనికిరాదు." అనుకుని లావెటస్కీ ఇంట్లోకివెళ్ళాడు. ఇంట్లోఎవరూ అతనికి తారసిలలేదు. కచేరీగదిలో చడీచప్పిడిలేదు. తలుపు తెరిచాడు. మేరియా పాన్సిన్ తో పేకాడుతోంది. పాన్సిన్ మాట్లాడకుండా లావెటస్కీకి నమస్కరించాడు. మేరియా "తలవనితలంపుగా వచ్చావే?" అని ముఖం కొంచెం ముడుచుకుంది. లావెటస్కీ ఆమె దగ్గిరసాకూర్చుని ఆమెచేతిలోని పేకముక్కలు చూడసాగాడు.

"యేదిటి నీకూ వోకులవేలం అంటే యిష్టమే?" అంది మేరియా స్వరంలో చిరాకును దాచుకుంటూ. తప్పు అడానినికూడా పన్నాయిస్తూ చెప్పింది. పాన్సిన్ ఓకులు 90 దాకా లెక్కబెట్టి గంభీరభావంతో ఆట మొదలుపెట్టాడు. రాజకీయవేత్తలు ఈ విధంగానే ఆడతారు. బహుశా పీటర్స్ బర్గ్ లో తన శక్తి సామర్థ్యాలను గుర్తింపజేయడానికి గొప్పవాళ్ళతో పాన్సిన్ ఇలాగే ఆడిఉంటాడు. '101, 102, 103.....' అతని స్వరం క్రమక్రమంగా హెచ్చుతోంది, ఆ స్వరంలో నింద గర్భితమైఉందో, అత్త సంతృప్తి గర్భితమై ఉందో లావెటస్కీ తెలుసుకోలేక పోయాడు.

పాన్సిన్ ఇంకా దర్జాగా పేక కలపడం గమనించి లావెటస్కీ, "మార్ఫా టిమోఫెయేవ్నాని వెళ్ళి చూడవచ్చా." అని అడిగాడు. ఆ సమయంలో కళాకారుని చిహ్నాలేమీ పాన్సిన్ లో కనిపించలేదు. "ఆ మేడమిద వున్నట్టుంది. వెళ్ళి కనుక్కో." అంది మేరియా.

లావెటస్కీ మేడమిదకువెళ్ళేసరికి మార్ఫా నటాస్యాతో పేకాడుతోంది. రోస్కా లావెటస్కీనిచూసి మొరిగింది. కాని ముసిలివాళ్ళిద్దరికీ లావెటస్కీరాక సంతోషంకలిగించింది. మార్ఫా అమితోత్సాహంతో అంది: "ఆ ఫెడ్యా! రా, రా, కూర్చో. వొక్క అటాడి ఆపేస్తారే. తాండ్ర కాస్త తింటావా? ఖరొచ్చా! ఆతాండ్ర దబ్బా తీసుకురా, యేం? యేదీ

తిలవూ? సరే నీయిష్టం. కాని చుట్టమాత్రం తాగకు బాబు! నాకు పుగాకు వాసన పడిచావదు. మాట్రానుకు తుమ్ములువస్తాయి.” లావెటస్క్రీ తన కప్పుడు చుట్టతాగాలనేం లేదని చెప్పాడు.

“కిందికివెళ్ళావా? అక్కడ యెవరున్నారు? పాన్సన్ యింకా తచ్చాడుతూనే వున్నాడా? లీజా కనిపించిందా? లేదూ...యిక్కడికి వస్తా నన్నది...అదిగో! దేవకన్యలకి కూడా అనూయకలిగించే మనిషి-అదిగో, రానేవచ్చింది.”

లీజా గదిలో ప్రవేశించింది. లావెటస్క్రీని చూడగానే ఆమెకి సిగ్గేసింది. “నొకనిమిషం నీ దగ్గరకూర్చుండి పోదామని వచ్చా.” అని ప్రారంభించి లీజా.

“నొక నిమిష మేంకర్మం! మీబోటి పెళ్ళికానిపిల్లలకందరికీ యింత అదరాబీదరా యెందుకు? చూడు, చుట్టంవచ్చాడు. కూర్చో. కూర్చుని కాసేపు వీడితో కబుర్లుచెప్ప” అంది మార్సా.

దానిమీద లీజా కుర్చీ అంచుపైన కూర్చుని లావెటస్క్రీకేసి తలెత్తి చూసింది. పాన్సన్ కి తనకి జరిగినసంభాషణ అతనితో చెప్పాలనుకుంది. కాని చెప్పడం యెలా? లీజా సిగ్గు, కలవరమూపడింది. ఆమెకి మెన్నమెన్నిసే లావెటస్క్రీతో పరిచయమైంది. అతను ఎన్నడూ చచ్చిపోలేదు. భార్యా మృతికి కలతపడలేదు. ఇటువంటివాడితో తన రహస్యాలన్నీ చెప్పాలని బుద్ధివుడుతున్నదేమిటి?...నిజం! ఆమె విషయంలో అతనెక్కవ శ్రద్ధతీసు కంటున్నాడు. ఆమెకి అతనిలో విశ్వాసం కుదిరింది. అకర్షణ కలిగింది. అయినా ఆమె పవిత్రహృదయానికి అతను అపరిచితుడే. సమయానికిమార్సా దేవుడిలా అడుపడి అంది: “కాసేపు అతనితో నువుకాకపోతే యెవరు కబుర్లుచెప్పి సంతోషపెట్టగలరు, చెప్ప! నేనా ముసలిముండని. నాకంటే వీడే తెలివైనవాడు. యిక సటాస్యా అంటావా, వీడికంటే చాలాచిన్నది. పడుచుకున్నాడైతే దానికి యీదూ జోడుగా వుంటాడు.”

“ఫియోడోర్ ఇవనిచ్ ని యెలా సంతోషపెట్టను? పియానోవాయింఛ మంటే వాయిస్తా.” అన్నది లీజా సంకోచంతో.



“బలే! తెలివిలేటలాంటే అలావుండాలి. సరే, కిందికివెళ్ళి, వాయిం చదం అయిపోయినాక మళ్ళీ ఒకమాటు పెకిరండి. పెళ్ళిపెటాకులూలేని ముసిలిముండని. నాకని తీర్చుకోవాలి.” అంది మార్సా.

లీజా బయలుదేరింది. లావ్రెటస్కీ ఆమెను అనుసరించాడు. మెట్లు దిగుతూ లీజా అంది:

“మానవహృదయం వైరుధ్యాలకునిలయం అనేమాట నిజం. నీజీవితో దాహరణ నాకు భయంపుట్టిచాల్సింది. ప్రేమ వివాహాలలో విశ్వాసం సడ లించాల్సింది. కాని నేను...”

“అతన్ని తిరస్కరించావుకదూ?” అన్నాడు లావ్రెటస్కీ అమాంతంగా.

“లేదు. తిరస్కరించాలేదు, అంగీకరించాలేదు. నామనసులోనిభావా లన్నీ విప్పిచెప్పి యింకా కొంతకాలం ఆగమన్నాను. నీకు మనసుకుదుట పడిందా?” అని గబగబా మెట్లు దిగేసింది లీజా.

పియానో మూత ఎత్తి, “యేం వాయించనూ?” అని అడిగింది. “నీ యిష్టంవచ్చింది వాయించు.” అన్నాడు లావ్రెటస్కీ ఆమెను బాగామాడ దానికి అనువైనచోట కూర్చుంటూ.

లీజా చాలాసేపు పియానో వాయించింది. వాయించినంతసేపూ వేళ్ళ మీదనుంచి దృష్టిమరల్చలేదేద. చివరికి తలెత్తి లావ్రెటస్కీకేసి చూసి వాయించడం ఆపేసింది. అతనిముహం చిత్రంగా ఆకరిస్తూ ఉంది.

“యేదిటి సంగతి?” అని అడిగింది లీజా.

“మరేంలేదు. పరమానందంగావుంది. నినుచూస్తుంటే నాకు మహా సంతోషం కలుగుతోంది. కానీ...”

కొంచెంసేపైనాక “అతను నిజంగా నన్ను ప్రేమిస్తుంటే ఆ వుత్తరం రాసేవాడుకాడని నా కనిపిస్తోంది. యిప్పట్లో జవాబిచ్చేస్థితిలో నేనులేని అతనిమనసుకు తట్టివుండేది.” అంది లీజా.

“అదికాదు ప్రధానవిషయం. నువ్వు అతన్ని ప్రేమించడంలేదు. అదీ ప్రధానమైన విషయం.”

“శ్రీమించడంలేదూ? యిలా యిలా మాటాడుకోగల్గుతున్నావబ్బా! నీను నీభార్యగురించి ఆలోచిస్తున్నా. నువ్వు నన్ను భయపెట్టిస్తున్నావు.”

“వోల్డెమార్! మా లీజా బహుపసందుగా పాట్టంలేదూ?” అని మేరియా పాన్నిన్ ని అడుగుతోంది.

“అ. అవును. మహాపసందుగా పాడుతోంది.” అంటున్నాడు పాన్నిన్.

మేరియా తనతో పేకాడుతున్న ఆ యువకుని (పాన్నిన్) కేసి ఆప్యాయంగా చూసింది. కాని అతడు ఇంకా గంభీరంగా, పరధ్యాసగా ఓమలు తెక్కుపెట్టసాగాడు.

శ్రీ మేరియా పాన్నిన్ కు  
అంతామి

లావెటస్కి యవకడేంకాదు. లీజావిడ తనభావాల నిషయమై ఎట్టిభావాలి అతనికిలేదు. ఆమెను తాను ప్రేమిస్తున్నట్టు ఆరోజున గుర్తించాడు. ఈభావం అతన్ని ఉత్తేజితుణ్ణిచెయ్యలేదు. “మళ్ళీ నా ఆత్మను స్త్రీ పరించేయడంకంటే చెయ్యలేనిపని యింకేమి లేదా?” అని తనలాతాను తలపోశాడు. “కానీ లీజా దాని మాదిరిమనిషికాదు. నీచ శర్యే త్యాగాలు చెయ్యమని కోరదు. నాచదువుకి భంగం కలిగించదు. పైగా చిత్రశుద్ధితో కష్టించిపనిచెయ్యమని ప్రోత్సహిస్తుంది. మహోత్తమగమ్యం చేరుకోడానికి చేతులుకలిపి బయలుదేరతా. అవును.”

మళ్ళీ ఇలాంటి ఆలోచనలు కట్టిబెడుతూ, “సరే. బాగానేవుంది. కాని నన్ను అనుసరిస్తానికి ఆమెకి యీషణ్మాత్రమూ యివ్వలేదు. నన్ను చూస్తే భయంజేస్తోందనలా? అయితేనేం, పాస్విన్ ని ప్రేమించడంలేదు... సరే కాస్తనయం” అనుకున్నాడు.

లావెటస్కి తిరిగి వాసిలేవస్కోయె వెళ్ళాడుకాని పట్టుమని నాలుగురోజులైనా ఆక్కడ ఉండలేకపోయాడు. విసిగెత్తిపోయింది. అంతే కాదు, అతఃస్థితి సంకటంగా ఉంది. జూర్స్ ప్రకటించినవార్త లాని నిజానిజాలు రూఢిగా తెలియలేదు. లావెటస్కిరాసిన ఉత్తరాలకు జవాబులు



రాలేడు. పట్టణానికి తిరిగివచ్చి ఆ సాయంత్రం లీజా ఇంట్లో కాలక్షేపం చేశాడు. మేరియాకి తనంటే కోపంగా ఉందని గ్రహించి ఆమెతో పేక ఆడి పదిహేనురూబుళ్ళు కావాలని ఓడిపోయి ఆమెని ప్రసన్నురాలిని చేసుకున్నాడు. ఆ కిందటిరోజు సాయంకాలం సంఘంలో అవహేళనకు పాత్రుడైన అతనితో ఎక్కువగా చనువుగా ఉండవద్దని మేరియా లీజాని ఆదేశించింది. అయినా అరగంటనేపు లీజాతో అతను ఒంటరిగా గడిపాడు. లీజా ఎదో ఆలోచనలో మునిగిఉన్నట్టు కనిపించింది. నాలుగురోజులనించీ కనపడనాదుకు లీజా లావెటస్క్రిని నిష్ఠురంగా వేస్తోంది. మర్నాడు ఆదివాం. “చర్చీకి వెళ్ళేవా?” అని ప్రశ్నించింది.

అతను జవాబియ్యడానికి అవకాశం ఇవ్వకుండానే మళ్ళీ అంది: “పద. మనమిద్దరం ఆమె ఆర్థికానికి ప్రార్థనలు చేదాం.” తన నిర్ణయంకోసం వేచిఉండమని పాన్సిన్ కి చెప్పాలో అక్కరలేదో తోచకుండా ఉందనీ చెప్పింది.

“యెందుచేత” అని ప్రశ్నించాడు.

“నే నీ నిర్ణయించుకోబోతున్నానో యిప్పుడిప్పుడే వూహించగలుగుతున్నా.” అని జవాబిచ్చింది, లీజా. తలనొప్పిగా ఉందని చెప్పి చేతివెళ్ళ కోనలు లావెటస్క్రికి అందిచ్చి మేడపైకి చక్కాబోయింది.

ఆ మర్నాడు లావెటస్క్రి చర్చీకి వెళ్ళాడు. అతను వెళ్ళేసరికే లీజా వచ్చిఉంది. ఆమె మనఃపూర్వకంగా ప్రార్థించింది. కనులు కాంతితో ప్రకాశించాయి. నెమ్మదిగా తలవంచి ఎత్తింది. తనకోసం కూడా ఆమె ప్రార్థించిందనే భావం అతనికి కలిగింది. హృదయం చెప్పనలదిగాని అద్భుతం లోనైంది. చుట్టూ ప్రశాంతంగా నిలుచున్న మనుష్యులు, పరిచిత మైన ముఖాలు, పనిత్రవార్థాలు, ధూపదీపాల నాసనలు, కిటికీలోంచి వాలుగా పడుతున్న సూర్యకిరణాలు—ఇవన్నీ అతని మనసును చూరగొన్నాయి. అతను చర్చీకి వెళ్ళి ప్రార్థించి చాలాకాలమైంది. ఇప్పుడైనా మాటలతో దేవుని ప్రార్థించలేదు. కాని ఒక్క క్షణంకాలం మాత్రం శారీరకంగా కాదుగాని మానసికంగా సాష్టాంగదండప్రణామం చేశాడు. బాల్యంలో చర్చీకి వెళ్ళి గంటల తరబడి ప్రార్థించడం అతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. అప్పుడు ఎదో చల్లని చెయ్యి అతని నుదురును తాకినట్లు నిపించేది. ఆ చల్లని చెయ్యి తనయిల వేల్పుదనీ,

అయన దయకు సామ్రుదైనాననీ లావెటస్కీ అనుకునేవాడు... రీజాకేనీ  
మాకాడు... “సరే. యిక్కడికి లాక్కొచ్చావుగదా. యికనన్నూ, నా  
అత్మనీ వశపర్చుకో” అనుకున్నాడు. ఆమె ఇంకా మెల్లిగా ప్రార్థన  
చేస్తూనే ఉంది. ఆమె మొహం ఆనందంతో తొణికిసలాడుతోందని అత  
నికి అనిపించింది. అతని హృదయంకూడా ప్రేమతో పొంగిపోయింది. తన  
భార్య అత్మకి శాంతికలిగించమనీ, తనను రక్షించమనీ ప్రార్థించాడు.

వారిద్దరూ పోర్చీబయట కలుసుకున్నారు. ఉత్సాహంతో, గంభీ  
రంతో ఆమె అతన్ని పలకరించింది. చర్చి ఆవరణలోని గడ్డిమీద, స్త్రీల  
దుస్తులమీద, రుమాళ్ళమీద నూత్యం కాలిని వెదజల్లుతున్నాడు. పరిస  
రాల లోని చర్చిలగంటలు గాలిలో మాత్రోక్కిగుతున్నాయి. కంచెలమీద  
పిచ్చుకలు కిచకిచమంటున్నాయి. లావెటస్కీ హాటుతీసుకుని నిలబడ్డాడు.  
చిరునవ్వుతో మొహం వెలిగిపోతోంది. మందమారుతం వీచింది. అతనిబట్ట,  
రీజా హాటురిబ్బిస్తూ, ఆ మందమారుతంలో కదలాడాయి. రీజానీ, లెనో  
చ్చానీ బగ్గీలోఎక్కించి, దగ్గిరఉన్న దబ్బంతా బీదలకిదానంచేసి మెల్లిగా  
అడుగులు వేసుకుంటూ లావెటస్కీ ఇంటిమొహం పట్టాడు.

### 3౨

ప్రాపం! లావటస్కికి గడ్డురోజులు దాపురించాయి. నిరంతరం విప  
రీతమైన ఆందోళనతో కొట్టుమిట్టాడుతున్నాడు. ప్రతిరోజూ పోస్టాఫీ  
సుకి స్వయంగావెళ్ళి ఆత్రంతో ఉత్తరాలు, పత్రికలుచించి చూస్తున్నాడు.  
భార్యమరణవార్త నిజమో అబద్ధమో తెలిపేసమాచారం ఆతనికి దొరక  
లేదు. ఒకొకపుడు ఆతనిమీద ఆతనికి విసుగుపుట్టేది. “యిక్కడ-నేను-  
శవాలకోసం కాచుక్కుచునే రాబందులాగా- నాభార్య చావుకలుగు  
కోసం కాచుక్కుచున్నాను.” అనుకున్నాడు. నిత్యమూ రీజా ఇంటికీ  
వెళుకూనేఉన్నాడు. కాని అక్కడా అతనిమనసు స్వస్థతచిక్కలేదు.  
ఆఇంటియజమానురాలు—మేరియా అతనికేసి చురచురాచూసేది. అధికృతా  
భావంతో ప్రవర్తించేది. ఇక పానిన్ ఆతిథిరయం ప్రకటించేవాడు. రమ్  
దేవ్వనంటిస్తూ అతనికేసి చూచేవాడుకాదు. అన్నిటికన్నా ఘోరం-రీజా  
అతనిని తప్పించుకుతిరిగేది. అంతకుపూర్వం ఆమెకి అతనిలో ఎంతో నమ్మకం  
ఉండేది. ఇక ఇపుడు ఇద్దరూ ఒంటరిగాఉండటం తటస్థించినపుడు రీజా  
కంగారుపడేది. ఏమి మాట్లాడాలో కూడా ఆమెకి తోచేదికాదు. అతనికీ  
అలాంటపుడు కంగారుపుట్టేది. కొద్ది రోజులలోనే రీజా వూర్తిగా మారి  
పోయింది. ఆమె కదలికలలో, స్వరంలో, నవ్వులో గర్భితమై ఆకురతా,  
కంపమూ పొడగట్టేది. మేరియా అదిగొడవలో అదిగ పడుండడంవల్ల అను



మానమేవీ కలలేదు. కాని మార్పామాత్రం వీరిద్దరినీ కనిపెడుతూనే ఉంది. తనభార్య మృతివార్తపడ్డ ప్రతికను లీజాకు చూపించినందుకు లావెటస్కీ ఒకటి రెండుసార్లు పస్తాయించాడు. ఆమె పవిత్ర ప్రకృతికి సరిపడనిదేదో తన మనసులో ఉందని గ్రహించాడు. పానిన్‌కి ఏమి జవాబివ్వాలనే అంతర సంఘర్షణవల్లనే ఆమెలో ఈమార్పు వచ్చిందని అతను నిశ్చయించాడు. ఒకమాటు సోవాల్టర్ స్కాట్ \* నవల ఒకటి చదవడానికికని లావెటస్కీ వద్ద తీసుకొని లీజా కొన్నిరోజులైతరవ్యాత తిరిగి ఆతినికి ఇచ్చివేసింది.

“యీ పుస్తకం చదివావా?” అని లావెటస్కీ ప్రశ్నించాడు.

“ఉహూ... యిపుడా పుస్తకం చదివేటంత మనస్థిమితం నాకులేదు.”

అని లీజా జవాబిచ్చి వెళ్ళిపోయింది.

“వక్కాక్షణం ఆగు. మనిద్దరూ వంటరిగాఉండి చాలాకాలమైంది. నన్నుచూస్తే నీకు భయంవేస్తున్నట్లుంది?” అన్నాడు లావెటస్కీ.

“అవును.”

“భయమెందుకూ?”

“యేమో యెందుకో, నాకే తెలీడంలేదు.”

లావెటస్కీ ఒక నిమిషంఆగి, “వక నిర్ణయానికివచ్చావా చెప్పు.” అని అడిగాడు.

“యేదిటి నీవుద్దేశం?” అని అడిగింది లీజా కిందికిచూస్తూ.

“నావుద్దేశం నీకు తెలుసు గా!” లీజా హఠాత్తుగా సిగ్గుపడి, “ఓ- వన్నడగవద్దు. నాకేం తెలీదు. నాసంగతి నాకేతెలీడంలేదు.” అని చక్కా బోయింది.

ఆ మర్నాడు మధ్యాహ్నం బోజనానంతరం లావెటస్కీ లీజా ఇంటికి వెళ్ళాడు. సాయంకాలప్రార్థనలకి సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి. భోజనశాలలో ఒకమూల, చదరపుబల్లమీద శుభ్రమైనగుడ్డ పరిచిఉంది. ఆ గుడ్డమీద గిల్లు చట్రంలో బిగించిన చిన్నచిన్న దేవతాపతిమలు గోడకి అనించి ఉన్నాయి. విగ్రహాల శిరసులమీద మెరుగుపోయిన ఆభరణాలు న్నాయి. ఒక ముసలినాకరు వదులుపాటి కోటూ, చెప్పలూ తొడుక్కొని

\* ప్రఖ్యాత ఆంగ్ల నవలాకారుడు (1771—1832)

మెల్లిగా, ఏమాత్రం చప్పడూ చేయకుండా నడుస్తూవచ్చి సెమ్మలలో కొవ్వొత్తులు పెట్టి నమస్కరించి మళ్ళీ మెల్లిగా చక్కాబోయాడు. కచేరీగదిలో చీకటిగా ఉంది. అక్కడ ఎవరూలేరు. లావెటస్ట్రీ భోజనశాలలో అటూయిటూ తిరిగి ఆరోజుని ఎవరి ఇలవేల్పు జన్మదినమూకాదనీ, ఎలిజవెటా, మార్సాల కోరికమీద ఈ ప్రార్థనలు జరుగుతున్నాయనీ, అద్భుతాలు ప్రదర్శించే ఒక దేవతావిగ్రహాన్ని అక్కడికి తేదలచారుకాని ముప్పయి వెర్షుల దూరంలో ఉన్న ఒక రోగికి రోగం నయంచేయడానికి ఆవిగ్రహం అక్కడ ఉండిపోయిందనే జవాబువచ్చింది ఇంతలో ఒక మతగురువు తన అనుచరులతో సహావచ్చాడు. అతను మధ్యవయస్కుడు. బట్టతల. వచ్చి దిగ్గరగా దగ్గాడు. స్త్రీలు వరసగా ఒక పంక్తిలోవచ్చి అతని దీవనలు పొందడానికి చేరువకు వెళ్ళారు. లావెటస్ట్రీ మాట్లాడకుండా వారికి తలవంచి నమస్కరించాడు. వారూ అలాగే అతనికి నమస్కరించారు. గురువు కాసేపుఆగి, మళ్ళాదగ్గి, మెల్లిగా, “యిక ప్రారంభిద్దామా?” అని అడిగాడు.

“ప్రారంభించండి, స్వామి!” అంది మేరియో డిమిట్రీయేవ్నా.

గురువు దుస్తులు ధరించసాగాడు. ఆయన అనుచరుడొకాయన నిప్పు తెప్పించి, దానిమీద సాంబ్రాణి వేశాడు. సాంబ్రాణివాసన హాలంతా వ్యాపించింది. సేవకులు, సేవకురాళ్ళువచ్చి గుమ్మంలో గుమిగూడారు. రోస్కా (కుక్క) అనివరికన్నడూ మేడలిగి కిందికివెళ్ళలేదేమో హఠాత్తుగా భోజనశాలలోకి ఉరుక్కుంటూ వచ్చింది. అంతాదానిని తలమేయాలని చూశారు. అది కంగారుపడి అటూయిటూ పరుగెత్తి హఠాత్తుగా కూర్చుంది. ఒక నౌకరు దానిని అవతలకి తీసుకుపోయాడు. ప్రార్థనలు ప్రారంభమయాయి. లావెటస్ట్రీ ఒక మూలకు చేరుకున్నాడు. అతనికి చిత్రమైన ఉద్వేగం, దాదాపు విషాదంతోకూడిన ఉద్వేగం కలిగింది. అతనిమనసు అతనికే తెలియడంలేదు. మేరియా అందరికన్నాముందునిల్చుని అటూయిటూ చూస్తూ, మధ్యమధ్య హఠాత్తుగా ఇంటి పైకిప్పుకేసి చూడసాగింది. నిజానికి ఆమెకి విసుగెత్తింది. మార్సా ఆతురంతోఉన్నట్టు కనిపించింది. నాస్టాస్యా కార్యోన్నా నేలదాకావంగి నమస్కరించి ముర్మురధ్వని చేసుకుంటూ లేచి నిలబడింది. లీజా కదలకుండా మెడలకుండా నేలకు అంటుకొని పోయినట్టు నిల్చుంది. త్రికరణశుద్ధిగా ప్రార్థిస్తోందని ఆమె ముఖకవళి



కలు వెల్లడిస్తున్నాయి. ప్రార్థనలు ఆయిపోయాక శిలువతోపాటు గురువు చేరిని కూడా లీజా ముద్దిడుకుంది. మేరియా గురువును టీకి ఆహ్వానించింది. అతను మతసంబంధమైన దుస్తులుదిడిచి, తాళిక ప్రవృత్తితో స్త్రీలతోకలసి టీకి బయలుదేరాడు.

సంభావణ మెల్లగా సాగింది. గురువు నాలుగుకప్పులు టీ తాగాడు. మాటిమాటికీ బట్టతలను జేబురుమాలలో తుడుచుకుంటూ, ఆవోష్పికోన్ అనే వర్తకుడు చర్చిగోపురానికి బంగారుపూత పూయించడానికని ఏడువందల రూబుళ్ళు విరాళమిచ్చాడని వెల్లడించాడు. పుట్టుమచ్చలు పోవడానికి ఆమోఘమైన మందు చెప్పాడు.

లావ్రెటస్కీ ఏదోవిధంగా లీజా కూర్చున్న కుర్చీపక్క కుర్చీలో చేరాడు. కాని లీజా ఏమాత్రం లొకకకుండా, అతనికేసి చూడనైనాచూడకుండా కూర్చుంది. ఉద్దేశపూర్వకంగానే ఆమె అతనిని విస్మయిస్తున్నట్లు కనిపించింది. ఏదోఒక పరిత్రభౌవం తీవ్రంగా ఆమెను ఆవేశించినట్లుంది. మందహాసంచేయాలనీ, ఆహ్లాదకరంగా మాట్లాడాలనీ లావ్రెటస్కీకి బలీయమైన కోరిక కలిగింది. కాని హృదయంలో కలవరం బయలుదేరింది. ఏదో ఆయోమయావస్థలో పడి చక్కాబోయాడు..... లీజాని అర్థంచేసుకోలేక పోతున్నాని కూడా గ్రహించాడు.

ఒకమారు లావ్రెటస్కీ కచేరీగదిలో కూర్చుని జెడియూనవస్కీ చెప్పే అల్లిబొల్లికథలు వింటూకూర్చున్నాడు. హఠాత్తుగా పక్కకి తిరిగి చూశాడు. లీజా నేత్రాలలో ప్రాశ్నికదృష్టి గోచరించింది. ఆ నర్మగర్భితమైన దృష్టి అతనిమీదకే ప్రసరించింది. ఆరాత్రి రాత్రల్లా ఆ దృష్టిని గురించే లావ్రెటస్కీ ఆలోచించాడు. అతనిప్రేమ చిన్నపిల్లవాని ప్రేమలాంటిది గాదు. నిట్టూర్పులు విడవడం, బెంగపెట్టుకుని కృశించిపోవడం అతనికి తగినకావు. లీజాకూడా అతనిలో అటువంటి ఉద్వేగాలను రేకెత్తించలేదు. కాని ప్రేమ వయసునుబట్టి యమయాతనలు పెడుతూనే ఉంటుంది. లావ్రెటస్కీకికూడా అతని వయసుకు తగిన యాతనలు అతనికి తప్పలేదు.



ఒకనాడు లావెటస్కి మామూలుప్రకారం మేరియా ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఆపగలల్లా ఉక్కగా ఉన్న సాయంకాలమయేసరికి ప్రకృతి మనోహరంగా ఉంది. మేరియాకి గాలి ఎక్కువగా సరిపడకపోయినా తోటవైపుకిటికీలు, దర్బాజాలు లెరవమని ఆడేకించింది. అటువంటి వాతావరణంలో ప్రకృతి రమణీయతను అనుభవించాలేగాని పేకాడుకంటూ కూర్చోవడం సిగ్గుచేటనే అభిప్రాయం ప్రకటించి పేకాడ నిరాకరించింది. ఆరోజున పానిన్ ఒక్కడే అతిథి. సాయం సౌందర్యం అతనిని ఉద్దీపింప జేసినా, తనలో కళాత్మక అనుభూతులు ఉబుకతున్నాయనే పరిజ్ఞానం కలిగినా, లావెటస్కిమందు పాడడానికి ఇష్టంలేక పానిన్ పగ్యాలు కొన్ని చదువుతానన్నాడు. లెర్మాన్ బోవ్ \* పద్యాలు కొన్ని చదివాడు. చదవడం బాగానేఉంది గాని ప్రతిభావంతంగాలేదు. అవసరంగా సాగ దీశాడు. తర్వాత హఠాత్తుగా చదివినపద్యాలకు తానే సిగ్గుపడుతున్నట్లు

\* లెర్మాన్ బోవ్ (1812-1841) రష్యన్ విప్లవకవి. ప్రవాసంలో ఉండగా ద్వంద్వ యుద్ధంలో మరణించాడు. ఇతని మరణానికి జారు ఎంతో సంతోషించాడట! ఇతని కవిత విప్లవ, స్వాతంత్ర్య భావావేశంతో రగులుతూటుంది.

కనిపించి యువజనులను నిగసించడానికా అన్నట్లు 'దివాస్వప్నం' అనే  
 ఖండకావ్యం చదివాడు. అధికారం తనచేతిలోనే ఉంటే ప్రతిదివయంలో  
 ఎటువంటి మార్పు తానుతీసుకొచ్చేదీ అవకాశం చిక్కినపుడల్లా చెప్ప  
 సాగాడు. "రష్యా యూరపుకంటే వెంకబడివుంది. ఆసాయిని అందుకో  
 వాలి. మనం వెంకబడివుండడానికి కారణం మనది యిప్పుడిప్పుడే తలెత్తు  
 తున్న జాతి అనే సాకుచూపుతున్నారు. కాని అదంతా సర్వబద్ధం.  
 మనలో సృజనాశక్తి లోపించింది. మనం చివరికి ఎలకలబోసుకూడా కని  
 పెట్టలేకపోయామని క్లౌవ్ సహితం అంగీకరించాడు. అందుచేతనే  
 మనం యితరను అనుకరించవలసివస్తోంది. 'మనం చిదికిపోయాం' అన్నాడు  
 లెమ్మాస్టావ్ మహాకవి. అతనితో నేను యేకీభవించాను. మనం సగం సగం  
 యూరోపియన్లమైనాం. అందుకే మనం చిదికిపోయాం. చెప్పుపుండుకు  
 చెప్పుమనే మందు. తెలుసా? మనలోని మహాప్రతిభావంతులంతా యీ  
 దివయం వప్పుకున్నారు. జాతులన్నీ ఒకటే, మంచియంచి నిబంధనలను  
 ప్రవేశబెడితే చాలు, పని జరుగుతుంది. నేటి జాతీయసంప్రదాయాలకి  
 అన్నిటినీ మేళవించగలం. అదీ మనం చేయవలసిన పని, ప్రభుత్వంపని...  
 (రాజకీయవేత్తలు అని అన్నట్లే) అధికారులపని. నువ్వేం విచారింపడద్దు.  
 అవసరమైతే ఆ నిబంధనలే జాతీయసంప్రదాయాలను పునర్నిర్మించగలవు."  
 అతను చెప్పిందానికల్లా మేయా మెచ్చుకుంటూ తలడుపింది. 'నాకేదీ  
 గదిలో ఎంత ప్రతిభావంతుడు ప్రసంగిస్తున్నాడు!' అని తలపోసింది.  
 లీజా కిటికీకి అనుకని మానంగా కూర్చుంది. లావ్రెటస్కికూడా మానంగానే  
 కూర్చున్నాడు. ఒకమూల కూర్చుని పేకాడుతున్న మాగ్నాటిమెఫెయేవ్నా  
 తనలాతానేదో గొణుగుకుంది. పానిన్ గదిలో ఆమూలనించి ఈమూలకి  
 పచార్లుకొడుతూ జోరుగా మాట్లాడాడు. అతని స్వరంలో అగ్రహం  
 గర్భిక్యతమై ఉంది. అతను ఒకతరమువారిని కాకుండా తనకు పరిచయం  
 తన కొంతమందిని నిందిస్తున్నట్లుగా ఉంది అతని ధోరణి. తోటలోని  
 లిలాక్ పొదలో గూడుకట్టుకున్న కోయిలపాట అతను ఉపన్యాసం ఆపినపు  
 డల్లా వినిపించింది. నిశ్చలంగా ఉన్న నిమ్మచెట్లపైన గులాబిగు ఆకా  
 శంలో చుక్కలు అప్పుడే పొడిచాయి. లావ్రెటస్కి లేచి పానిన్ చెప్పిం  
 దంతా ఖండించసాగాడు. ఇద్దరికీ వాగ్వివాదమారంభమైంది. లావ్రెటస్కి

యువకులను, రష్యా స్వాతంత్ర్యాన్ని బలపరుస్తూ మాట్లాడాడు. తనను, తనతరమువారినీ నిరసించడానికి అంగీకరిస్తూ, మాతృమూలను, వారివిశ్వాసాలను, ఆశయాలను సమర్థించాడు. పానిన్ చిరచిలలాడుతూ ప్రతిభావంతులు ప్రతిదానినీ మార్చికేయాలని తీవ్రంగా వాదించాడు. చివరికి తన లోటుపాటులను కూడా మరిచేబోయి ఆవేశంతో లావెటస్కీని బూజుపట్టిన మితవానివని అనడమే - క సాంఘికంగా అతనిసానం సందేహాస్పదమైనదని ఎత్తిపాడిచాడు. లావెటస్కీ ఉలకలేదు. గొంతెత్తి మాట్లాడనూ లేదు. (మెకలెదిచ్ కూడా తనను బూజుపట్టిన వాడైతే అనుయాయు అనడం అతనికి జ్ఞాపకంవచ్చింది.) తొణకకుండా వాసించి అన్నివిషయాలలోనూ పానిన్ ని ఓడించాడు. ఒక్కసారిగా అంతా తలకిందులుచేయడం ఆచరణ సాధ్యం కాదని ఋజువుచేశాడు. మాతృదేశ పరిస్థితులదృష్ట్యాకానీ, ఆశయ దృష్ట్యాకానీ సమర్థనీయంకాని మార్పులు, అధికారుల అహంకారపూరిత హృదయాలనించి ఆవిర్భవించినమార్పులు, ఆచరణయోగ్యం కావన్నాడు. తన చదువే అందుకు ఉదాహరణగా చూపించాడు. మున్ముందుగా అవన్యూనతానివలతో ప్రజావిజ్ఞానాన్ని గుర్తించాలని కోగారు. న్యూనతాభావం మాత్రంతోనే తప్పిదాన్ని సాహసంతో ఎదుర్కొనగలమని వాదించాడు. అనాలాచిరింగా కాలం, శక్తి వృథాపుచ్చుకున్నారనే నిందనుమాత్రం ఖండించకుండా తనవాదన ముగించాడు.

పానిన్ పూర్తిగా చికాకుపడి, “సరే. సరే. బాగానేవుంది. నువ్వరష్యాకి తిరిగివచ్చావుగదా, యేం చేయదలచావ్?” అని ప్రశ్నించాడు.

“భూమి దున్నుకుంటా” అని జవాబిచ్చాడు లావెటస్కీ.

“వాధ్యమైనంత బాగా దున్నడానికి యత్నిస్తా.”

“బరే బాగుంది.” అన్నాడు పానిన్ ఎగతాళిగా.

“అందులో నువ్వు ఘటికుడవేమి దిన్నా. కాని ఆవృత్తికి అందరూ పనికిరారనేది కూడా అంగీకరించాలి.....”

“అవును, అందరూ పొలంమన్నలేరు. ప్రతిదీ నువ్వేంత గొప్పగా చెప్తావ్, వార్డ్మిన్ నికొలాయిచ్!” అంది మేరీయా.

ఈ ముక్కకి పానిన్ తిట్టుకోలేకపోయాడు. చిన్నబోయి దివకుం మార్చేశాడు. నక్షత్రాలతో వెలుగుతున్న ఆకాశసౌందర్యాన్ని గురించి,



ఘోబర్ట్ సంగీతాన్ని గురించి సంభాషణ సాగించాలని యత్నించి, చివరకు పేకాడదామని మేరియాకు నూచించాడు. “యిలాంటి దాత్రివే? పేకాపే మిటి?” అని మెల్లిగా అక్షేపించి, మళ్ళీ పేకలెమ్మని పురామాయించింది మేరియా.

పానిన్ టపీమని కొత్తవేక చించాడు. లీజా, లావ్రెటస్కీలు కూడ పలుక్కన్నట్లు ఇద్దరూ ఒకసారే లేచివెళ్ళి మార్పాడగ్గిర కూర్చున్నారు. హఠాత్తుగా ఇద్దరూ ఎంతో ఆనందంపొంది, ఒంటరిగా ఉండడానికి భయపడ్డారు. కొద్దిగోజులనుంచీ కలిగిన తత్తరపాటు కాళ్ళతంగా తొలగిపోయిందనీ గ్రహించారు ముసీలావిడ లావ్రెటస్కీ చెంపమీద రహస్యంగా తట్టింది. కొంటిగా కనుగీటి, తలఊపి మెల్లగా “ఆ దంబాచారికి తగినశాస్త్రీ చేశావు. బలే!” అంది. గదిఅంతా సద్దుమణిగింది. కొన్వోత్తుల టప్ టప్ ధ్వని, మధ్య మధ్యబల్లమీద చేతితో తట్టినధ్వని, ఓకులబెక్క, కోయిలసంగీతం మూతమే దిన్నించాయి. కోకిలసంగీతం మృదుమధురంగా ఉంది. ఆ సంగీతంతోపాటు మంచులాంటి చల్లదనం కిటికీగుండా ఆ గదిలోకి ప్రవహించింది.

లావెటస్కి, పాన్నిన్లకు వాగ్వివాదం జరిగినంతసేపూ లీజా ఒక ముక్కయినా మాటాడలేదు. కాని వానివాదనలను జాగ్రత్తగా అవగాహన చేసుకుంది. లావెటస్కివాదన ఆమెకినచ్చింది. ఆమెకి రాజకీయాలలో ఏమాత్రం ఆసక్తిలేదు. ఆ అధికారి (పాన్నిన్) అహంకారయుత స్వరం (అదివరకన్నదూ పాన్నిన్ అలా మాట్లాడలేదు.) ఆమెకి అసహ్యం చేసింది. రష్యాఅంటే పాన్నిన్కున్న నిరసనభావం ఆమెకి ఆశ్చర్యం గలిపింది. తనకు దేశభక్తి కలదనేభావం ఆమెకిఎన్నడూ కలగలేదు. కానిరష్యావారితో ఆమె కలసిమెలసి ఉండగలుగుతోంది. రష్యావారి మనస్తత్వం ఆమెకి ఆహ్లాదంకలిగించింది. మేరియా జమిలలోని రైతుపెద్ద వచ్చినపుడల్లా అతనితో గంటలతరబడి అధికృతాభావం లేకుండా సమానఫాయిలో మాట్లాడేది. లావెటస్కి ఇదంతా గ్రహించాడు. పాన్నిన్కి తాను జవాబివ్వాలనే ఆమర్దా అతనికేంలేదు. అతను మాట్లాడిందంతా లీజా దినడం కోసమే. వారిద్దరూ ఒకరితోఒకరు మాట్లాడుకోలేదు. వారి చూపులు కలుసుకోనూలేదు. కాని ఆ సాయంకాలం తామిద్దరమూ అతి సన్నిహితులమైనామనీ, ఇద్దరి అభిరుచులూ ఒకటేననీ గుర్తించారు. ఒక్క దేవుడి

విషయం... మాత్రం వారిద్దరికీ భిన్నాభిప్రాయాలున్నా అతనిని ఎలాగో దేవునివైపు తిప్పగలననే ఆశ ఆమెకున్నది. వారిద్దరూ మాగాళ్ళిగ కూర్చుని అట మాస్తున్నట్లు కనిపించారు. నిజమే! అటమాస్తున్నారు. కాని వారి హృదయాలుమాత్రం టకటకా కొట్టుకుంటున్నాయి. ఆ పేకాట కోయిల సంగీతంలా, నక్షత్రంకాంతిగా, వేసవి వేడిమికి అలసినసాలసినచెట్ల ముక్కుర ధ్వనిలా తోచింది. లావెటస్క్రి అతనిహృదయాన్ని ఆవరించి ఆహావంలా పూర్తిగా నిమగ్నుడైపోయాడు. కాని ఆకస్య పరితహృదయంలో ఏం జరుగుతుందో మాటలలో చెప్పలేం. అదేమిటో ఆమెకే తెలియదు. అలా నిశూఢంగా దానిని ఉండనివ్వడమే మంచిది. భూగర్భంలో విత్తనం ఎలా మొలచి, మొక్క, చిగిర్చి, పుష్పిస్తుందో ఎవలోచూడలేదు. చూడబోరు.

పదికొట్టింది. మార్చా, నాస్టాస్యాతో మేడమిదికి వెళ్ళిపోయింది. లావెటస్క్రి, లీజాలు తోటవైపు గుమ్మంలోకి వెళ్ళినిల్చుని బయటిచీకటికేసి చూశారు. తర్వాత ఒకరికేసి ఒకరు చూసుకుని నవ్వుకున్నారు. వారిద్దరికీ చేతులూ చేతులూ కలుపుకుని తనిటతీరా మాట్లాడుకోవాలనిపించింది. కాని తిరిగి మేరియాదగ్గరికి వెళ్ళారు. ఇంకా పేకాటపూర్తికాలేదు... అటపూర్తి కాగానే పడకకుర్చీలోంచి మేరియా ముక్కుతూ మూలుగుతూ లేచింది. పానిన్ హాటునీసుకుని మేరియాచేతిని ముద్దిడుకుని కొంతమంది అదృష్టజాత కులు నిద్రపోవాలనుకుంటే నిద్రపోగలుగుతారనీ, లేక సంతోషంగా గడప దలచితే గడపగలుగుతారనీ కాని తానుమాత్రం చెత్తకాగితాలు ముందు వేసుకు కూర్చోవాలనేచెప్పి ఉదాసీనంగా లీజాకు వంగినమస్కరించి చక్కా బోయాడు. (లీజా వివాహప్రసక్తి తెచ్చిపొతు అమె వేచిఉండమంటుందని అతనుకుోలేదు. అందుచేత లీజామీద మహాచెడ్డ కోపంగా ఉన్నాడు.) లావెటస్క్రి అతనిని అనుసరించాడు. గేయంగా ఇద్దరూ నిడిపోయారు. పానిన్ చేతికర్రకొనతో బండివానిమెదమీద గుచ్చితేప బగ్గీఎక్కి వెళ్ళి పోయాడు. లావెటస్క్రికి ఇంటికివెళ్ళాలని బుద్ధిపుట్టలేదు. పట్టణందాటి వెళ్ళాడు అంతానిశ్శబ్దంగా, ప్రశాంతంగాఉంది. చంద్రునిజాడే కనిపించడం లేదు. మంచుకిప్పిన గడ్డిలో లావెటస్క్రి చాలాసేపు తిరిగాడు. చివరికి ఒక ఇరుకుబాట కనిపించింది. దానిమెటే వెళ్ళాడు. వెళ్ళివల్లీ ఒక కోరడిని చేరు కున్నాడు. గుమ్మంమీద చెయ్యిపడింది. అనుకోకుండానే తోకాడు. తలుపు



క్రిమిని అతని హస్తస్పర్శకోసం ఎదురుచూస్తున్నట్లు తెలుచుకుంది. అటూ  
యిటూ చూసి తానొక తోటలో ఉన్నట్లు లావెటస్క్రి గ్రహించాడు.  
నిమ్మ చెట్ల వరసవెంట కొన్ని అడుగులు వేసి హఠాత్తుగా ఆశ్చర్యంతో అగి  
పోయాడు. అది లీజా ఇంటితోట.

లావెటస్క్రి తొందరగా ఒక పొదనీడలో అడుగిడి చాలాసేపు  
ఆశ్చర్యంతో బుజాలు ఎగరవేసుకుండా కదలకుండా నిల్చుండిపోయాడు.  
“యిది యాదృచ్ఛిక సంఘటనేమీ కాదు.” అని తలపోశాడు.

చుట్టూ అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. లీజా ఇంట్లో చలీ చప్పిడీలేదు.  
అతి జాగ్రత్తగా అడుగులు వేసుకుంటూ నడిచాడు. నిమ్మ చెట్ల వరస మధ్య  
బాట మలుపులో లీజా ఇల్లంతా హఠాత్తుగా స్పష్టంగా కనిపించింది. మేడ  
మీద రెండు కిటికీలలో దీపాలు మినుకుమినుకు మంటున్నాయి. లీజా  
గదిలో ఒక తెల్లటి తెర వెనక కొవ్వొత్తి వెలుగుతోంది. మార్ఫాటిమోఫె  
యెన్నా పడకగదిలో ఒక దీపం దేవతావిగ్రహంముందు ఎర్రగా ప్రకాశిస్తో  
విగ్రహపు బంగారుచట్రంమీద కాంతి ప్రసరిస్తోంది. మేడవరండా గుమ్మం  
బార్లా తెరిచుకొని ఉంది. లావెటస్క్రి ఒక కొయ్యబల్లమీద చె పమీద  
చెయ్యి అనించుకుని కూర్చుని ఆ గుమ్మంవంకా, లీజా గదికిటికీవంకా తడేక  
దృష్టితో చూచాడు. పట్టుకలో గడియారం పన్నెంటుకొట్టింది. లీజా  
ఇంట్లో గడియారం కూడా టింగ్ టింగ్ మంది. గస్తీమనిషి చెక్కుమీద  
దరువువాయిండాడు. లావెటస్క్రి ఏమీ ఆలోచించలేదు. ఏమీ ఆశించా  
లేదు. లీజాకి దగ్గరగా ఉండడం, లీజా తోటలో అనేక సార్లు కూర్చున్న  
అసనంమీద కూర్చోడం అతనికంతో సంతోషం కలిగించింది. లీజా గదిలో  
దీపం ఆరిపోయింది. “శైలపు, ప్రియతమా శైలపు” అని మెల్లిగా అన్నాడు  
లావెటస్క్రి అసనంమీదనుంచి కదలకుండా, చీకటిలో మునిగిపోయిన కిటికీ  
పైనే దృష్టిని లగ్నంచేస్తూ.

హఠాత్తుగా కిందిభాగంలో ఒక కిటికీనద్ద దీపం కనిపించింది. తర్వాత  
ఇంకొక కిటికీనగ్గర, అక్కడనుంచి మూడో కిటికీనగ్గర గోచరించింది. ఎవరో  
కొవ్వొత్తిదీపం పట్టుకుని ఆ గదులలో తిరుగుతున్నారు. “లీజా యేనా? అసం  
భవం!” లావెటస్క్రి అసనంమీదనుంచి లేచాడు... చిరపరిచితమైన ముఖం  
గోచరించింది—లీజా కచేరీగదిలో ప్రవేశించింది. తెల్లటిగాను తొడిగింది.

బుజాలమీద జడలు వేలాడుతున్నాయి. త్వరత్వరగా బర్లదగ్గరకేవెళ్ళి, వంగి, కొవ్వొత్తి బల్లమీదపెట్టి, చేనికోసరమో వెదికింది. తర్వాత తోటకేసి ముఖంతిప్పి గుమ్మంలాకి వెళ్ళినిల్చుంది. లావెటస్కీ విపరీతంగా వణికి పోయాడు.

“రీజా!” అని ఇంకా బిగ్గరగా అంటూ పొదనీడలాంచి లావెటస్కీ వచ్చాడు.

“రీజా!” అనేమాట వినించీ వినించకుండా అతనినోటినుంచి వెలువడింది.

ఆమె అదిరిపోయి చీకటిలోకి దృష్టినిగిడ్చి చూసింది.

రీజా భయంతో తొంగిచూసి త్రుళ్ళిపడింది. ఆమె అతనిని గుర్తించింది. లావెటస్కీ మరోపర్యాయం పిలిచి చేతులుచాచాడు. ఆమె గుమ్మం దాటి తోటలో అడుగిడింది.

“నువ్వా? యిక్కడా” అని గొణుక్కుంది.

“నేనే...నేనే...నిను ” అని మెల్లిగా అన్నాడు లావెటస్కీ ఆమె చేతినిపట్టుకుని ఆసనందగ్గరికి తీసుకువెడుతూ.

వెనకాడకుండా అతనిని అనుసరించి రీజా వెళ్ళింది. ఆమె ముఖకవళికలో, ఆమె నిశ్చలదృష్టిలో, ప్రతిచెప్పలో అనిర్వచనీయమైన అశ్చర్యం ద్యోతకమైంది. లావెటస్కీ ఆమెను ఆసనంమీద కూర్చోబెట్టి ఎదురుగా నిలబడ్డాడు.

“నేను యిక్కడికే రావాలనుకోలేదు” అని ప్రారంభించి, యలా వచ్చిపడ్డాను...నేను...నేను...నిను క్రేమిస్తున్నాను” అన్నాడు భయంతో.

రీజా మెల్లిగా అతనికేసిచూసింది. తాను ఎక్కడున్నదీ, ఏమి జరుగుతున్నదీ, ఆమెకిప్పటికీ తెలిసినట్లుంది. లేద్దామనుకుంది. కాని లేవలేక పోయింది. చేతుల్తో మొహం కప్పేసుకుంది.

“రీజా!” అని అతను గొణిగాడు. “రీజా!” అని తిరిగి అంటూ ఆమె పొదలకడ మోకరిల్లాడు.

ఆమెకు కొద్దిగా వణుకుపుట్టింది. బుజాలుకదలాడాయి. చేతివేళ్ళతో మొహంమీద ఇంకా గట్టిగా నొక్కుకుంది.

“యేదిటిసంగతి” అంటూ గొణిగాడు లావెటస్కీ. అణచుకుంటున్న నిట్టూర్పు వినిపించింది. అతనిగుండె పిచ్చిగా కొట్టుకుంది... అకస్మాత్ అర్థం అతనికి తెలుసు. “నువ్వు నను ప్రేమిస్తున్నట్లుండే” అని మెల్లిగా అని ఆమెమోకాళ్ళు తాకాడు.

“లే. లే. ఫియూడోర్ ఇవనిచ్! యేదిటిపని?” అన్నమాటలు అతనికి వినిపించాయి.

అతను లేచి ఆమెపక్కనే కూర్చున్నాడు. ఆమె ఏడవడం మానేసి తడి కళ్ళతో అతనికేసి శ్రద్ధగా చూసింది.

“నాకు భయం వేస్తోంది. మనం చేస్తోందేదిటి?” అని ఎలాగో అనగలిగింది.

“నిన్ను ప్రేమిస్తున్నా. నీకోసం నా ప్రాణాలను సైతం ఆర్పిస్తానికి సిద్ధంగా వున్నా.” అని మళ్ళీ గొణుగుతూ అన్నాడు.

వేటుతిన్న దానిలా వణికిపోయి ఆకాశంవైపు దృష్టిపరిపి.

“అంతా భగవంతునియిచ్చు. మనదేంవుంది.” అంది లీజా.

“కాని నువ్వును ప్రేమిస్తున్నావు, లీజా! మనం సుఖంగా ఉండాం.”

ఆమె చూపును నేలపై బరపింది. అతను ఆమెను మెల్లిగా దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. అతనిబుజంమీద ఆమె తల వాల్చింది... అతనూ తలవంచి ఆమెపెద తన పెదవులతో స్పృశించాడు.

అరగంట తర్వాత లావెటస్కీ తోటగేటులో నిలబడాడు. గేటు తాళం వేసుంది. గత్యంతరంలేక కోరిడిదూకి పట్టణంలోకి వెళ్ళాడు. వీధులల్ని నిద్రపోతున్నట్టున్నాయి. తానాశించని సౌఖ్యం అపరిమితంగా తన హృదయాన్ని ముంచేత్తించినేభావం అతనికి కలిగింది. అనుమానాలన్నీ మటుమాయమయాయి. “గత కాలభూతమా! తొలగిపోమ్మ” అనుకున్నాడు. “ఆమెను ప్రేమిస్తోంది. నాదై పోతుంది” హఠాత్తుగా విజయనాదంతో గాలిపిక్కటిల్లుతున్నట్లు అతనికి అనిపించింది. అగాడు. ఆ తంతులు ఇంకా ఉదాత్తంగా మోగాయి. మృదుమధురస్వరం వాకలుగట్టింది. మితిలేని సంతోషం ఆ సంగీతంలోంచి మాట్లాడుతున్నట్లు, పాడుతున్నట్లు అతనికి అనిపి



చింది. చుట్టూచూచాడు. ఆ సంగీతం ఒకచిన్న ఇంటి పైకిటికీలగుండా ప్రవహిస్తోంది.

“ఓమ్” అని అరుచుకుంటూ ఆ ఇంటివైపుకు లాగ్రెటస్కీ పరుగెత్తాడు. “ఓమ్, ఓమ్!” అని తిరిగి దిగ్గరగా అరిచాడు.

సంగీతం ఆగిపోయింది. కిటికీదగ్గర ఆవృద్ధుని మూర్తి ప్రత్యక్షమైంది. వక్షస్థలంమీద ఆచ్చాదనలేదు. జుట్టు చిందరవందగా ఉంది.

“అహ! నువ్వా?” అన్నాడు తీదిగా.

“క్రిస్టాఫర్ ఫియోడోరిచ్! యెంత అద్భుతమైన సంగీతం! లోపలికి రానియ్యి.”

మాట్లాడకుండా తీదిగా చేయిఉపతూ వీధిద్వారపుచెవి కిటికీగుండా కిందికి ఓమ్ విసిరివేశాడు. లాగ్రెటస్కీ ఒక్క గంతులో మెట్లెక్కి, గదిలోకి ఉరుక్కుంటూవచ్చి ఓమ్ని చేరుకున్నాడు. కాని ఓమ్ రాజతీవితో కుర్చీ చూపించి హఠాత్తుగా రివ్యన్ భావంలో “కూర్చుని, విను.” అనిచెప్పి, తానూ పియానోముందు కూర్చున్నాడు. చుట్టూ సగర్వంగా తీక్షణంగాచూసి పియానో వాయింపు నారంభించాడు. అటువంటి సంగీతం లాగ్రెటస్కీనిని చాలాకాలమైంది. ఆదిలోనే ఆ మృదుల ఉద్రిక్తస్వరం అతనిగుండెను ఒడిసిపట్టింది. ఆవేశంతో ఆనందంతో సౌందర్యంతో ప్రజ్వరిల్లిపోతూ పైకగసి గాలిలో కరిగిపోయింది. అమూల్యమూ, అనిర్వచనీయమూ, పది త్రమూ అయిన శ్రుతిదానినీ వర్ణిస్తున్నట్టుంది అమర విషాదమే దానికి జీవనాడి. పైకగసి క్రిమేషీ సన్నగిలుతూ స్వర్లోకంలో లీనమైపోయింది.

పరవశత్వంలో లాగ్రెటస్కీ శరీరం జిల్లుచుంది. ముఖంపాలిపోయింది. దిగునరేచి నిల్చున్నాడు. ఆ సంగీతం అతని జీవనాడులనే కదలించివేసింది. తొత్తగా లభ్యమైన క్షేమాశ్శలంతో వణికిపోయాడు. ఆ సంగీతం అతని క్షేమకు తాళంవేసింది. “మళ్ళా పాడండి” అన్నాడు మెల్లగా పాట పూర్తికావస్తుండగా. అతనికేసి పరకాయించిచూసి, రొమ్ముమీద చరిచుకొని “నేను గొప్ప సంగీతజ్ఞుణ్ణి. అందుకనే యిలా పాడగల్గాను.” అన్నాడు. తన మాతృభాషలో. ఆ అద్భుతమైన పాటను తిగిగీ పాడాడు. గదిలో కొవ్వొత్తంటూలేదు. కిటికీలగుండా చంద్రకాంతి లోనికిప్రసరి

స్తోంది. ధ్యనులతో గాలి మోగిపోతోంది. అగది పరిశ్రస్థలంగా, ఉదాత్త  
నదిగా, ఆవేశపూరితమైనదిగా కనిపించింది. ఆ సంధ్య వెలుగులో ఆ వృద్ధుని  
శిరస్సు శనిపించి కనిపించకుండా ఉంది. లావెటస్కీ అతని దగ్గరికి వెళ్ళి  
కావలించుకున్నాడు. మొదట లెమ్ ఆ ఆలింగనాన్ని తృణీకరించలేదు.  
మోచేతితో తోసివేశాడు. చాలాసేపు పూర్వంలానే తీక్షణగృక్కులు పరు  
పుతూ కదలకుండా కూర్చుని రెండుమారులుమాత్రం “అహ!” అని ఎలాగో  
అన్నాడు. చివరకు అతని ముఖవలికలో తీవ్రత సడలింది. లావెటస్కీ అభి  
వందనాలకు ప్రత్యుత్తరంగా మందహాసంచేసి చిన్నపిల్లవాడిలా వెక్కిరివెక్కి  
వీడ్చుకున్నాడు.

“నువ్వు సరిగా యీ సమయానికిరావడం మెచ్చుకోతగ్గది. నాకు  
తెలుసు, అంతా తెలుసు.”

“అంతా తెలుసా?” అని ప్రశ్నించాడు లావెటస్కీ ఆశ్చర్యంతో.

“నే చెప్పింది దిన్నావుగా. నాకంతా తెలుసునని నీకుతోచడంలా?”

తెల్లవారూ లావెటస్కీకి నిద్రపట్టలేదు. ఆ రాత్రంతా పక్కమీద  
కూర్చునే ఉన్నాడు. లీజాకూ నిద్రపట్టలేదు. ప్రాథనలు చేసింది.

లావెటస్కీ బాల్యగురించి, పెంపకంగురించి పాఠకులకు తెలుసు. రీజా విద్యావ్యాసంగాల గురించి నాల్గుముక్కలు చెబుతాను. ఆమె పదవ ఏటనే తండ్రి మరణించాడు. కాని అతను ఆమె విషయంలో ఎక్కువశ్రద్ధ తీసుకోలేదు. వ్యాపారచింతలో మునిగిపోయాడు. ఆస్తిపాస్తులను పెంపొందించుకోవడంలో నిమగ్నుడైపోయాడు. పైగా కోపిష్టి, కర్కశుడు, తాలిమి లేనివాడు. పిల్లల చదువుసంధ్యలకు, బట్టలకు, తదితరావసరాలకు కావలసిన గట్టు సణుగుకోకుండా ఇచ్చేవాడు. కాని ఏదే చంటిపిల్లలిని ఎత్తుకు ఆడించడమంటే అసహ్యించుకునేవాడు. అసలుపిల్లల్ని ఆడించడానికి అతనికి తీరు బడే ఉండేదికాదు. తనకుని చేసుకునేవాడు, వ్యాపారం చూసుకునేవాడు. ఎక్కువసేపు నిద్ర పోయేవాడుకాదు. ఎప్పుడైతే కాసేపు చీట్లాడేవాడు. మళ్ళా పనిచేసుకునేవాడు. గానుగద్దుకంద తనను పోల్చుకునేవాడు. “అవును నా జీవితం యిట్టే ముగిసిపోతుంది.” అన్నాడు మరణశయ్యమీద తడియారిన పెదవులపై విషపునవ్వుతో. మేరియాడిమిట్రీయేవ్నా కూడా రీజా విషయంలో ఎక్కువశ్రద్ధ తీసుకోలేదు. కాని లావెటస్కీతో మాత్రం తాను స్వయంగా తనపిల్లలను పెంచానని కోతలుకోసింది. రీజాని బొమ్మని అలంకరించినట్టు అలంకరించేది పదిమందిముందూ తలనిమిరేది. రీజాని తెలివైనపిల్లవని చిట్టితలివనీ ముద్దులాడేది. అంతే, ఎప్పుడూ పిల్లల



సంగతి పట్టించుకోవడం ఆమెకి సరివడేనకాదు. తండ్రి బ్రతికున్నపుడు లీజా, మోరియో అనే పంతులమ్మ సంరక్షణలో ఉండేది. తండ్రి పోగానే లీజా సంరక్షణ బాధ్యత మాగ్నాటిమోఫెయెన్నా స్వీకరించింది. మార్నాని గురించ పాఠకులకు ఇదివరకే తెలుసు. ఇక మోరియోశరీరం కృశించి ముడతలు పడిపోయింది. ఆమెఅలవాటుబుద్ధి పక్షిఅలవాటు, పడుచుదనంలూ ముషారుగా జీవితం గడిపింది. ముసలితనంలూ రెండేరెండు వ్యసనాలు— మహావీపిత్వనడం, పేకాడడంమిగిలిపోయాయి. మస్తుగాతిని చీట్లాడకుండానో, కబుర్లుచెప్పకుండానో కూర్చుంటే ఆమెముఖంలో చావుకళ్ళపడేది. అలా కూర్చునిచూస్తున్నా, ఊపిరిపీలుస్తున్నా బృరమాత్రం పనిచేసేదికాదు. ఆమె కరుణార్ద్రహృదయం అంటానికి వీలులేదు. పక్షికి కరుణేమిటి? పడుచు తనంలూ అర్థంలేనిజీవితం గడపడంవల్లనో, బాల్యంనించీ పాఠస్లో పెరగడం వల్లనో చవకబారు సంశయవాదానికి లోనైపోయింది. ఏదో కొంతవరకు శుద్ధ పారిస్నగర గ్రామ్యంమాట్లాడేది. బాతాఖానీకి దిగేనకాదు. చాపల్యం లేదు—పంతులమ్మఉద్యోగానికి ఇంతకంటే కావలసిందేముంది? కాని ఆమె ప్రభావం లీజామీద పడనేలేదు. దాది అగాఢావ్లాస్యేన్నా ప్రభావం మాత్రం అపరిమితంగాపడింది.

ఈ దాదిచరిత్ర చిత్రమైంది. ఆమె రైతుపడుచు. పదహారోప్పట ఒక రైతును పెళ్ళాడింది. ఇరవై సంవత్సరాలపాటు ఆమెతండ్రి అమీనాగా పనిచేసి చాలాడబ్బు సంపాదించాడు. అతిగారాబుగా ఆగాఢ్యాను పెంచాడు. ఆమె అతిసౌందర్యవతి. అపేటకల్లా రాణి. తెలివిగలది. ధ్యేరస్తురాలు, మాటకారి. ఒకమాటు నూర్పుడిసమయంలో ఆమెయజమాని మేరయాతండ్రి డిమిట్రీపెస్కోవ్ ఆమెనుమాచి మాట్లాడాడు. ఆమెఅంటే అతనికి పిచ్చిమోహం కలిగింది. త్వరలోనే ఆమెభర్త చనిపోయాడు. పెస్కోవ్ వివాహితుడైనా లక్ష్యంచేసుకుండా ఆమెని తీసుకెళ్ళి తనఇంట్లోనే పెట్టుకొని దొరసానిలా అలంకరింపజేశాడు. ఆమె కూడా ఇంకోవిధమైన జీవితమెన్నడూ అనుభవించనిదానిలాగా, ఈ కొత్తపాత్రకు అనుగుణ్యంగా మెలగసాగింది. ఆమె సాగసుహెచ్చింది. శరీరం బొద్దుబాటింది. వ్యాపార స్తుని భార్యాచేతుల్లా ఆమెచేతులూ తెల్లగా తయారయాయి. టీపాయి బల్ల మీదనించి తీయడమంటూలేదు. పట్టుదుస్తులు, మొఖమబుదుస్తులు తప్పితే

వేరే ధరించడానికి ఇచ్చగించేదికాదు. హంసతూలికాతల్పంమీద నిద్రించేది. ఈ విధమైన వైభోగంతో అయిదుసంవత్సరాలు గడిచాయి. డిమిట్రీ పెట్రోవ్ చనిపోయాడు. అతనిభార్య దయార్ద్రహృదయ. భర్తమీదఉండే గౌరవంకొద్దీ సదితినిక్రూరంగా చూడవలచుకోలేదు. అగాఢ్యా కూడా ఆమెతో హద్దుమీరి ప్రవర్తించేదికాదు. యజమానురాలు అగాఢ్యాను ఒక గొల్లపిల్లవానికిచ్చి పెళ్ళిచేసి పంపించింది. మూడు సంవత్సరాలు గడిచాయి. వేసాకాలంలో ఒకరోజున యజమానురాలు పశువులను చూడడానికి వెళ్ళింది. అగాఢ్యా ఆమెకి మంచుచికిరమైన ఐసుక్రీం పెట్టింది. పరిశుభ్రంగా, శాంతంగా, సంతోషప్రదంగా సంతృప్తికరంగాఉన్న అగాఢ్యాను యజమానురాలు తుమించి మళ్ళీ ఇంటికి తీసుకువెళ్ళింది. ఆరునెలలయేసరికి యజమానురాలికి అగాఢ్యామీద అనురాగం బలీయమైపోయి ఆమెకు ఇంటిసెత్తనమంతా అప్పజెప్పింది. అగాఢ్యా పుంజుకుని మళ్ళీ పూర్వంమాదిరిగా సాగసుగా బొద్దుగా తయారైంది. యజమానురాలికి ఆమెమీద పూర్తిగా విశ్వాసంకుదిరింది. ఇక అగాఢ్యా భర్తకు యజమానురాలు నౌకరుపనిఇచ్చింది. కాని అతను తాగుడుకు అలవాటుపడి మధ్యమధ్య ఇంటికిరావడమేలేదు. ఒకమాటు యజమానురాలు వెండిచెంచాలు ఆరుదొంగిలించి తనభార్యపెట్టెలోదాచాడు. దొంగతనం జైటపడింది. అతనికి మళ్ళీ పశువులనుకాచేపనిని యజమానురాలు అప్పగించింది. అగాఢ్యా మీద పూర్వమున్న ఆదరం సమసిపోయింది. యజమానురాలు - ఆమెను ఇంట్లోనించి వెళ్ళగొట్టలేదుగాని కట్టుపని అప్పగించి లేసుటోపీ బదులు రుమాలు తలమీదకట్టుకునేట్టు చేసింది. అగాఢ్యా ఈ అవమానానికి తలవంచడం అందరికీ ఆశ్చర్యంవేసింది. అగాఢ్యాకి అప్పటికిముప్పయ్యి ఏళ్ళు. పుట్టిన పిల్లలంతా చనిపోయారు. కొద్దికాలానికి భర్త కూడా మరణించాడు. తెలివి తెచ్చుకోవనసిన సమయం అది. అలాగే తెలివి తెచ్చుకుని మితభాషిత్వం అలవర్చుకుంది. దేశభక్తిహెచ్చింది. ప్రతిఆదివారం చచ్చీకవెసుకూంది. మంచి మంచిదుస్తులన్నీ దానంచేసింది. ఈవిధంగా పదిహేనుసంవత్సరాలు శ్రశాంతంగా, నమ్రతతో, ఎవరితోనూపోట్లాడకుండా, అన్నిటికీ తలవంచి గడిపింది. అవమానంజరిగితే నమ్రతతో తలవంచినమస్కరించి తననుపోషిస్తున్నందుకు కృతజ్ఞతచూపేది. యజమానురాలు అగాఢ్యాను తుమించి సాదర



ఇంతలో ఆమెకు బహుమతీగా తాను ధరించేటోపీనిచ్చింది. కాని అగాఢ్యా  
 తలరుమాలునమాత్రం విడిచిపెట్టలేదు. ఎప్పుడూ నల్లటిదున్నలు ధరించేగి,  
 యజమానురాలి మరణానంతరం ఆమె ఇంకా ప్రకౌంతంగా నమ్రతతో  
 మెలగసాగింది. సర్వసాధారణంగా రష్యన్లను ఇట్టే భయపెట్టవచ్చు. వారిప్రేమ  
 చూరగొనవచ్చు. కాని వారిగౌరవం పొందిడంకష్టం. వారు ఇతరులను తొంద  
 రగానూ, విచక్షణారహితంగానూ గౌరవించరు. అగాఢ్యా అంటే ఇంట్లో  
 అందరికీ అమితగౌరవం. ఆమె పూర్వపుదోషాలు యజమానితోపాటే మాసి  
 పోయాయో అన్నట్లు ఇంట్లో ఎవరూ వాటినిగురించి ప్రస్తావించే వారు  
 కాదు.

మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా కాలిటిన్ ను వివాహమాడగానే అగాఢ్యాకు  
 ఇంటిపెత్తనం అప్పగిద్దామని ఆతను ఆలోచించాడు. కాని అగాఢ్యా అంగీక  
 రించలేదు. ప్రలాభానికి లొనైపోతానేమోనని ఆమెభయం. కాలిటిన్  
 కోపంతో గొంతెత్తి వంగినమస్కరించి గదిలోంచి వెళ్ళిపోయేది  
 మనిషితత్వం తెలుసుకోడంలా కాలిటిన్ పొరిబడేమనిషికాదు. ఆమెతత్వం  
 గ్రహించాడు. ఎన్నడూ ఆమెను మరిచేపోలేదు. పట్టణంలో కాపరింపెట్ట  
 గానే అగాఢ్యా ఇష్టప్రకారం ఆమెను లీజాకి దాదిగా నియోగించాడు  
 అప్పటికి లీజాకి అయిదవ ఏడు.

ఆరంభంలో దాదియొక్క నిశ్చల, గంభీరముఖమాచేశరికి లీజాబెదిరి  
 పోయింది. కాని త్వరలోనే అలవాటుపడి, ఆమెను ఎక్కువగా ప్రేమించ  
 సాగింది లీజా కూడా గంభీరమైంది. రూపురేఖలలో పూర్తిగా తండ్రి  
 పోలిక. కళ్ళుమాత్రం తండ్రికిళ్ళుకావు ఆ కళ్ళల్లో సాధారణంగా పిల్లలలో  
 కనిపించని గౌరవ, కరుణాభావాలు గోచరించేవి. ఆమెక బొమ్మలంటే  
 సరదాలేదు. బిగ్గరగానూ, దీర్ఘంగానూ, ఎన్నడూ నవ్వేదికాదు. ఎన్నడూ  
 కలతచెందేదీకాదు. ఎప్పుడూ అదేపనిగా ఆలోచించేరికమూకాదు. అలా  
 అని ఆసలు ఆలోచించడమే మానేసేదికాదు. మానంగా ఉండిఉండి పెద్ద  
 వారిని అడిగే ప్రశ్నలుమానే ఆమెకి నచ్చినవిషయాలమీద ఆలోచిస్తుండే  
 దని తేలుతుంది. బాగా పసితనంలో నట్టుగా మాట్లాడడం మానేసింది  
 మూడోఏడు వచ్చేసరికి స్వచ్ఛంగా మాట్లాడడం నేర్చుకుంది ఆమెకి తండ్రి



భయం. తలమీద నిర్విషభావాలుండేటకావు. తలంటే భయపడేదికాదు.  
 ప్రేమను బెటకు ప్రకటించేదికాదు. లీజా అగాఢ్యా నొక్కతెను ప్రేమిం  
 చింది. కాని ఆ ప్రేమనుకూడా బహిరంగంగా ఎన్నడూ ప్రకటించలేదు  
 అగాఢ్యానుషదిలి లీజాఉండలేకపోయేది. వీళ్ళిద్దరిజత చూడడానికి చిత్రంగా  
 ఉండేది. అగాఢ్యామొహం మైనంలాంటిదైనా ఇంకా సుందరంగా భావ  
 ద్యోతకంగా ఉంది. ఆమె పూర్తిగా నల్లటిదుస్తులు ధరించి, తలమీద నల్లటి  
 రుమాలు కట్టుకని, నిటారుగా కూర్చుని మేజోళ్ళు కట్టుతూంటే, ఆమెపాదాల  
 చెంత చిన, పడకకర్చి వేసుకుని లీజా ఏదోపనిచేసుకుంటూనో, తిల పై  
 కెత్తి అగాఢ్యా చెప్పేది శ్రద్ధగా వింటూనేవుండేది. అగాఢ్యా కట్టుకథలు  
 చెప్పేదికాదు. మేరీకన్యను గురించి, ఋషులనుగురించి, వీరులనుగురించి,  
 నెమ్మదిగాచెప్పేది. ఋషులు ఎలా అరణ్యాలలో నివసిస్తూ ఆకలిదప్పులకు  
 ఓర్చుకని మోక్షానకుతై, రాజులనుసెలం లక్ష్యంచేయకండా క్రీస్తుప్రభు  
 వును కొలచేవాడో, ఎలా పక్షులు వారికిఆహారం తెచ్చిపెట్టేవో, అరణ్య  
 మృగాలు ఎలా దినయదిధేయతలతో మెలిగేవో, వారిరక్తం పారినచోట  
 ఎలాపుష్పాలు పుట్టుకొచ్చేవో వర్ణించేది. లీజాకి పువ్వులంటే మహా  
 ఇష్టం. అందుకని ఒకసారి “పుష్పాలే?” అని అడిగింది, అంత  
 ఉదాత్తమైన, పవిత్రమైనమాటలు ఉచ్చరించడాని, తనకు అర్హతలేదని  
 తెలుసుకుంటూ అగాఢ్యా లీజాతో గంభీరంగా, నమ్రతతో, మాట్లాడేది  
 లీజా ఆమెమాటలు, శ్రద్ధగా ఆలకించింది. సర్వశక్తిసంపన్నుడూ, సర్వ  
 జ్ఞుడూ అయిన భగవానునిరూపం మధురశక్తితో ఆమెలో ప్రవేశించి నిర్మల  
 మైన దైవభీతి గలిగించింది, ఇక క్రీస్తుఆమెకు అభిషన్నిహితుడయిపోయాడు,  
 తన సాటివానిగా ఆయనను లీజా భావించేది. ఒకొకపుడు అగాఢ్యా తెల్ల  
 వారిబోయేముందు లీజానిలేపి తొందరితొందరిగా ఆలంకరించి ఉదయ  
 ప్రార్థనలకు ఎవరికీ తెలియకండా తీసుకచక్కాబోయేది. లీజా ఊపిరి బిగ  
 బట్టి కాళివేళ్ళమీద నడుస్తూ ఆమెని అనుసరించి వెళ్ళేది. ప్రభాతకాలపు  
 చలీ, చీకటి, చల్లగా ఖాళీగాఉన్న చర్చీ, ఆచర్చీలో రహస్యంగా వచ్చి  
 పడుకోవడం-ఇదంతా నిషిద్ధమైనా, ఆ నిషేధంలోని వైచిత్ర్య, పవిత్రత  
 ఆమెను పరవశురాలిని చేసేవాయి. అగాఢ్యా ఎన్నడూ ఎవరినీ కోపపడేది  
 కాదు. చెప్పినమాట దినకపోయినా లీజాని కనురుకునేదికాదు. కొపంవసే

మట్లాడకుండా ఊరుకునేది. ఆ మానంలోని ఆర్థం లీజా గ్రహించింది. పిల్లలకు సహజంగా ఉండే నూత్నబుద్ధిలో అగాఢ్యాకి ఎప్పుడు ఎవరి మీద మేరియామీద, కాలిటిన్ మీద కోపం వచ్చిందీ పసిగట్టే. ఈ విధంగా లీజా అగాఢ్యాచేతుల్లో మూడేళ్ళు పెరిగింది. తర్వాతి మోరియా శిక్షణ మోరియాకి తెలివితేటలు లేవు. వాలకం బాగుండేదికాదు. అందువల్ల లీజా ప్రేమను చూరగొనలేకపోయింది. అంతేకాదు, అగాఢ్యా లీజా సంగతి పట్టించుకోలేకపోయినా ఒకే ఇంట్లో ఉండడంవల్ల తరుచు కలుసుకునేది.

మార్నా టిమోఫెయవ్నా కాలిటిన్ ఇంట్లో నివాసం ఏర్పర్చుకున్న దగ్గరినించి అగాఢ్యాకి, ఆమెకి సరిపడలేదు. మార్నా ముక్కుపి. పట్టు దలమనిషి. ఆ వృద్ధురాలికి గంభీరంగా, హుందాగా ప్రవర్తించే అగాఢ్యా అంటే గిట్టలేదు. అగాఢ్యా స్థిరయంత్రలకని వెళ్ళి మళ్ళీ తిరిగిరాలేదు. ఆమె సన్యసింపించిన ప్రవాదుమాత్రము పుట్టింది. కాని లీజా హృదయంలో ఆమె నాటిన బావాలు చెరిగిపోలేదు. లీజా చచ్చిపోవడంకూడే ఉంది. అభిలాషలో హృదయపూర్వకంగా ప్రార్థనలుచేసేది. ఇదంతా చూస్తుంటే మేరియాకి ఆశ్చర్యంవేసింది. మార్నా లీజా స్వేచ్ఛను అడ్డగించకపోయినా, లీజా గొప్పఇంటిదిడ్డకాబట్టి పడేపడే సాష్టాంగపడడం తగదంటూ ఆమె అభినివేశాన్ని సడలించాలని యత్నించింది. లీజా శ్రద్ధగా చదువుకుంది. ఆమె ప్రతిభావంతురాలుకాదు. కాని కష్టపడిచదివేది. పియానో బాగానే వాయించేది కాని నేర్చుకోడానికి ఎంతకష్టపడిందో లెమ్ ఒక్కడికే తెలుసు. ఎక్కువగా గ్రంథాలుచదవలేదు. ఆమెకి “స్వంతమాటలు” అంటూలేవు. కాని స్వంత ఆలోచనలు ఉండేవి. తన ఇష్టప్రకారం నడుచుకునేది. తండ్రిపోలిక ఊరికేరాలేదు. అతనూ ఏమి చెయ్యమంటావని ఎవరినీ అడిగిపాపానపోలేదు. ఈవిధంగా ప్రశాంతంగా, మెలమెల్లగా పంథొమ్మిదో ఏటవరకూ పెరిగింది. ఆమె బహుచక్కనిది, కాని ఆవిషయం ఆమెకిలేలేదు. చేష్టలలో తీరుతెన్ను

ఉండేదికాదు. పరస్పర్యనెరుగని యవ్యవసాయధుర్యం ఆమెస్వరంలో నిన  
 దించేది. ఏమాత్రం సంతోషకలిగినా వెంటనే మెపెదవులపై మంద  
 హాసం నెలకొనేది. కళ్ళు దేదీప్యమానంగా వెలిగిపోయేది. కర్తవ్యపరా  
 యణభావంతో, ఇతరులకు బాధకలిగించుతాననే భయంతో, దయార్థ్ర  
 హృదయంతో అందరినీ ప్రేమించేది. కాని ఏఒక్కరినీ ప్రేమించిందనడానికి  
 వీలులేదు. ఒక్క భగవంతుణ్ణిమాత్రమే హృదయపూర్వకంగా, భయభక్తు  
 లతో ప్రేమించింది. ప్రకాంతంగాఉన్న ఆమె జీవిత కాసారాన్ని మొదటి  
 సారిగా లావెటస్కీ అల్లకల్లోలంచేశాడు. అటువంటిది లీజా.



అ మానాటి ఉదయం పదకొండు గాటివ తర్వాత లావెటస్కి  
 లీలా ఇంటికి వెళ్ళాడు. తోవగా పానిక్ గుర్రంమీద స్వారీచేస్తూ, కను  
 బొమ్మలదాకా నోటునించుకుని, లావెటస్కిని దాటిపోయాడు. లావె  
 టస్కి ఇంటివారెవరూ ఎదురుకాలేదు. మేరియా కుటుంబంతో పరిచయ  
 మైనతర్వాత ఇలా జరిగడం ఇదే మొదలు. మేరియా డిమిట్రీయెవ్నాకి  
 “తలనొప్పి వచ్చింది. దిశాంతి తీసుకుంటూద”ని నాకరు తెలియజేశాడు.  
 మాగ్నా, లీజూలు ఇంటోనేలేరు. లీలా కనిపిస్తుందనే ఆశలేకంతో లావె  
 టస్కి తోటగాకానేపు పికారుచేశాడు. కాని ఎవరూ కనిపించలేదు.  
 రెండుగంటలతర్వాత లావెటస్కి మళ్ళీ వెళ్ళాడు. నాకరు నడుంమీద  
 చేతులుమోపుకుని మళ్ళీ అదే సమాధానం ఇచ్చాడు. ఒకేరోజున మళ్ళీ మళ్ళీ  
 వెళ్ళడం భాష్యంకాదని తలచి లావెటస్కి వాసిలేవస్కాయ్కి వెళ్ళ  
 నిశ్చయించాడు. అక్కడ స్వయంగా చూచుకోవాలని పనులున్నాయి.  
 తోవగా ఒకదానికంటే ఒకటి ఎక్కువ ఆకాడనకమైన ఆలోచనలెన్నో  
 చేశాడు. కాని లీలా ఇంటికి వెళ్ళేసరికి ఉత్సాహమంతా నిలకారి  
 పోయింది. ఆంటన్తో సంభాషణ ప్రారంభించాడు. ఖన్మంచాలక  
 ఆ వృద్ధులంటన్ విషాదవిషయాలు స్మృతికి తేసాగాడు. “గృహిణిగా

“పెట్రోవ్నా చనిపోయేముందు చేసుకున్నంతా అనుభవించింది.” కొంచెం ఆగి నిట్టూర్చి మళ్ళా అన్నాడు. “ప్రతివాడూ తన వినాశసంతానే తెచ్చిపెట్టుకుంటాడు.” లావెటస్కీ తిరిగి పట్నం చేరుకునేసరికి పొద్దు పోయింది. గతరాత్రివిన్న సంగీతం ఆతన్ని వెంటాడుతూనేవుంది. లీజా రూపం విన్నవ్వంగా ఆతనికి శృంగారముందు తారాడుతోంది. ఆమెను ప్రేమిస్తున్నాననే భావం ఆతనిని అనందంలో ముంచేత్తింది. పట్నంలోని ఇంటికి చేరుకునేసరికి హృదయం ప్రకాంతంగా ఉంది. సంతోషం ఉరికిలు పెడుతోంది.

ఇంట్లో ప్రవేశించగానే ఆతను ఎక్కవగా అసహ్యించుకొనే పాచేలీఆత్మరుల వాసన గొట్టింది. హాలులో పెట్టెలు, నూటుకేసులు కనిపించాయి. ఆతనిని కలుసుకోవడానికి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చిన నౌకరు ముఖ కవళిక విచిత్రంగా ఉంది. వీటన్నిటినీ విశేషించి అలా చించగండా కచేరీ గడిగుమ్మందాటాడు... సోఫాలాంచి లేసులు కట్టిన నల్లటి పట్టుదనులు ధరించిన ఒకావిడలేచింది. లేచి, సన్నటి జేబురమాలు మొహానికి అడ్డం పెట్టుకని నాలుగడుగులు వేసి, అతిసాగనుగా అలంకరించుకని ఘమ ఘమ లాడే తలనువంచి, ఆతని పాదాలమీద వారింది. అప్పుడు గుర్తించాడు. ఆమె ఆతనిభార్య.

ఆతనికి ఎగడూపిరిపడింది... గోడకు అనుకున్నాడు...

“థియోడర్! నన్ను తరిమేయక!” అని ప్రేమించి భావలూ చెప్పింది. ఆమె మాటలు కూలాల్లాగా ఆతనిగుండెల్లో గుచ్చుకున్నాయి. ఆమెపై శూన్యదృష్టులు పరిపాడు. కాని ఆమె తెల్లబారిపోయిందనీ, కాయతమూలమైందనీ గ్రహించాడు.

“థియోడర్!” అంటూ తిరిగి ఆమె మధ్యమధ్య కళ్ళుపైకెత్తుతూ చేతులు నలుపుకుంటూ ప్రారంభించింది. ఆమె చెతిగొళ్ళకు గులాబిరింగు వేసింది. “థియోడర్! నీకు ద్రోహంచేశాను. మహాద్రోహంచేశాను. నేను రాక్షసిమైందని. కాని నా మొర కాన అలకంచు. పశ్చాత్తాపంతో కుమిలి పోతున్నాను. నాకు నేనే భారమైపోయాను. యిక భరించలేను. యెన్నిసార్లూ నీతో మొరపెట్టుకోవాలనుకున్నా, కాని నీకు కోపంవస్తుందని భయపడేపోయా. పాతజీవితాన్ని వదిలిపెట్టివేయాలని నిశ్చయించా.

కున్నా...ఎ-హో వ్యసపడ్డా.” నుమటిమీదా, చెంపలమీదా చేతితో రాసుకుంటూ తిరిగి అన్నది. “నేను చచ్చిపోయాననే వాగ్దలమాటున నా గతజీవితాన్ని నాలివేశాను. పగలూ, రాత్రీ అనక ప్రయాణంచేసి యిక్కడకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చా. నీయెడట, నాకు న్యాయం ప్రసాదించగల నీయెడట పడడానికి ఎ-హో జ-కా. నీవు పూర్వం నామీద చూపిన దయా దాక్షిణ్యం బాపకం వచ్చేస-కి భయమీంది. నువ్వెక్కడున్నా నీ మాస్టర్ లో అడిగి తెలుసుకున్నా” మెల్లగా లేచి పడకకుచ్చీ అంచున కూర్చుని తిరిగి ప్రారంభించింది. “ఆత్మ హత్య చేసుకుందామని అనేకసార్లు ఆ-గోచించా. నాజీవితం నాకు తీరగాని భారంగా తయారైంది. ఆత్మహత్యంచేసుకోడానికి వెనుకంజ వేసేగాన్ని గాదు. కాని నా చిట్టితల్లి అదా నాకు బాధన మైపోయింది ఆ-గో, అక్కడ, ఆగడిలో నిద్రపోతోంది. పాపం! అలిసి పోయింది. చూద్దగాని అదే నా పాపం చేసుకుంది! అబ్బ! యమబాధ, యమబాధ!” అంటూ మదాం లావెటస్కీ కన్నీళ్ళు కాలవ్వికట్టేము ఏడవసాగింది.

లావెటస్కీ కోలుకుని గోడకు దూరంగా జరిగి గుమ్మం మోహపట్టాడు.

“వెళ్ళిపోతున్నావా?” అని నిరాశా గర్భిత స్వరంలో అడిగింది. “ఒక్కమాటైనా మాట్లాడకుండా. తిట్టనయినా తిట్టకుండా వెళ్ళిపోతున్నావా? అబ్బ ఎంత కిరాతకత్వం!... యీ తృణీకారం భరింపరానిది. ఘోరంఘోరం!”

లావెటస్కీ అగి, “యేం చెప్పమన్నావ్.” అని భావకూన్యమైన స్వరంలో అడిగాడు.

“యోలేదు.” అని గబుక్కున అన్నది. లావెటస్కీయా “జీవితీ నాకు అగ తరేదని తెలుసు. నాకు మతిపోలేదు. నిజం. నాకు ఆశ లేకమైనా లేదు. నువు తీమిస్తావని ఆశించనూలేదు... యెక్కడవుండమంటే అక్కడవుంటాను. యేంచెయ్యమంటే అదిచేస్తాను. యికే నా ప్రార్థన. నీ ఆజ్ఞా లేమైనప్పటికీ బానిసలాగా శిరసావహిస్తాను.”



“అదేకాలాలేవు, గీదేకాలాలేవు.” అని సమాధానమిచ్చాడు జీవ రహితమైన అదేస్వరంతో. “మనిషికి యిక పాపగదని నీకూతెలుసు... అందులో యిప్పుడు మరీని. నీ యిష్టమొచ్చినచోట వుండచ్చు. మనోవర్తి చాలకపోతే...”

‘అబ్బ! అంత భయంకరంగా మాటాడకు’ అంది వార్వరాపాప్లోవ్నా “యీ చిట్టితల్లి మొహం చూచేనా నన్ను తీమించు.” అంటూ ప్రక్కగది లోకి ముందుగా పరుగెత్తుకువెళ్ళి మంచి సొన్నైన దుస్తులుధరించిన చంటి బిడ్డను ఎత్తుకుని చక్కావచ్చింది. ఆబిడ్డ ముద్దుమొహంమీద, పెద్దగా వల్లగాఉన్న కళ్ళమీదా ముంగురులు వేలాడుతున్నాయి. తల్లి మెడమీద చిట్టిచేతులు ఆనించి మందహాసంచేసి దీపంకేసి మిణకరించి చూసింది.

“అదా! అదికోచూడు మీనాన్న.” అంది. వార్వరా కళ్ళమీదపడ్డ ముంగురులు వెనక్కితొసివేస్తూ.

“నాన్నా ?” అంది ఆ బిడ్డ తొన్నుగా.

“ఆ నువ్వంటే ఆయనికి మహాప్రేమ !” అంది వార్వరా

లావెటస్కీ ఇక భరించలేక “సరిగ్గా యిటువంటిసీమ యే నాట కంటావుంది చెప్పా” అని చర్చన చక్కాబోయాడు.

వార్వరాపాప్లోవ్నా కొద్ది తుకాలపాటు నిరాంతపోయింది. తర్వాత బుజాలు కొదిగా ఎగిరిపోయి బిడ్డను ప్రక్కగదిలోకి తీసుకుని వెళ్ళి పడుకో బెట్టి నిద్రపుచ్చింది. తర్వాత పుస్తకంతీసుకుని దీపంబట్టి ఒక గంటదాకా చదువుకుంటూ కూర్చుని, ఆతర్వాత శయనించింది.

“ఊ—యేమైంది?” అని ప్రశ్నించింది దాసి. ఈదాసీని వార్వరా పాకిననించి తీసుకువచ్చింది.

“ఓ-అంతా సవ్యంగానేవుంది. జస్టీనీ! ఆయనికి వయస్సు పైబడింది. అయితేనేం పూర్వంలాగానే దయతోనే చూచాడు. యేవి, నాచేతి తొడుగులు, యిలాయివ్వు. రెపటిక యెత్తుకాలరు, బూడిదరంగుగౌను సిద్ధంగావుంచు. అడాకి మాంసపుముక్కలు మర్చేబోకు...యిక్కడ దొర కడం కష్టం. అయినా ప్రయత్నించేయ్యాలి.” అంది వార్వరా

“యద్దంచేసినంత పనిచేయాలి.” అని దీపం ఆరేపింది జస్టీనీ.

రెండుగంటలసేపుపైగా లావెటస్కీ పట్నంవీధులలో తిరిగాడు. వెనక పారిన నీవార్లలోగడిపినగాత్ర జ్ఞాపకంవచ్చింది. బాధతో గుండెపగిలి పోయింది. తల దమ్మెక్కిపోయింది. అద్దరిహితమైన, భయంకరమైన, అతిదుష్టభావాలు అతనిబుర్రలో సుళ్ళుతున్నాయి. “అది బతికేవుంది, తిరిగి రానూవచ్చింది.” అని ఆశ్చర్యంతో పదేపదే మెలగా అనుకున్నాడు. లీజా ఇక తనకు దక్కదని భావించాడు. కోపంతో ఉడికిపోయాడు. ఈ ఆఘాతం పిడుగులా అతనిమీదపడింది. ఆ వెనకవప్తకంలోని ఆకట్టుకథ అంతసులభంగా ఎలానమ్మాడు? “సరే నమ్మలేదనుకో.” అంటూ ఆలోచించసాగాడు. “మేంజరిగేదీ? లీజా నన్ను ప్రేమించిందని నాకు తెలిసేది గాదు. నేనామెను ప్రేమించానని ఆమెకీ తెలిసేదికాదు.” భార్య, రూపం, స్వరం, కళ్ళు మచ్చెబోవాలనుకున్నాడు. కాని సాక్ష్యంకాలేదు. తనను తానే తిట్టుకున్నాడు. ప్రపంచాన్నంతా తిట్టిపోశాడు.

తెల్లవార వస్తున్నదనగా అలసటతో, బాధతో సొమ్మసిలి లెమ్ ఇంటికిచేరుకున్నాడు. తలుపు ఎంతసేపుకొట్టినా ఎవరూపలకలేదు. చివరికి ఎలాగైతేనే ఆవృద్ధుల కిటికీవద్ద కనిపించింది. ఆసమయంలో లెమ్ తలకి టోపీపెట్టుకుని ఉన్నాడు. ఇరువైనాలుగుగంటలకేతం మహా

న్నత కళాప్రపంచంగా నిహింసాన్నప్పటి కళాకాంక్షలు ఆతని మొహంలో లేవు. పైగా మొహం మడుచుకుని మహాచిరాకుగా ఉన్నాడు.

“యేమిటి? ప్రతిగాత్రీ నీకు సంగీతం వినిపించలేదు. కషాయం పుచ్చుకున్నా...” అన్నాడు లెమ్. లావెటస్కీ మొహం చిత్రంగా ఉన్నట్లుంది. ఆ వృద్ధుని కంటిపైన చెయ్యి అడ్డా పెట్టుకుని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూసి తలుపు తెరిచాడు.

లావెటస్కీ గదిలోకి వెళ్ళి ఒక కర్చీలో కూల బడ్డాడు. చిరుగు పట్టిన దుస్తులు దగ్గరసాలాక్కుంటూ లావెటస్కీకి ఎదురుగా నిల బడ్డాడు, లెమ్.

“నాభార్య వచ్చింది.” అని తలయెత్తి లావెటస్కీ హఠాత్తుగా పిచ్చినవ్వనవ్వాడు.

లెమ్ రాతివిగ్రహంలా నిలబడిపోయాడు. మరహాసమైనా చేయలేదు. దుస్తులు ఇంకా దగ్గరికి లాక్కన్నాడు.

“అవును నీకు తెలీదు. నేను అనుకున్నా... ఆమె చని పోయిందని ఒక ప్రతికలో చదివా”

“ఓహో—చదివి ఆట్టే కాలంకారేదు గదా?” అని అడిగాడు లెమ్.

“ఆట్టే కాలం కారేదు.”

“ఓహో!” కనుబొమలు వైకత్తి తిరిగి అన్నాడు లెమ్.

“యిప్పుడామె యిక్కడే వుందన్నమాట!”

“ఆ...నా యింట్లోనేవుంది. నేను... దురదృష్ట బాతకుణ్ణి.” అని విషమనవ్వు నవ్వాడు లావెటస్కీ.

“అవును నువ్వు దురదృష్టబాతకుడివి” అని మెల్లిగా అన్నాడు లెమ్.

“క్రిస్కాఫర్ ఫియోడోరవిచ్! వుత్తరంముక్క ఒకటి తీసుకద తాగా!”

“హూ—యెవరికి?”

“ఎరిజవె.....”



“అ, ఆ. సరే. అమ్మేంనె. యెప్పుడు తీసుకెళ్ళివచ్చావ్వి?”

“రేపు సాఫ్ట్ మెనెంజ్ తొందలో.”

“హూ చంటమనిషిని పంపుతా. ఉహూం. నేనే స్వయంగా తీసుకడతా”

“జవాబు తీసుకొస్తారుదూ?”

“ఆ — ఆహా”

లావెటస్కీ నిట్టూర్పు విడిచాడు.

“అవును వట్టి దురదృష్ట జాతకుడివి.”

లావెటస్కీ లీజాకి నాలుగుముక్కలు రాశాడు. అందులో తన భార్య తిరిగివచ్చినవనీ, లీజాను చూడాల్సిన పనులనీ రాశాడు. ఇలారాసి సన్నటి సోఫామీద గోడవైపుకు ముఖం పెట్టుకుని పడుకున్నాడు. లెమ్ అతని ప్రక్కమీద పడుకున్నాడుకాని నిద్రపట్టలేదు. అటూ యటూ దొర్లుతూ, దగ్గుతూ మధ్య మధ్య గుక్కెడు గుక్కెడు కషాయం తాగ సాగాడు.

తెల్లవాంది. ఇద్దరూ రేచి ఒకరినొకరు చిత్రంగా చూసుకున్నారు. అఫుడియలో లావెటస్కీకి ఆత్మహత్య చేసుకుందామనిపించింది. వంట వాడు అడవారికం కాఫీతెచ్చిచ్చాడు. గడియారం ఎనిమిది కొట్టింది. లెమ్ హాటుపెట్టుకుని లీజాకి పాఠంచెప్పడానికి వెళ్ళవలసింది పనిటిక్తనా ఎదో ఒకవంక చెబుతానంటూ, బయలుదేరాడు. లావెటస్కీ మళ్ళీ ఆసోఫాలాకి ఉరికాడు. అతని ఆత్మలో కొంగ్రొత్తగా విపరీతమైన సంతోషం కదలాడ సాగింది. ఇంటినించి తనభార్య ఎలా తనను తరిమేసిందో తలపోయ సాగాడు. లీజాస్థితిని ఊహించుకుంటూ కనులుమూసుకుని చేతులు తల వెనక కట్టుకున్నాడు. లెమ్ తిరిగివచ్చి ఒకచీటీఇచ్చాడు. దానిమీద లీజా పెనెసలుతో, “ఇవారే కలుసుకోదంపడదు. రేపుసాయంకాలం కలుసుకుందాం. శైలవు.” అనిరాసింది. లావెటస్కీ ఉదాసీనంగా, పరాకుగా లెమ్కి కృతజ్ఞతలెల్ని ఇంటికి చక్కాబోయాడు.

ఇంటిదగ్గర అతనిభార్య ఫలహారంచేస్తోంది. అదా, జాట్లు ఉంగ గాలు తిరిగిఉంది. ఉదా రిబ్బన్ తెల్లటిగాను తొడుగుకుని మాంసం

ముక్కలుతింటూంది. లావెటస్కీ లోపలికిరాగానే వార్షరా పావ్లోవా  
లేచి, దినయిదిధేయతలతో అతనికి ఎదురేగింది. చదువులగదిలోకి రమ్మని  
తీసుకువెళ్ళి లోపలగాళ్ళెంపెట్టి అతను అటూయిటూ తిగగ నారంభించాడు.  
చేతులుకట్టుకుని గంభీరంగాకూర్చుని అతనిని కంటకంపెట్టుతూ కూర్చుండి  
వార్షరా. కొద్దిగా కృత్రిమాలంకారం చేసుకున్నా ఆమెకుళ్ళు ఇంకా అం  
దంగానే ఉన్నాయి.

కొంతనేపటివరకూ లావెటస్కీ నోటమాట పెరలేదు. తన  
మనశ్శరీరాలు తన స్వాధీనంలోలేవని గుర్తించాడు అంతేకాదు వార్షరాకి  
తంపే ఏమీ భయంలేదనీ, ఏడుదాండానైనా మూర్ఖుడోయేదానిలా నటి  
స్తోందనీ గ్రహించాడు.

“దాడు” అని ప్రారంభించాడు దీర్ఘంగా నిశ్శబ్దంగా, పళ్లు బిగించు  
కోంటూ. ‘మనం ఒకరి నొకరం మోసం చేసుకోవలసిన అవసరం లేదు,  
నువ్వు పశ్చాత్తాప పడ్డాంటే నేను నమ్మను నువ్వు నిజంగా పశ్చాత్తాప  
పడ్డా నేను తిరిగి నీవాడనవడం, నీతోకలిసి కాపరంచెయ్యడం సాధ్యంకాదు’

వార్షరాపావ్లోవా పెరిమలు బిగించుకుని ఓర మాపు చూస్తూ  
కూర్చుని, “అసహ్యం ! యిక లాభంలేదు. ఈయన దృష్టిలో నేను స్త్రీనే  
కాను’ అనుకుంది.

“సాధ్యంకాదు.” అని కోటుగుండ్రం సరిగాపెట్టుకుంటూ తిరిగి  
లావెటస్కీ అన్నాడు. “ఈవ్వోదకిక్కడికి వచ్చావో నాకర్థం కావడం  
లేదు. బహుశా డబ్బు అయిపోయివుంటుంది కదూ ?”

“అబ్బ ! నన్నవమానపరుస్తూన్నావు.” అంది వార్షరా మెల్లిగా.

“యేమైనా - దురిదృష్టవశాత్తూ నుర్వింకా నాబాగ్నవే. నిన్ను  
తరిమేయలేదు.....సరే దిను నీకెట్లామెలేయివాళే నువు లా వీకీ వెళ్ళచ్చు.  
అక్కడ సుఖంగావుండి. మంచియిల్లువుండి, నీకు తెలుసుగా నీకు మామూ  
లుగాయిచ్చే నునోవర్తికాక నీకు కావలసిందల్లా అందజేస్తాను-సరేనా...”

వార్షరా పావ్లోవా బుటేదారీ జేబునుమాలు ముఖమీద వేసుకుంది  
పెరిమలు అల్లాడాయి. “నువ్వేచెయ్యమంటే అది చేస్తానని యిది

వరకే చెప్పానుగా, నీ బొదార్యానికి కృతజ్ఞత తెల్పదలుస్తున్నాను. అంతే.” అంది.

“కృతాభివందనాలకేంలేదూ అది లేకుంటేనేమంచిది.” అన్నాడు లావెటస్కీ తొందరితొందరగా. గుమ్మంకేసివెళ్ళబోతూ మళ్ళీ అన్నాడు. “అలాఅయితే రేపు వెళతావుగదూ?...!”

“రేపు లాదికీ వెళ్ళిపోతాను.” అని గౌరవపురస్కరంగా ఆసనం మీదనించి లేస్తూ అన్నని వార్వరా. “కాని ఫియోడర్ ఇవనిచ్...” (ఫియోడర్ అనడంమానేసింది.)

“యేం?”

“నువు నినుక్షమించలేదు. ముందుమూడు క్షమిస్తావనే ఆ?...!”

“ఓహో!, వార్వరా పావ్లోవ్నా!” అంటూ అడ్డువచ్చాడు లావెటస్కీ. “నువు తెలివిగలదానివి. కాని నేనుమాత్రం తెలివితక్కువ మొద్దునుగాను. నేను నినుక్షమించాలని నీకు గోరింతునాలేదు. నిన్ను ఎన్నడో క్షమించాను. మనిద్దరిమధ్యా పెద్ద అభిమానమేర్పడింది.”

“దినయ విధేయలతో పడుంటా” అంది తలవంచి వార్వరా. “నేచేసినపాపాన్ని మర్చిబోలేదు. నామరణవాగ్ధికి నువు సంతోషించే వుంటావుకూడా?” అంది నమ్రతతో బల్లమీదపత్తికి నేలినోచూపినూ.

ఫియోడర్ ఇవనిచ్ అరిపోయాడు. ఆ వ్యాసం పెంసలుతో గుర్తు పెట్టివుంటి. ఆసమయంగా ఆమె దివ్యసుందరిమూ రిలాశింది. లీప్స్ దిద్ది నట్టు, సున్నితంగా ఉన్నమెడ, మెడచటూ తెల్లటికాలను, ఉచ్చాస నిశ్వాసాలతో కదలాడే వక్షస్థలము, గాజులుగానీ ఉంగరాలుగానీ లేని బోసిచేతులూ - ఆమె ఆనందము సకం ఎంతో అందగాఉంది.

లావెటస్కీ నిద్రేషంతో ఆమెకేసి తేరపొగలూచి “బలే, బలే !” అనబోయాడు, గుప్పిటబిగించి కణతమీద ఒక్కటివేయబోయాడు. కాని అలాచెయ్యకండా గిగ్గిన తిరిగి చక్కాబోయాడు. గంటతిగ్గాత వాసి లెవస్కోయ్ కి బయలుదేగాడు. రెండుగంటలుతిగ్గాత వార్వరాకూడా చక్కటిబడి అద్దకు తీసుకుని, నల్లటిగడ్డ కట్టుపెట్టుకుని, సాధారణమైన పచ్చడంకప్పుకుని, అడాను జుస్టినీకి అప్పగించి మేరయా ఇంటికి బయలు దేరింది. నేవకులను ఆరాతీయగా తాభర్త నిత్యమూ మేరయాఇంటికి వెడు తున్నాడని ఆమెకి తెలిసింది.



### 3౮

త్రావెటస్కికి భార్య ఓ-పట్టణానికివచ్చిననోజు సంతోషప్రదంగా గడవలేదు. లీజాకూడా ఆనోజు ఘోరంగా పరిణమించింది. మేడదిగి తల్లిదగ్గరికి వెళ్ళిందోలేదో బయట గుర్రపుడెక్కలద్దని వినిపించింది. ఆవరణ లోనికి పాన్సిన్ గుర్రమెక్కిగావడం చూసి కంపించిపోయింది. “జవాబు కోసం యివాళ పెందలాడేవచ్చాడు.” అనుకుంది. ఆమె పారబడలేదు. కచేరీగదిలో కాసేపు తచ్చాడితోటలోకి వెడదామని లీజాకి పాన్సిన్ నూచించాడు. అక్కడ ఆమోతుమో లేళ్ళుకోవాలని ఆతనిఉద్దేశం. ధైర్యం తెచ్చుకుని లీజా ఆతనిని వివాహమాడనని చెప్పేసింది. నుడిటిమీదకు పడేటట్టు హాటుపెట్టుకుని, పక్కకువారి నిల్పుని ఆమె చెప్పేదంతా పాన్సిన్ విన్నాడు స్వరంమార్చి నమ్రతతో ఇదే అఖరుమాటా అనీ, ఏం ఆపరాధంజేతానని నిరాకరించావనీ అడిగి చేతితో కళ్ళుగట్టిగా మూసుకుని దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి వెయ్యిలేసేసుకున్నాడు పాన్సిన్.

“మారుపట్టుకుని వేరాడదలుచుకోలేదు.” అన్నాడు పాన్సిన్ బొంగురుగొంతుతో. “నామనసుకక్కిన స్త్రీని వివాహమాడదామనుకున్నా, కాని విధిబలీయం. యేం చేస్తాను? వ్యర్థస్వప్నాలుకన్నాను. శలవు.” అని వంగినమస్కరించి ఇంట్లోకి చక్కాబోయాడు.

పానిన్ వెంటనే వెళ్ళిపోతాడని లీజా గాదించింది. కాని అతను తిన్నగా వెళ్ళిపోకుండా మేరియాగదిలోకి వెళ్ళి దగ్గర దగ్గర గంటదాకా అక్కడఉన్నాడు. వెళ్ళిపోయేటప్పుడు మళ్ళీ లీజాదగ్గరి శలవుతీసుకుని గుర్రమెక్కి కదంతొక్కించుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. పానిన్ తనకు చుక్కదూరైందని చెప్పాడేమో మేరియా కన్నీరు పెట్టుకొని. “యెంతపని చేశావే, యెంతపని చేశావే ?” అంటూ లీజాని ముదలకించడం ప్రారంభించింది.

“యితకంటే కావల్సిందేముందే ? నీ మొహానికి ఆయనచాలే ? ఆయనేం మనస్సుకోసం పడిచావడంలేదే? జమిందారుబిడ్డ? ఆయనకేంలాట్లు. కావాలనుకుంటే వీటర్స్ బర్గ్ లో యెవలెన్నైనా పెళ్ళాడగలడు. యెంత ముచ్చటపడ్డావే ! మనసుమార్చుకుని యెంతకాలమిందేం ? హఠాత్తుగా నీకిది పుట్టిపోగొంకాదు. వెంకటేశ్వరో పురస్కరించుంటారు. ఆ— ఇదంతా ఆ బడుద్దాయి లాగెటస్కీ పనే అయివుంటుంది. దొరిక్క దొరిక్క బలేవాడు దొరికాడులే న్నీహానికి !” అంతటితో ఆగక మళ్ళీ మొదలు పెట్టింది. “యెంత మర్యాదస్తుడు! రోజులు బావుండకపోయినా యెంత నిదానం! యెంత నిదానం! నువ్వింత పనిచేసినా, శాశుమాత్రం నాతో తెగతెంపులు చేసుకోని మాట యిచ్చాడు. యీదేబ్బ నేను తట్టుకోలేను. అబ్బ! తలబద్దలేసుకొని పోతోంది. పలామని యిలా పంపించు. యీ విషయం బాగా ఆలోచించి దారిలోకి రాకపోతే నేను చచ్చినంతవొప్పే! దినిపించిందా?” తన మాటలు వినవందున ఇంకా అనేక విధాల దుయ్యబట్టి లీజాని శంపివేసింది.

లీజా తన గదిలోకి వెళ్ళి కాస్త తేరుకుందో లేదో తలవనితలంపుగా ఇంకోవైపునించి తుపాను రేగింది. మార్ఫాటిమోఫెయెన్నా గదిలోకి పెద్ద పెద్ద అంగలు వేసుకుంటూవచ్చి తలుపు టపీమని మూసేసింది. ఆవిడముఖం పాలిపోయి ఉంది. టోపీ పక్కకిఒరిగిఉంది. కళ్ళుచింతనిప్పుల్లా ఉన్నాయి. చేతులు, పెదములు వణికిపోతున్నాయి. లీజా విస్తుపోయింది. మార్ఫా ఎన్నడూ ఆవేశానికి లొనయేదికాదు. అటువంటిది ఇలారావడం లీజాకి అశ్చర్యం కలిగించింది.

“బలేపని చేశావులే!” అంది మార్నా మెల్లిగా, వణికిపోతూ,  
 “బలేపని చేశావులే! యిలాంటిపనులు యెక్కడ నేర్చుకొన్నావమ్మా?...  
 అబ్బ! మాట పెగలడంలేదు కాసిని మంచినిర్భయ్యి.”

“అంతయిద్దరారామెదుకు అత్తయ్యా? కాస్తశాంతించు.” అంటూ  
 మంచినిర్భయ్యగారు అందించింది లీజా. “నీకూ పానిక్ అంటే పెద్దయిద్దం  
 లేదనే అనుకున్నానే?”

మార్నాటిమొఘెయెవ్వా గ్లాసుకిందబెట్టి, “ఉహూ...నాగలేను.  
 పర్శుజివ్వుమని వూడిపడిపోయేటట్లున్నాయి. పానిక్ సంగతి నేనేమెత్తలేదే.  
 పానిక్ కీ దీ:కీ సంబంధ మేమిటి? సరేగాని అర్థరాత్రివేళ పరపురుషులని  
 కలుసుకోమ్మని యెవరు చెప్పారు? ఊ-జవాబుచెప్పు?”

లీజా తెల్లపోయింది.

“అబద్ధాలుచెప్పి లాభంలేదు. నుకోచ్చా కళ్ళారాచూసి నాతో  
 చెప్పింది. యింకెక్కడా యీవిషయం వాగద్దని గట్టిగాచెప్పాను. అది  
 అబద్ధాలాదదు.”

“నేను కలుసుకోలేదని అబద్ధలాట్టంలేదు, అత్తయ్యా!”

“ఓ-అట్లాగా? ఆముసలిమొహంతో తోటలోకిగిమ్మని చెప్పావన్న  
 మాట!”

“లేదు.”

“మరి కలుసుకోడం యెలా సాధించింది?”

“నేను ఒక ఫస్ట్ క్లాస్ కోసం కచేరీగదిలోకి వెడుతూంటే, తోటలోంచి  
 పిలిచాడు.”

“యింకేం వెళ్ళావు. వాణ్నిప్రేమిస్తున్నావా యేంఖర్చు?”

“ఆ-ప్రేమిస్తున్నా,” అని గొణిగింది లీజా

“చంద్రాదా! వాణ్ని...వాణ్ని ప్రేమిస్తోందిట!” అంటూ మార్నా  
 కలమిదిట్టాపీ గర్భిమ, తీసేసుకుంది వాడికి పెళ్ళిఅయిపోతే, వాణ్ని  
 ప్రేమిస్తున్నావా? ఊ-ప్రేమిస్తున్నావా?”



“అయినచెప్పారు...” అంటూ ప్రారంభించింది లీజా.

“యేం చెప్పాడమ్మా?”

“భార్య చచ్చిపోయిందని చెప్పారు.”

మార్నా శిలువ ఆకారం చేతితోగీసి అన్నది. “దాని ఆత్మకి శాంతిగలుగుగాక! వట్టి గయ్యాలిపేనుగ. భగవంతుడామెను త్రిమించుగాక. ఊ..వాడిపెళ్ళాం చచ్చిపోయిందన్నమాట. జీతులమారనక్క ఒందాన్ని అట్లా సాగనంపాడోలేదో యిలా నీవెంటబడ్డాడూ! దొంగవెనవ! వక్క మాటచెబుతా బాగాదను. నాపడుచుతనంలో యిలాంటి పిచ్చివేషాలువేస్తే పిల్లల్ని చిదకతన్నేవారు కోపం తెచ్చుకోకు. నిజంచెబితే నిష్కారం వేసే వాళ్ళు వట్టి తెలివితక్కువవాళ్ళు. యివాళనించీ యిట్లోకి రానీవద్దని చెప్పా. వాడంటే నాకుప్రేమే. కాని గాత్రజరిగింగానికీ వాణ్ణి త్రిమించను. విధురుడు! కాసినివాహంయియ్యి...యిక పానిన్ కి తగినప్రాయశ్చిత్తంచేయడం మంచిదేఅయింది. యెలాగైతే నావు మంచి తెలివగలదానిది. ఆమగపురుగులతో రాత్రుళ్ళు తిరగద్దు. యీముసలితనంలో నాగుండె బద్దలుచెయ్యకు. ముద్దులాట్టమేగాదు, చావగొట్టగలను. డా..తెలిసినా... విధురుడు!”

మార్నా మొఖమెన్నో వెళ్ళిపోయింది. లీజా ఒక నిమిషం కూర్చుని వీడ్కోసాగింది. మనసేమీ బాగుండలేదు. ఇంతటి అవినాశం భరించలేక పోతోంది. ప్రేమ అమెకే సంతోషప్రపదం కాలేదు. కంబళి గోజానించీ రెండు పర్యాయాలు వీడ్చింది. అమె హృదయంగా ఉన్నా నూళ్ళు అద్భుత భావం ఉదయించిందో లేదో అప్పుడే ఎంతో సరికట్టితే నేను హక్కువలన వచ్చింది. అమె పవిత్ర రహస్యం బట్టబయల్ అవుతుంది. ఇంత అవినాశం పొందినా, ఇంత బెట్టితన్నా అమె ఆవరతైనా సుశయం అని, నిమిషంగాని పొందలేదు. లావెటస్క్రీ పూర్వంకంటే ఎక్కువ అవుతున్నాడు. అమె తన మనసును గ్రహించక ముందు కొంచెం సందేహించింది. ఆ సమావేశం తర్వాత, ఆ ముద్దు తర్వాత అమె నిశయం పట్టించుకుంది. లావెటస్క్రీని ప్రేమించానని, హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించానని, ఆ ప్రేమ బలియైందనీ, నిగాఢులమైందనీ, అమె మృత్యువుని గ్రహించింది. ఆ ప్రేమ బాధనాన్ని ప్రపంచంలోని ఏ శక్తి విచ్ఛేదించడానికూడా తెలుసుకోలేదు.

తనను చూడడానికి కార్వరా పెట్రోవ్నా వచ్చిందనగానే మేరియా కంఠాడుపడింది. ఆమెని లోకాలకి రమ్మనడమా, మానడమా? అన్న శంక పొడమింది. రమ్మంటే ఫియోడర్ ఇవనిచ్చేకి కోపం వస్తుందేమోనని భయంపేసింది. కాని చివరికి వార్వరాని చూడాలనే ఆసక్తిదే పైచేయి అయింది. మేరియా పడకకుర్చీలో వెళ్ళువాల్సి “అయితేనేం” యిది కూడా మాకు దగ్గర బంధువేగా” అని అమకుని “సరే, రమ్మను” అంది నేవకు నితో, కొన్ని నిమిషాలు గడిచాయి. తలుపు తెరిచుకుంది. వార్వరాపావ్లో వా చక్రవర్తిగదిలో ప్రవేశించి సరాసరి మేరియా దగ్గరికెళ్ళి, ఆమె లేచి నిల్చునే అవకాశం ఇవ్వకుండా ఆమె పాదాలముందు మోకరిల్లింది.

“బహు కృతజ్ఞురాలిని, పిన్నీ!” అని రష్యన్ భాషలో మెల్లిగా కంపిత స్వరంతో అన్నది. “బహుకృతజ్ఞురాలిని. నుద్విత వుదారంగా ప్రదర్శిస్తావని నేను ఆశించలా. నువు దేవతవి!”

ఇలాఅని వార్వరా హఠాత్తుగా మేరియాచెయ్యిపట్టుకుని, మెల్లిగా ఒత్తి, ఆవేగంతో ఎత్తి, తననిండుగులాబీరంగు పెదవులపై హత్తుకుంది. తన ముందు మోకరిల్లిన సౌందర్యవతిని, ఆమెమస్తులను చూసేసరికి మేరియా దిగ్భ్రమచెందింది. ఎంచేయాలో పాలుపోలేదు. చేతిని వెనక్కులాక్కుని

అసనంచూపించి దయతో మాట్లాడడం ఆమెకాలో ఇష్టం. కాని అలా చెయ్యకుండా లేచినిల్చుని, సువాసనలు దిరజిమ్మే వార్వదా పావ్లోవ్నా సుదురును ముద్దిడుకుంది.

“గుడ్ మార్నింగ్! బావున్నావా? నేయితే అనుకోలేదు... కాని నువ్వరావడం మహాసంతోషముగా వుంది. నీకు తెలుసుగా, భార్యార్థ రైలు మధ్య తీర్పుచెప్పడానికి సిద్ధంగావడం నాబోటిదానికి భావ్యకాదు.” అన్నది మేరియా.

“నాభ రైలేం తప్పులేదు. తప్పంతానాదే.” అనేసిందివార్వరా.

“బలే! మెచ్చుకోతగ్గమాటన్నావు... వచ్చి యెంతకాలమయింది? ఆయన కనిపించాడా? కూర్చో.”

“నిన్నేవచ్చా.” అని సమ్రతతో జవాబిస్తూ వార్వదా కుర్చీలో కూర్చుంది. “ఫియోడోర్ ఇవనిచ్ కనిపించారు. మాట్లాడా.”

“సరే, యేవన్నాడు?”

“నేనీలా హఠాత్తుగా రావడం ఆయనకి కోపంకలిగిస్తుందేమో ననుకున్నా, కాని మొహంచూపకపోలేదు.”

“అంటే... సరే, సరే. ఆర్థమింది. పైకి కఠినంగా వుంటాడుకాని, అతనిమనస్సుమాత్రం ఆమృతం.”

“ఫియోడోర్ ఇవనిచ్ నన్ను క్షమించలేదు. నా మొరాలకించలేదు... కాని లాదిగీ... వూడి పొమ్మని చెప్పారు.”

“అ-బలే అందమైనచోటు!”

“ఆయనగారి ఆదేశప్రకారం రేపుబయలుదేరి లాదిగీ వెడుతున్నా. వెళ్ళేముందు నిన్నుచూచి పెళ్ళడం నాధర్మమని తలచోశాను.”

“కృతజ్ఞురాలి. బంధువుల్ని మరిచేబోవడం మంచిదికాదు. రష్యన్ భాష యెంతచక్కగా మాట్లాడుతావ్!”

వార్వరా పావ్లోవ్నా గట్టూర్చి, “విదేశాలలో చాలాకాలంవుండి పోయాను, మేరియా డిమిట్రీయవ్నా! కాని నాహృదయింమాత్రం మారలేదు. నామాతృభూమిని మరిచేపోలేదు.”



“ఓలే! ఓలే! మంచిది. ఫియూడోర్ ఇవనిచ్ నవ్వు తిరిగివస్తావనుకోడం లేదు... నేను చెప్తున్నాగా. ఓ... పచ్చడం ఎంత అందంగావుంది? యెవీ చూడనీ.”

“బావుందా?” అని వార్వరా తన బుజాలమీదనించి గప్పున పచ్చడంతిసి “యెదో సామాన్యమైరిల్దూ.” అన్నది.

“యెంత అందంగావుంది! నవ్వుకూడా మంచిమంచి వస్తువులు తెచ్చావనుకుంటూ. వాటిని చూడడం పడితే యెంతబావుండును?”

“నాఅలంకరణ సామాగ్రంతా నీయిష్టవచ్చినట్లు వాడుకో కావా లంటే కొన్ని వస్తువులు నీదానీదానికీచూపిస్తా. పారిస్నించి వకదానిని తీసుకు వచ్చా. దుస్తులు అద్భుతంగా కట్టుతుంది.”

‘కృతజ్ఞురాలిని. కాని నిన్ను కష్టపెట్టరలుచుకోలేదు.’

‘కష్టపెట్టడం...’ అన్నది వార్వదా. ఆమెస్వరం నిందాగ్భరంగా ఉంది. ‘నాకు సౌఖ్యంచేకూర్చాలనుకుంటే, నన్ను నీ స్వంతఅస్తిలా చూచుకో.’

మేరియా డిమిట్రీయెన్నా మనసు కదిలింది. ‘ఓలే! బావుంది. హాటు, అనీ తీసెయ్యలేదేం’ “తీసేనుకోమంటావా?” అంది వార్వదా చేతులుకట్టు కుని దీనస్వరంతో.

“ఓ... తప్పకగదా. భోజనానికి వూడిపో... మా అమ్మాయిని నీకు పరిచయంచేస్తాన.” అందిమేరియా. కాని ఆమె వ్యాకలంచెందినట్టు కని పించింది. ‘యెలా గాసిపెట్టుందో అలాపడుతుంది.’ అనుకుని మళ్ళీ వార్వరాతో అంది: ‘యివాకో దానిమనసే, బావుండలేదు.’

“ఓ-పిన్నీ! నువ్వెంత దయగలదానివి!” అంటూ వార్వరా జేబు రుమాలు పైకెత్తి కళ్ళమీద పెట్టుకుంది.

ఇంతలో ఒక నాకరుకుర్రాడు జెడియెనోసన్స్కి వచ్చాడని చెప్పాడు. ఆ బాతఖానీ రాయడు వంగివంగి సలాములు చేసుకుంటూ చక్కావచ్చాడు. మేరియా వార్వరాను అతనికి పరిచయంచేసింది. మొదట్లో అతను కొంచెం తక్కిపడ్డాడు కాని ఆమెచూపినమర్యాదకు సమ్మోహితుడై పోయాడు. ఒళ్లు జలదరించింది. ఇకచూడండి, చొల్లుగబుల్లమిటి, స్వత్ర

పాతాళేమిటి అతనినోటవెంట మృదుమధురంగా ప్రవహించి చొచ్చాయి. ఇదంతా వార్వదాదింటూ, వచ్చేచిరునవ్వును ఆపుకుంటూ క్రమంగా తాను సంభాషణలోకి దిగింది. ఎంతోదినయంతో పారిననిగురించి, బాడెన్గురించి, తానుచూచిన ఇతరప్రదేశాలనుగురించి చెప్పి వార్వరా మేరియాకి రెండు పర్యాయాలు నవ్వుతెప్పించింది. రెండుపర్యాయాలూ తానింత సంతోషంగా మాట్లాడుతున్నందుకు మనసులో బాధపడుతున్న దానిలాగా వార్వరా నట్టూర్చింది. ఈతడవ వచ్చేటప్పుడు అదాని వెంటబెట్టుకురావడానికి మేరియా అనుమతినిపొందింది. తర్వాత చేతితోడుగులు తీసివేసి తాను గానుకునేసబ్బు నువాసన, గాగరా, లేనులు మొదలైనవి ఎలా ఎక్కడ ధరించాలో చూపించింది. కొత్తగా ఇంగ్లండులో తయారైన 'విట్టోరియా ఎసెన్స్' అనే ఆత్మరు తెచ్చిపెడతానని మాటబిచ్చింది. మేరియా ఆ ఆత్మరును బహుమానంగా స్వీకరించడానికి అంగీకరించింది. దాంతో వార్వరా చిన్నపిల్లలా సంతోషపడింది. రష్యా చర్చిగంటలు దిన్నించగానే పొందిన ఆనందం స్మృతికితెచ్చుకుని జలజలా కన్నీరురార్చింది. 'ఆచర్చి గంటలు నాగుండెల్లోకి చొచ్చుకుపోయాయి.' అని గొణుగుకుంది.

సరిగ్గా ఆసమయానికి లీజా అగదిలో ప్రవేశించింది.

లావెటస్కీరాసిన చీటిచదువుకుని లీజా కొయ్యబారిపోయింది. ఆక్షణంనుంచీ ఆతనిభార్యకంట పడకుండా తప్పించుకుతిరగాలని చూసింది. కాని ఆమె కంటపడితీరుతావని అంతరాత్మ చెబుతూనేఉంది. తనపాపిష్టి కోరికలకు పరిహారంగా ఆమెను చూడడమేమంచిదని నిశ్చయించుకుంది. హఠాత్తుగా ఆమెగీత తారుమారుకావడంతో ఆమెప్రాణం గిలగిలా కొట్టు కుంది. రెండుగంటల్లో ఆమెముఖం పీక్కుపోయింది. కాని ఒక్కచుక్క యినా కన్నీరు రార్చలేదు. 'తగినశాస్త్రీయింది.' అని తనలోతాను అనుకుని కంపింపజేస్తున్న రోషకషాయిత ఉద్రేకాలను ఎంతోకష్టమీద అణచుకుంది 'సరే, వెళ్ళడమేమంది.' అనుకుంది. వార్వరావచ్చిందనే వార్త దినగానే మేడనిగి కిందకివెళ్ళి...కచేరీగది ముందు చాలానేపునిల్చుని, ఎల్లాగైతేనేం ధైర్యంతెచ్చుకుని తిలుపువెరిచింది. "ఆమెకి ద్రోహంతా చెట్టాను!" ఈభావంతో గదిలోప్రవేశించి బలవంతాన వార్వరాకేసిచూసి, బలవంతాన చిరునవ్వునవ్వింది. లీజా కనిపించికినిపించగానే వార్వరా



ఆమెను కలుసుకోడానికి లేచివచ్చి నమ్రతతో కొద్దిగావంగి నమస్కరించింది. నను నేనే పరిచయంనుకుంటూ అంది దీనంగా. 'మీకమ్మ నన్నెంతో దయతో ఆదరించింది. నువ్వుకూడా...దయతలుస్తావనే ఆశిస్తున్నాను.' ఈ ముక్కల నేటప్పటికి వార్వరా ముఖకవళికా, విషపువత్సా, విరిసపు చూపూ, హస్తవిన్యాసం, ధగించినదుస్తులు అదేమిటివేమిటి ఆమెనిలువెల్లా లీజాకి అసహ్యంగాల్పి జవాబివ్వలేక చేయిచాచింది. చలటిలీజావేళ్ళు నెక్కుతూ 'యీపడుచుకు నేనంటే గిటమ.' అని తలపోసి వార్వరా మేరియా కేసితిరిగి 'బలేఅందగత్తె!' అంది. లీజాముఖం వివర్ణమైంది. 'బలేఅందగత్తె' అనేమాటల్లో వెక్కిరింపూ, తిరస్కారమూ గట్టితమైఉన్నాయి. కాని లీజా తొందరపడి ఒకనిళ్ళితాభిప్రాయానికి రాకూడదనుకుని, కిటికీదగ్గర కంజిరాముందుకూర్చుంది. వార్వరామాత్రం లీజాని ప్రశాంతంగా కూర్చో నివ్వలేదు. ఆమెదగ్గరకి వెళ్ళి ఆమె అభిరుచులను, శక్తిసామర్థ్యాలను పొగిడింది...లీజాగుండె తీవ్రంగా, బాధాకరంగా కొట్టుకుంది. వార్వరా తనసంగతంతా తెలుసుకుని ఉక్రోశంతో తనను వెన పెట్టలేలచిందని లీజా భావించుకుంది. ఇంతలో జెడియోవోవస్కీ వార్వరాతో సంభాషణ మొదలు పెట్టి ఆమెదృష్టిని లీజాపైనించి మరల్చాడు. లీజాకి శనివిరిగడైనట్లనిపించింది.

లీజా కంజిరామీదికివంగి, వార్వరాను క్రీగంటచూసి 'ఆయన ఒక ప్వుడు ప్రేమించినమనిషి.' అనుకుంది. కాని వెంటనే లావెటస్కీమీది ఆలోచనలను హృదయంనించి పారదోలింది. విభాయించుకోలేనని ఆమెకి భయంవేసింది. తలతిరుగుతునట్లయింది. మేరియా సంగీతాన్నిగురించి మాట్లాడ సాగింది.

“నువ్వు నిజమైన కళాభిమానివని దిన్నా.”

“నేనువాయిచి చాలాకాలమైంది.” అ.టూ వార్వరా పియానో ముందు కూర్చుని మెట్లమీద వేళ్ళు నీటుగాసారిస్తూ. “వాయిచనా?” అంది.

“వాయిచమ్మ వాయిచు.”

వార్వరా పావ్లోవ్నా ఒకగీతం పరిమాద్యుతంగా వాయిచింది. అగీతం వాయిచడంలో జిగిబిగులు గోచరించాయి.



“గాంధర్వగానం!” అన్నాడు జెడియెనోవస్కి.

“బలే, బలే!” అందిమేరియా. “బలే! వార్వరా పావ్లోవ్నా?”

వార్వరాని పేరుపెట్టిమేరియాపిలవడం ఇదేమొదలు. “పరమాద్భుతంగావుంది. నువ్వు పాటకచేసేట చిన్నాండ్రాల్సింది. యిక్కడమాకూ ఓ సంగీతం మాస్తారున్నాడు. ఆయన జర్మనుముసలాడు. తలతిక్కిమనిషి. కాని మాంచి సంగీతపండితుడు. లీజాకి పాఠాలు చెబుతున్నాడు. నీ సంగీతం వింటే ఆయనికి శివమెత్తుకుంది.”

“ఎలిజవెటా మైకోలావ్నా కూడా పియానో వాయిస్తుందా?” అని వార్వరా అడిగింది లీజావైపుకు తలపంకిస్తూ.

“యెనో పర్నా లేదు. వకమాదిరిగా వాయిస్తుంది. సంగీతమంటే దీనికి మహాయష్టం. ఆయితే నేం. నీమందు యిదెంతి? దానికేమొచ్చింది గాని యిక్కడో యువకుడున్నాడు. అతన్ని నువ్వు కలసుకుతీరాలి. అతను రసజ్ఞుడు. మాంచిగీతాలు రచించాడు. నీగొప్పతనం అతను బాగా గుర్తించగలడు.”

“యవకుడా? యెవరితను? యెదోబీకవాడా?” అనివార్వరా.

“అబ్బే! మాంచిదిలాసాపురుషుడు యిక్కడేకాదు పీటర్స్ బర్గ్ లో కూడా పేరుసంపాదించుకున్నాడు. అతనిపేరు విన్నేవుంటావు: పానిన్ వాలిమిర్ నికోలాయిచ్. యిక్కడ ప్రభుత్వపు పనిమీదవుంటున్నాడు... కాబోయేమంత్రీ!”

“కళాకారుడుకూడానా?”

“రసజ్ఞుడు. యెంతదినయమనుకున్నావ్! నువ్వేమద్దువుగాని. తరుచు యిక్కడికి వస్తుంటాడు. యివారసాయంత్రం రమ్మన్నా. తప్పకుండా వస్తాడనే అనుకుంటున్నా.” అందిమేరియా కొద్దిగా నిట్టూరుస్తూ, వ్యంగ్యంగా, విచారంగా మందహాసంచేస్తూ.

లీజా ఆమందహాసంతోని అంతరార్థం గ్రహించింది. కాని దానిని పెద్దగా లక్ష్యపెట్టేసితిరాలేదు.

“పడుచువాడా?” అంది వార్వరా ఉదాత్తస్వరంతో.

‘అయ్యవేయెనిమిదేళ్ళుంటాయి. చూడచక్కనివాడు.’ ‘అదర్భయవకడు.’ అన్నాడు జెడియెనోవస్కీ.

హఠాత్తుగా వార్వరా యుమ్మని ఒకడాన్య పాట పియానోమీద ఎత్తుకుంది. ఆ పాట బహుశవ మోద, సంగీతజాలపస పట్టేది. ఎత్తుకొని ఎత్తుకోవడంతో జెడియెనోవస్కీ తుళ్ళిపడ్డాడు. పాట మధ్యలో వార్వరా విషాద స్వరం హఠాత్తుగా వాయించి ఒకదరువుతో ముగించింది. తానున్న పరిస్థితిలో హుసారుగొలిపే స్వరం వాయించడం భావ్యంగాదని వార్వరాకితోచింది. చివర వాయించినదరువు మేరియాను ఎంతగానో కదిలించివేసింది.

‘యోతరసవ శ్రరంగావుంది.’ అంది జెడియెనోవస్కీతో మెల్లిగా.

“గాంధర్వగానం” అని తిరిగి అన్నాడు జెడియెనోవస్కీ కనుగుడ్లు తిప్పుకుంటూ.

ఇంతలో భోజనాలవేళయింది. మార్సా టీమొఫెయెవ్నా కిందికి వచ్చేసరికి పులుసువడ్డించేశారు. ఆమె వార్వరాను లాంచవానికి పలుకరించి, ఆమెకేసి చూడనైనా చూడకూడరా అ, ఉలాంటి ఏకాక్షరపదాలతో సమాధానమిస్తూ కూర్చుంది. ఈమెసిలివాసవల్ల ఒక గేవేమీలేదని భావించి వార్వరా ఆమెతో కులాసాగా బాతాకానీకొట్టటం మానివేయాలని యత్నించింది. మార్సా వార్వరాను ఆదరించుటోవడం మేరియాకి కష్టం వేసి, తానింకా ఎక్కువదయతో ఆమెను ఆదరించసాగింది. మార్సా ఒక్క వార్వరావంకేకాదు, లీజావకకూడా చూడలేదు. ఆమె శిలా దిగ్రహంలాగా మెదలకూడా కున్నది. మొహం పాలిపోయింది. ఒక్క మెతుక్కనా ముట్టలేదు. ఇక లీజా చాలా ప్రకౌంతంగాఉంది. ఆమెలో రేగిన తునాని ఆణిగిపోయింది. శిక్షకు పాల్పడిన వ్యక్తిలా ఆమెనోట మాట వెలలేలేదు. భోజనసమయంలో వార్వరా ఎక్కువగా మాట్లాడలేదు. సంశయం బాధించింది. మొహం విషాదాక్రాంతమైంది. జెడియెనోవస్కీమాత్రం కట్టుకొని చెవుకూ సంభాషణ కొనసాగించాడు. మేరియామీద అబద్ధాలాడబోతే అతని గొంతు బొగురుపోతుంది అందుకని ఆమెకేసి వ్యూహపాటుతో చూస్తూ, గొంతు సవరించుకుంటూ మాట్లాడాడు. కాని ఆమె అరిచిన భాషకు అడ్డురాలేదు. భోజనాలయినాక వార్వరాకు పేకాటంటే మహాయుద్ధమనేవిషయం బైటపడింది. ఈసంగతి

తెలుసుకుని మేరియా మహాసంతోషించింది. వరవశురాలైపోయింది. తనలాతాననుకుంది, “ఆ ఫియోడోర్ ఫియోనిచ్ వట్టితెలివిలేకుండా వద్ద మ్మలావున్నాడు... కాకపోతే యిటువంటిస్త్రీని మెచ్చుకోకుండా ఎలా వుండగలడు?”

మేరియా, వార్వరా, జెడియోనోవస్కీ పేకాటకు కూర్చున్నారు. మార్సా లీజాని వెంటబెట్టుకుని మేడపైకి వెళుతూ లీజాకి శరీరంలో బాగా లేదని తలనొప్పి వచ్చిందనీ చెప్పింది.

“అవునను తలనొప్పి విపరీతంగా వచ్చినట్లుంది.” అంది మేరియా కళ్ళు తిప్పుకుంటూ.

“నాకూ పార్శ్వాపు నొప్పి దారుణంగా వస్తూవుంటుంది.”

“నిజంగానా?” అని మెల్లగా అంది వార్వ.

లీజా మేనల్తగణిని కివేల్చి కర్నీగా మెల్లిగా కూలబడింది మార్సా ఆమెకేసి చాలాసేపు మాట్లాడకుండాచూసి, మోకళ్ళమీద మెల్లిగా కూర్చుని చేతులు ముద్దాడసాగింది. లీజా ముహూం ఎగ్రబారింది. ముందుకు వంగి ఏడ్చింది. కాని మార్సా తమ్మనూలేదు, చేతులు తీసి వేసుకోనూలేదు. చేతులు తీసేసుకోడానికీ, సానుభూతిని ప్రకటించకుండా ఉండడానికీ, ఆకిందటిరోజున నిందించినందుకు సత్పాత్రాపం తెలిపకుండా నిరోధించడానికి ఈ కహక్కు లేదని లీజా తలచింది. అచిన్నారోతులను తనివితీరా మార్సా ముద్దిడుకోలేకపోయింది. ఇద్దరి కళ్ళవెంట అశ్రువులు కాలువలుకట్టాయి. పిల్లి పడకకున్నీగా అయింది. దేవతావిగ్రహంమొందున్న దీపం అటువంటూ కొట్టుకుంటోంది. వక్కగదిలో, తలుపువెనక నాన్బాస్యా కార్పొన్నా జేబురమాలు ఉండగాచుట్టి కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ నిలబడింది.



## ౪౦

క్రింద కచేరీగదిలో పేకాటసాగుతూనేఉంది. మేరియా డిమిట్రీ యొన్నా ఆటలో గెలుపొందుతూ మహాఉల్లాసంగాఉంది. ఇంతలో ఒక నాకరువచ్చి పాన్సిన్ ఆరుదంచాడని తెలియజేశాడు.

మేరియా పేకముక్కలు పారవేసి కుర్చీలో అండ్‌రసతో కదలాడుతూ కూర్చుంది. వార్వరా పాన్సోవ్నా పరిహాసపూర్వక మందహాసం చేస్తూ ఆమెకేసి తేరిపారజూచి, దృష్టి ద్వారంగైపు మళ్ళించింది. పాన్సిన్ నున్నగా తీవ్రంచేసుకని, ఎల్లటి పాడుగాటికోటూ, మెడదాకా అంక్లేజీ కాలరూ ధరించి, 'వకపట్టాన యిర్ల ఆజ్ఞలకు తలవంచేవాణ్ణిగాను. అయినా వచ్చా.' అంటూ ముఖంబిగించుకని గదిలో ప్రవేశించాడు.

“నిజం, వార్దమిర్! నువు కలుకెట్టకుండానే వచ్చేసేవాడివి.” అంది మేరియా.

పాన్సిన్ కళ్ళతోనే మేరియాకి సమాధానమిచ్చి, నమ్రతతోవంగి నమస్కరించాడేగాని చేతిని ముద్దిడుకోలేదు. ఆమె అతనిని వార్వరాకు పరిచయంచేసింది. పాన్సిన్ ఒకఅడుగు వెనక్కువేసి వంగి సొగసుగా నమస్కరించి పేకాటకు తానుకూర్చున్నాడు. ఆట ఆయిపోయింది, పాన్సిన్

ఎరిజవెటామెకొవా వ్షేమసమాచారాలు అడిగి, నుస్తీగాఉందని  
 తెలుసుకొని విచారం పెట్టుచున్నాడు. ఆరియార తూచివూచి మాటలు  
 వాడుతూ, సమాచారాలు దినయంతో ఆలకిస్తూ వార్వరాతో సంభాషణ  
 పోగించాడు. కాని ఎంతచాతుర్య తో మాట్లాడినా ఆరివిమాటలు వార్వరా  
 మీద పనిచేయలేదు. హృదయాన్ని కదిలించలేదు. పైగా ఆమె ఆరిని  
 ఉల్లాసపురుషుడనే దృష్టితో పరికిలిస్తూ మామూలుధోరణిలోనే మాట్లాడు  
 తుంటే. నవ్వును ఆణచుకుంటూదా అన్నట్టు నాసికాపుకాత దరసాగాయి.  
 మేరియా డిమిట్రీయెవా ఆమెశక్తిసామర్థ్యాలను పొగడవారంభించింది.  
 పానిన్ సాధ్యమైనంతవరకు తలను ఒకపక్కకుపంచి తనకావిషయం తెలుసు  
 నని చెప్పాడు. వార్వరా క్రిగంటచూస్తూ మెల్లగా 'మీరూ కళాకారులే  
 గదూ' అంది. అని ఊరుకోకుండా పియానోకేసి తలూపి మందస్వరంతో  
 "ఉత్తమకళాకారులు" అంది. 'ఉత్తమ' అనేమాట ఆరిని సమ్మోహితుణ్ణి  
 చేసింది. గంభీరవేళు మాయమైంది. ముఖం వికసించింది. మందహాసం  
 నెలకొన్నది. కోటుబొత్తాలు విప్పకుంటూ, "వాదేంవుంది, మీరువాస్తవ  
 మైన కళాకారులు" అని, వార్వరావెట పియానోదగ్గరికివెళ్ళాడు.

"ఆరినురాసిన చందమామ పాటపాడమను." అని చెప్పింది  
 మేరియా.

"పాడతారా?" అంది చిరునవ్వు ఆరినిమీద ప్రసరింపజేస్తూ  
 "కూళ్ళొండి."

పానిన్ ఎవెవో వంకలుచెప్పి పాడకుండా తప్పించుకోవాలని  
 చూచాడు. దానిమీద వార్వరా కుర్చీ వీపుమీద వేళ్ళతో అడ్రెస్‌నిగా  
 కొడుతూ, 'కూళ్ళొండి.' అని మళ్ళీఅన్నది.

ఆరినుకూర్చుని, దగ్గి, మెడపట్టి సర్దుకుని చందమామపాటపాడాడు.

"బహురమ్యంగావుంది. మీరు బాగానే కట్టుగాపాడతారు. యేదీ  
 యింకోపాట పాడండి." అందివార్వరా. అలా అని పియానోనిచుట్టి వచ్చి  
 ఆరినికి సరిగ్గా ఎదురుగా నుంచుంది. ఆరిను తనపాట తిరిగిపాడడం  
 ప్రారంభించి స్వగంధం విచిత్రమైన కంపనం కలగజేశాడు. వార్వరా  
 పియానోమీద మోచేతులానించి, లెల్లటి అరిచేతులు పెదవులకునూటిగా  
 నిలిపి ఆరినికేసి తేరిపారజూచింది.

‘బహుశయంగావుంది. నిజం, బహుశయంగావుంది.’ అంది వార్వరా కళావేత్తలకుండే దృఢశ్వాసతో ‘అడగొంతుకు సరిపోయే పాట యెదయినా రాకాదా?’

“నేను సాధారణంగా పాటలురాయను. యెప్పుడో నాదినోదం కోసంమాత్రంమే రాస్తూంటాను...నువు పాడగలవుగా.”

‘అ—’

“యెదై నా ఒకపాటపాడుదూ.” అని బతిమాలింది మేరీయా.

ఎర్రబారి చింపలమీదనించి జుట్టు వెనక్కుతోనుకుని వార్వరా సరేఅన్నట్లు తలూపింది.

‘మనిద్దరిగొంతులూ కలుస్తాయి.’ అని మెల్లిగాఅంది వార్వరా పాన్నిన్ కేసి తిరుగుతూ, “మనిద్దరం కలిసిపాడదాం. మీకు అందాలచందమామ, చందాలచందమామ వచ్చునా?”

“అ— చాలాకాలక్రితం పాడుతుండేవాడిని. యిప్పుడు జ్ఞాపకం లేదు.” అని జవాబిచ్చాడు పాన్నిన్.

‘పరివా లేదు. మందస్వరంలో కానేపు అభ్యేసంచేద్దాం. సరేనా?’

వార్వరా పావ్లోవ్నాపియానోడగ్గకూర్చుంది, పాన్నిన్ ఆమెత్రుక్కిన నుంచున్నాడు. మ దస్వరంలో ఆపాటను చాలాసార్లు అభ్యాసంచేశారు, వార్వరా అనేకసార్లు అతని తప్పులు దిద్దింది. అతర్వాత బిగ్గరిగా పాడుతూ ‘అందాలచందమామ...’ అనేచరణం రెండుసార్లు పాడారు. వార్వరా స్వరంలో కోమల త్విగ్గ సరించిపోయింది, ని బహుశయ్యతోపాడింది. పాన్నిన్ మొదట్లో కొంచె సిగుపడ్డాడు, శృతితప్పింది. కాని తొందరిలోనే ఆవేశం పొందాడు. అతనిపాట దోషగహితం కాకపోయినా, బుజాలు ఎగర వేయడం, శరీరవిన్యాసం, నిజమైనపాటకునిలా మగ్గమగ్గ చెయ్యవలసినదం లాంటి పనులతో ఆలోటును కప్పిపుచ్చాడు. వార్వరా థావ్ బర్డ్ జర్మన్ స్వరకర్త, (1812-1871) గీతాలు రెండుమూడుపాడి, అతర్వాత కలు క్కుటూ ఒక క్రేగ్చిగీతంపాడింది. మేరీయాకి తన ఆనందం పకటించడానికి మూట లేదొకలేదు, చాలాసార్లు లీజాకోసం కబురుచేదామనుకుంది. ఔడయొనెస్కీకూడా మూటలుదొరికలేదు. తలూపి ఊరుకున్నాడు. ఇం



తన హతాత్మకా ఆవలిస్తూ, నాని మరుగుపర్చాలని చూచాడు కాని లాభంలేకపోయింది. వాగ్విగా, జై యొంపస్కీ ఆవలించడం కనిపెట్టింది. హతాత్మకా వెనుదిరిగి “సరే, యిక సంగీతం కట్టిపెట్టి కాసేపు పిచ్చాపాటి మాట్లాడుకుందాం” అంటూ చేతులుముడుచుకుంది. “సరే, సంగీతం కట్టిపెడదాం” అని పానిన్ హుషారుగా సంభాషణలోకిదిగిగాడు. వారి సంభాషణ మామూలుషయాలమీద నైనా చతుత్కారంగాఉంది “పానిన్-గోని గొప్పగొప్పవారి క చేరిగదిసంభాషణలవుంది.” అనుకుందిమేరనూ, వారి బాతాఖానీదింటూ, పానిన్ పరిమానంగభరితుడైపోయాడు. కళ్ళు మెరిసిపోయాయి. మొహంమీద మందహాసం నెలవొంది, మేరయాదృష్టి తనమీద పడగానే పానిన్ మొదట్లో మొహంమీదకు చేతినిపోనిచ్చి, కనుబొమలు కుంచిచి, నిట్టూర్చాడు. కాని తర్వాతతర్వాత ఆమెని పూర్తిగా మరిచేపోయి సంభాషణలో నిమగ్నుడైపోయాడు వాగ్విరా తిత్తజ్వాలాగా కనిపించింది. ఏడ్రశ్మకైనా తిడుముకోకుండా జవాబిచ్చింది. ఎవరిస్థితులలోనూ ఆమెకి అనుమానంఅంటూ ఉన్నట్టులేదు. రికరకాల ప్రతిభావంతులలో అనేకమాట్లు ఆమె సంభాషించి ఉంటుందని ఆమెధోరణి తెలుపుతుంది. ఆమె ఆలోచనలు, భావాలు ఎంతసేపు పానిన్-చుట్టూ పరిధ్రమించాయి పానిన్ సాహిత్యానికి సంభాషణను మళ్ళించాడు. ఆసంభాషణ సందర్భంలో ఆమెమాడా అరినిలాగానే ప్రేమచినాహిత్యమే చదివిందని తేలింది. (1) జార్జినాడ్ గ్రంథాలు ఆమెకి ఉదేకంకలిగిస్తాయి. (2) బాలాక్ గ్రంథాలు కొంచెం విసుగెత్తించినా, అతనిపై ఆమెకి గౌరవం. (3) నూస్కెచ్ లు మానవప్రకృతిని బాగా అర్థం చేసుకున్నానని ఆమె భావించింది. (4) డూమాస్, (5) ఫెనాల్ గ్రంథాలను పూజించేది. కాని నిజానికి వారందరికన్నా (6) పాక్ డికాక్ అంటే ఆమెకు ఎక్కువ అభిమానం. అయితే సంభాషణలో అరినిపేరైనా ఎత్తిలేదు. వినంచెప్పాలంటే

(1) సుప్రసిద్ధ ప్రేమచివలారచయిత్ర (1806-1877) ఈమెకు పలు పేరు మహాడుడెవాన్, జార్జినాడ్ అనేపేరుతో చాలావలలు ప్రకటించింది.

(2) విశ్వవిఖ్యాత ప్రేమచివలారచయిత. (1709-1850)

అమె! సాహిత్యమంటే ఎక్కువ అసక్తిలేదు. సంభాషణ నడపడంలా  
అమె నిద్రహస్తురాలు. తనపరిస్థితిని స్మృతికితెచ్చేవిషయాలను నేర్పుగా  
తెప్పించింది. అసలు అమె క్రిమినాగలేవత్తిలేదు. ప్రేమగొడవలు సం  
దర్భవశాత్తువచ్చితే అమె సంభాషణంతా సంయమనధోరణిలో నడిపింది.  
పాన్సిన్ ప్రత్యాఖ్యానించాడు. అమె గంభీరవైఖరి నవలంభించింది...కాని  
చిత్రమేమంటే అమెనోట వెలువడినమాటలు సంయమనధోరణిలో ఉన్నా,  
ఒకొకప్పుడు నిరసించడమివ్వనా, అమాటలు ఉచ్చరించినప్పుడం ఆకర్ష  
ణీయంగా, మనోరంజనంగా ఉంది. అంతేకాదు అమె కళ్ళలో మాట్లాడ  
సాగింది...కాని అమాటలలోని అర్థం సరిగా గ్రహించడంకష్టం. నాటిభావం  
మాత్రం అస్పష్టంగా, మధురంగా, అనివారణీయంగా ఉంది. అమాటలలోని  
నిగూఢార్థంగ్రహించాలని పాన్సిన్ ప్రయత్నించాడు. అతనూ కళ్ళలో  
మాట్లాడాలని చూచాడు, కాని అతని యత్నమంతా వ్యభాతియిపోయింది.  
వార్వీరా విదేశాలనించి దిగిన ఆదనింగంలాంటిదనీ, చేరిరానిదనీ గుర్తించాడు.  
అందువల్ల అతనికీ పూర్తిస్వ స్థతి చిక్కలేదు. వార్వీరాకు మాట్లాడే  
టప్పుడు ఎదుటివాని చొక్కాచేతని పట్టుకుగుంజడం అలవాటు. ఈవిధ

అతనికాలమునాటి శ్రేణిసంఘంలోని కుళ్ళును సాహిత్యంద్వారా బహిర్గ  
తంచేసిన మేటిరచయిత.

(3) నూ: శ్రేణిసంఘంలోని కుళ్ళును సాహిత్యంద్వారా బహిర్గ  
తంచేసిన మేటిరచయిత (1804-1857) సోషలిస్టుభావాల  
ప్రభావం ఇతనిమీద హెచ్చుగా ఉంది. నాటిని ఆధారంచేసుకుని అనేక  
రచనలుచేశాడు. నాటిప్రభుత్వం నాటిని నిషేధించింది.

స్క్రయిచ్: శ్రేణిసంఘంలోని కుళ్ళును సాహిత్యంద్వారా బహిర్గ  
తంచేసిన మేటిరచయిత (1791-1861) కొన్నివందల  
నాటకాలు రచించాడు. ఈయన రచించిన నాటకరూప మేలేదు.

(4) సుప్రసిద్ధశ్రేణిసంఘంలోని కుళ్ళును సాహిత్యంద్వారా బహిర్గ  
తంచేసిన మేటిరచయిత, నాటకకర్త. (1802-1870)  
ఇతని మూడవ హెన్రీ అనే నాటకం, త్రిమస్కిటీర్స్, మాన్సిక్రిసో అనే నవలలు  
విశ్వవిఖ్యాతిగాంచినవి.

(5) శ్రేణిసంఘంలోని కుళ్ళును సాహిత్యంద్వారా బహిర్గ  
తంచేసిన మేటిరచయిత, నాటకకర్త. (1817-1887)

(6) శ్రేణిసంఘంలోని కుళ్ళును సాహిత్యంద్వారా బహిర్గ  
తంచేసిన మేటిరచయిత. (1793-1871) ఇతను తన రచనలలో  
పారిస్లోని మధ్యతరగతివాని జీవితమును చక్కగా చిత్రించాడు.



మైన స్వర్ణవల్ల పాన్సిన్ కలవరపడ్డాడు. అందరినోనూ ఇట్టే కలిసి మెలిసి పోయే చాకచక్యం వార్వరాకు ఉంది. రెండు గంటలయిందోలేదో, ఆమె ఎన్నో సంవత్సరాలనుండి పరిచయస్తురాలివలె పాన్సిన్ కిలోచింది. ఇక ఆతను నిజంగా ప్రేమించిన లీజా, తాను దివాహమాడవలచిన లీజా, ఆద్యశ్య మైపోయినట్టరికి ఆనిపించింది. మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా నాకరుకుర్రా డిని పిలిచి, తలనొప్పి తగ్గితే కిందికిరమ్మని లీజాకు చెప్పమని పంపించింది. లీజా పేరు దివబడగానే పాన్సిన్ త్యాగబుద్ధిని గురించి చర్చించసాగాడు. త్యాగబుద్ధి స్త్రీకి ఎక్కువగా ఉంటుందా పురుషునికా అనేది వయంగమీద తర్కించనారంభించాడు. మేరియా ఉద్రిక్తురాలై పురుషులకంటే స్త్రీలకే ఎక్కువ త్యాగబుద్ధి ఉంటుందని వాదించింది. అప్పటికప్పుడే రుజువు చెప్తానని ఒక కుంటి ఉదాహరణతో తన వాదం ముగించింది. వార్వరా ఒక సంగీత గ్రంథం ముఖానికి చాటుపెట్టుకుని పాన్సిన్ వైపువంగి, రొట్టెముక్క కొరుక్కుతింటూ పెదవులమీదా, కళ్ళలో చిరునవ్వు ఒలికిస్తూ మందస్వరంలో, “వట్టి మట్టిబుర్ర” అంది. ఈ మాట దిని పాన్సిన్ మ్రాన్పడిపోయాడు. ఆమె సాహసానికి చక్కిరుడయ్యాడు. ఇలా హఠాత్తుగా అన్నముక్కలో తనను గురించి ఎంత పరిహాసమున్నదో పాన్సిన్ కనిపెట్టలేకపోయాడు. మేరియా చూపిన దయాదాక్షిణ్యాలు, చేసిన దిడులు, అప్పిచ్చిన సాము, అంతా మరిచేపోయి అదే స్వరంలో అదే మందహాసంతో, “అవునువును” అన్నాడు.

వార్వరా ఆతనికేసి స్నేహభావముతో చూసి లేచి నిలబడింది. లీజా లోపలికివచ్చింది. మార్నాటి మొఢెయెవ్నా ఆమెని వెళ్ళవద్దని వాదించింది కాని లీజా అగ్నిపరీక్షకు నిలబడాలనే సంకల్పించుకుంది. వార్వరా పాన్సిన్ లు ఆమెను కలుసుకోవడానికి ముందుకు వెళ్లారు. పాన్సిన్ యభా ప్రకారం

“వంట్లో యెలావుంది.” అని లీజాని ప్రశ్నించాడు.

“కొంచెం నయంగానేవుంది.”

“యిక్కడ యెదో కొంచెం సంగీత కాలక్షేపం జరిగింది. వార్వరా పాట నువ్వు దినలేదుగాని, అద్భుతంగావుంది.



“యీహారా అమ్మా!” అని మే యా వార్వరాను పిలిచింది వార్వరా చంటిపిల్లలా వినియట ధేయతలతో వెళ్ళి ఆమె సాదాలదగ్గర డిన్ ముక్కల పీట మీద కూర్చుంది. ఫానిన్ తో ఒక క్షణమైనా ఒంటరిగా ఉండే అవకాశం లీలాకి కల్పించాలనే ఉద్దేశంతో నీమేయ వార్వరాను పిలిచింది. అంతే కాదు ఇంకో ఉద్దేశం కూడా ఆమె గోకలిగి, దానిని వెంటనే బయట పెట్టాలనే ఆశురత కూడా ఇందుకు కారణమైంది.

“నిన్ను మళ్ళీ నీ మొరడిత కలపాలని నాకు బుద్ధి పుట్టింది. అయితే యిది సాధించగలుగుతాననే ధైర్యం నాకు లేదు. అయినా యత్నించి చూస్తాను. నేనంటే ఆతనికెంతో గౌరవం, తెలిసిందా.” అంది మెలి మెల్లగా వార్వరాతో.

వార్వరా మెల్లగా మేరియా కేసి దృష్టి సారించి రమణీయంగా చేతులు కట్టుకుని, “పిర్నీ! అలా చేస్తే నన్ను రక్షించినదాని వవుతావు. నా మీద యింతదయ చూపుతున్నందుకు నీ బుద్ధి యెలా తీర్పుకోవాలో తెలీటంలేదు. కానీ ఫీయోడల్ ఇవనిచ్చేకి మహాద్రోహం చేశాను. తుమించరాని ద్రోహం చేశాను.” అంది దీనంగా.

“ద్రోహం చేశావా?... నిజంగానే?...” అంటూ మేరియా ఆరంభించింది కుతూహలతో.

“ఆ విషయా లేమీ అడుగవద్దు ఏదో చిన్నతనం, పాడుబుద్ధి... కానీ యెవరూ నాకులు చెప్పి నేతప్పించుకోవాలనుకోడంలేదు.

“సరే అయినా దేని ఆ ముగోయింది. ప్రయత్నించి చూద్దాం. నిరాశ చెందకు.” అది సంపని ముగియింది. లీలా ముఖమానేసక, “పైకి కనపడదు కానీ, యిది ఆదస్యగమే” అనిపించింది.

“బబ్బుగావుందా?” అని ఫానిన్ లీలాని అడుగుతున్నాడు.

“అవును పట్టోబాగు డలేదు.”

“సరే, గ్రహించాను.” అన్నాడు చాలా నేపు మానంగావుండి.  
“సరే, గ్రహించాను.”

“అంటే?”

“గ్రహించాను.” అని తిరిగి అన్నాడు పానిక్. ఆమెతో మాట్లాడడానికి ఇంకంటే వేరేమీ అతనికి తోచలేదు.

లీజా కలవరిపడి ‘సరే, అలాగే’ ననుకుంది. పానిక్ అర్థంకానివైఖరి అవలంబించి మానంగా గంభీరంగా ఇంకోవైపు చూస్తుండేపోయాడు.

“పదకొండు కొట్టినట్లున్నాడు.” అంది మేరీయా.

ఈముక్కలాని అర్థంగ్రహించి అతిథులంతా వెళ్ళిపోవడానికి సంసిద్ధులయ్యారు. అడానితీసుకుని మర్నాడు భోజనానికివస్తానని వార్వరా మేరీయాకి మాట ఇచ్చింది. మూలకూర్పుని కునికిపాట్లు పడుతున్న జెడియొన వస్కీ లేచి వార్వరాను ఇంటిదాకా సాగంపడానికి సిద్ధమయ్యాడు. పానిక్ గంభీరంగావంగి అందరికీ నమస్కరించాడు. బయట మెట్లమీద వార్వరాను బండలో ఎక్కినూ ఆమెచేతని ఒత్తి ‘మళ్ళీకలుసుకుందాం’ అని కేకపెట్టాడు. జెడియొనవస్కీ బండలో వార్వరాఒక్కన కూర్పున్నాడు. తోవలో కాబోటనవేలిని, అతని బోటనవేమీద ఎదో పరాకునపెట్టినట్లు పెట్టి నొక్కుతూ కాలంగడిపింది. అతనూ పొంగిపోయి ఆమెను పొగడడం ప్రారంభించాడు. ఆమెచిరునవ్వు తెచ్చిపెట్టుకుని, నీధి దీపపు వెలుతురు బండలో ఉడగానే కన్నుగీటింది. ఆమెపాడిన డాన్సునాట ఆమెచెవులలో గింగురుమంటోంది. ఉద్రేకంతో ఒళ్ళు జలదరించింది. ఆమె ఎక్కడున్నా, దీపాలు, నాట్యశాలలు, సంగీతానికి అనుగుణంగా నృత్యం చేసే దిగ్రహాలు ఆమెచుట్టూ మెసలుతూంటాయి... ఆమె కం వేడెక్కింది. కళ్ళు మసకలుగమ్మినాయి. పెదవలమీద మందహాసం తాండవించింది, ఆమె శరీరమంతా మధురభావంతో పులకరించింది. ఇంకొక చేరగానే బండిలోనుంచి వార్వరా ఇట్టేమాకేసింది. ఆడసిగంతుప్పలే ఇంకవరు అలా దూకేయగలరు? ఆమె జెడియొనవస్కీ కేసితిరిగి ముఖంలోముఖం పెట్టి వెత్రిగానవ్వేసింది.

“మాంచిరిసికురాలు” అని తలపోశాడు జెడియొనవస్కీ. ఇంటిదారి పడుతూ, ‘నేను పెద్దమనిషినికాబట్టి సరిపోయింది... అయితే అలా నిద్రించెందుకో? నాకే ఆశ్చర్యంగావుంది.’ ఇంటిదగ్గర నాకరు కర్పూరతైలం నీసాపుచ్చుకుని అతనికోసం కాచుక్కుచున్నాడు.

మార్పాటి మొఘయెన్నా రాత్రంతా లీజాఒక్కలా కూర్చుంది.

త్రావెటస్కీ వాసిరెవస్కోయేలో రోజున్నరఉన్నాడు. ఉన్న కాలమంతా చుట్టుపక్కల తిరగడంతోనే గడిపాడు. అతనికి ఒకచోట కాలునిలువలేదు. దుఃఖంతో అతనిమనసు మహాబాధపడిపోయింది. అదిరా మంగా. తీవ్రంగాలేకత్తిన వ్యర్థఉద్రేకాలతో యమయాతనలుపడ్డాడు. గ్రామసీమకు తిరిగివచ్చినమర్నాడు తనను ముంచెత్తిన ఉద్యోగాలు స్మృతికి వచ్చాయి. అప్పుడు తలపెట్టినకార్యక్రమం జ్ఞప్తికివచ్చి తనమీదతానే మండి పడ్డాడు. విద్య కర్మనించి, జీవితపరమోపధినించి తనను వేరుచేసిందేమిటి? సౌఖ్యశృంగార...తి గీసౌఖ్యశృంగార, మైకలరిచ్ చెప్పిందే సక్రమమైంది.” అనుకున్నాడు. మర్మియింకోమారు జీవితసౌఖ్యం అనుభవించాలని అభిలషించావు” అనుకున్నాడు తనలోతాను అది తలకమించిన వైభోగమనీ, జీవితంలో ఒకేఒకసారితటసించినా అది అనర్థమైనవరిమనీ మరిచేపోయావు. ఆసౌఖ్యంపరిపూర్ణమైందికాదనీ కృత్రిమమైందనీ నువనచ్చు. సరే, పరిపూర్ణమైన, యదార్థమైన అనందానికి అర్హతను రుజువుపరచుకో. చుట్టూచూడు. నుఖసాపదలతో కులతూగుతున్నదెవరు? ఆనందస్తున్న దెవరు? కొడవలి చేతిబట్టి పొలంవెడుతున్న అరైతునుచూడు-బహుశా అతను తనకున్నదానితో తృప్తిపడుతున్నట్లున్నాడు...



“ఓనీ, జీవితాలు మార్చుకోడానికి అంగీకరిస్తావా? మీరన్న  
 దివ్యం ఆలోచించు: ఆమె జీవితాన్నించికోరింది స్వల్పాతిస్వల్పమే.  
 కాని ఆస్తిల్పమేనా ఆమెకి లభించిందా? భూమి దున్నడానికి రష్యా  
 వచ్చానని పానిక్తో నువు దప్పులుకొట్టావు. నువు రష్యావచ్చి చేసిం  
 దేమిటి? ఈవయసులో ఆడపిల్లలవెంటబడ్డావు? స్వేచ్ఛచిక్కింద నేనార్  
 నీచెవున బడిందోలేదో, సర్దుమా మరచేపోయి బడిపిల్లవాడిలాగా సీతాకోక  
 చిలకలవెంట పరుగెత్తుతున్నావు...” ఈ ఆలోచనలమధ్య లీజా రూపం  
 ఎడతెగనండా అతని మనసులో మేసలసాగింది. హృదయాన్ని వ్రయ్యల  
 చేసే వార్షిరారూపాన్ని, చెక్కుచెరగని కపట, శృంగార, ఏహ్యూ  
 కృతిని మానులోనించి తుడిచివేసుకున్నట్టే లీజా రూపాన్నికూడా ఎంతో  
 కష్టమీద తుడిచివేసుకున్నాడు. యజమానిమనసు సరిగలేదని మానలి  
 ఆంటన్ కనిపెట్టాడు తలుపువెనకా, గుమ్మంలో ఒకటిరెండుసార్లు  
 నిట్టూర్చాడు. ఎలాగోదైవ్యం తెచ్చుకుని లావెటస్కీ దగ్గరికి వెళ్ళి,  
 ఇంత వెచ్చవెచ్చని పానీయం త్రాగమని సలహా ఇచ్చాడు. లావె  
 టస్కీ ఆంటన్మీద మండికడి బయటికి పొమ్మని తిట్టాడు. తిట్టడే  
 గాని మళ్ళీ పస్సాయించి తుమాశణ వేడుకున్నాడు. కచేరీగదిలో లావె  
 టస్కీ నిలువలేకపోయాడు. గోడమీది తెలచిత్రంగానించి అతని  
 ముత్రాత, గుండెనిబ్బరంలేని తన పంక్తి-జ్ఞుని అపహాస్యంచేస్తున్నట్లని  
 పించింది. “అ-పక్షీ...” అని ఎగతాళిచేసున్నట్లుంది. “నీమైనాసరే  
 నాజీవితాన్ని భిన్నాభిన్నం కానివ్వను. ఈకాస్తగీరికి లాగిపోతానా?  
 (యుద్ధంలో తీవ్రంగా గాయపడ్డవాళ్ళు తమగాయాలను గీరలంటుంటారు.  
 మనిషి తననుతాను మోసగించుకోకపోతే ఈభూమ్మీద బతకలేడు.)  
 యింతాజేస్తే నేనేం యెద్దుగొట్టు పిల్లవాడినా? జీవితపర్యంతం నుఖపడే  
 అవకాశం చేరువకువచ్చింది. చిక్కపోయింది. కాని హఠాత్తుగా మాయ  
 మైంది. లాటరీలోకూడాయితే. చక్రంకాస్త తిరిగితేచాలు, ముష్టివాడు  
 భాగ్యవంతుడై చక్కాబోతాడు. యెలాగాసిపెట్టిదో, అలానేజరుగు  
 తుంది. అంటే పశ్చిమిగువున నాపకేదోనేను చూచుకుంటూ, నోరీ మూసుకుని  
 నిశ్చలంగా పడుకుంటాను. నన్నునేను అదుపులోపెట్టుకోవడం యిదేం  
 మొదటిసారిగాదు. యిలా తప్పించుకుతిరిగడంచేసికి! యిసకలాదూర్చిన

ఉన్నపక్షిలాగా యిక్కడ అంటిపెట్టుకుందడందేనికి? జీవితగానాన్ని ఎదుర్కొనేదమ్మలేదా? ఛా! అంటన్" అని బిగ్గరిగాకేకేసి "తక్షణం బగ్గీసిద్ధంచేయించు" అన్నాడు "అవును. నోయిమూసుకుని నిశ్చలంగా పడుంటాను. నిగ్రహంఅలవర్చుకుంటాను."

ఇలా తర్కించుకుంటూ బాధను పోగొట్టుకోవాలని లావెటస్క్కి యత్నించాడు. అందులేని ఆమహాబాధచూసి అక్రేక్సియా తలపంకించి బగ్గీ ఎక్కడున్న అతనికేసి దీనంగాచూసింది. గుర్రాలు కదలతోక్కతూ నడుస్తున్నాయి. అతను ఒళ్ళు బిగపట్టుకుని, నిశ్చలంగా తోడ్డువంక తేరి పారిజాన్నా కూర్చున్నాడు.

## ౪౨

స్థాయంకాలం వచ్చి కలుసుకోమని ఆకిందటికోజన లీజా లాత్రె టస్కీకి రాసింది. కాని అతను ముందుగా పట్నంలోని తన ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఇంట్లో భాగ్యాకాని కూతురుగాని కనిపించలేదు. కూతురిని వెంటపెట్టుకుని వార్వరా మేరియా ఇంటికి వెళ్ళిందని నేవకులు తెలియజేశారు. వార్తనినే సరికి అతనికి ఆశ్చర్యం వేసింది, విపరీతమైన కోపం వచ్చింది. హృదయం అసహ్యభావంతో దహించుకుపోయింది. “వార్వరా పావ్లోవ్నా నాచుచ్చ మాచాలని నిశ్చయించుకున్నట్లుంది.” అనుకున్నాడు. అటూఇటూ తిరుగుతూ కాలికి అడ్డం వచ్చిన అటవస్తువులను, పుస్తకాలను, ఆడవాళ్ళ సామగ్రిని తన్నిపారేశాడు. జస్టిసీనిపిలిచి ఆ ‘చెత్తం’ తా తీనే సెయ్యమని చెప్పాడు. జస్టిసీ మూతిముడుచుకుని “సరేలేండ్” అంది. గదిఅంతా సరిగాసర్దడానికి సాగనుగావంగి ప్రతిచేష్టలూనూ అతను వట్టి మడ్డిమ్మగమనేభావం ద్యోతకమయేటట్లు ప్రవర్తించింది. వెక్కిరిస్తున్నట్లున్న ఆమె పాడుముఖం కేసి విచారనూచకంగాచూసి చివరికి ఆమెని పూపించివేశాడు. ఎంతసేపటికీ వార్వరా తిరిగిరాలేదు. కొంచెంతడవు తటపటాయించి లీజా ఇంటికి వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. కాని మేరియా డిమిట్రీయేవ్నాని చూడదలుచుకోలేదు. (మేరియా కచేరీగదిలో వార్వరా ఉంటుంది. అందుకని



ఏమైనా సరే ఆగదిలోకి వెళ్ళకూడదని లావెటస్కీ ఆమకున్నాడు) మార్కాటి మోఫెయెన్నాని కలుసుకూదామని తలచాడు. నాకరగదిలోంచి మెట్లమీదుగా వెడితే తిన్నగా ఆమెగదిని చేరుకోవచ్చు అతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. సరే, అలానే చేదామని నిశ్చయించుకున్నాడు. అవృష్టమూడా కలిసివచ్చింది. ఇంటిముంగిటిలో సునోబ్యా కనిపించి మార్కాటిగిరకు తీసుకువెళ్ళింది. ఒంటరిగా కూర్చోడం మార్కాటికి అలవాటులేదు. కాని నేడు అందుకు భిన్నంగా ఒంటరిగా ఒకమూల కూర్చునిఉంది. నెత్తిన టోపీలేదు. వక్షసలంఘిద చేతులుకట్టుకుంది. లావెటస్కీ కంటపడే సరికి కలవరపడి, దిగ్గులేచి, టోపీతోసరి వెతుకుతున్నదానిలాగా గదిలో తిరుగుతూచేయసాగింది.

“అ-నువ్వా? నువ్వా?” అంటూ ప్రారంభించింది అతనిదృష్టినించి తప్పించుకుంటూ గదిలో హడావిడిగా తిరుగుతూ, ‘సరే-మంచిది, మంచిది. నిన్న యెక్కడ కళ్ళావ్? అది వచ్చేసిందన్నమాట. సరే, యేంజేస్తాం.’

లావెటస్కీ ఒకకర్చీలో కూలబడ్డాడు.

‘సరే, కూర్చో, కూర్చో. తిన్నగా మేడమీదకేవచ్చావుకదూ? అవునువును. ననుచూడడానికి వచ్చావా? మంచిది, మంచిది.’

ఇలాఅని అవృద్ధురాలు కొంచెంసేపు ఆగింది. లావెటస్కీకి ఏమనారో తోచలేదు. కాని ఆమె అతనిని అర్థంచేసుకుంది.

‘లీజా...అవును. లీజా యిప్పటిదాకా యిక్కడేవుంది.’ అంది అల్లికసంచి మూతిదారాలు ముడివేస్తూ, మళ్ళా ఉడచిస్తూ. ‘దానికి వట్లొ ర్మేంబావుండలా. షురోష్కా, యెక్కడున్నావే? యిలారా. వక-చోట స్థిరంగా కూర్చోలేవా? నాకూ తలనొప్పివచ్చింది. యిదంతా ఆసంగీతం, ఆపాటలుమూలంగానే ఆనుకుంటా.’

‘సంగీతమేదిటి?’

‘యేదిటా? వాటిపేరేదిటి? డ్యూయటుపాటలు, అందులోనూ ఇటాలియన్ భాషలో, ‘చిచీ, చచా’ కొంటిపక్షిలాగా. ఆపాట దింటుంటే తల బద్దలైపోయింది. ఆవెధవ పాన్నిన్, నాఅర్థాంగిని యి-తలో ప్రాణ

న్నేహిల్లెపోయారు. మామూలు మర్యాదలు పాటించడంలేదు, దగ్గర బంధువుల్లాగా ఆటై ఆలోచిస్తే కుక్కకూడా తలదాచుకోడానికి సలం కోసం యత్నిస్తుంది. దాన్ని వీధిలోకి తరిమేయనంతకాలం దానికే పరివారేదు.

“అయినా, నాకేనమ్మకం కుదరడంలేదు. యెంతో ధైర్యం కావాలి.”

“ఉహూ... ధైర్యం కాదు, పాచిక. భగవంతుడామెను తీమించుగాక! నువ్వామెను లాగికికి పంపిస్తున్నావనివిన్నాను!”

“అ... ఆ జమీఅంతా దానికి యిచ్చేశాను.”

“డబ్బుకావాలని అడగలా?”

“యింకా అడగలా?”

“తొందలోనే అడుగుతుందిలే. నిను తిన్నగా యిపుడేమాకాను, వంటలో బాగుండలేదాయేం?”

“బావుండలేదు.”

“మరోబ్బా” అని కేకేసింది మార్సా, “వెళ్ళి ఎలిజవెటామెకలా వ్నాలోచెప్పు. కాదు... కిందేవుందికాదూ?”

“అవును.”

“వెళ్ళి నాపుస్తకం యేంజేసిందో అడుగు. దానికి అర్థమవుతుందిలే.”

“సరే.”

ఆవృద్ధురాలు తిరిగి గదంతా పచార్లు చేయనారంభించింది. ఊకే బీరువాఅలు తీస్తూమూస్తోంది. లావెటస్క్రి కదలకుండా మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. హఠాత్తుగా మెట్లమీద అడుగుచప్పుడయింది. లీజా లోపలికివచ్చింది.

లావెటస్క్రిలేచి, వంగి అభినందించాడు. లీజా గుమ్మంలానే నిలుచుండిపోయింది.

“లీజా, లీజా!” అంది మార్సా హడావిడిగా

“నాపుస్తకంయెవ్వి? యేంజేశావ్?”

“యేపుస్తకం అర్థయ్యా?”

“అర! పుస్తకం! ఆయినా నిన్ను... సరేపోనీ కిందయేంజేస్తున్నారు? చూడు, ఫియోడర్ ఇవనిచ్చాడు. తలవెప్పి యెలావుంది?”

‘తగ్గిపోయింది.’

‘నువ్వెప్పుడూ: ‘తగ్గిపోయింది, తగ్గిపోయింది’ అంటూనేవుంటావు. కిందయేంజేస్తున్నారు. మళ్ళీ సంగీతంమొదలెట్టారా?”

‘ఉహూ... పేకాడుతున్నారు.’

“అవునవును. అది అన్నిటిలోనూ గట్టిచెయ్యే. ఘోరంగా, నీకు తోట్లాడివెళ్ళి ఆడుకోవాలని వుందనుకుంటా. సరే పరుగెత్తుకళ్ళి ఆడుకో.”

“ఉహూ...”

‘ఉ—వాదనకు దిగకు. పరుగెత్తుకుపో. నాస్టాస్యాకాల్పోవ్వా తోటలో వంటరిగావుంది. తోడుగావుండు ఉ, ఉ—మహామగచిదానిది కదూ.’ ఘోరంగా చక్కాబోయింది. “నాటోపీయేమెలోయింది?”

‘వెతుకుతానుండు.’ అంది లీజా.

‘సరేలే. అక్కడకూర్చో. నాకాళ్ళింకా చచ్చడిపోలేదు. టోపీ పడకగదిలో వున్నట్లుంది.’

లావ్రెటన్స్కి గంటచూసి మాగ్నా తలుపులు బార్లాతీసివెళ్ళిపోయింది. మళ్ళీ యేమనుకుందో వచ్చి తలుపులుమూసేసి చక్కాబోయింది...

లీజా కర్చీలో వెనక్కి ఆనుకునికూర్చుని ముఖం చేతులతో కప్పేసుకుంది. లావ్రెటన్స్కి కూర్చున్నచోటునించి కదలలేదు.

“ఉ—లిరిగి యిట్లా కలుసుకున్నామన్నమాట.” అన్నాడు లావ్రెటన్స్కి.

లీజా ముఖంమీదనించి చేతులుతీసేసుకుంది.

‘అవును.’ అందిమెల్లగా. ‘మనకి తొందర్లోనే తగిన ప్రాయశ్చిత్తమైంది.’

‘ప్రాయశ్చిత్తమా? యెందుకు?’

లీజా కర్చుపైకెత్తి అతనికళ్ళకేసిచూసింది. వాటిలో దిచారంగాని, ఆడుర్దాగాని ద్యోతకంకావడంలేదు. అది కుంచించుకుపోయి వాడిపోయాయి. ముఖం పాలిపోయింది. పెదవులు దిడిపడ్డాయి.



లావెటస్కీహృదయం పరిశాతంతో, ప్రేమతో ముడుచుకు  
పోయింది.

“అంతా ఆఖరియిపోయింది, అని రాశావుగదూ. అవును. మొదలు  
కాకముందే అంతా ఆఖరియిపోయింది.” అన్నాడు లావెటస్కీ మెలి  
మెల్లిగా.

‘అదంతా మనం మర్చిపోవాలి.’ అని గొణిగింది లీజా. ‘నువు వచ్చావు.  
నాకు సంతోషమైంది. నీకు వుత్తరం రాద్ధామనుకున్నా. కాని యిలా  
కలుసుకోవడమే మంచిదయింది. ఈ ఆఖరిక్షణాలు నాలుగు వృథాకానీయ  
కూడదు. మనిద్దరం మనమన కర్తవ్యాలు నెరివేర్చాలి. నువు నీభార్యతో  
సమాధానపడాలి.’

“లీజా!”

“నిను ప్రార్థిస్తున్నా, అలా చెయ్యి. అలా చేస్తే నీ మనదోషం పరి  
హారమవుతుంది. బాగా ఆలోచించు. నా ప్రార్థన నిరాకరించవనుకుంటా.”

‘లీజా. నువు చెప్పినట్టు చెయ్యడం సాధ్యంకాదు. నువు యేం చెయ్య  
మన్నా చేస్తా, కాని మళ్ళీ దానితో సమాధానపడడమాత్రం, ఉహూ...  
సాధ్యంకాదు... దేనికైనా తలవొడ్డుతా. నేను దానిని మర్చిపోయా,  
క్షమించా. కాని మళ్ళీ ఆమెని ప్రేమించడం... ఉహూ... ఘోరం!’

‘యిష్టలేంటే నీ స్నేహితులవంతులపెట్టను. పోనీ కాపరం చెయ్యొద్దులే.  
సమాధానపడు. అంతే చాలు.’ అని జవాబిచ్చి లీజా మళ్ళీ చేతులతో  
ముఖంకప్పేసుకుంది. ‘నీకూతురు దివ్యం ఆలోచించు, నాకోసమని యీ  
పనిచెయ్యి.”

‘సరే’ అని గొణిగాడు లావెటస్కీ పట్టుకొరుక్కుంటూ, ‘సరే.  
అలానే చేసి, నాకర్తవ్యం నెరవేర్చుకుంటాను. మరి, నీసంగతి? నీకర్తవ్యం  
“నాకర్తవ్యమేమిటో నాకు తెలుసు.” లావెటస్కీ హాడిలిపోయి, “నువ్వు  
పానిన్ గాడిని పెళ్ళాడుదామనుకుంటున్నావా?” అని అడిగాడు.

లీజా ముఖంలో ఒక మందహాసరేఖ వెలిసింది.

“ఉహూ... లేదు.” అంది.

“అ-రీజా! రీజా! మనమెంత సుఖపడేవార్యం”

రీజా అతనికేసి తిరిగిచూసి,

“అసౌఖ్యం మనమీద ఆధారపడిలేదు. భగవంతుడిమీద ఆధార పడివుందని నీకు బోధపడదా?”

“అవును. నువు...”

పక్కగదిలోకి వెళ్ళేద్దానని తెలుసుకుని మార్నా చేత్తో టోపీపట్టు కుని తిరిగి ప్రత్యక్షమయింది.

“కనిపించింది, దీన్ని తగలెయ్యా” అంది లావెటస్కీ, రీజాల మధ్యనిల్చుని. “బహుశా నేనేపెట్టి కళ్ళోబోయా. వృద్ధాప్యమాయీ! అలా అనుకుంటే యవ్వనమట్టుకు వరిగబెట్టించేవుంది? నీభార్యతో లాదికీ వెడుతున్నావా?” అంది లావెటస్కీకేసితిరిగి.

‘హంతో లాదికీకా? నేనా? యెమో నాకేంలేదు.’ అని గొణి గాదు కాస్తేపు అగి.

“కిందకి వెడతావా?”

‘ఉహూ...యివాఫకాదు.’

‘సరే. నీకు తెలియందేముంది? రీజా. నువుమాత్రం కిందకివెళ్ళు అరే! జీనువాయి పిటకి మేలింకావేయలేదు. ఒక్కక్షణాఅగండి.యిపుడే... అని మార్నా టోపీపెట్టుకోకుండానే తొందరతోందరగా బయటికివెళ్ళింది.

లావెటస్కీ ఒక్కఅంగలో రీజానిచేయకుని,

‘రీజా! కాళ్ళరంగా విడిపోతున్నాం. నాహృదయం వ్రయ్యలయి పోతోంది. యెదీ అఖరిసారి చెయ్యిఅండియ్యి.’ అని ప్రార్థించాడు.

రీజా తలపైకత్తి వాడివత్తులైనకళ్ళతో అతనికేసిచూసి, “ఉహూ...” అనిగొణిగి చాచినచేతిని వెండ్కులాక్కంది. ‘ఉహూ... లావెటస్కీ,’ (లావెటస్కీని అని పిలవడం యిదేమొదలు) ‘చెయ్యి అండియ్యను. అం దించి ప్రయోజనమేమిటి? నీను కేడుకంటున్నా, యిక్కడనుంచివెళ్ళిపో. నీన్ను క్రేమిస్తున్నానని నీకు తెలుసు...అవును. క్రేమిస్తున్నా.’ అందిఎంతో ప్రయాసమీద. ‘కాని...ఉహూ...’

జేబురుమాలాలో పెదవులునొక్కుకుంది.

‘పోనీ, ఆ జేబురుమాలన్నా నాకివ్వు.’

తలుపు కిక్కిరుచుని చప్పిడయింది... జేబురుమాలలు లీజా ఒళ్ళోకిజారింది. ఒళ్ళోపడకముందే పట్టుకుని తొందరగా దాన్ని జేబులో నుక్కేసుకుని తిరిగి చూచేసరికి మార్పాకినిపించింది.

“లీజా! చిట్టిచిట్టి! మీ ఆత్మ నిన్ను పిలుస్తున్నట్టుంది.” అంది ఆవృద్ధురాలు.

లీజా వెంటనేలేచి వెళ్ళిపోయింది. మార్పా యగ్రాప్రకారం ఒక మూల కూర్చుంది. లావెటస్కీ వెళ్ళివస్తానని తెలివితీసుకుంటూంటే, “ఛెడ్యా!” అందామె హఠాత్తుగా.

‘యేదిటి ఆత్మయ్యా?’

‘నువు పెద్దమనిషివేకదూ?’

‘యేదిటి ఆత్మయ్యా!’

“నువు పెద్దమనిషివేకదూ? అని అడుగుకున్నా,”

“అవుననుకుంటా.”

‘ఊ... పెద్దమనిషినని ప్రమాణంచెయ్యి.’

“సరే, నీయివ్వం. కాని యీగొడవంతా యేదిటి?”

‘యీగొడవంతా నాకూతెలుసు, నీకూతెలుసు. కాస్త ఆలోచించావంటే—నువేం తెలియకప్పువమొద్దుదికావులే—నావుద్దేశం నీకు బోధపడుతుంది. సరే. వుంటా, ప్రమాణంచేకావు, మర్చిపోకు. ఛెడ్యా! యిలా వచ్చినను ముద్దుపెట్టుకో. ఆవును, నాకుతెలుసు. మాటలేంకాదు, నీకేమిటి, యేవరికైనా యింతే. వకపుడు యీగలంటే నాకు మహా చుప్పనా తనంగా వుండేది. గుఖతడుతున్నాయనుకున్నా. కాని వకనాటిరాత్రి తీరాచూస్తే నికదా, వకటి సాలిగూడులోపడి దిలదిలా తన్నుకుంటోంది. ఆవును, నాటికుండేకష్టాలు నాటికీవుంటాయని అపుడనుకున్నా, యేంచేస్తాం? ఛెడ్యా ప్రమాణం మర్చిపోకు. సరే. యికవెళ్ళు. వుంటా.”



---

లావెటస్కి వెనకమెట్లమీదనించి దిగి గేటులాకి వెళ్ళేసరికి నాకరు ఒకడు కలుసుకుని, 'మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా ముమ్మల్ని రమ్మంటున్నారు.' అనిచెప్పాడు.

'యిప్పుడు రాలేనని...' అంటూ మొదలుపెట్టాడు లావెటస్కి.

'చాలా ముఖ్యమైన పనులందని చెప్పమన్నారు. యెవరూ తేరనికూడా చెప్పమన్నారు.'

'అంతా వెళ్ళిపోయారా?'

"అ-వెళ్ళిపోయారు." అని నాకరు జవాబిచ్చాడు పళ్ళికిలిస్తూ.

లావెటస్కి బుజాలు ఎగిరిపోయి నాకరువెవక నడిచాడు.

వేరియా డిమిట్రీయెవ్నా తనగదిలో వాల్తేరు కాలంనాటి లెవీ  
పడకకుర్చీలో కూర్చుని ఉడుకులోను వాసనచూస్తోంది. పక్కన చిన్నిబల్ల  
మీద నారింజపువ్వు నీళ్ళ గ్లాసు ఉంది. ఆమె అందోళనచెందుతూ కొంచెం  
భయపడుతున్నట్లుంది. లావెటస్కీ గదిలోకివచ్చి, “నన్నురమ్మన్నార  
టగా?” అన్నాడు మౌనంగావంగి నమస్కరిస్తూ.

“అవును.” అని మేరియా జవాబిచ్చింది కానీనినీర్పుతాగుతూ.  
‘నువు సగాసరి మాత్రతయ్యగదికి వెళ్ళావని విన్నా. నిన్ను రమ్మనికలుగు  
పెట్టా. నీతో మాట్లాడవలసిన పనుంది. కూర్చో.’ మేరియా వీర్భంగం  
నిట్టూర్చి?

‘నీ భార్యవచ్చిందని నీకు తెలుసుగా?’

‘అ. తెలుసు.’

“అలాఅయితే నేను చెప్పబోయేదేమంటే, పన్నుమాట్టానికనీ  
వచ్చింది. ఆదరించా. యీవిషయంలోనే నీతో మాట్లాడాలనుకుం  
టున్నా. అందరూ నను గౌరవిస్తున్నారు. గౌరవభంగం కలిగేపనిగాని,  
అక్రమమైనపనిగాని భూమిలకిందులైనా నేనుచెయ్యను. నీసునన్నుకు  
కొంచెం కష్టంవోచినా, ఆమెమాట తోనేయడానికి బుద్ధిపుట్టలేదు. నిన్ను

బట్టి ఆమెకూడా నాకుచుట్టమే. యిక యిప్పుడు నాపరిస్థితిలో నువున్నావనుకో. యింట్లోకి అడుగుపెట్టనీయకుండా యెలావుండనుచెప్పు?”

“యీమాత్రందానికి తలకిందులవడందేనికి మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా! నువు సరైనపనేచేశావు. నాకేమాత్రం కోతంలేదు. పరిచయస్తురాల్ని వార్యరా కలుసుకోకుండాచేయడం నాఅభిమతంకాదు. దానిని కలుసుకోవాలనిలేదు. అందుకే యిందాకయిటుగాలేదు. అంతే.”

“నుద్విట్లామాట్లాడడం నాకెంతో సంతోషంగావుంది. నీది వుదార ప్రకృతి. యిక నేను తలకిందులవడం-ఆశ్చర్యకరమైన విషయమేంకాదు. నేనుస్త్రీని, తల్లిని. నీభార్య నీకు తెలుసుగా...మధ్యతీర్చిస్తానికి నేనెవరిని-యీముక్కే ఆమెతోకూడా అన్నా. యెంతోకలుపుగోరుమనిషి-ఆనందరాశి. ఆమెను ప్రేమించకుండా యెవరుండగలరు?”

లవ్వెటస్కీ వెటకారంగానద్దీ, ఆటవస్తువుతోలాగా హుటుతో ఆడుకోసాగాడు.

“యింతేకాదు, యింకోవిషయంకూడా నీతో చెప్పదలచుకున్నాను, ఫియోడర్ ఇవనిచ్!” అని మేరియా బడబడా చెప్పసాగింది, అతనికి ఇంకా దగ్గిరిగాజరుగుతూ. “యెంతవ్రుత! యెంతమర్యాద! అబ్బ! మనసు కరిగిపోతుంది! నినుగురించి యేమన్నదో తెలుసా? ‘తప్పంతానాడే, ఆయన గొప్పదనాన్ని గ్రహించలేకపోయాను. ఆయన మామూలుమనిషికాదు, దేవుడు!’ అంది. నిజం! ‘దేవుడు’ అంది. యెంతకుములిపోతోందనుకున్నావు...నాజీదితంలో యెన్నడూ యెవరూ యింతగా కుమిలిపోవడం చూడలేదు, నామాటనమ్ము.”

“సరేకాని, మేరియాడిమిట్రీయెవ్నా! తెలికఅడుగుతున్నా సంగీతం పాడుతోందట—కుమిలిపోతూ పాడిందన్నమాట-అవునా?”

“అబ్బే! యేదిటామాట, సిగ్గుచేటు! నన్ను సంతోషపెట్టడానికని పాటపాడింది, పియానోవాయిచింది. యెంతగానో బతిమాలితే, అజ్ఞాపిస్తే, చివరికి యెలానోపాడించి. మహావిచారంగా కనిపించింది. విచారం



పోగొట్టడానికి యెంచేద్దామా రని ఆలోచించా. అద్భుతంగా పొడుగుం దనిదిన్నాను... పూర్తిగా కుంగిపోయింది, కావాలంటే, సెర్టిఫైడ్ అని అడిగినాడు. ఆమె హృదయం బద్ధకపోయింది. నిజం!”

లావెటస్కీ బుకాలు ఎగవేసి ఊరుకున్నాడు.

“నీకూతురు దేవకశ్యే! యెంతముద్దొస్తుంటుంది! మంచితెలివిగలపిల్ల. ఫ్రెంచి అద్భుతంగా మాట్లాడుతుంది. రష్యన్ భాషకూడా అర్థంచేసుకుంటుంది. ఆయాడుపిల్లలందరిలాగా కొత్తింటూలేదు. నన్ను అశ్రద్ధా అని పిలిచింది. మూడుమార్లు నీరూపే. అకళ్ళు, కనుబొమలు, అచ్చంగా నీపోలికే. నాకు చంటిపిల్లలంటే సరదాలేదుకాని, యెందుకనో నీకూతురంటే నాకు మహాప్రేమ యేర్పడింది.”

“మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా!” అని సంబోధించాడు లావెటస్కీ ఆశ్చర్యం వెలిబుచ్చుతూ, “యెంతకీ యీగొడవంతా చెప్పడంలో నీవుద్దేశమేమిటి?”

“నావుద్దేశమా?” అందిమేరియా ఉడుకులాంవాసనచూసి, కాసిని మంచినీళ్ళు తాగుతూ, “యీదిషయమంతా యెందుకుచెబుతున్నానంటే, ... నేనునీకుచుట్టాన్ని. నువ్వంటే నా కంటో ఆసక్తి... నీది చాలా వుదార హృదయం అని నాకు తెలుసులే. దిను. యెంతో అనుభవమున్నదాన్ని. యెదో నోటికివచ్చినట్లు మాటాడేదాన్ని కాను. ఆమెనిక్షమించు. నీభార్యను తీసుకును.” మేరియా డిమిట్రీయెవ్నా కళ్ళుకన్నీటితో నిండిపోయాయి. “కాస్త ఆలోచించు. అనుభవమాలేదు. పైగా యవ్వనం!... మంచితని కాదనుకో. తల్లికూడా సరిదిద్దటంత తెలివిగలది కాదాయెను. నీభార్యను తీసుకును. ఫియోడర్ ఇవనిచ్! యిప్పటికే కావలసినంత ప్రాయశ్చిత్తమైంది.”

మేరియాచెక్కిళ్ళపై కన్నీరు కాలువలుకట్టింది. వాటిని ఆమె తుడుచుకోలేదు. ఆమెకి ఏద్యదమంటే సరదా. లావెటస్కీ ముగ్ధమీద కూర్చున్నట్లు కూర్చున్నాడు. “అవిధగవంతుడా! చిత్రహింసపెట్టేస్తోందే! పొడుకోజ్జా” అనుకున్నాడు.

“యేదిటి, జవాబు చెప్పవే?” అంటూ మేరియా తిరిగి ప్రశ్నించింది. “నేనేమనుకోను. నువ్వునిదంగా కఠినాత్ముడివా? ఉహూ... నేను నమ్మను. నామాటలు నీకునచ్చాయనుకుంటా. నీ వుదారితకు నినుభగవంతుడు మెచ్చుకుని మేలుచేకూరుస్తాడులే. సరే, యిక నాచేతుల్లో నీకు నీభార్యని అప్పగిస్తాను...”

లావ్రెటస్కీ చటాటున కుర్చీలోంచి లేచాడు. మేరియాకు దారేచి తెరచాటుకపెళ్ళి వార్యగాను చేతితోపట్టుకుని తీసుకు చక్కావచ్చింది. వార్యరాజుహంలా కాంతిలేదు. నిరీవప్రతిమలాఉండి. కిందికిమాన్తూ స్వంతఅలోచనల్ని, ఇచ్చాక కిని పరిత్యజించి మేరియాచేతిలో అంతాపెట్టి నట్టు కనిపించింది. లావ్రెటస్కీ గుర్చిపడ్డాడు.

“యింతసేపటినించి యిక్కడే వున్నావన్నమాట!”

“దాండేతప్పులేదు.” అందిమేరియా తొందరగా. “యేవైనా సరే వుండనే అంది. నేనేబలవంతుంమీద నిలిపా... తెరవెనక వుండనున్నా. నీకు కోపంవస్తుందని చెప్పనేచెప్పింది. నేను లక్ష్యంచెయ్యాలా. దీని కంటే నిన్ను నేనే బాగాయెరుగున్నా. రా, నీభార్యని నాచేతుల్లో అప్పగిస్తా, వచ్చి తీసుకో, రా, వార్యా, భయమెందుకు? మోకరిల్లు. (మోచేతితో వార్యరాను పొడిచింది.) యిదిగో ఆశీర్వాదిస్తున్నా...”

“వకతుణం ఆగు.” అంటూ అడ్డువచ్చాడు లావ్రెటస్కీ. స్వరం ర్దుసాయిలో ఉన్నా భయంకరంగాఉంది. “నీకు నాటకమాడడమంటే మహాసరదా. (లావ్రెటస్కీ పొరబడలేదు. మేరియాకు చదువుకునే రోజుల్లోని నాటకాలసరదా ఇంకాపోలేదు.) పిల్లికి చెలగాటంయెలక్కి ప్రాణసంకటం నీతోమాట్లాటదలుచుకోలేదు. యీనాటకంలో ప్రధాన పాత్ర నీదికాదు.” భార్యకేసితిరిగి, “నన్నేం చెయ్యమంటావ్?” అని శ్రద్ధించాడు. “నేను చెయ్యగలిగిందంతా చెయ్యలేదూ? యీనాటక మంతా ఆడించింది నేనుకాదని బూకరించకు. నీమాటనమ్మను. నమ్మలేను. ఆసంగతి నీకూలేలును. నీకేంకావాలి? నువ్వేం తెలిదితక్కువదానిదికావు. కారణంలేకుండా యెపనీచెయ్యవు. వెనకటిమాదిరిగా నీతో మళ్ళికాపరం చెయ్యడం అసంభవం. నీమీద నాకేంకోపంలేదు. నేను వెనకటిమని



షినికాను. యీదివయం నుద్విక్కడికి తిరిగివచ్చిన మర్నాడే చెప్పేకాను. నీహృదయహృదయాంతరాళంలో యిందుకు అంగీకరిస్తున్నావనే తలుస్తున్నాను. మళ్ళీ నలుగురిలో కీర్తిపతిష్ఠలు సంపాదించుకోవాలని కదూ నీకోరిక! నాయుట్లోవుండడంతో తృప్తిపడక వకేమారుకింద నీతోబాటు వుండాలనికదూ నీవూహ! అవునా”

“నన్నుక్షమించమని కోరుతున్నా.” అందివార్యరా చూపుపైకెత్తకుండా.

‘క్షమించమంటోంది.’ అందిమేరియా.

‘నాకోసం కాకపోయినా, అదా కోసమైనా క్షమించమను.’ అని వార్యరా మేరియాచెవిలో చెప్పింది.

‘సరే. అంతేనా?’ అన్నాడు లావెటస్కీ ఎంతోయత్నంమీద.

‘సరే. అందుకూ అంగీకరిస్తున్నా.’

వార్యరా పావ్లోవ్నా అతనికేసి తీక్షణంగాచూసింది. మేరియా, ‘భేష్’ అని వార్యరాను చేయిపట్టుకుగుంజి, ‘నాచతుల్తా అప్పగిస్తున్నా, స్వీకరించు....’ అంది.

‘వకతుణం అగు.’ అంటూ అడ్డువచ్చాడు లావెటస్కీ, ‘నీతోకలిసి వుంటానికి వప్పకుంటున్నా, వార్యరా పావ్లోవ్నా, అంటే నిన్ను లాదికీకి తీసుకడతా. నేను అక్కడిదీదీతం తట్టుకోకలిగినంతకాలం వుంటా. తర్వాత వెళ్ళిపోయి, అపుడపుడూవచ్చి చూచిపోతుంటా. చూడు, నిన్ను మోసగించాలని నాకేమాత్రంలేదు....యిక యింతకంటే యెక్కువఅశించకు. యీదిదమాటమీద మళ్ళీనాహృదయానికి హత్తుకుని జరిగిందేమిటో జరిగిందిలే, మోళ్ళు మళ్ళాచిగురిస్తాయి అని నీకు నమ్మకలికితే నీకేనవ్వొస్తుంది... యేంజేస్తాం. దిధికి తలవొగ్గకతీరదు. నాభావం నీకుఅర్థంకాకపోవచ్చు. మళ్ళాచెబుతాను. నీతోకలిసివుంటా...ఉహూ, అలావొగ్గానంచెయ్యలేను...యెలాగోఅలాగ సమాధానపడతాను. నిన్ను నాభార్యగా మళ్ళీ చూచుకుంటాను....’

‘సరే, ప్రమాణంచెయ్యి.’ అందిమేరియా. ఆమెకన్నీరు అప్పటికే యింకిపోయింది.

‘యెన్నడూ నేను వార్యరా పావ్లోనాని మోసగించలేదు.’ అని ఛళ్ళున జవాబిచ్చాడు లావెటస్కీ. ‘ముందుకూడా మోసంచెయ్యను.



లాదికి పంపిస్తాను. వార్వరా పావోవా, జాపకం పెట్టుకో. యీ యేర్పాటంతా నువు లావేకివదిలిపోకుంటా వున్నంతవరకే. తెలిసిందా? యిక శైలవు. వెళ్ళివస్తా.' ఇద్దరికీ వంగినమస్కరించి తొందరతొందరగా చక్కాబోయాడు.

'నీతో యీమెని తీసుకునివెళ్ళవూ?' అని మేరియా వెనకనించికేకేసింది.

'సరే, వెళ్ళనిద్దూ.' అని వార్వరా మెల్లిగాచెప్పి 'మేరియాబుజం మీదవారింది. నసురక్షించావంటూ చేతులు ముద్దిడుకుని కృతజ్ఞత అనేక విధాల తెలిపింది.

మేరియా డిమిట్రీయేవా ఆతియ్యనిమాటలకు పొంగిపోయింది. కాని లావెటస్కి, వార్వరా, అదృశ్యం ఆమెకి సంతృప్తి కలిగించలేదు. ఆమె అనుకున్నంతగా అశాటకం రక్షింపలేదు వార్వరా భర్తపాదాల పడితే బావుండేదనుకుంది.

'నేచెప్పింది నీకర్థకానట్టుంది. మోకరిల్లమని యెన్నిసార్లుచెప్పాను గదూ?'

'యిదేబావుందిపిన్నీ, కరవాలేదు. అంతాదివ్యంగానే జరిగిపోయింది. లెద్దూ.' అని వార్వరా సమాధానపర్చింది.

'అవును. అతనిలో యెక్కడా చలనమేకనిపించలేదు. నువు యేడ్వసే. లేదుకదా! నేను కళ్ళువాచేటట్లు యేడ్చేను. ఊనిన్ను లాదికిలో ఖైదు చేయాలనుకుంటున్నాడన్నమాట. నువువచ్చి మమ్మల్ని చూడడానికికూడా యిక వీలుండదుకాబోను. మగవార్యంతా యింతే. వట్టిరాతిగుండెలు.' అందిమేరియా తలూపుతూ 'మంచిదనాన్ని, వుదారతను స్త్రీలు మెచ్చుకో గలరు.' అని గొణిగి వార్వరా మేరియామందు మోకరిల్లి ఆమె నడుమును వాటేసుకుని మొహంలో మొహంపెట్టి నొక్కింది. ఆమెమొహంలో మందనాసం తాండవించింది. మేరియాకళ్ళవెంట మళ్ళీ కన్నీరుప్రవహింప సాగింది.

లావెటస్కి ఇంటికేవెళ్ళి నౌకరుగదిలో క్రవేకించి తలుపుమూసుకుని సోఫామీద కూలిపోయాడు. తెల్లవారేవరకూ అలానే పడుకున్నాడు.

౪౪

అనుగ్నాడు అదివారం, తెల్లవారింది. ఆరాత్రంతా అతనికి కనులు  
 మూతపడనేలేదు. చర్చీగంటలు వినిపించాయి. లీజాకోరికిమీద తాను  
 చర్చీకి వెళ్ళిన అదివారంనాటి ముచ్చట్లు జ్ఞాపకంవచ్చి దిద్దునలేచాడు. ఈ  
 రోజునకూడా ఆమెను చూడగలుగుతానని అతని అంతరాత్మ ప్రబోధించింది.  
 వార్వరా ఇంకా నిద్రలేవలేదు. మధ్యాహ్నభోజనానికి తిరిగివస్తానని  
 చెప్పమని ఇంట్లోనించి నమ్మనిగా జాగాడు. విరామంలేకుండా మోగు  
 తున్న చర్చీగంటలతనిని ఆకర్షించాయి. తిన్నగా చర్చీకివెళ్ళాడు. పెంద  
 లాడే వెళ్ళాడేమో, అక్కడ ఒక పురుషునిగా కనిపించలేదు. గర్భగుడిలో  
 మతగురువుగంటలు లెక్కపెడుతున్నాడు. మధ్యమధ్యవస్తున్న దగ్గుమూలగా  
 అతనిస్వరం హెచ్చుతూ తగ్గుతూంది. లావెటస్కీ గుమ్మందగ్గరగా చోటు  
 చూసుకున్నాడు. ప్రార్థనలు చేయడానికి జనం ఒక్కొక్కరూ పచ్చారు.  
 లాపలికిరాగానే ఆగి, నలువైపులకు వంగి నమస్కరించారు. ప్రకాంతంగా  
 ఉన్న చర్చీగానాది అడుగులు ప్రతిస్వనించాయి. చినిగిపోయిన దుస్తులు  
 వేసుకుని ఒకమునీలివగ్గు లావెటస్కీపక్కనే మోకరిలి దీనంగా ప్రార్థన  
 చేస్తోంది. మడులెలుపడి, పాలిపోయిన ఆమెబోసి నోటిమొహం ఉద్యో  
 గంతో బిర్రబిగుసుకుపోయింది. ఎత్తునఉన్న నిగ్రహాలవంక తడేకదృష్టితో

చూసింది. మధ్యమధ్య బొమికలాంటి చేతిని దుస్తులచాటునించి బయటికితీసి  
 శిలువగురును వేసింది. ఒక్కరైతువచ్చాడు. అతనిగడ్డం బాగామాసిపోయింది.  
 మొహం భయంకరంగా ఉంది. ముడతలుపడింది. అతను లోపలకురాగానే  
 మోకరించి దీనినితీసంగా ప్రార్థనలుచేశాడు. అతని ప్రతికడలికలోనూ  
 పుట్టెడుదశాఖం గోచరిస్తోంది. లావెటస్కీ అతనిని పలకరించి దుఃఖకార  
 ణం అడిగాడు. అరైతు భయంతో చిరిచిరిలాడుతూ వెక్కిరిసిగి తేపార  
 జూచి “నాకొడుకు చనిపోయాడు.” అనిచెప్పి మళ్ళీ ప్రార్థనచేయ  
 సాగాడు...“యిక్కడ, చర్చీలోలభించే వుపశమనం యింకెక్కడలభి  
 న్నుంది?” అనుకుని లావెటస్కీ తానుకూడా ప్రార్థనచేయాలని యత్నిం  
 చాడు. కాని హృదయం బాధతో, నిచారంతో కుంగిపోయింది. మనసు  
 పరిపరివిధాలపోతోంది. లీజాకోసం ఎంతసేపు కాసుకున్నారా లేదు. చర్చీ  
 జనంతోనిండిపోయింది. కాని ఇంకా లీజారా లేదు. అర్చనప్రారంభ  
 మయింది. మనాధికారి బైబిలుచదివాడు. అంతిమప్రార్థనలకు గంటమోగింది.  
 లావెటస్కీ కొంచెంజరిగాడు. హఠాత్తుగా లీజాకింటబడింది. లావె  
 టస్కీ రాకముందే ఆమెచర్చీకి వచ్చింది. కాని అతను గమనించలేదు.  
 గర్భగుడికి, గోడకు మధ్య జనంలా ఇరుక్కపోయి కదలలేదు, చుట్టూ  
 చూడనూలేదు. అన్న జరుగుతున్నంతసేపు లావెటస్కీ ఆమెనించి  
 దృష్టి మరల్చలేదు. కళ్ళతోనే తెలవు తీసుకుంటున్నాడు. జనం  
 ఒక్కొక్కరూ వెళ్ళిపోతున్నారు. లీజా మాత్రం ఇంకా తారాడు  
 తోంది. లావెటస్కీ వెళ్ళి తర్వాత వెడదామని అగి నట్టుంది. ఆఖరు  
 సారి శిలువవేసి పక్కలకు చూడకుండా బయటికి వెళ్ళిపోయింది. కూడా  
 దానీకాంది. లావెటస్కీ ఆమెను అనుసరించి వెళ్ళి వీధిలో కలుసు  
 కున్నాడు. ఆమె తలవంచుకుని మొహంమీదికి మునుగులాక్కుని, చక  
 చకా వెళ్ళుతోంది.

“గుడ్ మార్నింగ్, ఎలిజెటా పై కలలోన్నా!” అన్నాడు దిగ్గరగా  
 బలవంతాని యాదృచ్ఛకైతఖరి తెచ్చిపెట్టుకుంటూ, “కూడావచ్చి దిగ  
 బెట్టనా?”

లీజా హట్టాదలేదు. ఆమె ఇక్కడపక్కనే నడుస్తూ “నేచేసినపని  
 సంతృప్తికరంగా ఉందా?” అని ఆమెను అడిగాడుమెల్లిగా.



“నిన్నజరిగిందంతా విశేషంబావు.”

“అ.అ. బాగానేవుంది.” అని లీజా కూడా మెల్లిగా అన్నది.

లీజా ఇంకా తొందరగా నడవసాగింది.

“సంతృప్తి కరంగావుందా?”

లీజా తలూపి ఊయకుంది.

“ఫియోడర్ ఇవనిచ్!” అని లీజా ప్రారంభించి నిశ్చలంగా, మందస్వరంతో. “వకనూట—యిక మమ్మల్ని మాడ దానికిరావద్దు, సాస్యమైనంత తొందరగా వెళ్ళిపో. తగ్వా తగ్గవ్వాలి యేసంవత్సరమో గడిచిపోక మళ్ళీ కలుసుకుందాం. యిప్పుడు నే చెప్పనట్లు చెయ్యి. నీవు ప్రార్థిస్తున్నా.”

“నువు చెప్పిందల్లా చెయ్యడానికి సిద్ధంగావున్నా, ఎలిజవెటా మేకె లోవ్నా! — అయితే నుం యిలాగే బడేపోవాలా చెప్పు ... వక్కనూటన్నా”

“ఫియోడర్ ఇవనిచ్, నువు నా పక్కపక్కనే నిడుస్తున్నా నాకంత దూరమైపోయావు. నువ్వొక్కడ వేరవు...”

“చెప్పు, చెప్పు. నీవు వేరుంటున్నా చెప్పు.” అన్నాడు లావ్రెటన్స్కి. “నీ అభిప్రాయం యేమిటి?”

“నువ్వేమింటావులే...యేమైనా నన్ను మర్చిపో...ఉహూ - మర్చిపోవద్దు. జ్ఞాపకంవుంచుకో.”

“నిన్ను మరిచేబోగలనా?”

“సరే. యిక శెలవు. నా వెంటరావద్దు.”

“లీజా!” అంటూ ప్రారంభించాడు లావ్రెటన్స్కి...

“శెలవు, శెలవు.” అని పదేపదే అంటూ మునుగు ఇంకా వరులాక్కుని లీజా చకచకా చక్కబోయింది.

లావ్రెటన్స్కి ఆమెవంక గేరపాడూచి, కే తన గుండున నడకసాగించాడు. కాస్తూతలో తనెమిద పడేనాడే. తనెనూడా చా

ముక్కుమీదకి లాక్కుని తలవంచుకు నడుస్తున్నాడు. ఇద్దరూ ఒకరినొకరు మాటాడకుండా చూసుకున్నారు.

“అయితే యేవంటావ్?” అని ఎలాగో అన్నాడు లావెటస్కీ.

“నేనేంచెప్పగలను?” అని సమాధానమిచ్చాడు లెమ్ విచారంగా.

“యేమంటాను? సర్వనాశనమైంది. మనమూ నశించిపోయాం. నువ్వు కుడిచేతివేపుకేనా వెళ్ళడం?”

“అయ్యో”

“నేను యెడమవేపుకి. శేలవు.”



మర్నాడుఉదయం లావెటస్కీ భార్యనుతీసుకుని లావికికి బయలుదేరాడు. ముందుబండిలో వార్వరా, ఆడా, జస్టిసీలు కూర్చున్నారు. వెనకబగ్గీలో లావెటస్కీ. దారిపొడుగునా ఆఅందాలపాప బండీకటికీకగ్గరినించి కదలలేలేదు. ఆపాపకు ప్రతీవీ ఆశ్చర్యకరంగానేఉంది. రైతుజనం, గుడిసెలు, బావులు, గుర్రాలమెడలమీది కాడెలు, గణగణమోగేగంటలు అసంఖ్యాకమైన కాకులు, ఆమెకి ఆశ్చర్యంకలిగించాయి. జస్టిసీకూడా ఆశ్చర్యపోయింది. ఆశ్చర్యభోతూ వారిద్దరూ అనేకమాటలకి వార్వరా నవ్వుకుంది. బయలుదేరేముందు తనపరిస్థితిని స్పష్టంచేసుకుందేమో వార్వరా ముచిహుసారుగాఉంది.

‘నీపరిస్థితిని అర్థంచేసుకున్నా’ అంది ఆమె కంటిమాపునుబట్టి తన పరిస్థితిని పరిగ్గా అవగాహన చేసుకున్నదని లావెటస్కీ గ్రహించాడు. ‘నిన్నేం యిబ్బందిపెట్టను, నీనె తిమివాదకూర్చోను, నీకు అడ్డమూరాను. నాకు కావలసిందా ఆడా భవితవ్యం నుస్థిరం చెప్పుడం. అంతే.’

‘సరే. నీలక్ష్యం సాధించుకున్నావుగా.’ అన్నాడు లావెటస్కీ.

‘నాకు వశేవశకోరిక మిగిలిపోయింది. ఏకాంతంగా జీవితం వెళ్ళ

బుచ్చాలని. మీజొదార్యం యెన్నటికీ మరిచిపోను.’

‘ఉ.పోనిద్దూ...’

‘మీ స్వేచ్ఛనీ, మనశ్శాంతినీ నిలబెట్టడం యెలాగో నాకు తెలుసు’ అంది ముందుగా ఆలోచించిపెట్టుకున్న మాటలు తిరిగిచెబుతూ.

లావెటస్కీ బాగావరిగి నమస్కరించాడు. భర్తలాలోపల కృతజ్ఞతాభావంతోనే ఉన్నాడని వార్వరా గ్రహించింది.

మర్నాడు సాయంకాలానికి వారు లాబీకి చేరుకున్నారు. వారం రోజుల తర్వాత చిల్లరఖర్చుకు అయిదువేలు భార్యకిచ్చి లావెటస్కీ మాస్కో చక్కాబోయాడు. లావెటస్కీ వెళ్ళినమర్నాడు పానిన్ తయారయ్యాడు. అతనికి ఆమె మహాఘనంగా స్వాగతమిచ్చింది. రాత్రి పొద్దుపోయేవరకూ ఆదికాలమైన గదుం, బయటతోట సంగీతంతో, పాటలతో, డ్రెంచిబాషలో సుభాషణలతో మారుమోగాయి. ఈవిధంగా మూడు రోజులపాటు పానిన్ వార్వరాయొచ్చిన ఆతిథ్యం స్వీకరించి ఆనందభరితుడయ్యాడు. వెళ్ళిపోయేముందు అందమైన ఆమె చేతుల్ని తన చేతులతో పట్టుకునొక్కి త్వరితంగానే మళ్ళీ వస్తానని మాటవచ్చాడు. మాట నిలబెట్టుకున్నాడుకూడా.



## ౪౫

శ్రీహరి మేడమీద ప్రత్యేకంగా ఒకగదిఉంది. అగదిలో గాలి శుభ్రంగా వీడ్చునది. తెల్లటి పక్క, నలు మూలలా కిటికీలలో వూల కుడియిఉన్నాయి. చిన్నవాతబల్ల, పుస్తకాల అలమారా, ఒకశిలువ ఉన్నాయి. ఇది పిల్లలగది. లీజా ఈ గదిలోనే పుట్టింది. లీజా చక్రీ నిందివచ్చి మామూలుకన్నా ఎక్కువగా గదిని శుభ్రపరిచింది. దుమ్ము దులిపింది. కాపీ పుస్తకాలు, స్నేహితుగాండ్రుగానిన ఉత్తరాలు చదివింది. చదివి రిబ్బన్లతో వాటిని కట్టలుకట్టింది. డ్రామర్లకు తాళాలు వేసింది. పువ్వుపువ్వునూ తామకూ నీళ్లుపోసింది. ఈపనులన్నీ తేలికగా, మానంగాచేసింది. మొహం విషాదావృతమైంది. గదిలో కదలకుండా నిలబడి చుట్టూ మెలిగా తేరిపారజూచింది. బల్లపైన గోడకు శిలువవేలాడుతోంది. ఆబల్లదగ్గరికివెళ్ళి మోకంట్లో, చేతులుకట్టుకుని, వాటిమీద తలనించి మెదలకుండా అలానే ఉండిపోయింది.

మర్నా టిమోఫెయేన్నా లోపలికివచ్చి లీజాను ఆభంగిమలో చూచింది. లీజా ఆదిడరావడం గమనించలేదు. మర్నా మునివేళ్ళమీద నడిచివెళ్ళి చాలాసార్లు దగ్గింది. ఆదగ్గరిని లీజా చటుక్కునలేచి కళ్ళు తుడుచుకుంది. కళ్ళు కన్నీళ్ళతో మెరిసిపోతున్నాయి.

‘ఒహో! మర్చి నీగూడు శుభ్రపర్చుకుంటున్నావన్నమాట.’ అని మార్కా ఒకగులాబిపూవుమీదికివంగి ‘వాసన యెంతబావుంది!’ అంది.

లీజా విచారంగా ఆమెకేసిచూసి ‘యేదిటన్నావు?’ అని అడిగింది.

‘ఓ—ఆమాటా?’ అంది మార్కా తొందరగా ‘యేదిటిదంతా? ఘోరం! మహాఘోరం!’ హఠాత్తుగా టోపీతీసి నేలకేసికొట్టి లీజా పక్కమీదకూర్చుంది. “యిక నేనుభరించలేను. యిప్పటికీ నాలుగురోజుల నించి యేమిపాలుపోక చస్తున్నా. నేనేమీ గమనించలేదనుకున్నావేమో? అంతా గమనించా. నుద్వీలా రోజురోజుకీ పాలిపోయి, వడిలిపోతూ, దుఃఖించడం నేనుభరించలేను. భరించలేను.”

“యేదిటాగొడవంతా? నేను బాగానేవున్నానే.” అని గొణిగింది లీజా.

“సరే, సరే బాగున్నానని యెవరితోనైనా అంటే చెల్లుతుందేమో కాని నాదగ్గిరా? యిప్పుడు మోకరిలిందెవరు? కన్నీళ్ళతో యెవరికనుగొనలు తడిసిపోయాయో? సరే, సరే వకమాట నీను నువుచూచుకో. యేదిటి దంతా? నీమొహంచూచుకో. ఊయిదంతా యెందుకొచ్చిందో నాకులెలు సురే.”

“కాలక్రమేణా అదేవదిలిపోతుంది.”

“యెప్పుడు, యెప్పుడు? ఆరిదేవుడా? వాణ్ణి ప్రేమించావా? వాడు ముసీలాడు. మంచివాడేననుకో. ఆయితేనేం? మనమంతా మంచివార్యంగామూ? శ్రవంచం వికాలమైంది. ప్రేమకుచోటేదొరికదూ?”

“అదేవదిలిపోతుంది. అప్పుడే వదిలిపోయిందీకూడా ”

“మాఅమ్మవుకదూ నామాటనిను.” అని మార్కా లీజాని తన పక్కన కూర్చోబెట్టుకుని జాట్టూ, రుమాలు నిమరింది. “యీవేడిలో యీదుఃఖం యెన్నటికీ వుపశమించదని అనిపిస్తుంది, నిజమే. కాని వక చావుకే దిగుగుడులేదు. ‘యీదుఃఖానికి లొంగిపోను, భయంలేదు.’ అనుకో, నీమనసు తేలికబడుతుంది. యోగోవకలాగ పర్శుబిగువుతో తట్టుకోవాలి.”

“వదిలిపోయింది. సవసిపోయిందని చెప్తుంటే.”

“సమసిపోయిందా? నిజంగానే? నీమొహంచూ నుకో యెలావుందో? సమసిపోయిందట!”

“అవును. సమసిపోయింది. నాకు అండగా నిలబడడానికి నువు వప్పుకుంటే...” అంది లీజా ఉదేకంతో మార్కా మెడకావటేనుకునిం “అత్తయ్యా! న్నేహించూపు, నాకునాయపడు. కోప్పడద్దు. నను అర్థ చేసుకోడానికి యత్నించు...”

“యేదిటమ్మా! యేదిటి? నన్నిలా చూడలగొట్టకు. యేడ్చేస్తాను నుమా. నాకేపి అలాచేస్తావే? యేదిటి, త్వరగాచెప్పమ్మా, చెప్ప.”

“నేను... నేను...” లీజా మార్కావత్తుంటూ తలదూర్చి, “నేను మరలూ చేరిపోతా.” అంది.

“మార్కా పక్కమీద ఒక్కఉరుకుఉరికి,

“శిలువగురువెయ్యి లీజా, వెయ్యి. నీవేంమాట్లాడుతున్నావో నీకు తెలిదంతేదు. ఛీ! పాడుమాటలు.” అందినతుతూ. మళ్ళీ నాలుక సరి చేసుకుని, “పడుకోఅమ్మా, పడుకుని వకనిద్రతియ్యి. యిదంతా నిద్రలేక పోవడంవల్ల వచ్చినభిగ్గు.”

లీజా తలెత్తింది. చెంపలు పెలిగిపోతున్నాయి. “ఉహూ...అలా అనకు అత్తయ్యా, నేను నిశ్చయంచేసుకున్నాను. ప్రార్థించాను. భగవంతుని సలహాతీసుకున్నాను. అంతా అభ్యుత్థానమైంది. మీతో నాజీదితమూ అభ్యుత్థానమైంది. యిదంతా పూరికేరాలేదు. యీదిషయం ఆలోచించడం యిది మొదటిసారికాదు. నాకు నుఖపడగీతలేదు నుఖపడతాననే ఆశ జనించి. పుడుకూడా భయంతో నాహృదయం బరువెక్కింది. నాకంతా తెలుసు... నేజేసిన పాపాలు యితరులేసినపాపాలు అన్నీ నాకు తెలుసు. నాన్న యిదంతా యెలాసంపాదించాడోకూడా తెలుసు. ప్రార్థనలు, ప్రార్థనలు మాత్రమే యీపాపాలను పరిహరించగలుగుతాయి. నినజూచినా, అమ్మనిజూచినా, లెనోచ్చాజూచినా జాలేనుంది. కాని గత్యంతరంలేదు. యిక్కడిజీవితం నాకు సరిపడదని తోస్తోంది. అందరిద్గ్గిగా, యిట్లో వాటన్నటిద్గ్గిరామననలూ అప్పుడే అఖిరిసారి కేలపుపుచ్చుకున్నాను. నాకు పీలుపువచ్చింది. నాహృదయం బాధతో కమిలిపోతోంది. కాశ్వతంగా



యేకాంతవాసం చేయదలచాను. నన్ను ఆపవద్దు. నను నిరుత్సాహపర్వ వద్దు. నాకు మద్దగుదువ్వండి, లేకపోతే వంటరిగానే వెడతాను...”

మార్నా ఈ మాటలు ఆశ్చర్యంతో వినసాగింది.

“దీనికి జబ్బుగావుంది. సందేహిస్తున్నాను.” అనుకుంది. “డాక్టర్ని పిలిపించాలి. యెవర్నూ పిలిపించను ? మొన్న జెడియొనవస్కీ వక డాక్టర్ని గురించి పొగుడుతూ మాటాడాడు. అయితే జెడియొనవస్కీ నట్టి అబద్ధాల కోరు. కాని యీతడవ నిజమే చెప్పాడేమో!” లీజా చెపుతున్న సమాధానాలనుబట్టి ఆమెకి జబ్బుగా లేదనీ, సందేహిస్తులేదనీ మార్నా గ్రహించి దిపరీతింగా భయపడిపోయింది. “కాని ఆసుపత్రిలో జీవితం యెలావుంటుందో నీకు తెలీదు” అంటూ వాదించడం ప్రారంభించింది. “అక్కడ తిండి అద్దాన్నంగా వుంటుంది. కట్టకోడానికి ముతకగుడ్డలుయిస్తారు. యెండా వావా చలీగిలీ అనకుండా పనిచే గాలి. నువ్వు యీ కష్టాలకు తట్టుకోలేవు. యిదంతా ఆ అగాఢాశ్వామండ చేసిన పని. నీకిదంతా నూంపోసి తప్పదోవను పట్టించింది. కాని అది మాత్రం మొదట్లో హాయిగా జీవితంగడిపి అన్ని సౌఖ్యాలు అనుభవించింది. నువ్వు కూడా అన్ని సౌఖ్యాలు అనుభవించాలి. నన్ను హాయిగా చచ్చిపోనీ. ఆతర్వాత నీయివ్వు మొచ్చిపట్టు చెయ్యి. మొగాడి మూలంగా అడది మతంలా చేరడం యెప్పుడైనా దిన్నామా, కన్నామా! అంత బాధాకరంగావుంటే తీర్థయాత్ర చేసిరా. ప్రార్థనలు చేయించు, అర్చనలు చేయించు. అంతేకాని మతంలా చేరి సన్యాసంపుచ్చుకోకు. మాచిట్టితల్లిది కదూ!” ఇలా అంటూ మార్నా కన్నీరు పెట్టుకుంది. లీజా ఆమెగిట్టడం ద్వారా కన్నీళ్లు తుడిచింది. కాని మనసు మాత్రం మార్పుకోలేదు. నిరాశమప్పర గొనగా, మార్నా లీజాని బెడదించసాగింది. మీఅమ్మతో అంతా చెప్పేస్తాననింది. కాని ఆయోజనంకలగలేదు. చివరికి ఎలాగైతేనేం ముసిలిదానిపోయి పడలేక ఆరు నెలలదాకా తన ఆలోచనలు కట్టిపెడతానని లీజా మాట ఇచ్చింది. దీనికి బదులుగా, ఆరు నెలల్లో మనసు మార్పుకోకపోతే ఆండగానిలిచి మేరియా చేతకూడా లీజా మతంలా చేరడానికి ఒప్పిస్తానని మార్నా మాట ఇచ్చింది.

శీతకాలం వచ్చిందోలేదో వార్వరా పొవ్లోన్నా ఏకాంతవాసం సదుపాయానని ఇచ్చినమాటకు భిన్నంగా పీటర్స్ బర్గ్ కు వెళ్ళిపోయింది. ఈమె

కంటే ముందుగా అక్కడికిచేరుకుని పానిక్ ఆమెకి చక్కటి ఇల్లు కదిర్చి  
 ఘెట్టాడు. పానిక్ ఓ—పట్టణంలో నివసించిన చివరిలోజాలో మేరియాకి  
 అతనిమీద గౌరవం నశించిపోయింది. ఆమె ఇంటికివెళ్ళడమే మానేసి  
 ఎపుడూ లాబిక్స్‌లోనే మకాంపెడుతూండేవాడు. వార్వరా అతనిని  
 పూర్తిగా బానిసనుచేసేనుకుంది. అతనిమీద ఆమె చలాయించే అంతులేని,  
 తిరుగులేని, సంపూర్ణాధికార్వాని వర్ణించాలంటే 'బానిస' అనే పదంకంటే  
 వేరుపడంలేదు.

లాబెటస్కీ ఆశీతాకాలం మాస్కోలో గడిపాడు. వసంతకాలం  
 వచ్చింది. రష్యా మారుమూలల్లోఉన్న చి—మఠంలోచేరి లీజా సన్యాసం  
 పుచ్చుకుందనేవార్త అతనిచెవిన పడింది.

## ఉ ప స ం హ యం

ఎనిమిది సంవత్సరాలు గడిచాయి. మళ్ళీ వసంతకాలం వచ్చింది... మైకలవిచ్, పానిన్, మదాం బ్రావెటస్కీయాల గతి ఎమైందో నాలుగు ముక్కులు చెప్పకుండాం. మైకలవిచ్ అనేక కష్టసుఖాలనుభవించాడు. చివరికి ఎల్లాగైతేనేం అతనికి తగిన ఉద్యోగం లభించింది. ఒక ప్రభుత్వ పాఠశాలలో సహాయోపాధ్యాయుడుగా చేరాడు. ఈ ఉద్యోగంలో అతనికి చాలా సంతృప్తి కలిగింది. విద్యార్థులు, వెనకనించి ఎంతవెక్కిరించినా, అతనిని పూజించేవారు. పానిన్ ఉద్యోగంలో బాగా పెకిపెళ్ళి డైరెక్టర్ కావాలని ఆశిస్తున్నాడు. మేల్కోవాల్డిమియర్ క్రాసుబరువుకి వంగినడుస్తున్నాడు. అతనిలాని కళాపిపాసను అధికాగవ్యామోహంచంపేసింది. ముదురుమోహం వదకపోయినా పాలిపోయింది, జాట్టుపల్చబడింది. సంగీతం, చిత్రలేఖనం కట్టి బెట్టేశాడు. కానిరహస్యంగా సాహిత్యగ్రంథాలుమాత్రం గీకుతున్నాడు. ఒక సామెతను ఆధారంచేసుకుని నాటకంఒకటి గాకాడు. నేటికాలపురచయితలకు తమరచనలలో ఎవరినోఒకరిని చిత్రించడంతప్పనిసరి. అందువల్ల పానిన్ తన నాటకంలోఒకవగలాడిని చిత్రించాడు. తనంటేఎక్కువమక్కువజూపే ఇద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలకురహస్యంగా ఈనాటకంచదిది వినిపిస్తున్నాడు. ఎన్నిసంబంధాలువచ్చినా పెళ్ళిచేసుకోలేదు. దీనికంతా కారణం వార్యరా పావ్లోన్నా. ఇకవార్యరా శాశ్వతంగా పారిస్లోనే ఉంటోంది. మళ్ళీ అకస్మాత్తుగా రాడిచేయకుండా ప్రామిసరీనోటు రాసిచ్చిలాబ్రెటస్కీ ఆమెపీడపదిలించుకున్నాడు. ఆమెకుకూడా వయసుముదిరింది, లావెక్కింది. అయితేనేం ఇంకా ఆకర్షణీయంగా, అందంగానేఉంది. ఒకొక్కరికి ఒకొక్క ఆదర్శముంటుంది. వార్యరాకు ఆమె ఆదర్శం డూమన్ ఫిక్స్ (1) నాటకాలలో లభిం

1. ఫ్రెంచి నవలారచయిత, నాటకకర్త. 1824-95 ఇతను ప్రపంచ విఖ్యాత నవలారచయిత కుమారుడు. ఇతనినాటకాలు తరువాత రచయితలకు ఆదర్శప్రాయమైనవి.



చింది. ఆమె మహాసరిదాగా నాటకాలు చూడడానికి తరుచువెళుతోంది. ఆనాటి నాటకరంగంమీద క్షయశీలీణించిపోతున్నా ఆదంబరింగా తిరిగే నాయికలను చిత్రించడం పరికాటయింది. మహాండోచ్ అనే పాత్ర జీవించి నట్లు జీవించడమే జీవితానందిపరిమావధని వార్నిరా తలపోసేది. మన కూతురు కూడా డోచ్ జీవితంలాంటి జీవితం గడపడమేతన అబీప్పి తమని ఒకమారు వెల్లడించింది. ఆ బాలికను ఆలాటికర్మ ఖట్టవనే ఆశిద్దాం అదా చిన్నప్పుడు నిగనిగలాడుతూ బొద్దుగా ఉండేదల్లా పాలిపోయి పీలగా తయారయింది. నరాలపటుత్వం అప్పుడే వెబ్బితిన్నది. వార్నిరాపావ్లోన్నాను ఆరాధించేవారిసంఖ్య క్రమంగా తగ్గిపోయింది. కాని అపుడపుడువచ్చి చూచిపోవడంమాత్రం తగ్గలేదు. వీరిలో కొందరైనా ఆమెను జీవితాంతం వరకు అంటిపెట్టుకుని ఉండవచ్చు. ఈశోజులలో వార్నిదాను మెచ్చుకునే వారందరిలోకీ ఘనుడు బాకర్గానూ-ఘుల్నికోవ్ అనే ఆతను రక్షణ సేనాధికారిగా పనిచేసి ఫించను పుచ్చుకున్నాడు. మీసాలరాయుడు. వయసు ముప్పయి. ఎనిమిది. మంచి చురుకైనవాడు. వార్నిగా ఎన్నడూ ఆతనిని విడుదలకు, ఓనోదాల గా ఆహ్వానించేరకాదు. కాని ఆతనంటే ఆమెకి ఎక్కువ ఇష్టమనడంలో సందేహంలేదు.

ఈవిధంగా ఎనిమిదేళ్ళు గడిచాయి. వసంతశోభి నలుగడలావ్యాపించి సకల చరాచరాలను ఆనందంలో ముంచెత్తింది. భూమిమీద, మానవుల మీద మందహాసం కురిపించింది. మళ్ళీ దాని ఒడలిలో ప్రళయచంపుష్పించి ప్రేమతో గాఢం చేయసాగింది. ఈ ఎనిమిది సంవత్సరాలలో ఓ-పట్టణంలో పెద్ద మార్చేమీ రాలేదు. కాని మేరయాడిమిట్రీయేవ్నా గృహం యవ్వన విలసితమైనట్లు కనిపిస్తుంది. కొత్తిరంగు వేసిన గోడలు బాగా ప్రకాశిస్తున్నాయి. తెరచిన కిటికీలఅద్దాలు అస్తమయ సూర్యకిరణాలలో మెరమెరలాడే రక్తవర్ణమును ప్రతిఫలింప జేస్తున్నాయి. ఈ కిటికీలలోనించి యువ జనుల స్వరాలలోని కాంతి, ఆనందం. ఎడితెగని నవ్వులూ వీధిలోకి ప్రవహిస్తున్నాయి. ఆ గృహమంతా జీవకళతో, ఆనందంతో తొణికిసలాడుతున్నట్లుంది. ఆ ఇంటి యజమానురాలు కాలంచేసింది. మేరయా డిమిట్రీయేవ్నా, లీజా సన్యసించిన రెండు సంవత్సరాలకు చనిపోయింది. మార్ఫా

టిమిఫెయెన్నా తర్వాత అట్టేకాలం బతకలేదు. వీరిద్దరీ పక్కపక్కనే సమాధిచేశారు. నాస్టాస్యా కార్లోన్నా కూడా చనిపోయింది. ఈమె కొన్ని సంవత్సరాలపాటు స్నేహితురాలి సమాధివద్ద ప్రార్థన చేయడానికి వారం వారం వెళుతుండేది..... ఈవిడకూ ఆయ్యర్దామం అయిపోయింది. మట్టిలో కలిసిపోయింది. అయితే మేరియా డిమిట్రీయెన్నా ఇల్లు ఎవరో కొత్తవారి పాలబడలేదు. ఆ కుటుంబంలోనివారి ఆధీనంలోనే ఉంది. గూడు పడిపోలేదు. తనోచ్చా నాజూకుగా అందంగా తయారైంది. ఆమె ఒక ఆశ్విక దళాధికారిని వివాహమాడ నిశ్చయించుకుంది. మేరియా కొడుక్కి మొన్న మొన్ననే పీటర్స్ బర్గ్ లో పెళ్ళి అయింది. ఆతను భార్యను, ఆమెచెల్లెల్ని వెంటబెట్టుకు వచ్చాడు. ఆమె చెల్లెలు పదహారేళ్ళది. ఇంకా చదువుకుంటుంది. గులాబిరంగు చెంపలు, స్వచ్ఛమైనశుభ్ర. ఘోర్చా పెరిగిపెద్దదై మనోహరంగాఉంది. ఈ యువజనుల నవ్వులకు పేలాపనల ఇంటి గోడలు ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి. కొత్తగావచ్చిన వీరికి అనుగుణ్యంగా ఇంట్లో అగతా మారిపోయింది. పూర్వపు ముసలిసాకర్ల స్థానంలో శుభ్రమైన పిల్లకాయలు ప్రవేశించారు. పూర్వం కోస్కా నీవిగా నడయాడేచోట ఇప్పుడు రెండు వేటకుక్కలు పిచ్చిగా సోఫాలమీద కుప్పిగంతులు వేస్తున్నాయి. ఇప్పుడు గుర్రపుకాలలో బక్కపల్వటి ఆటగుర్రాలు, చునుకై న బండి గుర్రాలు, జాలు జడలుకట్టిన పందెపుగుర్రాలు, డాన్ స్వారీగుర్రాలు ఉన్నాయి. ఒక నియమితకాలంలో భోజనాలు చేయడమంటూలేదు. అందుకని ఇరుగూపారుగూ ఆ ఇంట్లో అదంతా “అధునాధునిక” పద్ధతుల్లో జరుగుతూంటుందనేవారు.

ఒకానొకరోజు సాయంకాలం కాలిటిన్ ఇంట్లో సరదాగా దాగుడు మూత లాడుతున్నారు. కుక్కలు వారివెంటతిరుగుతూ ఉండేకంతో మొరుగుతున్నాయి. కిటికీలపైన వేలాడుతున్న పంజరాలలోని సంగీతపిట్టలు ఆవేశంతో చెవులు చిలులువుడేటట్టు కిలకిలలాడుతూ ఆ కోలాసాలమును మరింత చేశాయి. చెవులు బద్దలయే ఈ గందరగోళంచుభ్య దుమ్ముకొబ్బుకున్న బగ్గీ ఒకటి గేటుదగ్గరికి వచ్చిఆగింది. అందులోంచి ప్రయాణపుదుస్తులు వేసుకున్న నల్లబై అయిదేళ్ళతను దిగి దిగ్భ్రమతో కొయ్యలా నిలుచుండి పోయాడు. కొంతసేపు అలా కదలకుండా నిలుచుని, ఇంటికేసి పరికించిచూచి, ఆవరణ



లోకవెళ్ళి మెల్లిగా పోర్చి మెట్లు ఎక్కాడు. హాలులో ఎవరూ అతనికి తార  
సిల్లలేదు. మాతాత్తుగా గదితలుపులు తెరిచుకుని ఘోరార్చాపరుగెత్తుకుంటూ  
వచ్చింది. ఆమెవెనక కేకలు వేసుకుంటూ, గుంపుగుండంతా వచ్చిపడింది.  
అఅపరిచయస్థుణ్ణిచూసి వారుటపీమని అగిపోయారు. అతనికేసిఎగాదిగాచూసిన  
ఆ కళ్ళల్లో దయ, ఆనందం అతనికి గోచరించాయి. మేరియాడిమిట్ర  
యెవ్వాకొడుకు ఆ ఆగంతుకుని దగ్గరికివెళ్ళి స్నేహపూర్వకంగా యేం కావా  
లని అడిగాడు.

“నేను లావెటస్కీని” అని చెప్పాడు ఆగంతకుడు.

‘నేను లావెటస్కీని’ అనే సరికి అంతా సంతోషంతో కేకలు  
పెట్టారు. అయితే తామెన్నడో మరిచేపోయిన దూరపుబంధువు వచ్చాడని  
కాదీ సంతోషం. కాస్త రెచ్చగొట్టే సంఘటనజరిగితే గందరగోళంచేసి  
సంతోషించడం వీరికి సరదా. తక్షణం అందరూ లావెటస్కీని చుట్టేశారు.  
తనోచ్చా పూర్వపరిచయాన్ని పురస్కరించుకుని కాసేపుంటే తాను అతనిని  
గుర్తుపట్టేదాన్నే అంటూ, ఒక్కొక్కరినీ తనకు కాబోయేళ్ళ రైతోసహ-అందరినీ  
వారివారి ముద్దుపేర్లతో లావెటస్కీకి పరిచయంచేసింది. అంతాకలిసి భోజ  
నాల గదిగుండా కచేరీగదిలోకి వెళ్ళారు. ఈరెండు గదులలోనూ గోడలకు  
తొత్తకాగితం అంటించిఉంది. కిటికీదగ్గర పూర్వపు అల్లికచట్రాలు అలాగే  
ఉన్నాయి. ఆ చట్రాలలో ఎనిమిదేళ్ళక్రితం పూర్తికాకుండాఉన్న అల్లిక  
గుడ్డలు అలాగే ఉన్నట్లున్నాయి. అతనిని ఒక పడకకుర్చీలో నుఖాసీనుని  
చేసి నమ్రతతో అంతా చుట్టూ కూర్చున్నారు. ప్రశ్నోత్తరాల వర్షంకురిసింది.

“మిమ్మల్ని, వార్యరా పావ్లోవ్నానుచూసి చాలాకాలమైంది.”  
అంది తనోచ్చా అమాయకంగా.

“సహజమే” అని తొందరతొందరగా అన్నాడామె సోదరుడు.  
“నిన్నేమో నేను పీటర్స్ బర్గ్ తీసుకుపోతిని, యిక ఫియూడోర్ ఇవనిచ్  
యింతకాలమూ ఆ పల్లెటూళ్ళో వుంటున్నాడాయే.”

“అవును. తర్వాత అమ్మ చనిపోయింది.”

“మార్ఫాటిఫెయెవ్నా కూడా కాలంచేసింది.” అని గొణిగింది  
ఘోరార్చా.



“నాస్తాస్య కార్పావా కూడా.” అంది రెనోచ్చా.

“మాన్యర్ లెమ్....”

“యేదిటి? లెమ్ కూడా చనిపోయాడా?” అని అడిగాడు లావెటస్కి.

“అవును.” అని సమాధానమిచ్చాడు చిన్న కాలటిన్. “నాడెన్నా వెళ్ళాడు. యెవరో అతనికి అశపెట్టి తీసుకు వెళ్ళుంటారు. అక్కడే చనిపోయాడు.”

“అతను కూర్చిన సంగీతం మేమన్నా వుండేమో తెలుసా?”

“నెలియదు. వుందనుకొను.”

అంతా మానంగా ఒకరికేసి ఒకరు చూసుకున్నారు. ఆ యువజనుల ముహూర్తం విషాద మేఘాలలము కన్నాయి.

“మాట్రోను బతికేవుంది. తెలుసా?” అంది రెనోచ్చా హఠాత్తుగా.

“జెడియెనోవస్కి కూడా బతికేవున్నాడు” అన్నాడా మె సోదరుడు.

జెడియెనోవస్కి. పేరు వినిపించేసరికి అందరూ కడుపుబ్బ నవ్వారు.

“అవును. బతికే వున్నాడు. యిప్పటికీ అబద్ధాలాడడం మానలేదు.” అన్నాడు మేరియా కొడుకు. “నిన్న అతని పొడుండబ్యాలో యీ పిచ్చి పిల్ల (మరదల్ని వేలితో చూపిస్తూ) మిరియాల పొడి చిటికడు వేసింది.”

“అతను తుమ్ముతుండగా చూడాల్సింది.” అంది రెనోచ్చా, ఆమె సర్వం, మళ్ళా విపరీతంగా రేగిన నవ్వుల సందడిలో, అణగిపోయింది.

“యిటివలనే లీజావార్తలు తెలుసాయి.” అన్నాడు చిన్న కాలటిన్. అందరూ మానంగా కూర్చున్నారు. “కులాసాగానేవుంది. ఆరోగ్యం యిప్పుడే వుంటుబడుతోంది.”

“యింకా ఆ మఠంలోనే వుందా?” అని లావెటస్కి అతి ప్రయత్నం మీద ప్రశ్నించాడు.

“అవును.”

“వుడ్డరాలు రాస్తోందా?”

“ఉహూ... రాయడంలేదు. యితర్లద్వారా ఆమెసంగతి సందర్భాలు తెలుస్తున్నాయి” మళ్ళా నిశ్శబ్దం నెలకొన్నది. “మధురదేవత” అనుకున్నా రందరూ.

“తోటలోకి వెళ్ళాలని వుందా? యీ మధ్య కుప్పా చెదారం పె రినా పసందుగానేవుంది.” అని అడిగాడు చిన్నకాలిటిన్.

లావెటస్కీ తోటలోకి వెళ్ళాడు. ఆ తోటలోని ఆసనంమొదలు అతనికంటే బడింది. ఆ ఆసనం మీదనే అతను లీజాతోకలిసి కొన్నిక్షణాలు పాటు మరవలేనిఅనాదం అనుభవించాడు. ఆ ఆసనం నలుపెక్కింది. వంకర బోయింది. కాని దానిని అతను గుర్తించాడు. మధుకీలలాంటి ఒక దివ్యో ద్వేగం అతని గుండెకు పిండేసింది. గడచిపోయిన యవ్వనాన్నీ, ఒకపుడమరి దించిన ఆనందాన్నీ స్మృతికి తెచ్చే విషాదభావమని. ఆ యువజనులతో కలిసినచెట్లవరసలగుండా అతను పచ్చాల్లు చేశాడు. నిమ్మచెట్లు పొడుగగి మిసిలివైసెట్లు లేదు. నీడలు మాత్రం ఒత్తుగా ఉన్నాయి. కాని పొదలన్నీ బాగా ఎదిగాయి. కోరిందపొదలు బొద్దుగా ఎదిగాయి. అడవిచెట్లు విపరీ తంగా పెరిగిపోయాయి. ఆ తోటంతా అరణ్యకనవ్యతతో టి, గడ్డివాసన, పూలతోటి గుబాళిస్తున్నది.

“యిక్కడ నాలుగు స్తంభాలాట అడుకోడానికి మహావీరుగావుంది” అంది, రెనోచ్చా హఠాత్తుగా, నిమ్మచెట్ల మధ్య చిన్నపచ్చిక ప్రదేశంలో అడుగు పెడుతూ.

“అయిదుగురం...”

“ఫియోడోర్ ఇవనిచ్ ని యేంజేస్తాం? లేకపోతే నిను నీవు రెక్కెను కోవడం మర్చిపోయావా?”

రెనోచ్చా కొద్దిగా వైవగ్యం చెంది, “అయితే ఫియోడోర్ ఇవ నిచ్ యింత వయసులో...” అని ప్రారంభించింది.

“మీరు మీ ఆటలు ఆడుకోండి” అంటూ లావెటస్కీ వెంటనే అడ్డుతగిలాడు “నా గొడవ మీకొద్దు. మీ దారికి అడ్డురాకుండా వుంటమే నాకు సంతోషం. నాకు దినోదం చేకూర్చాల్సిన అవసరమూ మీకులేదు.

మా ముసిలివాళ్ళకీ వక వ్యావృత్తి వుంది. దానిసంగతి మీకింకా తెలియదు. దీనినోదమూ దానిముందు సరిరాదు—అదే స్మృతి.”

ఆ యువజనులు హుషారుగా దినయ విధేయతలతో లావై తూటలు తంతులుచెప్పే పాఠం వింటున్నట్టువిన్నారు. ఆ తర్వాత వత్తుగా చెదిరిపోయి పచ్చికప్రదేశానికి వెళ్ళి ఒకచెట్టుకింద వలుగురు నిలచున్నారు. మధ్యన ఒకరు. అట ప్రారంభమయింది.

లావైటస్కి వెనుదిరిగి ఆ ఇంటిదారి పట్టాడు. ఇంటి భోజనాల గదిలోకివెళ్ళి పియానో దగ్గరకిచేరి ఒక మెట్టును తాకాడు ఒక విస్పృష్టమైన స్వరం వెలువడి గాలిలో కంపించి, అతని హృదయతంత్రులను మోగించింది. ఎన్నడో ఒకరాత్రి అతనికి దివిపించి అనందవరచినస్వరం తిరిగి అతని హృదిలోమోగింది. ఆ తర్వాత లావైటస్కి కచేరిగదిలోకివెళ్ళి చాలాసేపక్కడ ఉండిపోయాడు. అక్కడ, లీజూయాపం మరింతస్పష్టంగా అతని కళ్ళకుగట్టింది. ఆమె తనసమక్షంలో ఉన్నట్టే అతని కనిపించింది. కాని ఆమెకోసం అతనుపడే పరితాపం భావకరంగా భరింపరానిదిగాఉంది. మృత్యువుత్రసాదించే వ్రంశాంతం అందుకేలేదు. లీజూ ఎక్కడో దూరాన నీలించిఉంది. బతికిఉన్న వాళ్ళనుగురించి ఆలోచించినట్టే ఆమెని గురించి ఆలోచించాడు. సవ్యాసాని దుస్తులలోఉన్న ఆ యాపంలో ఒకనాడు తాను ప్రేమించిన యువతిలక్షణాలతనకి గోచరించలేదు. లీజూనిచూచిన అంతర్దృష్టితో తననుతాను చూసుకుంటే తననూ గుర్తుకట్టలేక పోయేవాడే. ఈ ఎరిమి చేళ్ళలో అతను జీవితపథంలో మలుపుతిరిగాడు. చాలామంది ఈ మలుపు తిరక్కుండానే చక్కాపోతారు. అయితే ఈమలుపు తిరక్కుండా ఎవరూ పెద్దమనిషి అని అనిపించుకోలేరు. అతను నిజంగా స్వసౌఖ్యంగురించిగాని స్వప్రయోజనాలనుగురించిగాని ఆలోచించడమే లేదు. అతనిఅత్త చచ్చి పోయింది. కారీరకంగానేగాక మానసికంగాకూడా ముసిలివాడయిపోయాడు. కొంతమంది చెప్పేటట్టు వృధాశృంగారాకూడా యువకహృదయం కోల్పోవకుండా ఉండడం మహాకష్టం. మహాకష్టమేకాదు, అసంభవం. మంచిదవంలో నిశ్వాసం, కార్యాచరణలో పట్టుదల, ఇచ్చాక క్తికోలుపోనివారు మాత్రం సంతృప్తిచెందితే చెందవచ్చు. లావైటస్కికి సంతృప్తిపడడమేమిటి. అతను నిజానికి మంచిరైతుగా తయారయ్యాడు. దున్నడం నేర్చు



డు. స్వప్రయోజనం ఆశించిమాత్రమే కష్టపడడంలేదు. తనరైతుల  
క్షేమాలను దిట్టపర్చడానికి శక్తినంతా ధారవోశాడు.

లావెటస్కీ తిరిగివోటలోకి వెళ్ళి చిరపరిచితమైన ఆ అసనంమీద  
వచ్చాడు. అతనికంతో ప్రియమైన ఆ స్థలంలో ఒకప్పుడతను ఆనంద  
గరంలో తేలియాడుతూ కామితార్థమును ఒడిసికట్టడానికి వ్యర్థంగా  
జీతులు చాచాడు. ఇక ఇప్పుడో ఏకాకి. దిక్కుమొక్కులేదు. పూర్వజీవితం  
స్మృతికి లెచ్చుకోసాగాడు. అతనిస్థానం ఆక్రమించిన ఆ యువజనులు  
సంతోషంతో వేసేకేకలు వినిపించాయి. హృదయం విచారగ్రస్తమయింది.  
కాని అందులో బాధగానీ, తాపగానీలేదు. అతని జీవితంలో పశ్చాత్తాప  
పడవలసిందేగాని, సిగ్గుచెందవలసిందేమీలేదు. “అడుకొండి, ఆనందించండి.  
పెంపొందండి” అని ఆయువజనుల నుద్దేశించి అనుకున్నాడు. అతని ఆలో  
చనలలో ఈర్ష్య ఎక్కడాలేదు. “మీముందు జీవితముంది. మీజీవితం  
నుభువుగా సాగిపోతుంది. మూలాగా దారీదొంకా వెతుక్కుంటూ పడుతూ  
లేస్తూండే అవస్థ మీకుపట్టదు. జీవితయాత్ర సాగించడానికి యెంతకృషి  
చేశాం? యెంతమందిమీ సవ్యంగా జీవితయాత్ర సాగించాం? మీకు ఆచరించా  
ల్సిన విద్యుత్తధర్మముంది. పనివుంది. మాబోటి వృద్ధుల ఆశీర్వాచనాలు  
న్నాయి. యికనాకు రేపటినించీ యీ అనుభవాల తర్వాత మిగిలినదల్లా ఆఖరి  
సారి మీము చూచిపోవడమే. నాకు కాలం చేరువయింది. భగవానుడు  
నాకోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు. ఈ దృష్ట్యా విచారంతో ఈర్ష్యావేశం  
లేకుండా, దుష్టిలోచనలు లేకుండా, ‘వృద్ధాప్యమా స్వాగతం! వ్యర్థజీవి  
తమా బుద్ధి అయిపో.’ అనుకోవడము క్రమే నాకు మిగిలింది.”

లావెటస్కీ ప్రకాంతంగా లేచివెళ్ళిపోయాడు. ఎవరూ అతని  
సంగతి పట్టించుకోలేదు. ఎవరూ అతనిని వెళ్ళకుండా అడ్డుపెట్టలేదు. నిమ్మ  
చెట్లవెనకనించి ఉల్లాసధ్వనులు పూర్వంకన్నా ఎక్కువగా మోగిపోతున్నాయి.  
లావెటస్కీ బగ్గీఎక్కి ఇంటకి పట్టించునీ, గుర్రాలను తొందరపెట్టవద్దనీ  
బండివానికి ఆజ్ఞాపించాడు.

“చివరికి యేమయింది?” అని ఆశాభంగం చెందిన చదువరి ప్రశ్నించ  
వచ్చు. “లావెటస్కీ యేమయాడు? లీజా యేమైంది?” జీవించిఉన్నాడా?

ప్రపంచాన్నించీ, జీవితపోరాటాన్నించీ తప్పుకున్న వారిని గురించి చెప్పే  
 దేముంటుంది? తిరిగి వారిని తలుచుకుని లాభమేమిటి? లీజా ఆశ్రయించిన  
 మతానికి లావైటస్కీ వెళ్ళి ఆమెను చూచాడట. మరల ఒకచోటినుంచి  
 ఇంకొక చోటికి అతని పక్కగానే లీజా వెళ్ళింది. ఆమె ప్రకాంతంగా  
 నడుస్తూ అతనికేసి చూడనైనా చూడలేదు. కనురెప్పలుమాత్రం అల్లలా  
 డాయి. శుష్కించిపోయినమొహం ఇంకా కిందకివంగింది. చేతివేళ్ళు జపమా  
 అను ఇంకా ఎక్కువగా నొక్కుకున్నాయి. వారిద్దరూ ఏమాలోచిస్తున్నారు?  
 వారిలో ఎటువంటి భావాలు రేకెత్తాయి? ఎవరికి తెలుసు? ఎవరు చెప్ప  
 గలరు? జీవితంలోశారస్థిలే కొన్ని కొన్ని ఘడియలను, కొన్ని కొన్ని భావా  
 లను నూచిస్తూ పోగలం—అంతే.

-----

చేతివేళ్ళు జపమా  
 అను ఇంకా ఎక్కువగా  
 నొక్కుకున్నాయి.



# విశ్వవిఖ్యాత నవలలు

నవజీవనము	టాల్ స్టాయ్	రు. 6- 0-0
అమ్మ	గోర్కి	3- 0-0
ముగ్గురు మిత్రులు	,,	5- 0-0
మానవుడు	రోమానోలా	5- 0-0
బీజలక్ష్మి	పెరల్ బక్	2- 8-0
ఆటుపోటు	,,	2- 8-0
అనుమానం	టాల్ స్టాయ్	2- 0-0
సంసారసుఖం	,,	1- 8-0
యమకూపం	కుప్రిన్	4- 0-0
నానా	ఎమిలీజోలా	2- 8-0
ఇనపపాదాలు	జాక్ లండన్	4- 0-0
తండ్రులు-కొడుకులు	టర్నిసెన్	3- 0-0
వేగుచుక్క	,,	2- 0-0
హాడిన్	,,	2- 8-0
ఆకలి	నట్ హామ్స్	2-12-0

అదర్భగ్రంథమండలి, విజయవాడ - 2.





మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA121B198
పుస్తకం పేరు	పేక మేడలు
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	233
విద్య సైజు పేజీలు	NO
భాష పేజీలు	NO
లేవి పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Munisha
పేజీలు విడదీసినది	Munisha
	Hema
పరీక్ష చేసినది	DAVEED
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good